תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות · סדר מועד

תוספות על עירובין

בעלי התוספות

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות על עירובין

בעלי התוספות

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-על-עירובין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 7
דף ב: 8
דף ג. 10
דף ג: 10
דף ד. 11
דף ד: 12
דף ה. 14
דף ה: 14
דף ו. 17
דף ו: 18
דף ז. 20
דף ז: 21
דף ח. 21
דף ח: 23
דף ט. 24
דף ט: 25
דף י. 26
דף י: 26
דף יא. 27
דף יא: 29
דף יב. 29
דף יב: 30
דף יג. 31
דף יג: 32
דף יד. 33
דף יד: 34
דף טו. 34
דף טו: 35
דף טז. 37
דף טז: 37
דף יז. 37
דף יז: 38
דף יח. 40
דף יח: 41
דף יט. 42
דף יט: 42
דף כ. 43
דף כ: 44
דף כא. 45
דף כא: 46
דף כב. 46
דף כב: 47
דף כג. 49
דף כג: 50
דף כד. 51
דף כד: 53
דף כה. 54
דף כה: 55
דף כו. 57
דף כו: 58
דף כז. 59
דף כז: 61
דף כח. 61
דף כח: 63
דף כט. 64
דף כט: 64
דף ל. 66
דף ל: 67
דף לא. 68
דף לא: 70
דף לב. 71
דף לב: 72

דף לג. 74
דף לג: 75
דף לד. 76
דף לד: 78
דף לה. 79
דף לה: 80
דף לו. 81
דף לו: 82
דף לז. 83
דף לז: 86
דף לח. 87
דף לח: 88
דף לט. 89
דף לט: 90
דף מ. 92
דף מ: 93
דף מא. 94
דף מא: 95
דף מב. 96
דף מב: 96
דף מג. 97
דף מג: 99
דף מד. 100
דף מד: 102
דף מה. 102
דף מה: 103
דף מו. 104
דף מו: 105
דף מז. 106
דף מז: 106
דף מח. 108
דף מח: 109
דף מט. 111
דף מט: 112
דף נ. 113
דף נ: 114
דף נא. 114
דף נא: 115
דף נב. 115
דף נב: 116
דף נג. 117
דף נג: 117
דף נד: 118
דף נה. 118
דף נה: 119
דף נו. 119
דף נו: 120
דף נז. 121
דף נז: 122
דף נח. 123
דף נח: 124
דף נט. 126
דף נט: 128
דף ס. 129
דף ס: 129
דף סא. 131
דף סא: 132
דף סב. 133
דף סב: 135
דף סג. 136
דף סג: 137
דף סד. 140
דף סד: 141
דף סה. 143

דף סה: 144
דף סו: 146
דף סו: 147
דף סז: 148
דף סז: 150
דף סח: 150
דף סח: 152
דף סט: 153
דף סט: 155
דף ע: 155
דף ע: 157
דף עא: 158
דף עא: 159
דף עב: 162
דף עב: 163
דף עג: 164
דף עג: 165
דף עד: 166
דף עד: 168
דף עה: 170
דף עה: 171
דף עו: 172
דף עו: 172
דף עז: 174
דף עז: 175
דף עח: 177
דף עח: 178
דף עט: 180
דף עט: 180
דף פ: 183
דף פ: 184
דף פא: 185
דף פא: 186
דף פב: 188
דף פב: 190
דף פג: 190
דף פג: 191
דף פד: 193
דף פד: 194
דף פה: 195
דף פה: 197
דף פו: 197
דף פו: 199
דף פז: 200
דף פז: 200
דף פח: 202
דף פח: 202
דף פט: 203
דף פט: 205
דף צ: 205
דף צ: 206
דף צא: 208
דף צא: 208
דף צב: 210
דף צב: 210
דף צג: 212
דף צג: 213
דף צד: 214
דף צד: 216
דף צה: 217
דף צה: 217
דף צו: 218
דף צו: 221
דף צז: 222

דף צז: 223
דף צח. 224
דף צח: 225
דף צט. 227
דף צט: 228
דף ק. 229
דף ק: 229
דף קא. 229
דף קא: 230
דף קב. 231
דף קב: 231
דף קג. 232
דף קג: 233
דף קד. 233
דף קד: 234
דף קה. 234

דף ב.

מתני' מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט - הקשה מהר"י מאורלינ"ש דהוה ליה לאשמועינן הכשר מבוי ברישא שהוא בלחי וקורה ואם הניח למעלה מעשרים ימעט ותירץ דתנא ניחא ליה להתחיל בהאי לישנא כמו שמתחלת מתניתין דסוכה ולהכי פריך שפיר טפי בגמרא מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה:

סוכה דאורייתא תני פסולה - פרש"י דשייך למיתני בה לשון פסול הואיל ומימות משה ניתנה מדה זו [אף על גב דבדאורייתא שייך נמי תקנתא] ולישנא דאיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא לא אתי שפיר לפירושו כי גם ללשון ראשון תני בדאורייתא תקנתא ולא קאמר אלא דשייך למתני בה לשון פסולה לכך נראה לפרש סוכה דאורייתא תני פסולה דלשון ימעט משמע חומרא בעלמא ואתי למיטעי ולומר דדווקא לכתחלה אבל בדיעבד שפיר דמי אבל במבוי דרבנן אין לחוש והא דאמרינן בפ' במה מדליקין (שבת ד' כב.) נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי ואע"ג דנר חנוכה הוי דרבנן נקט פסולה אגב סוכה דבתריה א"נ התם לא מצי למיתני ימעט דהוה משמע כמו שהיא דולקת ימעט וזה אינו דאפילו למ"ד הנחה עושה מצוה צריך לכבותה ולהדליקה שלא יאמר הרואה לצרכו הוא דאדלקה כדאמרינן התם גבי הדליקה מבפנים והניחה מבחוץ:

דכתיב אל פתח אולם הבית - זה הפסוק אינו בשום מקום ואור"י דמצינו דכתיב (יחזקאל מ':ז') אולם הבית ובקרא אחרינא (שם מז) כתיב פתח הבית והוי כאלו נכתב בהדיא בחד קרא פתח אולם הבית וקאמרי רבנן אי כתב פתח אולם כדקאמרת פי' שלא היה כתוב בשום מקום אולם הבית:

אשכחן משכן דאיקרי מקדש - ונפקא מינה שאינו דוחה את השבת ושלא יכנס אדם שם באבק שעל רגליו משמע דמשכן ומקדש גמרינן מהדדי וכן בפ"ק דחולין (ד' כד.) גבי מומין שפסולין בכהנים ולוים בשנים דקאמר יכול אף בשילה ובית עולמים כן וקשה דבפ"ב דשבועות (ד' טז:) מצריך תרי קראי דקאמר דלכתוב אידי ואידי מקדש וכו' וכן בסוטה (ד' טז.) וביומא (ד' מד.) ובכמה דוכתי ותירץ הר"ר נתנאל דהכא לא צריך קרא דעיקר דרשה אינה אלא על המקדש דבמשכן לא היו דלתות וההיא דחולין סברא הוא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן:

שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין - ואם תאמר תיפוק ליה דנשחטו קודם תמיד של שחר ואמרינן העולה עולה ראשונה דתמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות ההיכל כדתנן בתמיד נשחט (פסחים ד' נח:) לא היה תמיד נשחט עד שהיה

שומע קול שער שנפתח וי"ל דקרא דהעולה דווקא בהקטרה איירי ולא בשחיטה אי נמי למצוה ולא לעכב כדאמר בהדיא בהתכלת (מנחות ד' מט.) והא דתניא בתוספתא כל הזבחים שהקדימן לתמיד של שחר או עיכבן אחר תמיד של בין הערבים פסולין היינו מדרבנן אי נמי הכא איצטריך כשנפתחו וחזרו ונעלו:

דף ב:

בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר - ארוחבה פריך כדפי' בקונט' דאגובהה לא מצי פריך כיון דאשכחן דאיקרי פתח היכל ועזרה דהוו גביהי עשרים ועוד אי אגובהה פריך לא הוה משני מידי פתח שער החצר איקרי דכל שכן לא איקרי פתח יותר מחמש דשער גדול מפתח אלא ארוחבה פריך דלילפו משער החצר דהוה רוחב כ' כדמייתי מקראי אע"ג דג' עמודים היו עומדים ברוחב הפתח כדמוכחי קראי מ"מ אתי אויר' דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה כדאמר לקמן (ד' י:) ומשני דפתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי ואע"ג דבפרשת במדבר סיני מצינו דאיקרי נמי פתח סתמא אין לחוש הואיל ובשאר מקומות איקרי פתח שער וכענין זה מצינו בהקומץ רבה (מנחות ד' לז.) דקאמר מצינו ימין שנקראת יד דכתיב כי ישית אביו יד ימינו ואידך יד ימין איקרי יד סתמא לא איקרי ואע"ג דבתר הכי כתיב ויתמוך יד אביו:

ואיבעית אימא כי כתיב - ט"ו אמות בגובה הוא דכתיב אבל ברוחב אין שיעור מפורש ואפשר שהיה הפתח רחב עשר או פחות וגרסי' בתר הכי משפת מזבח ולמעלה והיינו כר' יוסי דבפ' קדשי קדשים (זבחים דף נט:) דאמר מזבח גובהו י' אמות פי שנים כאורכו והקלעים סביב ט"ו שלא יהא כהן עומד ועבודה בידו וכל העם רואין אותו והא דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות היינו משפת מזבח ולמעלה והא דכתיב במזבח (שמות כ"ז:א') ושלש אמות קומתו היינו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה פליג התם דהמזבח ג' אמות דברים ככתבן והקלעים גובהן ה' והאי שינויא בתרא דהכא לא משני לר' יהודה אלא לרבנן דלר' יהודה קלעים ט"ו אמות לאו בגובהן כתיב וא"ת מאי פריך. שאני פתח החצר דהוה ליה צורת הפתח שהכלונסות היו על גבי ווי עמודים שהקלעים תלויים בהן וי"ל דאמר לקמן (ד' יא.) דצורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ועוד דלא קשה מידי דאליבא דרב קיימינן ורב תני צריך. למעט אע"ג דאית ליה צורת הפתח ולהכי נמי כי פריך בסמוך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והא תנן כו' ולא פליג ר' יהודה ולא משני שאני אולם דה"ל צורת הפתח משום דאליבא דרב קיימינן אך קשה דקראי מוכחי דברוחב כתיב ונראה לריצב"א דמשמע ליה והרחב מי' אמות ימעט אפילו אינו גבוה

אלא חמש ולהכי פריך היכא דאינו גבוה אלא ה' לילפו מפתח החצר דאפילו רוחב כ' הוי פתח ואין נראה למקשה דפתח שער איקרי כיון דנמוך כ"כ ועוד דבפ' מדבר סיני איקרי פתח סתמא ואתי שפיר דגרס בכל הספרים מה להלן גבוה ה' ברוחב כ' ומשני דאפ"ה פתח שער איקרי הואיל ורחב כ"כ והא דאיקרי בפרשת במדבר סיני פתח סתמא אין לחוש כדפי' לעיל ואיבעית אימא קלעים ט"ו אמה בגובה הוא דכתיב כלומר קרא דויקהל דההוא ודאי ע"כ בגובה נמי כתיב דהא כתיב קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגו' וכתיב ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר והשתא אי לאו דקרא דלפניו בגובהה כתיב לא הוצרך לכתוב מזה ומזה לשער החצר כיון דכבר פי' צד אחד אלא וודאי קרא קמא אייריו בגובה והא דכתיב בקרא קמא עמודיהם שלשה דמשמע דארוחבן קאי י"ל דאדלבתריה קאי ותדע דהמקשה הביא קרא דתרומה חמש עשרה אמה קלעים והמתרץ הביא קרא דויקהל קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף וגם רב אשי שסידר הש"ס הביא למעלה ולכתף השנית מזה ומזה דויקהל ולא הביא קרא דתרומה שהוא אצל הפסוק שהביא תחלה דהיינו ולכתף השנית חמש עשרה קלעים והביאו בשביל שתירץ בזה הפסוק והשתא ודאי הואיל וגובה היה כ"כ פשיטא דנקרא שער ומתחלה לא הקשה אלא דלא משמע ליה דאיקרי שער בעבור גובהו חמש:

אמר אביי פליג בברייתא - משמע ולעולם מפתח אולם גמר ומכשיר עד רוחב כ' וקשה דלקמן (ד' י.) אמר דלא מכשיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש:

ליבעו דלתות כהיכל - ואע"ג דבאהל מועד שהיה נמי הפתח רחב י' לא היו דלתות ואפי' הכי קרי ליה פתח היינו משום שלא היה גבוה אלא י' א"נ ע"כ אהל מועד שלא כדין נקרא פתח שהרי היה פרוץ במלואו דלא הוה ליה גיפופי:

אלא מעתה לא תיהני ליה צורת הפתח - אבל לא תיהני ליה דלתות לא פריך דפשיטא הואיל ואית ליה דלתות והן ננעלות דהויא כמחיצה מעלייתא ולא שייך נמי למיפרך דליבעי צורת הפתח דצורת הפתח לא הוי אלא משום נוי בעלמא אבל האי פריך שפיר דלא תהני ליה צורת הפתח דאי הוה קרוי פתח אף כשגדול ביותר ע"י צורת הפתח היה לו לעשותו שוה לאולם:

מידי הוא טעמא אלא לרב - ואע"ג דברייתא נמי גמרה מהיכל איכא למימר דפליגא אמתני' א"נ לא נקט היכל אלא לסימנא בעלמא כדאמרינן בסמוך:

דף ג.

ורב נחמן בר יצחק אי סבירא ליה הא דרבה כו' - לרבה גופיה הוה מצי למיפרך דאית ליה בפרקין (ד' יב:) דקורה משום היכרא אלא משום דרב נחמן מפרש בהדיא דפליגי בהיכר פריך למה להו לאיפלוגי בתרתי:

אי קלשת הוי לה חמתה מרובה מצילתה - מפר' ר"י חמתה מרובה מצילתה ע"י שיבא הרוח ויפזר עד שתהא חמתה מרובה מצילתה דאי ע"י קלישה לחודה תהא חמתה מרובה היכי מכשר' לה בלישנא בתרא הא אין סכך פסול מצטרף בהדי סכך כשר כדאמרי' בסוכה (ד' ט:) גבי העושה סוכתו תחת האילן וקשיא דאמר בפרק קמא דסוכה (ד' ד.) היתה גבוהה מכ' אמה והוצין יורדין בתוך כ' אם צילתה מרובה מחמתה כשירה אם לאו פסולה ואמאי כשירה והלא אי קלשת ליה יפלו ההוצין למטה וללישנא בתרא דהכא אתי שפיר ולרבא מפרזקיא נמי דמפרש משום דסוכה דיחיד היא ולא מידכר אתי שפיר דגבי הוצין איכא למימר דיורדין הרבה למטה דליכא למיגזר מידי אבל לרבינא קשה דמשמע דמשום סוכה דאורייתא פסולה משום אי קלשת כו' וי"ל דהתם מיירי שיש הרבה הוצין שיכולין להתקיים בקל על ידי סמיכה ועוד נוכל לומר הכא דאי קלשת ליה הוי חמתה מרובה ע"י קלישה לחוד ומצטרף לסכך דלמעלה מכ' וללישנא בתרא דלא חשיב כל כך סכך פסול הואיל והוי סכך כשר אם היה למטה מכ' אבל קשה דגבי הוצין אמרי' ואם לאו פסול וללישנא בתרא דהכא מכשרינן אפילו חמתה מרובה מצילתה מיהו ללישנא קמא ניחא אי נמי גבי הוצין יש לפסול יותר הואיל ואגודים עליונים והתחתונים זה בזה דאי קלשת יפול הכל:

אמר רבה במבוי פסול - ל"ג רב דרב יליף מפתחו של היכל דהוי חללו כ':

דף ג:

חלל סוכה תנן - והא דאמר בסוכה (ד' ד.) והוצין יורדין לתוך כ' לאו דווקא ואגב דנקט למעלה מכ' נקט נמי בתוך כ' כלומר בתוך הכשר כ':

תניא דמסייע לך - אע"ג דהיכל באמת בת ששה הכא ארבא קאי דאית ליה לקמן דשל מבוי נמי באמת בת ששה ואע"ג דהן עצבות שמא של היכל נמי עצבות היו א"נ אפילו לאביי לסימנא בעלמא נקט לענין אמות אבל מ"מ מייתי כמו שהיכל חללו עשרים באמות דידיה הכי נמי מבוי באמות דידיה:

כמאן דאמר בארבעה - פי' ומשהו יותר דאין פתח פחות מד' ואי לא הוי משהו יותר א"כ לא הוי ארכו יותר על רחבו ואינו ניתר בלחי וקורה כדאמרינן לקמן (ד' ה.) ואע"ג

דאביי גופיה אית ליה לקמן (שם) דמשך מבוי בד' אמות הכא אליבא דרב נחמן קאמר וליה לא סבירא ליה:

והא איכא רצופין דלקולא כו' כרבנן דאמרי כרם הוי - וא"ת הא איכא הא דתנן במסכת כלאים (פ"ד מ"ד) גדר שנפרצה עד י' אמות הרי הוא כפתח יותר מכאן כנגד הפרצה אסור וי"ל דרוב אמות קאמר:

כרבנן דאמרי כרם הוי - אף על גב דרבנן מודים דלא הוי כרם היכא דכי נאמר רואין את האמצעים כאילו אינם לא ישארו שתים נגד שתים ואחת יוצאה זנב אביי לא איירי אלא באמות שהוזכרו בפירוש ולא באמות דמשתמע מכלל דבריהן:

כל אמות שאמרו חכמים באמת בת ששה. לא איירי בהנך דכתיבי כגון אמה יסוד ואמה סובב:

דף ד.

ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטופח - פי' בקונט' באמות קטנות שיש באמה בינונית אמה וטפח מאלו וקשה דלא הוה ליה למיכתב וחיק בוי"ו כיון דקאי אאמות ונראה כמו שפירש"י בפירוש יחזקאל דפירש באמות אמה אמות גדולות שיהא אמה וטופח בשל אמה בת ה' וכן תרגם יונתן באמתא דהיא אמתא ופשך וקאי אשאר אמות המזבח וחיק האמות הוו קטנות:

גפן כדי רביעית יין לנזיר - פרש"י לחייבו מלקות וקשה דלא הוה דומיא דאחריני דמשערינן בהו מילי אחריני ונראה כפרש"י דסוכה (ד' ו.) דפירש שאם אכל ענבים וחרצנים ולולבים מגפן איכא למ"ד ברביעית וזה ביין משערינן שיקח כוס מלא יין וישים בו עלין ולולבין כשיעור מה שאכל ואם יצא רביעית חייב ואם היה בא לשער במים היה יוצא רביעית בפחות שאין נגדשין על שפת הכלי כמו יין וכה"ג תניא בתוספתא כיצד יעשה מביא כוס מלא יין ומביא זית אגורי ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בו חייב ואם לאו פטור דברי ר' עקיבא רבי אלעזר בן עזריה אומר אינו חייב עד שישתה רביעית יין ואתיא לשמעתין כרבי אלעזר בן עזריה ובפ' ג' מינין (נזיר ד' לד.) תנן אינו חייב עד שיאכל ענבים כזית משנה ראשונה אמרו עד שישתה רביעית יין רבי עקיבא אומר אפי' נזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וקאמר בגמ' ת"ק מדמי להו אסורי נזיר אכילה לשתיה פירוש ת"ק היינו משנה ראשונה מדמה אכילה לשתיה ובעי באכילת עלין ולולבין נמי רביעית ונקט במתניתין שתייה משום דאכילה מינה ילפינן וטעמא משום דכתיב לא ישתה תרי זימני ולא חש לפרש שם טעמא דר' עקיבא כיון

דאמר קרא וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל בכזית והא דנקט אכילה במשנה אחרונה משום דשתיה ילפינן מינה וכל חד נקט מידי דיליף מיניה וא"ת ומ"מ מאי נפקא מינה לשער ביין והלא כלי המחזיק רביעית הוא ביצה ומחצה ומה שמפיל ביצה . ומחצה בין יין ובין מים אם שיעור עלין ולולבין שאכל יפילו כל כך חייב וי"ל דנפקא מינה אם יש כלי שמחזיק מה שמפיל ביצה ומחצה מן היין שלא ישער עלין ולולבין בכוס מלא מים עד שיתמלא הכלי שזה הכלי אינו מחזיק ביצה ומחצה מן המים שאינן עבין כמו יין ונמצא שאין הכלי זה רביעית ודוחק:

הגה"ה. וקשה דשמעתין אתיא דלא כמשנה אחרונה ועוד דבספרים ישנים מצא ר"ת דגרסינן בנזיר (ד' לח:) תנא קמא לא מדמי להו לכל איסורי נזיר לאכילה משמע להך גירסא דבאכילה לא פליגי אלא הוי לכולי עלמא בכזית וכן משמע בירושלמי דלא פליגי באכילה דקאמר משנה ראשונה עד שישתה רביעית דהא דרשינן שכר שכר דכתיב גבי שכר רביעית ההין מה להלן רביעית אף כאן רביעית חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה מה אכילה בכזית אף שתיה בכזית משמע דאכילה לכולי עלמא בכזית ונראה לרבינו תם דגרסינן בשמעתין גפן כדי כזית יין לנזיר וקשה לפירוש רבינו תם כך יכול לשער במים כמו ביין במקום שיש זית אגורי ישים עלין ולולבין אם יפילו שיעור עלין ולולבין שאכל כשיעור שיפיל הזית הן מים הן יין חייב ואי בשתיה אירי לחייבו אם שתה כשיעור מה שמפיל זית אגורי מן היין דמשערין ביין שהוא דבר מועט ולא במים פשיטא כיון דשתה יין שלא ישער אלא ביין ומה צריך קרא וגם לפ"ה קשה מאי נפקא . מינה ולי נראה דלפ"ה לא קשה כלל דרביעית של תורה הוא אצבעיים על אצבעיים כו' כדאמרינן בערבי פסחים (ד' קט.) וזהו מה שמפיל ביצה ומחצה מן המים לפי חשבון דמ' סאה דמקוה והשתא משערינן עלין ולולבין שאכל כשיעור שיפילו מן היין כלי מלא אצבעיים על אצבעיים שהוא שיעור גדול ולא משערינן כשיעור שיפילו מן המים שהוא דבר מועט. ע"כ הגה"ה:

דף ד:

כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים - גבי כלי עץ מתנייא במסכת כלים פרק י"ז (מ"א) אבל גבי כלי חרס תנן בפ"ג (מ"א) דכלים העשויים לאוכלים שיעורן כזית והא דאמר בסוף המצניע (שבת ד' צה:) חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוציא זית וכו' ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים היינו היכא דייחדו לרמונים אבל סתמא הוי כמוציא זית:

שיעורן כרמונים - בפרק י"ז במסכת כלים (מ"ד) תנן הרמונים שאמרו ג' אחוזים זה בזה משמע דשיעורן בג' רמונים וקשה דבפרק המצניע (שבת ד' צה.) אמר ניקב כמוציא רמון טהור משמע רמון אחד ולקמן פ"ב (ד' כד.) בעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב עד שהשלימו למוציא רמון מהו ולא קאמר ניקב כמוציא רמון וסתמו וחזר וניקב כמוציא רמון עד שהשלימו לג' רמונים מהו וי"ל דג' אחוזים לא שיצאו ביחד אלא זה אחר זה וצריך נקב רחב להוציא ג' בזה אחר זה יותר ממה שהיה האחד לבד אי נמי ג' אחוזים פירוש שגדילים ג' ביחד והם רמונים בינונים ולא מאותן שגדילין אחד או ב' יחד שהם גדולים ולא מאותן שגדילין ד' או ה' ביחד שהם קטנים ולעולם רמון אחד לבד קאמר:

הילכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקראי - בפרק בתרא דיומא (ד' פ.) א"ר יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני והיה כתוב בספרים שיעורין מכתב כתיבי אימא שיעורין של עונשין ולא גרסי' הכי דהא מסקינן הכא דאסמכתא נינהו ועוד דלא הוה משני מידי אלא גרסינן עונשין מכתב כתיבי אימא וכו':

דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ - פי' בקונטרס בשערו משמע אבל בשרו אפילו מיעוטו שאינו מקפיד חוצץ וקשה לר"ת דבפרק הערל (יבמות ד' עח. ושם) אמרינן נכרית מעוברת שנתגיירה אין בנה צריך טבילה וקאמר אילימא משום דר' יצחק הא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ והשתא אדרבה הוה ליה למימר כי אמר ר' יצחק בשערו בשרו מי אמר ועוד דבפ' דם חטאת (זבחים ד' צח.) מייתי דם שעל בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ ועוד אי בשערו דווקא אם כן כשנאמר הלכה למשה מסיני הוצרך לומר שערו רובו ומקפיד עליו חוצץ אם כן שערו הוי הלכה למשה מסיני ואמאי צריך קרא לשערו וכי האי גוונא פריך בכמה דוכתי:

מותר להשתמש תחת הקורה - פירש בקונטרס דקסבר חודו החיצון יורד וסותם ומאן דאסר סבר חודו הפנימי יורד וסותם ולא רצה לפרש דמר סבר היכירא לבני רשות הרבים ומר סבר היכירא לבני מבוי משום דקאמר בתר הכי ואיבעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכירא משמע דעד השתא לא הוי לכולי עלמא משום היכירא ואין להקשות לפירושו הואיל וסברי קורה משום מחיצה א"כ מאי טעמא דמאן דאמר טפח והא לא הוי מחיצה לפחות מד' אין לחוש הואיל והוי דופן אלא שבא למעטו כדפי' בקונטר' בענין זה בסמוך:

דף ה.

סוף מבוי הכי נמי - פירוש כיון שלא נפסלה שנשתייר שם פס ד' דמבוי כשר אינו יוצא מתורת הכשר עד שיפחות שלא ישאר שם ד' אבל תחלת מבוי דהיינו שלא נשתייר שם פס ד' שצריך לעשות לו הכשר צריך ד' אמות וכן משמע לישנא דקאמר אם יש שם פס ד' מכלל דבנשתייר שם פס ד' מיירי ופרש"י אין נראה:

ואי בארבעה היכי משכחת לה - אע"ג דד' דקאמר רב יוסף היינו דאיכא משהו טפי דהמבוי אם אינו רוחב ד' אינו צריך לחי כדרב אהילאי לקמן ואי לא הוי טפי משהו הוי ארכו כרחבו מ"מ באותו משהו אין מקום לפצימין לעמוד:

דפתח לי' בקרן זוית - פירש בקונט' טפח מן הפתח בדופן האמצעי ושלשה טפחים בדופן המשך וכן בצידו השני ולא דק דא"כ אין הפתח רחב אלא אלכסון של ג' טפחים על טפח והנה עינינו רואות שאין האלכסון של שלשה על אחד מגיע לאלכסון של טפח על טפח:

אמר אביי מנא אמינא לה - הא דלא מייתי ראייה מלקמן (ד' י.) דאמר שמואל משמיה דלוי מבוי שרחבו כ' אמה עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות ומעמידו לארכו של מבוי שמא לחלק מבוי לב' מבואות מודה רב יוסף דצריך ד' אמות:

ורב יוסף לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות - קשה דרב יוסף גופיה קאמר לקמן (ד' י.) על דברי רב הונא משך מבוי ארבע אמות ודוחק לומר דהיינו לאפוקי מתורת לחי:

לחי הבולט מדופנו של מבוי - אין פירושו כההיא דלקמן (ד' י.) לחי המושך מדופנו של מבוי דהתם מושך חוץ למבוי לארכו של מבוי דהא חשיב ליה שוה מבפנים והכא בולט לרחבו של מבוי וסותמו דאמר לקמן דמבוי ז' ניתר בעומד מרובה על הפרוץ ואביי הוה מצי לאתויי נמי מהתם:

דף ה:

פחות מארבע אמות נידון משום לחי - וסמכינן עליה ואע"ג דלאו לשם לחי הוקבע משום דקיימא לן כאביי בלחי העומד מאיליו ואפילו לר"ת דפסק כרבא מ"מ הכא אירי אליבא דרב הונא ואביי מרב הונא דייק לה לקמן בפירקין (ד' טו.) ונראה דרש"י מדקדק דמיירי הכא בלא הוקבע לשם לחי מדמפליג בין ד' לפחות מד' דאילו עבדיה לשם לחי הוי כשר בכל ענין דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו כדפי' רש"י בסמוך אבל ההיא דלקמן (דף י.) דלחי המושך הואיל והוי לאורך המבוי ואינו סותמו דנידון משום מבוי אפילו הוקבע לשם לחי ולהכי כי דייק מיניה לקמן (ד' י.) שמע מיניה תלת

לא קאמר שמע מינה ד' דלחי העומד מאליו הוי לחי ולקמן (דף ט.) פרש"י ולרשב"ג ליהוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים שכן דרך מעמידי לחי שמושכין קימע' כלפי חוץ א"כ משמע דר"ל אע"ג דהוקבע לשם לחי נידון משום מבוי:

ארבע אמות נידון משום מבוי - אפילו למ"ד (לקמן ד' טו.) לחי משום מחיצה דהיה לו להועיל יותר אם סותמו מ"מ היכר קצת בעינן ואע"ג דהיכא דהעמידהו לשם לחי לפי' הקונטרס מועיל אע"ג דאין היכירא מ"מ י"ל כשהועמד לשם לחי יש קול ואיכא היכירא:

אותו לחי היכן מעמידו - במבוי רחב יותר משמונה קא בעי דברוחב ח' היכן שיעמידנו הוי עומד מרובה:

קל וחומר מחצר - אע"ג דחצר ומבוי שוין דכשהן מרובעין צריכין פס ד' ואם ארכן יותר על רחבן ניתרין בלחי וקורה מכל מקום עביד קל וחומר שפיר דבמקום דלא מהני לחי וקורה דהיינו במרובעים מהני עומד מרובה ואמחיצה רביעית הוא דעביד קל וחומר דליהני עומד מרובה אבל שיועיל עומד מרובה בכל ד' מחיצות ליכא למילף דדיו לבא מן הדין להיות כנדון כמו לחי:

אינו דין שיהא ניתר בעומד מרובה - פירש בקונט' ומיהו במבוי ח' אע"ג דבהאי ק"ו נמי מצי למשרייה דהא יותר מד' הוי האי פס וחצר משתריא בפס ד' כיון דלאו לשם לחי הוקבע ולא לשם תיקון פס הוקבע כי היכי דאפקינן מתורת לחי אפקינן נמי מתורת פס ור"י פי' דאין סברא ללמוד לענין תורת פס מחצר דבחצר הפס מהני משום מחיצה משום הכי כל שכן דמהני היכא דסותמו טפי אבל במבוי שהקילו חכמים בלחי אפי' למ"ד משום מחיצה צריך שיהא שם לחי עליו אבל לענין עומד מרובה הוי ק"ו טוב משום דהוי מחיצה גמורה שמועיל בכל ד' דפנות אבל לחי ופס לא מהני אלא במחיצה רביעית וליכא למימר פס ד' אמות יוכיח דמהני בחצר ולא מהני במבוי אף אני אביא עומד מרובה דכיון שאין יכול ללומדו מק"ו הכא נמי ליכא למימר תוכיח ועוד מה לפס ד' אמות שכן לא מהני אלא במחיצה רביעית תאמר בעומד מרובה דמהני בכל ד':

תאמר במבוי שפירצתו בארבע - וא"ת והיא גופיה נילף מק"ו מחצר שיהא פרצתו בעשר ומאי טעמא דרב הונא דאמר בארבע וי"ל דלא שייך ק"ו אפרצת עשר משום דהיא הנותנת דבשביל שמבוי ניתר אפי' בלחי משהו הוי פרצתו בד' ואפילו לאידך לישנא דאמר לקמן (ד' י.) גבי פסי ביראות כיון דאקילו בהו חד קולא אקילו בהו קולא אחריתי התם משום עולי רגלים הקילו קולא יתירא מפני דוחקן וא"ת א"כ מאי פריך מה לחצר שכן פרצתו בי' מה פירכא היא זו נימא היא הנותנת משום דלא התרתיו אלא בעומד

מרובה שרי עד עשר וי"ל דהיא הנותנת לא אמרי' אלא לסתור הק"ו אבל לסתור הפירכא כדי לקיים הק"ו לא אמר:

שפרצתו בד' - וא"ת ונעשה ק"ו מלחי וקורה שאין מועיל בחצר מהני במבוי עומד מרובה כו' וי"ל דאיכא למימר פירצ' עשר תוכיח וליכא למימר דנילף שלא יועיל לחי וקורה למבוי ועומד מרובה לחצר דגמירי לה מסיני דמהני וכן שיועיל לחי וקורה לחצר ליכא למילף דגמירי דבעי פס ארבעה ועוד דמעומד מרובה ליכא למילף דמה לעומד מרובה דמהני בכל ד' דפנות וממבוי נמי ליכא למילף דמה למבוי שכן פרצתו בארבעה לרב הונא:

וספק דבריהם להקל - וא"ת תיפוק ליה דקיימא לן בפירקין (ד' טז:) דפרוץ כעומד מותר וי"ל דהכא קיימא לן אליבא דרב הונא בריה דרב יהושע דאית ליה לקמן (ד' טו:) פרוץ כעומד אסור וא"ת ואמאי הוי ספק דבריהם הא קיימא לן דבידי אדם אפשר לצמצם דקיימא לן כרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר ואי לא אפשר לצמצם ליחוש דילמא פרוץ מרובה וכן בפרק ב' דחולין (ד' כח:) דפליגי במחצה על מחצה אי הוה כרוב משמע דאפשר לצמצם והא דאמרינן בפרק ג' דיבמות (ד' כח.) לא סתם לן תנא כר"י הגלילי דאמר אפשר לצמצם היינו בידי שמים ובהזורק (גיטין ד' עח.) גבי ספק קרוב לו ספק קרוב לה דאמר וניחזי הי מינייהו קדים וכ"ת כשבאו שניהן בבתאחת והא אי אפשר לצמצם התם נמי הואיל ולאו אדעתייהו לבא בבת אחת הוי כבידי שמים וי"ל הואיל ואי אפשר לצמצם אלא ע"י טורח גדול לא הטריחו לצמצם ולמדוד בספק דבריהם וכן משמע מלשון הקונטרס דפי' דרוב בני אדם אין יכולים לצמצם והוי ספק צמצם ואסור או לא צמצם ומותר וה"ר שמעיה פי' דמצי למימר דבידי אדם נמי אי אפשר לצמצם והא דפרוץ כעומד מותר משום דהוי כעין ספק ספיקא שמא עומד מרובה ואפי' כי לא נפיש ושוו כי הדדי מותר והשתא שפיר קרי ליה ספק דבריהם אך קשה מאי איריא ספק דבריהם אפי' בדאורייתא נמי שרי כיון דההיתר קרוב מן האיסור דמטעם זה בעי למישרי בשחיטה במחצה על מחצה וי"ל דהא דשרי הכא אי פרוץ נפיש היינו בח' אמות מצומצמות אבל שמא יש מעט יותר ואפי' אי פרוץ נפיש איכא ד' אמות ולכך לא שרי אלא בספק דבריהם ואם תאמר דבפרק ב' דבכורות (ד' יז:) אמר נמצא מכוון בין שתי עיירות לרבנן יביאו עגלה אחת ויתנו והשתא כל אחת תביא עגלה לעצמה דשמא קרובה היא ואפי' מצומצמות הא אמר הקרובה אפילו קרובות וי"ל דממה נפשך סגי באחת אם רחוקה היא פטורה ואי קרובה היא יוצאה בשל תנאי מאי אמרת דילמא מצומצמות היא זה אינו מצוי:

דף ו.

מצידו בעשר מראשו בארבעה - עשר אין פירושו כארבע' דעשר כשל מטה וארבעה כשל מעלה:

דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי - מיהו אם עשא' כעין פתח במזוזות ומשקוף הוי שפיר פתח כדאמר לעיל (ד' ה.) דפתח ליה בקרן זוית:

אחד זה ואחד זה בד' - אם נפרץ בקרן זוית אבל אם נפרץ מראשו בלא קרן זוית לא הוי בד' דלא פליג אדרב יהודה דאמר לקמן (ד' י:) מבוי שהוא רחב ט"ו אמות מרחיק ב' אמות ועושה פס ג' אמות והשתא הוי פירצה ב' אמות ומצידו דהוי בד' היינו משום דקא ממעט בהילוכא אבל כשהפירצה בראשו לא ממעט בהילוכא דלא שבקי פתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא:

רב אמר תורתו כמפולש - פי' בקונטרס דצריך לעשות צורת הפתח בעקמומיתו דפילוש מה שמפולש לחבירו הוי כמפולש לרה"ר ולשני פתחים לצד רה"ר יעשו לחי או קורה לכל אחד ובמילתא דשמואל נמי דאמר תורתו כסתום פי' בשם רבו הזקן תורת מבוי סתום צריך לעשות בעקמומיתו דהיינו לחי מיהו שם פי' פירוש אחר תורתו כסתום ואין צריך בעקמומיתו כלום והלשון דחקו דכיון דתורתו כסתום מה צריך לעשות בעקמומיתו וכפירושו משמע מדקאמר בסמוך אי ביתר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום משמע דלרב אתי שפיר ואי תורתו כמפולש קאי אפתחים דהיינו שצריך לעשות צורת הפתח באחד הפתחים ובשני לחי ולא בעקמומיתו א"כ לרב נמי קשה דאיך יועיל לחי מצד אחד או אפי' צורת הפתח ביותר מעשר הא אית ליה לרב אע"פ שיש לו צורת הפתח צריך למעט אבל אי אעקמומיתו קאי כדפירש רש"י אתי שפיר לרב דסגי בצורת הפתח אפי' ביותר מי' הואיל ופתחי מבוי הפתוחים לרה"ר לא הוו יותר מעשר. דהא צ"ה מהני מן התורה אפילו לרב ביותר מי' כדאמרינן לקמן (ד' יא.) גבי כלאים [ומיהו יש לדחות דהוי נמי מצי פריך לרב אלא דמקשה אליבא דשמואל טפי בפשיטות] ועוד יש ראיה מההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא כו' ואצרכוה דלתות ופירש"י עקום כמין ח' וצריך ב' דלתות לשני עקמומית דאי לאו הכי די בדלת אחת ומיהו ר"ח גריס ואצרכוה דלת וכן כתוב ברוב ספרים ואפילו גרסינן דלתות איכא למימר דמפולש גמור הוה ועקום באמצע כזה ופתוח בשלשה פתחים לרה"ר דממה נפשך צריך לעשות דלתות וגבי מבוי העשוי כנדל (לקמן ד' ח:) משמע נמי כפירוש הקונטרס דקאמר אלא עושה צ"ה לכולהו פי' לצד מבוי הגדול ואידך גיסא משתרי בלחי וקורה היינו לצד רה"ר וזה כפי' הקונט' אבל אי קאי הא דקאמר עושה צ"ה לכולהו היינו לצד רה"ר ואידך גיסא קאי אפתח מבוי גדול

אז לשון אידך גיסא לא אתי שפיר ואין לתמוה למה יהיה מבוי עקום חמור ממפולש גמור דסגי בצ"ה ולחי אחד דבעינן שיראה צ"ה כל בני המבוי:

כיצד מערבין דרך רה"ר - פ"ה רה"ר רחב י"ו אמות ומפולש משני צדדים משער לשער ומצויין בה ששים רבוא וכן יש בה"ג דבעינן דריסת ס' רבוא וקשה לר"ת דבשבת בפ' הזורק (שבת ד' צח.) אמר דעגלות הוו תחתיהן וביניהן רה"ר ותחתיהן לא היו ס' רבוא ואומר ר"י דמ"מ דרכן היה לצאת ולבא באותו דרך ועוד הקשה דבדגלי מדבר הוו טף ונשים לאין מספר וכן קשה מערב רב ויש לומר דלא גמרי' ממשכן אלא מילתא דכתיבא במספרם:

ולחי וקורה מכאן - אף על גב דלחי לא מהני ביותר מעשרה יעשה לחי רחב עד שיתמעט האויר מעשרה:

יתר על כן אמר ר' יהודה - פירש הקונטרס לעיל מיניה איירי בבונה עלייה כו' דשרי ר' יהודה לטלטל תחתיה משום פי תקרה יורד וסותם וקאמר בברייתא יתר על כן אמר ר' יהודה אע"ג דליכא פי תקרה שרי ר' יהודה הואיל ואיכא ב' מחיצות מעלייתא והכי משמע בהדיא בתוספתא [במכילתין פ"ז] דאהא קאי יתר על כן:

דף ו:

מי שיש לו שני בתים כו' - פי' שתי חצירות דאין מבוי ניתר בלחי עד שיהו חצירות פתוחות לתוכו ובתוספתא גרסי' בהדיא ב' חצירות:

וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא כו' - משמע דמסיק דאפי' בדלתות לא מיערבא ואם כן איירי ברה"ר גמורה רוחב ט"ז אמות וקשה דלקמן בפירקין (ד' י.) אמרינן דלכל היותר לא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש וי"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דמיירי ר' יהודה ברוחב ט"ז אמה אבל לפי המסקנא דמשני כיצד מערבין מבואות המפולשות הכי נמי ההיא דיתר על כן איירי במבוי המפולש ואין רוחב ט"ז ובכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא ולא קשה מירושלים דהוי רוחב ט"ז אמה ועי"ל דמעיקרא נמי ידע שפיר דלא התיר ר' יהודה אלא עד י"ג אמה ושליש ומ"מ הוי רה"ר גמורה כגון שרשות הרבים אחת משני צידי המבוי רוחב ט"ז אמות ואורך רה"ר מהלכין דרך מבוי דהשתא אפי' במבוי דלא הוי רוחב ט"ז אמות הוי רה"ר גמורה כיון דבשני צידי המבוי הוי רוחב ט"ז אמה כמו בין העמודים דאמר פ"ק דשבת (ד' ז.) דהוי רה"ר אע"ג דלא הוי ט"ז אמה אפי' למ"ד התם בין העמודים נידון ככרמלית היינו משום דעמודים הן זה שלא כנגד זה ולא ניחא תשמישתיה ולא דמי למבואות המפולשות דהתם רה"ר אינה עוברת במבוי

אלא ששני רה"ר עוברות אצל הפתחים וצ"ל לפי זה אע"ג דלר' יהודה לחי וקורה מהני מדרבנן לי"ג ולרוחב י"ו לא מהני מודה הוא דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לי"ו וקסבר ב' מחיצות דאוריתא ולכך פריך מירושלים אע"ג דרחבה י"ו אמה כיון דחייבין עליה משום רשות הרבים מדאורייתא הוא הדין ברחבה י"ג דמדאורייתא אין חילוק ואם תאמר כיון דאית ליה לרבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא אמאי איצטריך למיתני בברייתא פרק קמא דשבת (ד' ו.) זו היא רשות היחיד גמורה אחריץ עמוק עשרה טפחים ורוחב ד' כו' למעוטי דרבי יהודה דיתר על כן הא מדקתני ברישא איזהו רשות הרבים סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשות שמעינן שפיר למעוטי דרבי יהודה דלדידיה מבואות המפולשות לא הוו רה"ר הואיל ואיכא ב' מחיצות ויש לומר דאי מרישא ה"א דטעמא דר' יהודה לאו משום שתי מחיצות אלא משום דקסבר לחי וקורה משום מחיצה דאיכא מאן דסבר הכי בפירקין להכי איצטריך זו היא רשות היחיד גמורה למעוטי דרבי יהודה דלא הוי רשות היחיד דלחי וקורה לא חשיבי מחיצה:

והאמר רבה כו' - פ"ה דפריך אמאי דשרינן לחי וקורה מצד אחד ומדמצריך לנעילת דלת אינו נראה לו שהיה מקשה לו דאיכא לאוקומא נמי בננעלת ואם תאמר כיון דיש לו ב' מחיצות ושלישית בננעלת הוי ג' מחיצות ולקמן אמר דלכל היותר לב"ה שלש מחיצות דאורייתא ויש לומר לפירושו דהיינו דווקא היכא דאיכא ג' מחיצות גמורות הוו דאורייתא אבל הכא דשלישית ע"י דלת רביעית נמי צריך דלת ולר"י נראה דפריך משום דמשמע ליה דב"ה לא בעי נעילה וכן אמר בסמוך דבברייתא לא מפרש בדברי ב"ה נעילה כמו בדברי ב"ש וא"ת והיכי פריך מר' יוחנן דאמר בפרק ב' דהוי אליבא דרבי יהודה דאמר אתו רבים ומבטלי מחיצתא ופליגי עליה התם רבנן ויש לומר דפריך כי היכי דלר' יהודה בשם ד' מחיצות דלא חשיבי ליה מצריך נעילה הכי נמי ב' מחיצות דלא חשיבי לרבנן יהיה צריך נעילה וכן משמע בפרק שני (ד' כב.) דשתי מחיצות לרבנן כשם ד' מחיצות לרבי יהודה:

ומי עבדינן כתרי חומרי - ואם תאמר ומאי סלקא דעתך השתא כיון דלא סתרו אהדדי וכי משום דהלכתא כוותיה בחד דוכתא יהא הלכה כמותו בכל מקום ובכמה מקומות קיימא לן כמר בהא וכמר בהא ויש לומר דלא דמי דהאי מבוי שרי בצ"ה לכולי עלמא וליכא מאן דמצריך דלתות:

כאן לאחר בת קול - ואם תאמר מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר דהזהב (ב"מ ד' נט:) ויש לומר דהתם לא יצאה אלא לכבודו כדמוכח התם ועוד דהתם היתה כנגד רבים והתורה אמרה אחרי רבים להטות אבל הכא אדרבה בית הלל הוו רובא ולא

הוצרכו בת קול אלא משום דבית שמאי הוו חריפי טפי ואם תאמר אם כן מאי קאמר ר' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול הלא לא אמר רבי יהושע אלא אבת קול דר"א וי"ל דלא בשמים היא משמע דאין להשגיח כלל בשום בת קול:

דף ז.

כגון שדרה וגולגולת - משמע דוכן לטרפה אתרוייהו קאי ואם תאמר מאי קאמרי ב"ה כדי שינטל מן החי וימות לב"ש נמי מיית בשיעורא דידהו ועוד מאי קמ"ל רב יהודה דאמר וכן לטרפה לענין גולגולת כיון דמיית בה וי"ל דרגילות הוא למות על ידי נטילה בחסרון מועט מעל ידי רקיבה וחולי וא"ת ובאלו טרפות (חולין ד' מב:) דפריך והאיכא בסג"ר ושב שמעתתא והסמ"ך הוי חסרון בשדרה ואמאי לא פריך נמי מגולגולת וי"ל דחסרון גולגולת דטריפה היינו משום דסוף הקרום של מוח ליפסק והוי בכלל י"ח טריפות אבל שדרה לא הוי משום דסוף החוט ליפסק דאפילו למטה מפרשות דליכא טרפות בפסיקת החוט איירי:

(ומיהו כמה בני אדם שניטל הרבה מעצם גולגלתם ולא ניקב הקרום וחיו וצ"ל דחסרון הגולגולת הוי עם קרום העליון ואע"ג דאיכא למ"ד דבבהמה בכה"ג בנקיבת קרום העליון טריפה היינו משום דסוף התחתון ליפסק אבל באדם אין סופו ליפסק לפי שהוא קשה וחזק באדם יותר מבהמה ולכך צריך חסרון העצם אבל למ"ד עד דאינקיב תתאה אדם ובהמה שוים דבין באדם בין בבהמה כי נפסק העצם עם הקרום סוף התחתון ליפסק):

ונהג בו ב' עישורים - מפרש בירושלמי שעישר על תנאי וחללו ונתנו לעניים:

בקעה מכאן ובקעה מכאן מיבעיא - ולא משמע ליה דאתא לאשמועינן דאפ"ה בעי צורת הפתח אלא אתי לאשמועינן דסגי בצורת הפתח:

אם היה מבוי כלה לרחבה אינו צריך כו' - פירש רש"י דנפרצה רחבה כנגדו איירי דאל"כ מאי אשמועינן דלאשמועינן דאין רחבה אוסרת על המבוי לא איצטריך דרחבה לית בה דיורין כדאמרינן בפ' ב' (ד' כד:) גבי רחבה דהוה בפום נהרא מאן דשרי משום דלית בה דיורין והלכתא כרבינא לקולא ועוד דאין צריך כלום משמע דקאי אאיסור פילוש דאיירי ביה לכך נראה דבנפרצה כנגדו איירי והא דנקט רחבה ולא נקט חצר משום דבעי למימר אין צריך כלום אפילו לא עירבו אבל חצר דאית ביה דיורין אסור עד שיערבו דסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ופתח ובכלה לאמצע רחבה איירי ולא חשיב ליה כמפולש משום דביציאתו מן המבוי יש מקום לנטות לכאן ולכאן ולא אתי למישרי מפולש:

דף ז:

דאי דרב קשיא דרב אדרב בתרתי דאמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת - דבני מבוי לא אסרי עלה דאין דריסתם עלה ורשות הרבים נמי לא אסרה דלא הוי פרצה יותר מעשר והוי פתח ומבוי אסור משום פילוש דהעומד במבוי רואה רשות הרבים כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן ומדנקט נפרצה חצר כנגדו משמע דוקא שנפרצה חצר כנגדו אסור משום דהוי כמפולש אבל אם לא נפרצה אפילו אם לא עירבו מותר אע"ג דנפרץ המבוי במלואו לחצר משום דקסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח ומתני' דגדולה מותרת וקטנה אסורה מוקי לה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה וליכא למימר דאסור משום מפולש ומשום שנפרץ במלואו ולא עירבו קאמר דא"כ הוה ליה למינקט רחבה דהוה משמע דאסור משום מפולש וגם הוה משמע מדנקט רחבה ולא נקט חצר מכלל דבחצר יש עוד איסור אחר דהיינו משום שלא עירבו אבל השתא דנקט חצר משמע אפילו איסור דלא עירבו דשייך בחצר ליכא אלא משום שנפרצה חצר כנגדו והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי דרב סבר נידון משום לחי ופתח ואסור משום מפולש ורב יהודה סבר דאין אסור משום מפולש ונראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ופתח. אסברא לך כאן שעירבו כלומר רב לא אסר מטעם מפולש ולא נקט נפרצה חצר כנגדו אלא משום שריותא דחצר אע"ג דרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו שריא אבל מבוי אסור אפילו לא נפרצה חצר כנגדו משום דנפרץ במלואו לחצר ולא עירבו וסבר נראה מבחוץ אינו נידון משום לחי ופתח ודווקא נפרץ במלואו אבל אי לא הוה נפרץ במלואו שרי אע"ג דלא עירבו כיון דאינה רגילה בו כדאמר ונפרץ משמע דאינה רגילה בו והוא הדין דהוה מצי למינקט במבוי פתוח לחצר דאסור כיון דרגילה בו אע"ג דלא הוי במלואו אלא אי נקט הכי לא הוה קמ"ל רב מידי דכיון דפתח גמור הוא פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא אי נמי לא הוה מצי למינקט בפתוח לחצר דאע"ג דרגילה בו הוה שרי הואיל ולבני חצר יש להם דרך לרה"ר בלא מבוי דכגון זו כופין אותו על מדת סדום כדאמרינן במי שהוציאוהו (לקמן ד' מט.) גבי חצר שבין שני מבואות:

דף ח.

בעירבו קמיפלגי בדרב יוסף - דהיינו כלה לאמצע רחבה ורב יוסף מפרש מילתיה דרב יהודה הא דאמר אין צריך כלום ותירוץ דכאן בעירבו לא תירצו בימי רב יוסף וסבר רב יוסף דנראה מבחוץ לרב נידון משום לחי כדס"ד מעיקרא אליבא דרב והכי נמי דייק

רב יוסף ממלתיה דרב הונא דהוא תלמידיה דרב דנדון משום לחי אך קשה דלא שייך למימר קמיפלגי בדרב יוסף הואיל ולא איירו במה שבא רב יוסף לחדש והיינו דאסור בצידי רחבה וי"ל דאי לאו מילתיה דרב יוסף ה"א דפליגי נמי בצידי רחבה והוה קשה היכי שרי שמואל בצידי רחבה היכא דאיכא תרתי לריעותא שצידו אחד מפולש עד רה"ר וצידו השני נמי אע"ג דנראה מבחוץ האמר שמואל דאין נידון משום לחי לכך הוצרך להביא דרב יוסף דבכלה לאמצע רחבה פליגי דלא הוי תרתי לריעותא וגם לרב נמי הוה קשה הואיל וסבר דנידון משום לחי אמאי אסר משום מפולש דהוה סברא לומר דהא בהא תליא ולכך מייתי דרב יוסף דלאו הא בהא תליא דבכלה לצידי רחבה אסור לכולי עלמא אפילו למאן דאמר נידון משום לחי וטעמא משום דלמפולש לא מהני לחי אלא לר' יהודה והא דלא משני לעיל דרב יהודה בכלה לאמצע ודרב בכלה מן הצד או כאן בזה כנגד זה וכאן בזה שלא כנגד זה משום דהאמת תירץ לו דהא רב ששת לא מחמת קשיא תירץ אלא קבלה היתה בידו כך יש לפרש לפי שיטת רש"י ור"י מפרש דרחבה דהכא לא הויא כרחבה דפ' שני (ד' כד:) דהתם מיירי ביתירה מבית סאתים ולא הוקף לדירה והויא כרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' אבל רחבה דהכא אינו כן דא"כ הוה כלה לבקעה אלא מיירי בדאית בה דיורין מדמפליג בין עירבו ובין לא עירבו דלא גרע מחורבה דאמר בפרק הדר (לקמן ד' עד.) דאסור כ"ש רחבה דאית בה דיורין טפי מחורבה והיתה אסורה אי לאו דס"ד השתא דסבר רב יהודה נראה מבחוץ נידון משום לחי וקס"ד השתא מדלא מפליג רב יהודה בשריותא משמע דשרי בכל ענין אפילו כלה לצידי רחבה ונפרצה חצר כנגדו ואפילו לא עירבו ועוד מדאיירי רב יהודה בנפרצה כנגדו ואיצטריך לאשמועינן דלא הוי מפולש א"כ על כרחך ס"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי דאי לא חשיב לחי אמאי שרי בכלה לצידי רחבה דלאמצע רחבה פשיטא דלא הוי מפולש וא"כ איכא תרתי לריעותא שצידו אחד מפולש עד רשות הרבים וצידו השני נמי נהי דנראה מבחוץ הא לא חשיב לחי אלא וודאי חשיב לחי והשתא לא הוי תרתי לריעותא [דחשיב] לחי מצד אחד כדאמר לקמן (ד' ט.) ולימא לבוד מרוח אחת ותשתרי ונקט רחבה משום דעובדא הכי הוה והוא הדין חצר אע"ג דרב יוסף קאמר משמיה דרב יהודה והוא מוקי לה לקמן בכלה לאמצע רחבה אבל בצידי רחבה אסור ההוא לא שנו הוי לפי המסקנא. חצר מותרת ומבוי אסור השתא ס"ד אסור משום מפולש בכלה לצידי חצר ונפרצה כנגדו אפילו עירבו דבכלה לאמצע אין סברא לאסור משום פילוש מדקאמר ונפרץ חצר כנגדו ואסור בשלא עירבו אפילו בכלה לאמצע ולא נפרצה חצר כנגדו מדנקט במלואו משמע דאסור משום דנפרץ במלואו דהיינו בלא עירבו ובדלא נפרצה כנגדו דאי בנפרצה

ובעירבו מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח ועוד מדנקט חצר ולא נקט קרפף דלית בה דיורין משמע משום דיורין שבחצר בא נמי לאסור ועוד דאי לא אסור אלא משום פילוש הוה ליה למימר מבוי שנפרץ במלואו לצידי חצר מדלא נקט הכי משמע דבכלה לאמצע נמי מיירי ואסור משום דלא עירבו וסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ומיהו מדאסר בצידי חצר משום פילוש אין להוכיח דסבר דאינו נידון משום לחי דאפילו נידון משום לחי הוי מפולש דהא רב יוסף אסר בצידי רחבה לכ"ע אפילו למ"ד נידון משום לחי. דרב אדרב נמי ל"ק כאן בעירבו פי' הא דרב יהודה בכלה לאמצע כדמפרש רב יוסף אע"ג דלא מפליג בשריותא אין לחוש דכיון דתרוייהו מילתיה דרב מה שסתם כאן פירש כאן ועוד כיון דסבר רב נראה מבחוץ לא הוי לחי לא חש לפרש דאיירי בכלה לאמצע רחבה דבכלה מן הצד הוי תרתי לריעותא אע"ג דרב יוסף אית ליה נראה מבחוץ נידון משום לחי כדדייק לקמן ממלתיה דרב הונא מ"מ אוקי מילתיה דרב יהודה בעירבו משום דרב יהודה תחלת דבריו אמר משמיה דרב ונראה לרב יוסף דהסיום נמי הוי משמיה דרב אע"פ שסתם א"ר יהודה כו' ולא פירש משם מי אמר וכן רב יוסף אמר בסתם משמיה דרב יהודה מ"מ היה נראה לו שגם זה מדברי רב ורב סבר אינו נידון משום לחי והשתא אתי שפיר דקמפלגי במה שבא רב יוסף לחדש ומיהו רבינו חננאל מיישב דאתי שפיר דקא מיפלגי בדרב יוסף דרב יהודה שרי אפילו זה כנגד זה כרב יוסף ורב כרבה דבעי זה שלא כנגד זה ולקמן נמי משמע דרבה פליג אדרב יוסף דפריך ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור מיהו ה"ל למימר דרבה ודרב יוסף איכא בינייהו:

זורקין לה בשבת - משמע שהאשפה רחוקה מן הכותל ודרך למעלה מעשרה זורקין לה דהוו מקום פטור ואית דגרס שופכין:

לאו משנתנו היא זו חצר קטנה וכו' - וא"ל דקמ"ל דנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי דמתני' איכא לאוקמה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה דאם כן הוי ליה לרב לפרושי מתני' דלא איירי בנכנסין או הוי ליה למימר בהדיא נראה מבחוץ אינו נידון משום לחי:

דף ח:

מבוי העשוי כנדל - פי' רבינו תם שמבואות קטנים פתוחים למבוי גדול משני צדדין ואינן זה כנגד זה דאם כן הוו מפולשין וכענין זה הם כרגלי הנדל שיש לו ב' שורות של רגלים מימין ומשמאל והם זה שלא כנגד זה:

והא ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדע' ורמו עליה חומריה דרב - ממאי דחשו נמי לדשמואל לא פריך ויצטרך דלתות דהא דחשו משום דנהרדעא אתריה דשמואל הוה אבל מדחשו לדרב באתריה דשמואל פריך שפיר:

מניח את הקורה באלכסון - פ"ה משתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה והדין עמו שפי' כן דאי לא תימא הכי אמאי מניח את הקורה באלכסון הא בעינן קורה לכל הפחות דבוקה במבוי כדאמר בסמוך גבי ב' יתידות בשני כותלים כו' לדברי המתיר אסור ואף על פי שכאן מונח ראשו האחד על גבי המבוי אין סברא לחלק וא"ת והיכי שרי להשתמש נגד הארוך הא אין כאן אלא ב' מחיצות וי"ל דאית ליה קורה משום מחיצה ומאן דאית ליה משום מחיצה הוי אפילו דאורייתא כדמוכח בפירקין אי נמי כיון דצידו האחד ארוך מסתמא לא בקעי בה רבים ולא גזרו ביה רבנן הואיל ובטל לגבי מבוי אע"ג דאית ביה ד' על ד':

הכל מודים בבין לחיים דאסור - טעמא משום דלחי הוי אפילו משהו ואתי לאפוקי אבל בקורה דרחבה טפח ליכא למיחש אבל אין לפרש דטעמא דרב חסדא משום דסבר קורה משום היכר ולחי משום מחיצה ומשום היכר ובין לחיים אסור ואינו יכול להשתמש אלא מן המחיצה שלפנים דהא אביי אית ליה לעיל (ד' ה.) גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו לחד לישנא קורה משום מחיצה וכ"ש לחי וקא אמר בסמוך מסתברא מילתיה דר' יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיים אסור ורבא נמי אית ליה בפירקין דתרוייהו משום היכירא ובסמוך מודה רבא דאסור להשתמש בין לחיים היכא דרחב ארבעה:

דף ט.

שאין בגובהן שלשה - ואם תאמר והא אמר בסוף פרק הישן (סוכה ד' כב.) דכי יש ברחבו טפח אמר חבוט ורמי אפילו ביתר מג' וקורה דרחבה טפח נימא נמי חבוט ורמי אפילו גבוה מג' ובלאו הכי קשה אמאי לא שריא אפילו ביתר מג' כיון דקורה תוך עשרים וי"ל דהכא בעינן קורה על גבי מבוי וביתר מג' לא הוי היכר תדע דהא משוכה מבחוץ אפילו בפחות מג' לא אמרינן לבוד:

תוך הפתח צריך לחי אחר להתירו - לאו משום דנחשב כמבוי בפני עצמו דאין מבוי ניתר בלחי וקורה אלא אם כן ארכו יתר על רחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו:

ורבא התם הוא דפתוח לכרמלית - ואם תאמר בפרק קמא דשבת (ד' ו.) גבי אחרים אומרים אסקופה משמשת שתי רשויות פתח פתוח כלפנים פתח נעול כלחוץ ופריך מהא דאמר רב צריך לחי אחר להתירו ומשני הכא באסקופת מבוי עסקינן ואמאי לא

משני התם דפתוחה לכרמלית וההוא דאחרים בפתוח לרה"ר וי"ל דאי בפתוח לרה"ר כיון דאין בו ארבע על ארבע הוי מקום פטור ואפילו פתח נעול נמי כלפנים ותדע דלאביי נמי לוקמא בגובה שלשה דהוי מקום פטור כדאמרינן לעיל אלא משום דאם כן אפילו נעול נמי:

לרשב"ג דאמר לבוד משתמש עד חודו הפנימי - זו אינו מדברי רבי יוחנן דהא רב אשי מפרשה בע"א ואם תאמר אם כן מאי פריך לרבא הוא יפרש דפליגי שרצפו בלחיים רחבים ארבע דרבא מודה לעיל ברחבים ארבע דאסור ואפילו באין רחבים ד' פליגי ומשכחת פלוגתא דרשב"ג אומר לבוד והרי בין כולם יש ד' ואסור להשתמש כנגדו ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד משתמש עד חודו החיצון של לחי החיצון וי"ל כיון דכשאין כ"א ב' לחיים ובכל א' משהו ושניהם רצופים בפחות מד' לא משכחת פלוגתייהו דרשב"ג ורבנן ולא משכחת פלוגתייהו אלא כשיש ד' הוה ליה לרבי יוחנן לפרושי במילתיה בהדיא מבוי שרצפו בלחיים בפחות מד' במשך ד' אע"ג דרב אשי מוקי לה במשך ד' אמות כיון שאמר ר' יוחנן מבוי שרצפו הוי כאילו פירש בהדיא ד' אמות דמשך מבוי ד' אמות:

דף ט:

ולרשב"ג להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים - פ"ה דמסתמא דלחי קמא משכו קימעא כלפי חוץ שכן דרך כל מעמידי לחי שמושכין קצת כלפי חוץ כדי שיראה מבחוץ ומבפנים שהוקבע לשם לחי ויותר נראה לפרש שמשכו קצת כלפי פנים דהא משמע בכולי שמעתא דבעי למישרי לרבא עד חודו החיצון של לחי והיכי הוה שרי אי מושכו כלפי חוץ דהיינו לרשות הרבים דאיך יתיר את רה"ר דסתם מבוי אורך כתליו שוין:

כותל שצדו אחד כנוס משל חבירו בין שנראה כו' - כאן פ"ה ששקע הכותל מלפניו ולעיל פירש נראה מבחוץ שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בעובי הכותל ואינו נראה מבפנים אלא מבחוץ ונראה דלכך שינה דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל כותל ודרך להעמידו לצד פנים ומייתי לה נמי אמבוי שרצפו בלחיים דהיינו לצד פנים אבל הכא מיירי בכותל שצידו אחד כנוס משל חבירו ודרך לעשות בנין כענין זה כשיש שני מבואות זה אצל זה או בית וחצר אצל המבוי שפעמים מאריכין כותל שאצלו יותר מכותל המבוי ומה שפירש כאן ניחא טפי דלפי' הקונטרס לעיל קשה דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי היכי משני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אכתי נראה מבחוץ הוא דגיפופי גדולה נראין שהן עובי כותלי קטנה ומה שנכנס לתוך הגדולה הוי כלחי

שפירש הקונטרס ואין לומר בנכנסין ארבע אמות שיוצאין מתורת לחי דאין זה שייך בחצר ומיהו אי הוי דווקא הא דאמר לקמן בעשר ושני טפחים סגי אתי שפיר דמיירי כשאין בעוביו טפח וריצב"א מיישב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה מיירי שיש היכר איזו הם כותלי קטנה כגון שכותלי קטנה הולכים בשיפוע ממזרח למערב כמו שעושין לכתלים בראשיהן וכותלי גדולה שיפועם מצפון לדרום:

אי לא סבר לה למה ליה למתנייה - אע"ג דבפ' יוצא דופן (נדה ד' מו:) אשכחן רבי יוסי דתני ברייתא דסדר עולם ולא סבר לה יש לומר דהיינו דברי הראשונים ממנו אבל דברי דבר פלוגתא לא תני:

דף י.

רבי היא דאמר בעינן שני פסין דתניא וכו' - משמע לרבנן אפילו בחצר מרובעת סגי בפס משהו דבמרובעת פליגי כמו שאפרש לקמן:

ושני טפחים סגי - האי ב' טפחים לאו דוקא דהא אמרינן (לקמן ד' יב.) בשתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן ואין סברא לומר דמשהו לאו דוקא כדאמרינן פרק חלון (לקמן ד' פ.) גבי שיתופי מבואות וצריך להגביה כל שהוא וכמה כל שהוא טפח דאם כן הוה ליה לפרושי כי התם אי נמי בפס גמור סגי בשני משהויין אבל כותל עצמו לא חשיב פס אם לא ברוחב טפח דאין היכר כל כך בכותל כמו בפס גמור:

דף י:

עושה פס גבוה עשרה במשך ד' אמות - אי איכא מראש הפס של צד פנים עד הכותל אמצעי של מבוי יותר מעשר צריך למבוי זה צורת הפתח דהוי כמבוי עקום ואע"ג דאליבא דשמואל קיימינן כדפרישית לעיל אי ביתר מעשר בהא לימא שמואל תורתו כסתום דאפתיחת עקומית קאי וריצב"א פי' דהכא אפילו ביתר מעשר לא מיקרי מפולש דכיון דשני הפתחים לרה"ר אחד והעומד בפתח זה לא יסבב לבא סביב [הפס] לפתח אחר אבל במבוי עקום יש בשני ראשי' בכל צד רה"ר ורגילות לילך דרך מבוי מצד זה לצד אחר משום הכי הוי מפולש ומבוי עקום דאצריכוה דלתות דהוי כמו לא הוי פתוח בשני פתחים לרה"ר אחד או יפרש שהוא מפולש משלש רוחות ובאמצע עקום כפי' ר"י:

ועושה פס שלש אמות - וצריך לחי אחר דהאי פס לא מהני הואיל ומופלג מן הכותל שלש דאמר לקמן דלא הוי לחי ומשום הכי פריך מדר' אמי ומדר' אסי שהיה לו להתבטל לאותו התקון:

ואמאי יעשה פס אמה ומחצה - פי' רש"י דאמאי אצרכיה פס ג' אמות יחד משמע שהמקשה בא להקל עליו ולא משמע הכי מדמשני לקמן כולי האי לא אטרחוה רבנן משמע שהמקשה להחמיר עליו בא וכענין זה משמע שהיו כל הקושיות לכך נראה דפריך ויעשה פס אמה ומחצה דהכי עדיף טפי דכשיש גיפופי לצד זה ולצד זה נראה יותר פתח:

עור העסלא וחלל שלו מצטרפין - היינו כשהטומאה והכלי תחת העור כדאמרינן בפ"ק דסוכה (ד' יח.) ארובה בבית ובה פותח טפח טומאה בבית מה שכנגד ארובה טהור טומאה נגד ארובה כל הבית כולו טהור ומ"מ מצטרף האויר כמו אויר סוכה דמצטרפין ואין ישנים תחתיו ואין לחשוב האויר כסתום מטעם לבוד דהלכתא גמירי לה גבי טומאה דלא אמרינן לבוד ולהכי נמי קאמר בסמוך אצבעיים מכאן כו' ואי אמרת לבוד סגי במשהו מכאן ומשהו מכאן:

ואצבעיים ושני שלישים ריוח באמצע - לא שייך בעור העסלא שהוא כלי אתי אוירא דהאי גיסא ואוירא דעלמא ומבטל ליה אלא במחיצות קבועות כדלעיל ולקמן בפירקין גבי מקיפין בחבלים וריצב"א מפרש דאוירא דעלמא לא אמר דאתי ומבטל ליה אלא באויר שאני חושבו כסתום כההיא דלעיל דחשיב האויר של עשר כסתום ובמקיפין בחבלים אוירא דלמעלה מעשר חשוב כסתום אבל האויר שאינו מן המחיצה אינו מבטל וכן משמע (לעיל ה.) דקאמרי רבי אמי ורבי אסי יש שם פס ארבע מתיר פירצה עד עשר ולא אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ודעלמא ומבטלי ליה אם לא שנחלק בין תחילת מבוי לסוף מבוי:

דף יא.

איפכא מאי - כלומר מי מהניא צורת הפתח בגובהה וקשיא לר"ת דהא צורת הפתח הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן דל קנה דעל גביהן ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו וי"ל דמיבעיא ליה היכא דלא מהני לחי כמו במפולש או ביתר מעשר דבעי צורת הפתח או לר' יוסי דבעי לחי רוחב ג' ובהכי מיתוקמא נמי ברייתא דמייתי:

חצר שרובה פתחים וחלונות - ובפחות מעשר דאי ביתר מעשר אפילו בעומד מרובה הא אתנייה רב צריך למעט ובד' דפנותיה איירי דמשני צדדין מודה רב דמהני צורת הפתח

דאמרינן לעיל הלכה כת"ק וקשיא דמהאי בנין אב אפילו מחיצה רביעית יש ללמוד דלא מהני צורת הפתח כי היכי דלא מהני ביתר מעשר אפילו במחיצה אחת וי"ל דאין ללמוד אלא על ד' מחיצות דמחיצה אחת ביתר מעשר הוי כמו פרוץ מרובה בד' מחיצות דמה שאוסר ביתר מעשר משום דלא מיקרי פתח ולא מהני ליה צורת הפתח גם לפרוץ מרובה מד' רוחות לא יועיל צורת הפתח דפתחא בד' רוחות לא עבדי אינשי אבל אמחיצה אחת דעבדי פתח פשיטא דמהני צורת הפתח ועל זה אין שייך ללמוד:

מה יתר מעשר האוסר במבוי - ואין להקשות מה למבוי שכן פרצתו בד' דיתר מעשר נמי אסר בחצר ולא נקט מבוי אלא משום דרב אייבי ביה:

פתחי שימאי - פר"ח פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ בני שם:

אילימא בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא - אין להקשות דמאי פריך דילמא סבר כנהרדעא דאצרכוהו דלתות אפילו בעשר דביתר מעשר שמואל נמי מודה דהוי כמפולש דכאן אייבי בבקעה שהיא כרמלית דליכא מאן דפליג שלא יועיל צורת הפתח כדאמרינן לעיל (ד' ז.) אך קשה דהא רב יוסף אסר לעיל אפילו בעשר הואיל ופרוץ מרובה ואפילו בכלה לבקעה אייבי דומיא דיתר מעשר דאסר ואפילו בכלה לבקעה מדמייתי מרבי יוחנן דאייבי בבקעה א"כ מה פריך בהא לימא ר' יוחנן כיון דרב יוסף סבר הכי וי"ל דאין לחוש לדברי רב יוסף הואיל ונדחו וא"ת הואיל ומהני צורת הפתח מכל ד' רוחות א"כ גבי פסי ביראות למה הוצרכו לארבעה דיומדין ולא הוי שרי אלא לבהמה בין לר"מ ובין לר' יהודה היה להם לעשות ד' קונדסין וזמורה על גביהן לרב בעשר ולמתני' ביתר מעשר וגבי שיירא נמי אמאי צריך שלשה חבלים זה למעלה מזה או קנים פחות פחות מג' יעשו צורת הפתח מד' רוחות ואומר ר"י לפי שלא היה מתקיים כל כך משום דאתו גמלי ושדו ליה וגם בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה לפי שהיו צריכין להגביהו מן הגמלים הנכנסים שם לשתות וכן בשיירא ועוד דבשיירא אין להתיר כמו בחצר שמוקף לדירה וריצב"א מפרש דהכא לא אייבי בד' דפנות וה"פ כך התירו לענין שבת במפולש דהיינו ב' מחיצות דב' מחיצות לענין שבת הוי כד' מחיצות לענין כלאים דבכלאים אין חילוק בין ב' לד' והשתא פריך שפיר בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא דבב' מחיצות אין לחוש אם פרוץ מרובה והשר מקוצי מפרש דהכי פירושא בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא אי לית ליה דרב דאמר ביתר מעשר לא מהני צורת הפתח דהא דאמר רב יוסף צורת הפתח לא מהניא בפרוץ מרובה היינו מדברי רב דאסר ביתר מעשר אלא לאו ביתר מעשר ס"ל לרבי יוחנן כרב דלא מהני צורת הפתח ולכך אפילו בעשר קאמר רבי יוחנן בשבת דלא

מהני צורת הפתח משום דפרוץ מרובה לרב יוסף אסור אפילו ע"י צורת הפתח דאית ליה בנין אב:

דף יא:

הכא ביתר מעשר - והשתא לא צריכי לשנויי לריש לקיש הא דידיה הא דרביה:
כי פליגי בשיש ברגליה שלשה וגבוהה עשרה - והא דאמרינן בפרק קמא דשבת (ד' ז:) זרק למעלה מי' והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר' מאיר ורבנן דפליגי בחוקקין להשלים אומר ר"י דמיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת בנין שמפולשין לרשות הרבים ולצד רשות היחיד רחבין ארבעה על ארבעה דבענין אחר לא הוה אמרינן לרבי מאיר חוקקין כדמשמע הכא:

דף יב.

בפסי חצר - וקשה דגבי מבוי נקט לשון לחי וגבי חצר נקט לשון פס בכולה שמעתה אף על גב דשניהם משהו:
ורב נחמן אמר הלכה כר' אליעזר בפסי חצר - והא דלא קאמר הלכה כרבי בפסי חצר דהא סבר כרבי אליעזר כדקאמרינן ומודים חכמים היינו רבי לר' אליעזר והוה ניחא טפי דאיהו איירי בחצר אלא דניחא ליה למנקט ר' אליעזר שנזכר במשנתנו וצריך לומר דרבי ורבנן בחצר מרובעת פליגי דלרבנן סגי להו בפס משהו ולרבי צריך שני פסין של שני משהויין דאי בארכה יתר על רחבה פליגי קשיא דרב נחמן אדרב נחמן דהכא פסיק כרבי ובסוף שמעתא קאמר רב נחמן נקיטינן דחצר שארכה יתר על רחבה ניתרת בלחי משהו אלא ודאי במרובע פליגי וצריך שני פסין של שני משהויין או בפס אחד של ארבעה כדאמר רב נחמן בסוף שמעתא דחצר מרובעת ניתרת בפס ארבעה ודלא כפירוש הקונטרס שפירש בסמוך מרוח אחת בד' משתי רוחות משהו לכאן ומשהו לכאן דהוי כרבנן דלרבנן סגי בפס אחד ומשהו כדפירשנו אלא כרבי אתי דהכי הילכתא:
וכי תימא בדופן שבעה דבארבעה הוי רוב דופן - והשתא אי נקט ארבעה לא הוי משמיענו חדוש יותר מברוב דופן דאדרבה השתא דנקט ברוב דופן הוי רבותא טפי דאע"ג דלא הוי ארבעה סגי הואיל ואיכא רוב דופן למה לי ארבעה פירוש למה אטעיה להצריך ארבעה בשלשה ומשהו סגי דהשתא לא הוי צריך אפילו רוב דופן כיון שנתמעט האויר מארבעה ויש ספרים דגרסי למה לי רוב דופן ולפי זה אתי שפיר בפשיטות ואית ספרים דלא גרסי רוב דופן אלא למה לי בתלתא ומשהו סגי והיא היא:

דף יב:

הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי - פירש רש"י אבל הים כיסהו וקשיא דמכל מקום מאי שנא דלענין טלטול חשיבי מחיצות ולענין מילוי לא חשיבי וי"ל דהכי פירושו מילוי הוא דלא ממלינן פירוש דאסור לטלטל מבית לחצר ונקט מילוי משום דעיקר תשמיש מחצר לבית הוא המילוי אבל טלטולי הוא דמטלטלינן בחצר ואמאי כו' ומשני דאית ליה גידודי וניכרת מחיצה לבני חצר ולבני בית שהם רחוקים אינה ניכרת ועריבי מיא ומשום הכי אסור וקשה דבפרק כיצד משתתפין (לקמן ד' פו.) משמע דאתי שפיר דלא בעינן שיראו ראשי קנים אי לאו משום דרב יהודה קפיד אערובי מיא והשתא הך ברייתא נמי סברה הכי ויש לומר דהוה מצי למימר וליטעמיך וריב"ן מפרש דמיירי בחצר שנפרצה מערב שבת והמים באו בשבת וקאמר הכא במאי עסקינן דאית ליה גידודי ולהכי מטלטלין דשבת הואיל והותרה הותרה אע"ג דהשתא אין המחיצות ניכרות אבל למלאות מן המים שבאו בשבת לא שייך הואיל והותרה הותרה ורשב"ם ור"ת פירשו דאית ליה גידודי [שיש גדודים] גבוהים עשרה לים בתוך החצר ולכך מטלטלין בחצר אבל למלאות מן המים אסור דמקום המים נפרץ במלואו לים והים הוי כרמלית ואין לחוש שמא יעלה הים שרטון שגדודים גבוהים יותר או שהם רחוקים משפת הים ביותר הרבה והשר מקוצי מפרש דהכי פירושו מילוי הוא דלא ממלינן הוא הדין טלטול ונקט מילוי משום דקתני בברייתא אין ממלאים אבל טלטולי מטלטלינן אם הלכו להם המים ואמאי וכו' דאית ליה גידודי ולהכי שרי בשאין המים אבל כשיש המים ומחיצה אינה ניכרת ועריבי מיא אסור וא"ת ואמאי אסור הכא למלאות והא קתני בתוספתא (פ"ו) גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאים הימנה בשבת אלא אם כן עשה מחיצה גבוה עשרה למטה מן המים ואע"פ שהמים צפין על גבה אלמא אף על גב דאין מחיצה ניכרת ממלאין הימנה ושמא יש לומר דהתם שהמחיצות עשויות לשם מים עדיפי מגידודי דהכא וריצב"א פירש כרש"י דאית ליה גידודי אבל הים כסהו ולהכי לא ממלינן דילמא אזיל דלי לאידך גיסא חוץ לחצר וטעמא דעריבי מיא אין אסור אלא משום דילמא אזיל דלי לאידך גיסא ולא משום דאין המחיצות ניכרות ובעשר דהוי כפתח לא חיישינן דאיכא היכרא אבל טלטולי מטלטלינן אע"ג דאין מחיצות ניכרות והשתא אתי שפיר ההיא דתוספתא):

איתיביה יתר על כן - ואפילו רבנן לא אסרי אלא דמדרבנן בעו שלש מחיצות גמורות:

כמה מכוונים כו' אלא בפס ארבעה - אית דלא גריס ארבעה משום דהשתא סלקא דעתיה דרבי זירא דסגי בפס משהו ואין לחוש דמשום מסקנא נקט ארבעה:

להוי כפס משהו ולישתרי - ואף על גב דרבי זירא גופיה קאמר לעיל מרוח אחת בארבעה לבתר הכי שמעה:

ובתים וחצירות פתוחים לתוכו - שתי חצירות למבוי ושתי בתים לכל חצר וחצר והכי איתא בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת ד' קלא.) ואם תאמר חצר שאינה מרובעת היכי משתרי בלחי וקורה הא אין בתים וחצירות פתוחים לתוכה ואין לומר דלחצר דיש בה דיורין לא בעי בתים וחצירות אבל מבוי דרחוק מדיורין שחצר מפסיק בין הבתים למבוי משום הכי בעינן דיורין מרובין שתי חצירות ושני בתים לכל חצר דהא בפרק הדר (לקמן ד' עג:) אמר רב אין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' ושמואל אמר אפילו בית אחד וחצר אחת ופירש רש"י התם בית אחד במבוי בלא חצר וחצר אחת עם הבתים וכיון דטעמיה דרב משום דיורין רב נמי מודה כיון דאיכא בית במבוי אפילו ליכא שום חצר דשרי בלחי וקורה וכפי' הקונטרס צריך לפרש דאין לפרש בית אחד וחצר אחת היינו בית אחד בחצר דהא קאמר רבי יוחנן התם אפילו חורבה וקאמר בתר הכי דלא חיישינן דלמא אתי לאפוקי מנא דבתים לחורבה משמע דלא בעי למימר חורבה שבחצר דאם כן ליכא בתים אלא חורבה בלא חצר קאמר והכי נמי לשמואל דאמר אפילו בית אחד וחצר אחת ונראה לפרש משום דמבוי קרוב לרה"ר יותר מחצר בעי בתים וחצירות:

דף יג.

על זה ועל זה נחלקו - לא שייך למימר הכא טעמיה דב"ש אתא לאשמעינן דכיון דאמר ת"ק לא נחלקו בדין הוא שיש לו להשיב ולומר נחלקו:

ולא מסיימי - לא שייך כאן תנא בתרא לטפויי קאתי כיון דאיכא תנא דאפסקיה:

לחדד בו את התלמידים - אין לפרש כמו בשאר דוכתי לידע אם ידעו להשיב על דבריו דמאחר שאמר שלא אמר ר' ישמעאל דבר זה מעולם היו יודעים שלא אמר כי אם לשבחו:

קנקנתום - פירש הקונטרס אדרמינ"ט ורשב"ם פירש דקנקנתום היא קרקע ירוקה שקורין אותה וידריו"ל וכן בערוך ור"ת נמי פוסק כן בתיקון ספר תורה דמותר לתת אדרמינ"ט לתוך הדיו לספר תורה לכולי עלמא דלאו היינו קנקנתום וא"ת דבמסכת נדה (ד' יט.) תנן שחור כחרת ומפרש התם חרתא דאושכפי ובפ"ב דגיטין (ד' יט.) קאמר דקנקנתום הוא חרתא דאושכפי אם כן משמע שהוא שחור ואילו וידריו"ל ירוקה היא ודומה לזכוכית ועל שם זכוכית נקראת וידריו"ל ולפי' הקונטרס ניחא ור"י מפרש דאחר שטוחנים אותה יפה לתת לתוך הדיו אז היא משחרת:

או מייתר אות אחת - כמו בראשית ברא בראו ורבינו מאיר קבל מרבותיו כמו הוה על הוה (יחזקאל ז׳:כ״ו) שהטיל יו״ד על האחרון:

חוץ מפרשת סוטה - ור' ישמעאל שהיה אוסר בכל התורה כולה שמא היה דורש גזרה שוה מסוטה או כתיבה כתיבה או ג"ש אחרת אי נמי מדרבנן:

אבל תורה דסתמא כתיבא ה"נ דמחקינן - משמע אע"ג דסוטה בעי כתיבה לשמה מוחקין לה מן התורה ותימה דלענין גט פסלינן פרק שני דגיטין (שם:) גבי ההוא דשקל ספר תורה ויהביה לדביתהו דאמר רב יוסף למאי ניחוש לה אי משום כריתות דאית בה בעינן וכתב לה לשמה וליכא וי"ל דרב יוסף לית ליה סברא דרב פפא דהכא אי נמי סבר לה כמאן דאמר אין מוחקין לה מן התורה וא"ת והיכי מכשר הכא רב פפא בספר תורה אפילו למאן דבעי לשמה והא תנן בריש כל הגט (גיטין ד' כד.) שמע קול סופרים מקרין איש פלוני מגרש פלונית פסול לגרש בו ומוקי לה בגמ' בסופרים העשויין להתלמד וספר תורה נמי חשיב לה הכא כעשויין להתלמד ומשמע דלכולהו תנאי אית להו מתני' דהתם מדפריך ולית ליה לר' אחא בר יאשיה הא דתנן וכו' וי"ל דלהתלמד דהתם לא נכתב כלל להכשר הגט אבל ספר תורה כותב בסתמא לדעת כן שאם יצטרכו ימחקו ממנה פרשת סוטה ומיהו קשיא דלגבי גט אפילו בענין זה פסול ולא חשיב לשמה דהא אפילו כתבו הסופר לשמה בלא צווי הבעל פסול לגרש בו דהא תניא במי שאחזו (שם ד' עב.) כתב סופר לשמה וחתמו עדים לשמה ונתנו לה הרי הוא פסול עד שישמעו קולו שאמר לסופר כתוב ולעדים חתמו והתם פסול משום דלא חשיב לשמה ולא משום דבעינן שליחות בכתיבה דהא סוף פ"ב דגיטין (ד' כב:) מכשירים כתיבת חש"ו בגדול עומד על גביו אע"ג דלאו בני שליחות נינהו וי"ל דלעולם חשיב לשמה והתם פסול מדרבנן וגבי סוטה לא שייך לפסול מדרבנן א"נ בסוטה אין הכהן שעליו לכתוב מקפיד אם יכתוב שום אדם לשמה שלא ברשותו ומסתמא ניחא ליה אבל גבי גט מסתמא לא ניחא ליה לבעל:

דף יג:

עשייה דידה מחיקה היא - ואם תאמר אם כן למה אין מוחקין לה מן התורה ואומר ר"י משום דכתיב וכתב את האלות האלה דבעינן שתהא כתיבה לשם אלה:

שיודע לטהר את השרץ - תימה מאי חריפות הוא לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בהדיא ואומר רבינו תם דלענין טומאת נבילות אירי שלא יטמא כזית ממנו במשא דהא כתיב או בנבלת חיה ושרץ אע"פ שרוחש הוי בכלל חיה כמו נחש דדרשינן בסנהדרין בפרק ארבע מיתות (סנהדרין ד' נט:) ובכל חיה הרומשת זה נחש ויליף רבינא ק"ו מנחש

דיצא מכלל נבלת חיה דממעט ליה בתורת כהנים מטומאת נבילות מוכל הולך על גחון וכי מסיק ולא היא וסותר הקל וחומר מ"מ אתי במה מצינו שפיר מנחש דלא הוי בכלל חיה ה"נ כל שרצים שרוחשין לא הוו בכלל חיה ולא מצא ר"י בתורת כהנים שממעט בשום מקום נחש מטומאת נבילות ועוד קשיא לר"י דבהדיא ממעט בת"כ כל שרצים מטומאת נבילות דקתני התם היא מטמאה במשא ואין שרצים מטמאים במשא שיכול ומה בהמה שלא עשה הכתוב דמה כבשרה מטמאה במשא שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיטמא במשא ת"ל היא ולא שרץ ומיהו י"ל אע"ג דאיכא מיעוטה עביד נמי ק"ו אבל קשיא היכי אתי רבינא לבטל הק"ו שבתורת כהנים ואי לאו דאיכא מיעוטא בהדיא אדרבה הוה עבדינן ק"ו דתורת כהנים ועוד דעל ק"ו דרבינא איכא למיפרך מה לנחש שכן טהור אפילו במגע בכעדשה:

נוח לו לאדם שלא נברא - והא דאמרינן בפ"ק דע"ג (ד' ה.) בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאילמלי הן לא חטאו לא באנו לעולם הא מפרש התם אימא כמי שלא באנו לעולם א"נ הכא איירי בסתם בני אדם אבל צדיק אשריו ואשרי דורו:

דף יד.

ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים - בפ' הישן (סוכה כב.) פריך מהכא למאן דאמר כל היכא דלית ביה טפח לא אמרינן חבוט רמי ומשני תריץ הכי ובלבד שלא תהא עליונה למעלה מכ' אלא בתוך כ' ותחתונה סמוכה לה בפחות משלשה וקשה דאדפריך מר' יוסי בר' יהודה לסייעינן מרבנן דלית להו רואין ואומר ר"י דטעמי' דרבנן לאו משום דלית להו חבוט רמי בפחות מטפח אלא משום דבעי קורה ראויה לקבל אריח ופסלי קורה הנופלת ברוח ושתי קורות המתאימות אפילו בפחות משלשה משום דבעי קורה ראויה לקבל אריח:

אתנייה רחבה ובריאה - פירש רשב"ם ואין מחלוקת בדבר וקשה דאז יש למחוק כל בבא דרואין אלא נראה שהיה מהפך דברי רבי יהודה לרבנן וא"ת מאי פריך מרבי אילעאי דילמא כרבנן ס"ל וי"ל דלא מתוקם מילתיה כרבנן דהא רחבה ארבעה קאמ' ולרבנן דיה שתהא רחבה טפח ואפילו אינה בריאה אלא על כרחך כדרבי יהודה וס"ד דקים ליה לר' אילעאי דר' יהודה בעי רחבה ד' אבל אין צריך שתהא בריאה ומשני רחבה ארבעה שאני אבל ברחבה טפח בעי ר' יהודה שתהא בריאה ומיהו קשיא כיון דגם דברי רבנן מהפך הוה ליה למימר מילתיה ארבנן ולמימר אתנייה רחבה אע"פ שאינה בריאה כמילתייהו דרבנן ונראה לרבינו תם דרב יהודה מתני ליה אמילתיה דרבנן ואמר ליה

רב אתנייה רחבה ובריאה כמו במתני' אלא שהש"ס המתין לסדר הגמרא זו עד שסיים פלוגתייהו והשתא פריך מר' אלעאי דמסתמא הוי כרבנן ולפי זה יש להוכיח דאין הלכה כרב דקאמר לעיל (ד' יא.) אתנייה צריך למעט דהמשנה לא נשנית כמו שהגיה וכאן נשנית כמו שהגיה וכן פסקו הגאונים וה"ג והאיכא משהו. משמע שהחשבון מצומצם וכן בפ"ק דב"ב (ד' יד) גבי שני טפחים שנשתיירו בארון ששם ספר תורה מונח שהיא בהיקפה ששה טפחים ופריך כיון דלאמצעיתו נגלל נפיש ליה משני טפחים וכן בתר הכי דמשני בספר דעזרה לתחלתו נגלל ופריך אכתי תרי בתרי היכי יתיב משמע דמצומצם לגמרי וקשיא דאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המדות:

והאיכא משהו - משמע שהחשבון מצומצם וכן בפ"ק דב"ב (דף יד.) גבי שני טפחים שנשתיירו בארון ששם ספר תורה מונח שהיא בהיקפה ששה טפחים ופריך כיון דלאמצעיתו נגלל נפיש ליה משני טפחים וכן בתר הכי דמשני בספר דעזרה לתחלתו נגלל ופריך אכתי תרי בתרי היכי יתיב משמע דמצומצם לגמרי וקשיא דאין החשבון מדוקדק לפי חכמי המדות:

דף יד:

כמה מרובע יתר על העגול רביע - מפורש בכיצד מעברין (לקמן ד' נו:):

ש"מ גודשא תלתא - אומר ר"ת דנפקא מינה לענין מקח וממכר אם התנה לתת לו סאה גדושה או לתקן לו כלי המדה:

פוק חזי - פ"ה וכבר נהגו בלחי משהו וכיון דאין הלכה כרבי יוסי בלחי כ"ש בהילמי דאפילו רב הונא בר חיננא דפליג בלחיים מודה בהילמי ושרי לעשות מי מלח בשבת בשביל ליתן על עופות צלויין ואם נותן מלח על עופות ואח"כ נותן משקין עליהם הוי שרי אפילו לרבי יוסי שהשמנונית ממתיק את המלח כדתנן בפ' שמנה שרצים (שבת קח, ב) ואלו הן מי מלח המותרים נותן שמן בתחילה לתוך המים או לתוך המלח:

דף טו.

תא שמע העושה סוכתו - בפ' הישן (סוכה דף כד:) מוקי לה דעביד לה בהוצא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח פירוש שהרוח מנענעת לכאן ולכאן אינה מחיצה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מצי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמיירי בכל ענין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הנוף:

אי הכי מאי למימרא - ולא סגי בשינויא דלעיל דלא הוה נקט תרתי אטו חדא:
תל ונקע מאי איכא למימר - ולא תקשי מכאן למ"ד מחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחיצה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים:
אביי לטעמיה - היינו לחד לישנא דלעיל גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו (ד' ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחיצה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל אחד זה ואחד זה משום היכר ור"ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר:
לא סבר לה מר למסמך אדיקלא - אף על גב דרב הונא אית ליה בפירקין (ד' יז) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הונא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה:

דף טו:

תלמוד לומר וכתב לה מכל מקום - וא"ת ואימא וכתב לה כלל ספר פרט אין בכלל אלא מה שבפרט ספר אין מידי אחרינא לא וי"ל ונתן בידה חזר וכלל אף על גב דלא מייתי בברייתא אלא כללא קמא אין לחוש דכה"ג איכא בקדושין בפ"ק (ד' כא:) דקתני בברייתא אין לי אלא מרצע הסול והסירא מנין ת"ל ולקחת כל דבר הנקח ביד ומשמע בתר הכי דמכלל ופרט וכלל דריש דקאמר ונתת באזנו חזר וכלל:
מה ספר דבר שאין בו רוח חיים - בפ' בכל מערבין (לקמן ד' כז:) גבי מעשר שני [בבקר ובצאן] נקט צד של פרי מפרי וגדולי קרקע ובפרק קמא דסוכה (ד' יא:) גבי חגיגה נקט מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה וגדולו מן הארץ הכל לפי מה שדומה לחכמים:
ורבנן האי וכתב לה מאי עבדי - אע"ג דאיצטריך למדרש וכתב לה לשמה תרי וכתב לה כתיבי והא דדרשינן בהמגרש (גיטין ד' פז.) וכתב לה ולא לה ולחברתה התם דריש מלה דוכתב דהכא:
בכתיבה מתגרשת ולא בכסף - הך דרשה לא אתיא אלא לרבא אבל לאביי נפקא ליה בפרק קמא דקדושין (ד' ה.) מסברא דאין סניגור נעשה קטיגור ומכל מקום לאביי נמי איצטריך וכתב בכתיבה מתגרשת ולא בחליצה והא דדריש לה בריש קדושין (ד' ג:) דאינה יוצאה בחליצה מספר כורתה ההיא דרשה כר' יוסי הגלילי כדמשמע הכא ונקט לה משום דהויא דרשה פשוטה טפי וכן דרך הש"ס כדאשכחן בהחובל (ב"ק ד' פז.)

דמייתי קרא דבנעוריה בית אביה לגבי חבלה ובריש קדושין (ד' ג:) קאמר דבהפרת נדרים הוא דכתיב ובריש פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין ד' לד:) דריש דראיית נגעים ביום מוביום הראות בו דהיינו כאביי דפ"ק דמועד קטן (ד' ח.) ושביק דרשה דרבא דדריש התם מדכתיב לי ולא לאורי:

על מנת שלא תלכי לבית אביך - תימה דהא אם מת אביה לא חשיב תו בית אביה כדתניא בנדרים בהשותפין (ד' מו.) קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מיד מותר וי"ל דבית אביה קרויים כל יוצאי חלציו כדכתיב בתמר (בראשית ל"ח:י"א) שבי אלמנה בית אביך אע"ג דקראי מוכחי שכבר מת שם:

ורבי יוסי הגלילי מכרת כריתות - קשה לר"י דבגיטין בריש המגרש (גיטין ד' פג:) קאמר על רבנן דרבי אלעזר בן עזריה דכרת כריתות לא דרשי ורבי יוסי הגלילי הוא בכלל הנהו רבנן וי"ל דהתם קאמר דלא דרשי להיא דרשה ולא בעי למימר דלא דרשי ליה כלל:

פרוץ כעומד - מכאן משמע דאפשר לצמצם כדפירש' לעיל ומפרק שני דחולין (ד' לח:) דמוקי קרא דתחת אמו פרט ליתום זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואם אי אפשר לצמצם אמאי איצטריך למעוטי מספיקא הייתי אוסר דילמא מתה אמו והדר ילדתו והוה ליה יוצא דופן אין לדקדק דשבקינן לקרא דדחיק ואיצטריך לשאם יבא אליהו ויאמר ויש להביא ראיה מפרק בהמה המקשה (חולין דף ע) גבי בעיא דהלכו באיברים אחר הרוב דמוקי לה כגון שיצא חציו ברוב אבר ואם אי אפשר לצמצם מאי קמיבעי ליה ממה נפשך טעון קבורה שמא יצא רובו:

רש"י גריס והא אפשר לצמצם - פירוש כיון דאפשר לצמצם אית לן למימר כמותו דווקא קאמר אמר רבי אמי במעדיף כלומר מתניתין בלא צמצם וכמותו דקתני ביוצא ונכנס ותימה דאין זה סוגיית הש"ס דמשני במעדיף ואינו חושש על קושייתו ועוד קשה דפי' בדרבא אם היו נתונין שתי נותנן ערב ואיכא סכך כשר טפי ובפ"ק דסוכה (ד' ט:) תנן גבי העושה סוכתו תחת האילן אם היה הסיכוך הרבה מהן או שקצצן כשירה ומוקי לה בגמרא כשחבטן ופ"ה שם כשעירבן ואין ניכר איזהו פסול ואיזהו כשר ועוד דדוחק הוא דאמוראי מסקי אליבא דמ"ד פרוץ כעומד אסור דלא קי"ל הכי ועוד דלא פריך בסמוך כי מוקי נמי ביוצא ונכנס גבי שיירא והא אפשר לצמצם והתם ליכא לשנויי לרבא כי הכא ונראה כגירסת ר"ח דגריס והא אי אפשר לצמצם שיסתום כל האויר ונמצא שאין הכשר מרובה על האויר ועל הפסול או אפי' כמוהו ופריך לכולי עלמא ומשני ר' אמי במעדיף שבודאי יסתום כל האויר ורבא אמר אפי' תימא שאינו מעדיף אם היו נתונין שתי נותנו ערב ואז נסתם כל האויר אבל אין לפרש דדווקא כעניין זה אהני לרבא ולא

במעדיף דגזר דילמא לא יעדיף דבכל הספרים גרסי' בפ"ק דסוכה (ד' טו:) רבא אמר אפי' תימא בשאינו מעדיף:

דף טז.

מארבעה עד עשר - גרסי' ולא גרסינן עד ארבע אמות:
אימא סיפא כל שהוא שלשה ומג' ועד ד' כו' - סיפא גופה היה יכול להקשות דלא אתיא כרבנן כדקאמר הש"ס מדלא מתיר עומד שלשה כנגדו וכרשב"ג נמי לא אתיא מדקאמר וצריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו ולרשב"ג אפי' יותר ממלואו אין בכך כלום כיון דליכא ד' כלבוד דמי אלא כך דרך הש"ס שמתחיל קושיא מרישא כשיכול וכה"ג איכא פ' כירה (שבת ד' לט:) גבי חמין שהוחמו בשבת:

דף טז:

והלכתא כרב פפא - אין לתמוה דהכא קי"ל פרוץ כעומד מותר ובפ"ב דחולין (ד' כט.) מסיק לכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב ומייתי עלה ההיא דתנור והכא לא מייתי לה ושמא יש לחלק בין מחיצות לאיסור וטומאה:
אי מוקי לה בי מיצעי הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מב' רוחות - ולא הוה ליה עומד משום דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לעילאי וקשה להשר מקוצי דאכתי נעביד פחות מג' וחבל משהו ופחות מג' וחצי וחבל משהו ופחות מג' וחבל חצי טפח ומשהו ולמה לי עוביו יתר על טפח ושמא בענין זה אתי למיטעי:

דף יז.

עירב דרך הפתח - נראה לר"י דהלכה כרב הונא דשבת הואיל והותרה הותרה דתניא כוותיה בפרק הדר (לקמן ד' ע:) כל שהותר למקצת שבת כו' ואין לומר דרבי יצחק יעמיד הברייתא אליבא דרבי יהודה דהא מוקי נפשיה אפילו כר' יהודה בשמעתין ואביי נמי סבירא ליה הכי בפרק כל גגות (לקמן ד' צג:) ומיהו היכא דליתנהו למחיצות אסור כדמסיק הכא אנא דאמרי אפי' כר' יוסי עד כאן לא קאמר רבי יוסי אלא משום דליתנהו למחיצות ורב נמי פסיק כרבי יוסי בסוף פרק כל גגות (שם) וכן שמואל בנפרצה לרה"ר ואע"ג דרב פסיק כר' יוסי אפי' באיתנהו למחיצות כדמוכח גבי שתי חצירות ונפל כותל שביניהם דהתם הוי שפיר איתנהו למחיצות דאכתי איכא מחיצות חיצונות שעל ידיהן נעשה החצר רה"י ומשום הכי מייתי מחצר [גדולה] שנפרצה על בעיא דרב הושעיא בפרק כל גגות (ד' צג:) מ"מ נראה דבהא הילכתא כרב הונא כדפרישית ונראה לר"י

שאם עירבו לצורך שניהן מבית לבית ונסתם הפתח בשבת דשרי כרב הונא ואפילו נסתם באמצע השבוע ואח"כ נפתח בשבת שרי דחזר העירוב למקומו וראיה מדאמר בפ' הזורק (שבת ד' קא:) ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון ועוד דלמסקנא דשמעתין דמוקי ר' יצחק נפשיה כר' יהודה ושרי אפי' במבוי שניטלה קורתו כ"ש דיתיר בעירבו דרך הפתח דהא בפרק הדר (לקמן ד' ע:) קאמר כל שהותר למקצת שבת כו' לאתויי עירב דרך הפתח וזה הכלל לאתויי מבוי שנטלה קורתו משמע דאי לא דתני זה הכלל לא הוי שרינן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דהוי שרינן עירב דרך הפתח ונסתם וריצב"א אומר דמהתם נמי יש להוכיח דהלכה כרב הונא דההיא סוגיא כרב הונא דקפיד אמחיצה טפי כדאמר הכא עד כאן לא קאמר רבי יוסי כו' ולהכי אי לאו זה הכלל לא הוי שרינן מבוי שניטלה קורתו אע"ג דשרינן עירב דרך הפתח ונסתם דאילו רבי יצחק קפיד טפי אדיורין:

קורותיו או לחייו - בפירוש רש"י בכתיבת ידו נמצא כתוב קורתו או לחיו והדין עמו ואע"ג דאליבא דרבי יהודה קיימינן ואשכחת לה לדידיה מבוי ניתר בשתי קורות או שני לחיים כמו במפולש מ"מ למה לי למינקט קורותיו כיון דבקורה אחת או בלחי אחד נאסר המבוי:

התם במחוברים - להאי שינויא נמי איירי בהיזמי והיגי דלא התקין יהושע אלא היזמי והיגי המחוברים ולחים כדאמר בהדיא במרובה (ב"ק דף פא.)

דף יז:

מים אחרונים חובה - עכשיו לא נהגו במים אחרונים דאין מלח סדומית מצוי בינינו אי נמי לפי שאין אנו רגילים לטבל אצבעותינו במלח אחר אכילה:

ואת אכסניא דמאי - פ"ה וישראלים הם מיהו בירושלמי איכא פלוגתא דאיכא דמוקי לה בנכרים ואפ"ה איצטריך לאשמועינן דמאכילין אותם דמאי דטבל אסור בהנאה ובדמאי הקילו:

אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים - לא שייך כאן להקשות וכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן דקמ"ל דאי משכחת תנא דאמר אין מאכילין לא תיחוש לה דב"ש הוא וכה"ג אמרי' בפרק בתרא דיבמות (דף קכב.):

אל תפנו אל האובות הכי נמי דלא לקי - וא"ת אין הכי נמי דהא לאו שאין בו מעשה הוא וי"ל דפריך למ"ד לוקין עליו אי נמי עקימת שפתיו הוי מעשה:

לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד - פ"ה כמו אל יוציא הוא ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מינה ומשני אל יצא כתיב ואין כאן לשון הוצאת משוי וקשה לפי' מה צריך כלל להזכיר דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כיון דמקשה מכח דבעי למימר דאתי קרא להוצאה ולא לתחומין ועוד מה מקשה ר' יונתן והא ר' עקיבא ס"ל תחומין דאורייתא ונפקא ליה במי שהוציאוהו (לקמן דף נא.) מאל יצא ואם בא ר' יונתן לומר דמסתבר כמ"ד דרבנן על זה לא היה חולק רב אשי דהא בכל דוכתא פשיטא ליה להש"ס דעירובי תחומין דרבנן כדאמר בפרק בכל מערבין (דף לז:) דא"ל רבא לרב נחמן מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה ובפרק מי שהוציאוהו (דף מו.) א"ל רבא לאביי מכדי עירובי תחומין דרבנן מה לי יחיד במקום רבים כו' ועוד דמשמע בכל דוכתא דהוצאה כתיב ביה בשבת דבפר' כיצד צולין (פסחים דף פה:) אמרי' המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אינו חייב עד שיניח הוצאה כתיב ביה כשבת ולא מצינו לשון הוצאה בשבת אלא מהאי קרא דאל יצא איש ובפרק קמא דהוריות (דף ד.) יש ספרים דגרסי בהדיא והא הוצאה כתיב אל יצא איש ממקומו ונראה לפרש דבין ר' יונתן ובין רב אשי נפקא להו הוצאה מאל יצא כדמשמע בכל מקום והכי משמע פשטי' דקרא שאל יצא בשבת עם כליו ללקוט את המן כדרך שעושין בחול וסבר ר' יונתן אפי' למ"ד תחומין דאורייתא לא לקי דכיון דמהאי קרא נמי נפקא לן איסור הוצאה דהוי מיתת ב"ד ורב אשי משני מי כתיב אל יוציא דהוי עיקר קרא בהוצאה דאז ודאי לא היו לוקין עליו אע"ג דלתחומין נמי אתי אל יצא כתיב וכיון דעיקרו בלשון יציאה לוקין עליו אע"ג דאתי נמי לאיסור הוצאה ואע"ג דהוצאה נפקא לן ברישׁ הזורק (שבת דף צי:) מוכיח העם מהביא איצטריך תרי קראי חד להוצאת עני וחד להוצאת בעל הבית ומשום דהוצאה מלאכה גרועה היא איצטריך תרי קראי כדפרישית בשבת (דף ב. ד"ה פשט) והא דמשמע הכא דאי הוה עיקר קרא בהוצאה כמו בתחומין לא הוה לקי לכולי עלמא אע"ג דבתחומין ליכא מיתה ובמרובה (ב"ק דף עד:) גבי עדים שהוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו משמע דלוקין למאן דאמר אין נהרגים משום דלא חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין ושם מפורש:

מתני' עושין ארבעה דיומדין - והא דאמר לעיל (דף טו:) הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובה היינו היכא דליכא שם ד' מחיצות כי הכא דהואיל ואיכא בכל צד אמה מכאן ואמה מכאן חשיב פתח:

וארבעה פשוטין - וליכא למימר הכא דאתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי ליה דלגבי עולי רגלים הקילו ואוקמא אדאורייתא: [ואפשר דדוקא בפשוטין דרחבי' אמה

לא אמרי' מדאוריי' דלא אתי אוירא ומבטל ליה דהא גבי עמודי החצר פירש בריש מס' דאתי אוירא ומבטל להו מדאוריי'. ת"י]

[**וביניהן כמלא שתי רבקות** - לא סגי בהך פלוגתא ואצטריך דלעיל דמהני פשוטין לר"מ ולא אמרי' אתי אוירא ומבטל ליה. ת"י]:

דף יח.

אפילו י' כורין מותר - פ"ה והני פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראויין לשתיית אדם תשמיש דירה מעלייתא היא ואין להקשות א"כ אמאי אמר בגמרא מתני' דלא כרבי עקיבא מדלא קתני בורות דילמא נקט ביראות דאפי' י' כורין שרי וי"ל דמתניתין ר' יהודה היא דלא שרי אפי' בבאר אלא בית סאתים וא"ת ומאי שנא גבי שיירא דבעו רבנן שלא יהא בית סאתים פנוי והכא גבי פסין דגריעי טפי מחבלים כדאמר בגמרא לא אצרכיה שלא יהא בית סאתים פנוי וי"ל דגבי שיירא הואיל ונעשה לצורך שעה לא הוי חשיב מוקף לדירה כמו פסין אי נמי גבי עולי רגלים הקילו והחשיבו פסין כמו מחיצה גמורה כמו שהקילו לענין פרוץ מרובה על העומד ומ"מ צריך לפרש כפירוש הקונטרס דחשיבי פסין מוקפין לדירה אע"פ שאין אדם דר שם דאלת"ה תקשה מתני' לרב הונא בר' חנינא דבעי למימר בפ' הדר (לקמן דף סז:) דמחיצה שאינה מוקפת לדירה לא שמה מחיצה דפריך לר' יוחנן דאמר מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין:

בור לחוד ובאר לחוד - המקשה נמי היה יודע שיש חילוק בין בור לבאר דמתני' היא אלא שהיה מדקדק לפרש מדלא פירש במילתיה ופסין לבאר מכלל דלא מפליג כמו שמדקדק בסמוך וה"ה דהוה מצי למימר מתניתין דלא כתנא קמא דבמתני' קתני דווקא באר ולא בור:

בור לחוד - פירש רש"י בור מים מכונסין דעבידי דפסקי ואע"ג דלקמן בפירקא קאמר טעמא דבעינן מים חיים משום דבעינן מידי דחזי לאדם האי טעמא לא שייך אלא לר' יהודה בן בבא דאמר אין עושין פסין אלא לבאר הרבים לבד וטעמא משום דבעי מידי דחזי לאדם דאי משום דלא פסקי אפילו בור רבים נמי דאין לחוש דילמא פסקי אבל שאר תנאים טעמייהו משום דלא פסקי דאי בעי מידי דחזי לאדם אפילו בור הרבים נמי לא:

בשלמא למ"ד פרצוף היינו כו' - מכאן היה מקשה ריב"ם על פ"ה דפירש בריש כתובות (דף ח.) ב' יצירות הוו ולכך בריך שתים יוצר האדם ואשר יצר דהוי כמ"ד זנב ועוד דבתר הכי קאמר התם לכ"ע חדא יצירה הוי מר סבר בתר מחשבה אזלינן ומר סבר בתר מעשה

אזלינן והיינו כמ"ד זנב דאליבא דידיה דרשינן הנהו קראי כרבי אבהו לכן נראה דשתי יצירות הואי היינו כמאן דאמר פרצוף:

דף יח:

יד ליד לא ינקה רע - לאו היינו קרא דדריש בסוטה (דף ד:) לענין גסות הרוח דהתם דריש מקרא דתועבת ה' כל גבה לב יד ליד וגו' וקרא דהכא היינו יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים נמלט:

מתקיף לה רב נחמן בר יצחק - מכאן משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו רב נחמן סתמא:

ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין - בתוספתא דמגילה [פרק ג] תניא אין פותחין בתי כנסיות אלא למזרח שכן מצינו במשכן שנא' [במדבר ג] והחונים לפני המשכן קדמה וגו' מזרחה וגו' ונראה דקסבר האי תנא דשכינה במערב והיו משתחוים למערב או היתה א"י ובהמ"ק במערבם דכתיב [דה"ב ו] (ויתפללו) [והתפללו] דרך ארצם וכתיב [דניאל ו] וכוין פתיחן ליה בעיליתיה נגד ירושלם והשתא לכאורה נראה דאחורי בית הכנסת היינו לצד הארון ומיהו אין נראה (דבסוף פרק) קמא דברכות (דף ו:) אמרינן ההוא גברא דהוה מצלי אחורי בי כנישתא א"ל אליהו כדו בר קיימת קמי מרך פירוש כשתי רשויות וקאמר לא שנו אלא דלא קא מהדר אפיה לבי כנישתא אבל מהדר אפיה לבי כנישתא לית לן בה ואם היה עומד לצד הארון כ"ש דאי מהדר אפי' לבי כנישתא דמחזי כשני רשויו' שהצבור משתחוי' למזרח והוא משתחוה למערב ועוד דאמר התם בפר' הרואה (ברכות דף סא.) אסור לו לאדם לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דליכא פיתחא אחרינא אבל איכא פיתחא אחרינא לית לן בה א"כ משמע לפי שעובר לפני הפתח ואינו נכנס ונראה דאחורי בית הכנסת היינו לצד פתח ביהכ"נ וקורא אחורי לפי שהוא אחורי העם:

מרורין כזית - היינו אילן של זית והוא מר ואילן נמי מקרי זית דכתיב [שמות טו] ויורהו ה' עץ ודרשינן זה זית שאין לך מר באילנות כמו זית:

כל הנשמה - פר"ח קרי ביה הנשמה בדגש:

נתברכו שכיניה - והא דאמר [בת"כ פ' בחוקותי] ושממו עליה אויביכם שזו היא מדה טובה שאינה טוענת פירות בשעה שאין שרויין בה כאן היו בני יהודה שכיניה אי נמי שאינה מוציאה כל כך כמו כשהם עליה:

דף יט.

[**פושעי ישראל אין אור שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב** - תימה דבמס' חגיגה (דף כז.) עביד ק"ו מסלמנדרא דתלמידי חכמים אין אור שולטת בהן מק"ו וי"ל דפושעי ישראל פניהם משחירי' ואלו תלמידי חכמי' כלל וכלל לא]:

בר מבא וכו' - לא שייך למחשביה בהזהב (ב"מ דף נח:) גבי שלשה יורדין לגיהנם ואינן עולין דזה עולה כשקיבל דינו והא דלא חשיב התם פושעי ישראל בגופן והצדוקין כו' דאין עולין לפי ששנויים בברייתא ואע"ג דמלבין פני חבירו חשיב ליה ותני ליה במס' אבות מ"מ אשמעינן דמכנה שם הוי מלבין אע"ג דדש ביה בשמיה:

דילמא היינו דירושלים - כדכתיב (יהושע טו) גיא בן הנם וגו' ירושלים ולא גרסינן היינו דמדבר:

באר שחת כדכתיב כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת - [והיינו באר שחת] ומהאי קרא הוה מצי לאתויי דשמו שאול והא דלא מייתי קרא ואתה אלהים תורידם לבאר שחת דהאי קרא בקבר כתיב כדמוכח סיפא דקרא אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם:

וצלמות דכתיב יושבי חשך וצלמות - האי קרא בתהלים כתיב גבי ארבעה צריכין להודות ונראה כספרים דגרסי בטרם אלך ולא אשוב אל ארץ חשך וצלמות (איוב י':כ"א): [חיתית גרס דתחתית כתיב ביחזקאל (ל"א) כשהראה הקב"ה שכל הגוים יורדים לגיהנם כתיב שם אל ארץ תחתית]:

והאיכא תפתה - תימה דלא חשיב עלוקה ור"ת מפרש דעלוקה שם חכם כמו לאיתיאל והא דמוקי ליה במסכת עבודה זרה (דף יז.) בגיהנם היינו משום דכתיב בתריה שאול ועוצר רחם ומיהו קשה דבפסיקתא לא חשיב להם בשמות שלמה וגם בג' דברי' וד' דברים הכתובים באותו ספר לא חשיב עלוקה ואע"ג דלא חשיב נמי יקא היינו משום דשמא הוי בכלל אגור והפייט נמי יסדו בשם גיהנם בזולת אין צור חלף יקדו בהבהבי עלק:

אם בין הנהרות הוא - משמע דבין הנהרו' לאו היינו בבל ודלא כפ"ה שפי' בי' יוחסין (קדושין דף עב.) גבי בין הנהרות הרי הוא כגולה ליוחסין ובפירקין (דף כב:) נמי אמרי' בבל נמי מקיף לה פרת מחד גיסא ודגלת מחד גיסא:

דף יט:

שהן כעשר אמות - לא שייך למיפרך מניינא אתא לאשמעינן כדפריך בפ"ק דקדושין (דף יז.) כיון דלא השמיענו מנין פרות:

בבור שתים עשרה כ"ע לא פליגי - הוה מצי למנקט בבור אחת עשרה ושליש ומשהו ולא דק:
רב פפא ברייתא לא שמיע ליה - והא דמשני לעיל אברייתא יתירות על שלש עשרה היינו בתר דשמעה:
ואם איתא זו היא מחיצה וזו היא מחיצה מיבעי ליה - קשה דהכא פשיטא ליה דהארכת דיומדין עדיפי מפשוטין ולעיל אליבא דר"מ משמע ליה איפכא וי"ל דלעיל בעי היכי דכי נמי נאריך בדיומדין יהיה פרוץ מרובה דאז פשוטין עדיפי דאיכא היכר טפי אבל הכא איירי ברחב הרבה שאם נאריך הדיומדין יהיה עומד מרובה כדקתני אי אתה מודה בדיר וסהר ומוקצה שאפילו בית י' כורין או יותר מותר לכך פריך שפיר זו מחיצה וזו מחיצה מבעי ליה:

דף כ.

דהדרן וערבן - והכי פירושו שתים אסורות אפי' עירבו ואם עירבו כו' דהיינו כלומר דהדרן וערבן מותרות כשעירבו:
מחיצה אין כאן - אע"ג דאביי אית ליה שבת הואיל והותרה הותרה מודה הכא משום דליכא מחיצות:
כי איתמר דרב נחמן אמזיד איתמר - והא דאמרינן בשבת בפרק הזורק (שבת ד' קא:) ספינות שנתקשרו מערב שבת והותרו וחזרו ונתקשרו בין שוגגין ובין מזידין ובין מוטעין ובין אנוסין חזרו להיתרן הראשון במזיד לא חזרו לגמרי להיתרן הראשון לטלטל אלא דהוו רשות היחיד דאורייתא אי נמי לא קאי אמזיד:
קמ"ל כאן וסבירא ליה - ומיהו לר' יוחנן ודאי כאן ולא ס"ל כדאמרי' לקמן:
לא יעמוד אדם - בפרק בתרא (ד' צט.) מוקי לה בחפצים הצריכין לו וגזרי' דלמא יכניס אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרה"י דאסרינן לקמן ורש"י תירץ לקמן דלא דמי למשתין ורק דשותה עביד עקירה והנחה בחד רשותא דמשקין נחין בתוך פיו שהוא מקום פטור ואע"ג דחוזרין ונבלעין אין לחוש הואיל ונחו במקום פטור ואע"ג דבמקום שאין בו ד' על ד' (אמות) אמרינן ובלבד שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא ינוחו מעט בפיו קודם שיבלעם אבל במשתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו וגופו הן במקום א' ולפי זה היה מותר להוציא ראשו מרה"ר ולרוק כיון דפיו במקום אחר הוי מקום פטור והא דמבעיא לן בפרק בתרא (ד' צט.) הוא ברה"י ופי האמה

ברה"ר מהו היינו משום דמי רגלים מיד כשנעקרו מגופו שוב אין נחים בפי האמה אבל מפ"ק דשבת (ד' ג:) קשיא דקאמרינן התם אדרבה משחשיכה דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת לא קנסינן והשתא היכי אתי לידי חיוב חטאת הואיל ונחו בידו שהוא מקום פטור וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא נוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפי זה אסור להוציא ראשו ברה"ר ולרוק וא"ת אכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת לידו אחרת וי"ל דאיירי כשהנקב קטן שלא יוכל להכניס בו שתי ידיו ועוד נראה לפרש דלא דמי למשתין ורק דהכא כשבולעם מיד חשיבי כנחין אע"ג דאינם נחים עד שיגיעו למעיו משום דמבטלי אגב גופו והוי עקירה והנחה בחד רשותא והכי נמי אמר רבא בפ' המוציא (שבת ד' פ.) הוציא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי נמי שפיר מתניתין דאמרו לו גבי יש אוכל אכילה אחת כו' ר' מאיר אומר אם היה שבת והוציא בפיו חייב והשתא היכי חשיב הוצאה בהדי הנך הא בעידנא דמיחייב עלייהו דהיינו בשעת הנחת גרון אכתי לא מיחייב אהוצאה עד שינוחו במעיו אלא אהוצאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמונח:

דף כ:

וכי לא נקיט לה מי שרי - קשה דאין זה סוגיית הש"ס דלעיל קאמר היכא דנקיט מנא ולא נקיט לה לא תבעי לך דבעינן ראשה ורובה והשתא פריך מי שרי וי"ל לא משום דפשיטא ליה קאמר הכי אלא אפי' אם תימצי לומר דשרי לא שרי אלא בראשה ורובה:
והתניא לא ימלא - גבי פסי ביראות מיתניא ומשמע דקאי אמתני' ואע"ג דאיכא ראשה ורובה ועל כרחך בדלא נקיט לה איירי דאי בדנקיט לה איירי אם כן מה הועילו ראשה ורובה של פרה:
אמר אביי הכא באיבוס העומד ברה"ר - פירוש שהבהמה אוכלת מן האיבוס ברה"ר אצל הפסין וקא משמע לן דלא ימלא דלי ויתננו על ראש האיבוס ויאחזנו בידו דילמא חזי לראש האיבוס שברה"ר נתקלקל וילך שם עם הדלי ומפיק מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שופך לפניה דכי נמי חזי לראש האיבוס שנתקלקל ואזיל להתם הא לית ליה מידי בידיה דהא כששפך הניח הדלי בין הפסין ובחנם דחק רש"י לפרש שהבהמה עומדת בבית ויש ספרים שכתוב בהן וכן גירסת רבינו חננאל דלמא חזי לאיבוס דמקלקל ומפיק ליה לדווליה בהדיה פירוש שלא יכול להניח הדלי בראש האיבוס שבין הפסין ומפיק לה לדווליה דרך האיבוס דעומד אדם ברה"ר ומטלטל ברה"י וחזי ליה לאידך

גיסא דמקלקל ומנח ליה וקא מפיק ליה מרה"י לרה"ר ומנח ליה פי' על ארעא ברה"ר עד דמתקן ליה לאיבוס:

אובסין - האי אובסין לאו דוקא אלא כלומר מלעיטין דתנן בפ' בתרא דשבת (ד' קנה:) אין אובסין את הגמל אלא מלעיטין:

דף כא.

מידי דחזי לאדם בעינן - ואובסין את הגמל דלעיל היינו נמי במידי דחזי לאדם אי נמי איירי ברה"י ולא בין הפסין אי נמי הואיל ותחילת התיקון הוי במידי דחזי לאדם שרי בכל ענין לצורך בהמה וא"ת אמאי בעינן מידי דחזי לאדם כיון דלא שרי אלא לצורך בהמה וי"ל שאם דלה לצורך בהמה ונשתיירו שם שרי לאדם והא דאמרינן בסמוך ואם היו רחבים לאדם נמי שרי היינו לדלות לכתחילה לצורך אדם אי נמי הא דאמרינן לא הותרו אלא לצורך בהמה היינו תחילת התיקון אבל בשכבר נתקן לצורך בהמה שרי אף לצורך אדם לכתחילה לדלות ואם היו רחבים שרי לתקן אפי' לצורך אדם ואתי שפיר הא דאמר לעיל חצר שראשה נכנס לבין הפסין מותר לטלטל מתוכה לבין הפסין ומבין הפסין לתוכה היינו השתא אפי' לצורך אדם:

מה הועילו ראשה ורובה של פרה - וא"ת הועילו בדנקיט מנא ונקיט לה דאמר לעיל דשרי ובריתא איירי בדלא נקיט לה כדמוכח לעיל וי"ל דרב ענן משמע ליה לא ימלא אפילו בדנקיט מנא ונקיט לה אי נמי סבירא ליה דבנקיט מנא ונקיט לה לא בעינן ראשה ורובה:

אחוי ליה הנך מתוותא - משמע דכפרים קטנים מקרו מתוותא דהואיל ולא היו ידועים מכלל דקטנים היו ובפרק קמא דגטין (ד' ז.) קרי לעיירות גדולות מתוותא דקא אמרי' מתוותא דארעא דישראל קא חשיב גבי קינה ודימונה ועדעדה ומתוך כך נראה דאין להקפיד מה שכותבין בגט מתא פלוני בין עיר גדולה בין עיר קטנה ומיהו בקונטרס פי' כאן מתוותא עיירות חריבות ולפי זה אין ראיה דשמא גדולות היו ולפי שנחרבו לא היו ידועות:

אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה - בסלוק אז ראית וספרת יסד רבי אליעזר הקליר אלפים וארבע מאות בעולם מאריכה וזהו לפי שעושה זרת שליש אמה כמו שיסד והזרת מותחת עד שנים בסיט וארבעה אצבעות הוא הטפח והסיט ולפי חשבון דשמעתא הוי זרת חצי אמה וכל אמה כשתחלקנה לשתי וערב יש בה ארבע זרתות אך תימה כי לפי חשבונו היה לו לחלק אמה לתשעה חלקים ואז יהיה בכל חלק זרת על זרת כי העולם

זרת על זרת ואז יעלה לשבעת אלפים ומאתים והוא עושה העולם זרת על אמה וזה מנין לו וגם סובר דוכל בשליש עפר הארץ היינו שליש אמה והוא עצמו יסד גיא וכל עפרה בצרדה הכילו משמע דאצבע שלישי היינו אצבע הקרוי אמה קרי ליה צרדה ורצה לפרש וכל בשליש באצבע שלישי ובמסכת יומא (ד' יט:) קרי צרדה אצבע שאצל הגודל וצרדה היינו צרה דדא של אגודל:

דף כא:

מפני מה לא נכתבו - וגם בהלכה למשה מסיני לא נתנו כדי שלא ישתכחו:
מוטב אמות מיתת עצמי - אף על גב דבפ' קמא (ד' יז.) אמר ארבעה דברים פטורין במחנה רחיצת ידים וכל שכן במקום סכנה מחמיר על עצמו היה:
בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים - אף על גב דתיקן נמי שניות כדאמר בפרק שני דיבמות (ד' כא.) הא דלא חשיב הכא משום דלאו בבת אחת תיקן ואחר בת קול תיקן ומדכתיב איזן וחקר תיקן משלים הרבה משמע נמי שהרבה תקנות עשה:

דף כב.

ארך אפים לצדיקים ולרשעים - אפים שוחקות מאריך לצדיקים עד לעתיד וזעומות לרשעים ומאחר פורענותם עד לעולם הבא וגם זה לטובה שיש להם שהות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק (סנהדרין ד' קיא.) דהוי נמי לטובה [ע' תוס' ב"ק נ: ד"ה ארך]:
או דלמא בור בלא פסין קאמר - פירוש ופסין לא יהו מרוחקין מן הבור אלא כדי ראשה ורובה של פרה אבל אין לפרש דפסין נמי אי בעי מרחיק עד בית סאתים מדקאמרי' בסמוך אי הכי מאי בינייהו בין לר"ש בין לר' יהודה ולפי זה טובא איכא בינייהו דר' שמעון לא שרי אלא להרחיק כדי ראשה ורובה של פרה ור' יהודה מתיר עד בית סאתים אלא ודאי גם ר' יהודה לא שרי להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה אע"ג דאדם נותן עיניו בבורו ולא במחיצה אין להתיר יותר:
בור ופסין קאמר - והא דאמר בפרקין (ד' כה.) קרפף יותר מבית סאתים ובנה עמוד גבוה י' ורחב ד' מיעטו ה"נ האי בור למה לא הוי מיעוט וי"ל דהתם במחיצות טובות אבל בפסין לא התירו בין הכל אלא בית סאתים:
והא א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה - ואם תאמר שאני ירושלים דהוה רחבה שש עשרה אמות ופסין ליכא אלא י"ג ושליש וי"ל הואיל והיה לירושלים צורת הפתח דחשיב כמחיצה כדאמר בפ"ק (ד' יא.) ואם יש לו צורת הפתח א"צ למעט לא היה לרבים דבקעי

לבטל המחיצה ואפילו לרב דאתנייה צריך למעט מודה הוא דמן התורה מהני תדע דהא פיאה מתרת בכלאים אפילו יותר מעשר ולפי פירוש אחר דפירשתי (ד' ו.) גבי יתר על כן ניחא:

חייבין עליה משום רשות הרבים - וא"ת כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייבין עליה משום רשות הרבים הא אית ליה שתי מחיצות דאורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע צדדין וחייבין עליה משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש דליכא מחיצה:

קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה - קא סלקא דעתיה דמקשה דלרבי יהודה שלש מחיצות דאורייתא ולחי וקורה משום מחיצה אלמא לא אתו רבים ומבטלו מחיצה דאי שתי מחיצות דאורייתא לא הוה פריך מידי ומשני קסבר שתי מחיצות דאורייתא אי נמי אפילו קסבר שלש מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה שלישית כיון דאיכא שתי מחיצות שלימות:

דרבנן אדרבנן נמי לא קשיא - הוה מצי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו ליה:

דף כב:

אילימא משום דמקיף סולמא דצור - הוה מצי לאקשויי מר' יוחנן גופיה דאמר לעיל ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רה"ר ושמא התם הוי אליבא דר' יהודה דאית ליה דאתו רבים ומבטלי מחיצה והכא אליבא דרבנן:

דילמא מעלות ומורדות קאמרת - ודווקא בארץ ישראל כדמפרש טעמא בסמוך יהושע אוהב ישראל היה אבל בחוצה לארץ חייב ואליבא דר' יהודה אבל לרבנן אפי' בחוצה לארץ פטור דלא אתו רבים ומבטלי מחיצה ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתן ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן ד' סז:) קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' לאלף כורים דמה שיעור יהיה וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה:

קרקפנא חזיתיה לרישך - רישך היינו רבה שהיה רבו של אביי והוי כמו רישך בקרירי ורישא דרישך בחמימי (שבת ד' נה.) ומצינו שהלך רבה לארץ ישראל ללמוד תורה לפני

ר' יוחנן בסוף פרק שני דייני גזירות (כתובות ד' קיא.) אבל אביי עצמו לא מצינו שהלך ללמוד תורה שם [ועוד שלא ראה אביי את ר' יוחנן אבל רבה תלמידו של רבי יוחנן הוה]:

תל המתלקט כו' - לא הוה שמיע ליה הא דא"ר יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל כו' אבל בחוצה לארץ חייבין:

מני אילימא רבנן - וא"ת לימא לעולם רבנן וקמשמע לן דאפילו לטלטל שרי דמפסי ביראות לא שמעינן דבעולי רגלים הקילו וי"ל דעדיפא קא משני:

אלא לאו ר' יהודה - וא"ת ולוקמא כגון שיש שתי מחיצות גמורות דבההיא ודאי מודה ר' יהודה וי"ל דע"כ בשנפרצה מד' רוחות דאי בנפרצה מב' רוחות מאי איריא דלא ניחא תשמישתיה אפי' ניחא תשמישתיה נמי כדפריך לרבנן:

תא שמע מבואות המפולשות - במסכת טהרות (פ"ו מ"ו) גרסי' בגיתות והיינו בורות שתחת הגיתות פי' רבינו חננאל וכגון שהבור רחוק מן הכותל ג' טפחים מכל צד והולכין דרך כאן וכאן וקא משמע לן דאפי' הכי לא בטלי מחיצה דאי בור הולך מכותל לכותל פשיטא דהוי רה"י והא דנקט בור ולא נקט מחיצה מופלגת ג' מן הכותל משום דבבור הוי חדוש טפי דאע"ג שרשות הרבים נמי מהלכת בתוכו אפי' הכי הוי רשות היחיד לשבת:

ואיזהו שבילי בית גלגול כו' - ואם תאמר והא ע"כ שבילי בית גלגול היו מתלקטים עשרה מתוך ארבע הואיל והוי רשות היחיד לשבת וא"כ מה צריך הכא לאתויי דר' ינאי ועוד קשיא דאמאי לא משני רשות הרבים לטומאה איצטריכא ליה כדמשני לעיל ויש לומר דמשום הכי מייתי מדר' ינאי דמשמע דעיקר חידושא הוי שהוא רשות היחיד לשבת מדלא אמרינן אפילו אין העבד יכול לרוץ כו' אפ"ה הוי רשות הרבים ואם תאמר ולמה לי אין העבד יכול לרוץ אפי' יכול נמי הוי רשות היחיד כיון שמתלקט עשרה מתוך ארבע ויש לומר דבעינן שלא יהא ניחא תשמישתיה שלא יהא עשוי כעין מדרגה דלא תהוי מחיצתא נדרסת דאמר בפרק כל גגות (לקמן ד' פט:) דלא הויא מחיצתא:

יהושע אוהב ישראל היה - דוקא שבילי בית גלגול דלא ניחא תשמישתיה כלל כדמפרש ר' ינאי שאין העבד יכול לרוץ אבל מבוי מפולש לבורות וחצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאין בזו הוי רה"ר לר"י אע"ג דהוו של יחיד הואיל וניחא תשמישתיה וראוי למוסרו לרבים הוו רה"ר לר' יהודה ע"י בקיעת רבים ולהכי לא קאמר אלא דמשמע דצריך עדיין לשנויא דלעיל:

חגורה - פירוש מחיצה:

דף כג.

והא דנקט באר הרבים לאפוקי מר' עקיבא - וא"ת א"כ הוה ליה למימר בור הרבים וע"כ באר היחיד לא דא"כ היינו רבי עקיבא וי"ל דאורחא דמלתא למיתני מענין שממעט דהיינו באר היחיד אי נמי הא דקאמר דרבים אפילו מכונסין לאו אר"י בן בבא קאי אלא אשמואל:

לא שנא דרבים ולא שנא כו' - יכול להיות דהוי כר' יהודה בן בבא והא דנקט ר' יהודה בן בבא באר הרבים היינו לאפוקי בור הרבים:

שהוא ע' אמה ושיריים - וא"ת ולילף מהר הבית ועזרת נשים שהיה קל"ה אמה ועזרת ישראל היה קפ"ז וי"ל דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן להו אי נמי העזרות חשיבי מוקפין לדירה שהיו שומרים בה כל הלילה:

ובלבד שיהא בה שומירה - נראה לפרש דפחות מע' אמה נמי צריך שומירה או בית דירה וביתר מבית סאתים לא סגי בשומירה ובית דירה אלא פתח ולבסוף הוקף הקרפף לצורך הבית אבל אין לומר דבשבעים אמה דוקא צריך שומירה אבל בפחות א"צ כלום וביתר אין סגי בשומירה דאין סברא שיהא ג' חלוקים בג' משהויין והא נמי אין לומר דביתר מע' נמי סגי בשומירה ולא אתא למימר אלא דבציר משבעים אמה ושיריים לא צריך כלל דאם כן במאי פליג ר' עקיבא לפירוש ר"ח דפירש דר' יהודה בן בבא איירי בדבר מועט ור' עקיבא לא איירי דלתרוייהו בע' אמה ושיריים ודבר מועט צריך שומירה ובפחות מכאן לא צריך ואפי' לפי' רש"י דפי' היינו תנא קמא דאמרו לו לר' יהודה מ"מ גם לפי' נראה דרבי יהודה בן בבא נמי אית ליה דבר מועט כמו תנא קמא דמשום הכי איצטריך לרבי עקיבא לחזור ולשנות ובלבד שיהא בה ע' אמה כו' ועוד אי ביתר מבית סאתים נמי איירי ר"י בן בבא א"כ היכי קאמר ר"י אפילו אין בה אלא בור ושיח ומערה משמע דלר"י נמי אין חילוק בין סאתים ליתר ורבי יהודה גופיה קאמר לעיל גבי פסין עד בית סאתים ועוד לר"ח דפי' היינו תנא קמא היינו ר"י בן בבא כלומר ואמאי הוצרך לשנות ובלבד כו' כיון דקאי ארבי יהודה בן בבא והא אצטריך דלא נימא דשרי אפילו ביתר מבית סאתים כיון דר' יהודה בן בבא איירי ביתר מבית סאתים לכך נראה כדפרישית ומה שפירש רש"י אפילו בהוקף לדירה לא שרי רבי יהודה בן בבא ביתר מבית סאתים אין נראה אלא בפתח ולבסוף הוקף מהני אפי' ביתר מבית סאתים דהא שרו רבנן לעיל בדיר וסהר ומוקצה אפי' בי' כורים וכמה חצירות ומבואות שהיו בירושלים יתרות על בית סאתים וכי יאסור ר' יהודה בן בבא בכולם לטלטל ודווקא בשומירה הוא דקאמר דלא מהני ביתר מבית סאתים אבל פתח ולבסוף הוקף מהני אפי' יותר ולרש"י שמא

יש לחלק דבדיר וסהר ומוקצה וחצר לפי שתשמישתן רב יותר אפי' י' כורין אבל קרפף אפי' פתח ולבסוף הוקף לא מהני ביתר מבית סאתים:

אילימא משום דתני חדא לחומרא - פירוש דשייך למיתני ועוד אע"ג דלא הוו תרוייהו מענין א' וכ"ש היכא דהוו תרוייהו מענין א' אף על גב דלא הוו תרוייהו לחומרא כמו בסוכה (דף כז.) ובפרק רביעי דמגילה (דף כח.) כדפ"ה:

הכא במלתא אחריתי אפסקוה - תימה דבפרק המביא כדי יין (ביצה דף לד. ושם) קתני ועוד ואע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דקתני ר' אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו [לחצוץ בו שיניו] ומגבב מן החצר ומדליק וחכ"א מגבב משלפניו ומדליק וקתני בתר הכי אין מוציאין את האור לא מן העצים כו' ומפסיק בבא שלימה וקתני בתר הכי ועוד א"ר אליעזר עומד אדם על המוקצה כו' ומיהו רש"י מהפך שם המשנה והגמ' אך לר"ת שאומר שאין צריך להפך דמילתא דאור קא מסיים ואזיל קשה וי"ל דהתם הוו תרי קולי ושייך למיתני ועוד אע"ג דאפסיק במילתא אחריתי דכח דהיתירא עדיף:

דף כג:

רבי עקיבא היינו ת"ק - פ"ה היינו ת"ק דאמרו לו לר"י וקשיא דהוה מצי למימר אריך וקטין איכא בינייהו דרבי עקיבא קאמר בהדיא ע' אמה על ע' אמה ובאמרו לו לא קא אמר ומסתמא לא פליגי ארי' יהודה בהא דאית ליה לעיל אפילו אריך וקטין ועוד דילמא בעו בור שיח ומערה ומיהו י"ל דמשני שפיר ומ"מ נראה כפר"ח דהיינו ת"ק היינו רבי יהודה בן בבא פי' כיון דרבי יהודה בן בבא איירי בשבעים אמה ושיריים על שבעים אמה וכו' מה הוצרך ר"ע תו לשנות ובלבד שיהא בה כו' ומשני איכא בינייהו דבר מועט דלר' עקיבא לית ליה לר' יהודה אית ליה והא דקתני בסמוך ר"י אומר דבר מועט יש ולא נתנו בו חכמים שיעור היינו שלא חשו לצמצם ולעולם אית ליה דכולהו תנאי שהוזכרו לפני ר"ע נראה דאית להו דבר מועט:

דבר מועט יש - והא דלא חשיב ליה בכיצד מעברין (לקמן ד' נז.) דקתני גבי ג' כפרים אם יש בין החיצונות מאה וארבעים אמה ואמה אחת ושליש לא חש לצמצם אי נמי אתיא כר"ע דלית ליה דבר מועט:

פשטיה דקרא במאי כתיב - משמע דטול חמשים וסבב חמשים הוי אסמכתא בעלמא ומיהו בכיצד מעברין (לקמן ד' נח.) פריך והא מבעי ליה דיטול חמשים כו':

והתניא רבי אליעזר אומר - והוא הדין דהוה מצי למיפרך דאם כן היינו רבי עקיבא אלא דניחא ליה למיפרך דרבי אליעזר אדרבי אליעזר:

אי הכי היינו ר' יוסי - אף על גב דמעיקרא איכא למיפרך נמי היינו ר"ע מ"מ היינו רבי יוסי ליכא למיפרך:

איכא בינייהו רבועא דרבעוה רבנן - פ"ה דרבי אליעזר בעי לכתחילה אורכה פי שנים ברחבה ורבי יוסי בעי לכתחילה מרובעת וקשיא דאין שייך כאן לכתחילה ודיעבד דאי כבר הוקף לכתחילה לכ"ע שרי ואם בא להקיף וכי נאמר לו שלא יקיף אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ונראה כפירוש רבינו חננאל דפירש דרבעוה דרבנן היינו פלוגתא דמי שהוציאוהו (לקמן ד' מט:) דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן גבי האומר שביתתי במקומי יש לו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכ"א מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר לזויות והשתא לר"א אי ארכה יתר ע"פ שנים ברחבה אפילו באלכסון אין מטלטלין כרבי חנינא ורבי יוסי לטפויי קאתי וקאמר דמטלטלין:

[**נזרע רובו** - ונראה לר"ח דדוקא קרקע יותר מבית סאתים אבל בבית סאתים אפילו נזרע כולו לא בטלי דירתו דהא לר' יהודה בן בבא דמחמיר בנזרע כולו מודה דמהני לגינה שומירה אע"ג דסתם גינה היא כולה זרועה ומיהא מיבעיא ליה ביתר מבית סאתים אם ביטל דירתו אף בדיר וסהר ומוקצה דשמא לפי שתשמישו רב אינו מתבטל משום זריעה כי גם לרש"י צריך לחלק בין דיר וסהר ומוקצה וחצר לקרפף]:

לרבי שמעון כיון דנזרע רובו ה"ל מיעוט בטל - נראה דמכ"ש פריך לגבי רוב דמדקאמר נזרע רובו והיינו ביתר מבית סאתים משמע הא מיעוטו שרי אפילו ביתר מבית סאתים היינו משום דבטל לגבי רובו אפילו לקולא כל שכן היכא דרובא נזרע אפילו בית סאתים דנימא דבטל לגבי רובא לחומרא:

דף כד.

לא אמרן אלא דלא הוי בית סאתים - אע"ג דלרבנן קרפף פחות מבית סאתים דינו כקרפף בית סאתים לטלטל ממנו לחצר משום דאין סברא שיהו שלשה חילוקים בשלשה משהויין הכא לא אסר מיעוט הנזרע לרוב שאינו נזרע במה שפרוץ לו במלואו דכיון שהוא פחות מבית סאתים לא חשיב ובטל לגבי רוב שאינו נזרע אבל בית סאתים חשיב טפי ולא בטיל ובנזרע רובו אפי' לא הוי בית סאתים אסור דבטיל לגבי רובו והוה כנזרע כולו:

סנדל שנפסקה וכו' - הוא הדין בלא תקנה נמי דטמא מדרס דאי כשנפסקה פרחה לה טומאה תו לא הדרה לה דלא מצינו טומאה ישנה חוזרת אלא בכלי מתכות כדמפרש

בסוף פ"ק דשבת (ד' טז.) והא דנקט ותקנה פ"ה לאשמועינן אע"ג דתקנה כי נפסקה שניה טהורה מן המדרס דפנים חדשות באו לכאן:

אבל טמא מגע מדרס - פירש הקונטרס משום דעדיין כלי הוא לאישתמושי ביה תשמישתא אחרינא ולפירושו אפילו נפסקה שניה טמא מגע מדרס וקשה דתנן בהדיא בסיפא דהך משנה במסכת כלים בפרק כ"ו (מ"ד) לא הספיק לתקן ראשונה עד שנפסקה שניה טהורה ורש"י חזר בו והגיה אבל טמא מגע מדרס דעדיין כלי הוא וחזי למילתא קמייתא דהא איתקנה ראשונה ולפירושו איצטריך למיתני ברישא ותיקנה דאי לא נתקנה כי נפסקה שניה אינה טמאה אפילו מגע מדרס ואגב דתני ברישא תני נמי בסיפא ומיהו תימה מתי בא לו מגע מדרס דאם בא לו מגע מדרס ומדרס יחד כגון שדרס עליו הזב ברגלו יחף או אפי' במנעל ולא הפסיק בפשוטי כלי עץ א"כ איכא פנים חדשות למגע מדרס כמו למדרס ולפי' רש"י קמא ניחא דאפילו נפסקו ב' אזנים טמא מגע מדרס הואיל וחזי לתשמיש אחרינא ובפרק אלו קשרים (שבת דף קיב:) פ"ה דטמא מגע מדרס לפי שנגע בעצמו כשהיה אב הטומאה ולא נהירא דטומאת בית הסתרים היא דלא קיימא לן כרבי מאיר דאמר מטמא מדפריך בפשיטות בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) ובהעור והרוטב (שם דף קכט:) טומאת בית הסתרים היא ומה שפירש כאן נמי דבשעת פרישתו מאוזן קיבל טומאה מאביו אינו נראה דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:) אמרינן דבעינן באות מבגד גדול ואין לומר דכשתיקן אוזן ראשון לאחר שתפר חציה נעשית מחוברת ובא לה טומאת מדרס שבטלה לסנדל וכשחזר ותפר חציה השניה בא לסנדל מגע מדרס מן האוזן ותו ליכא פנים חדשות דא"כ תפשוט בעיין דהקומץ רבה (מנחות דף כד.) דלא אמרינן שבע לה טומאה ולהר"ר שמעון מיינבי"א דמפרש דלא אמרינן שבע לה טומאה היכא דטומאה בא לו מגופו אתי שפיר ועוד יש לומר דלאוזן בא מגע מדרס ומדרס יחד כשתפרה לסנדל והסנדל בטל לאוזן דאי אפשר להיות טומאה לזה בלא זה וכיון שבאו לה כאחד אין שייך לומר גביה שבע לה טומאה וריצב"א אומר דלא שייך גבי מגע פנים חדשות דאפילו נפסקו שתי אזניו ראוי לקבל טומאת מגע אם מיחדו לתשמיש אחר ולא נתבטל תורת יחוד מכאן דכל שעה ושעה מתקנו ודעתו להשתמש בו אבל לנועלו אם נפסקו שתי אזניו אפילו מיחדו בטלה דעתו אצל כל אדם:

פשיטא לא צריכא דאית ביה בי דרי - אדרב נחמן דאמר אם פתח בו פתח מותר לטלטל פריך דמפרש הש"ס בפתח ולבסוף הוקף ואהא פריך פשיטא אבל אש"ס דמפרש לא אמרן לא פריך דקמ"ל הוקף ולבסוף פתח לא מהני לאפוקי מהני אמוראי דלקמן (ד' כה:) גבי אבורנקי:

דף כד:

לא אמרן אלא שאין בעומקו יותר מבית סאתים - פי' שאין בעומקו עשרה ביתר מבית סאתים ברוחב דהנך דעמוקין עשרה הוו כזרעים ואתיא כרבי שמעון דקיימא לן כוותיה דלרבנן אפילו בית סאתים אסור כדאמרינן לעיל ומיירי כגון דהוי מיעוט מים העמוקים י' דאי הוו רובא הנך שאין עמוקין עשרה הוי מיעוט ובטלים לגבי רוב ואסור כדאמרינן לעיל ור"י מפרש דאפילו רוב מים עמוקין נמי שרו כיון דליכא אלא בית סאתים בין עמוקים ובין שאינם עמוקים לא חשיבי כזרעים אלא דמו לנטעים דדמו לבור ומיהו ביתר מבית סאתים אסור שאין דרך שוחה מליאה מים לעשות יותר מבית סאתים וחשיבי כזרעים אע"ג דגבי בור אפי' רבי יהודה לא אסר ביתר מבית סאתים במחיצות גמורות אלא דווקא בפסין כדקאמר לעיל (דף יט:) זו מחיצה ואלו פסין היינו דווקא בבור המתוקן כהלכתו אבל שוחה לא:

ההיא רחבה דהוה בפום נהרא דחד גיסא פתוח למתא וחד גיסא פתוח לשביל - פירש הקונטרס דרחבה זו כרמלית והיתה אוסרת המבוי ואע"פ שבראשו האחד היה לו צורת הפתח או היה סתום וגם את השביל שהיו לו שלש מחיצות דגודא דנהרא מחיצה מעליא היא ואף ע"ג דלרחבה היו גפופין כדמוכח הסוגיא לא מהניא למבוי ולשביל משום דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי דכיון דלא מהני לרחבה גופה כל שכן דלא מהני למבוי ולשביל ושביל פירש הקונטרס דאית ביה דיורין ואתי שפיר הא דקאמרינן בסמוך דמהני לחי לשביל ואי אין בתים וחצירות פתוחים לתוכו לא הוה משתרי בלחי וכאן חזר בו רש"י ממה שפירש בפ"ק (דף ז:) דרחבה דהתם לית בה דיורין:

ליעביד מחיצה אגודא דנהרא - וניהוי שביל כמוסיף על הרחבה ותיהוי שביל ורחבה חד ותיהוי הך מחיצה כאילו עבדינן לה ברחבה ונראה דהיה שם רוחב יותר מעשר ולכך על ידי המחיצה נחשב מוקף לדירה דאי בעשר בלאו הכי הוי סתום ועומד אפילו אם היה פרוץ במלואו לנהרא היה די בלחי משהו אלא היה יותר מעשר ולכך לא היה מהני אפי' צורת הפתח לרב:

אין עושין מחיצה על גבי מחיצה - וא"ת הא אמרי' לקמן (דף כה.) שאם עשה מחיצה ע"ג התל הועיל שבאויר מחיצות העליונות הוא דר וי"ל שהיה שם תל גבוה עשר מן השביל ולפי זה אתי שפיר הא דלא חיישינן שמא יעלה הנהר שרטון אפילו אם לא נחלק בין ים לשאר נהרות וא"ת ויעשו מחיצות ברחוק ד' טפחים דאמר לקמן דמועיל וי"ל דלא רצו לקצר השביל:

ליעביד צורת הפתח אפומא דשביל - פירש רש"י דפתוח לרחבה מיגו דמהני לשביל מהני נמי לרחבה וקשה דמשמע דלא צריך למיגו עד לקמן ועוד דמה לו להזכיר צורת הפתח כלל כיון דסגי בלחי כדאמר אביי גופיה ועוד למה שינה הלשון דמעיקרא קאמר אפומא דשביל וגבי לחי קאמר אפיתחא ועוד דפריך יאמרו לחי מהני לשביל של כרמים היכא דהוי מפולש ואיך יטעו בין שביל זה דאית ליה גדודי לשביל דעלמא ועוד שצריך לפרש שיש שם תל גבוה עשרה כל שכן שלא יטעו לכך נראה לפרש דשביל של כרמים אין בו דיורין כדמוכח בהדר (לקמן דף עד.) דקאמר א"ר יוחנן אפילו בשביל של כרמים א"ל לא אמר ר' יוחנן אלא בחורבה דחזיא לדירה אבל בשביל של כרמים לא אמר ואפי' הכי מהניא ליה לחי דבני מבוי היו משתמשין שם ובמבוי הרבה בתים וחצירות היו וליעבד מחיצה אגודא דנהרא היינו מעבר הנהר וה"ה צורת הפתח דהוי כמחיצה והנהר לא היה רחב יותר מעשר ומעבר הנהר היו גידודין גבוהים עשרה [ומצד השביל היה נמוך] והשתא אתי שפיר הא דקאמר אין עושין מחיצה על גבי מחיצה כו' כי מצד השביל היה נמוך והשתא נמי לא חיישינן לשרטון דלעולם יהיה מתלקט י' מתוך ד':

וליעביד צורת הפתח אפומא דשביל - פירוש אגודא דנהרא בנמוך ושם לא רצו לעשות מחיצה ולסתום השביל שדרך שם משקין הגמלים:

ולעביד לחי אפיתחא דשביל לצד הרחבה כו' מיגו דמהני - פירוש השתא ודאי בלא מיגו לא מהני:

יאמרו לחי מהני בשביל של כרמים דעלמא - שאין בני מבוי משתמשין שם שלא יעלו על דעתם דהכא מהני משום מבוי אי נמי י"ל יאמרו דלחי מהני בשביל של כרמים דעלמא שהוא מפולש דלא יסיקו אדעתייהו דגדודין שמעבר הנהר מהני:

טלטולי ברחבה גופיה שרי - פירוש הכלים ששבתו בתוכה וכן בשביל:

דף כה.

מאן דשרי דהא לית ביה דיורין - ובשביל לית ביה דיורין דליתסרו עליה ולפירוש הקונטרס דאית ביה דיורין לא אסרו עלה משום גיפופי:

ומאן דאסר זימנין דאית ביה דיורין - שהבתים שאצל הרחבה יפתחו מבתיהן לרחבה ויאסרו הרחבה על בני מתא להוציא בה כלים ששבתו בתוכה ומשום הכי אסור לטלטל ממתא לרחבה דשמא יטלטלו גם לאחר פתיחת הדיורין בלא עירוב כמו עתה אבל רחבה גופיה שרי שהרי אף לאחר שיפתחו מותר לטלטל כלים ששבתו בתוכה:

שאם עשה מחיצה על שפת התל שהועיל - רש"י לא גריס על שפת התל דהוה משמע לאותן הדרים למטה אלא גריס על התל והועיל לאותן הדרים על התל ומיהו צריך לפרש דמיירי על שפת התל שאם הרחיקו ד' מן השפה אין שם חידוש דהכי נמי למטה אם הרחיק הועיל:

אכסדרה בבקעה - רש"י פירש לקמן דאכסדרה פרוצה מארבעה רוחותיה והשתא אתי שפיר הא דנקט בבקעה שאין שם מחיצות ולא נקט בחצר וגרס לקמן בפרק כל גגות (דף צד.) דמשני שמואל אדשמואל כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה וקשיא לפירושו דבסוכה אמרינן דאפילו בשתי רוחות זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם משום דהוי כמבוי מפולש ומפרש ר"ת דאכסדרה אית לה שלשה מחיצות כדאמרינן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כה:) עולם דומה לאכסדרה ורוח צפונית אינה מסובבת וגרס בפרק כל גגות (לקמן דף צד:) כי לית ליה בשלש אבל בד' אית ליה פירוש שיש ג' מחיצות ומעט מן הרביעית ורב אית ליה פי תקרה יורד וסותם אפי' בשתי מחיצות ובזה שלא כנגד זה והא דלא נקט אכסדרה בחצר משום דסתם אכסדרה בחצר יש לה ג' מחיצות להכי נקט בקעה דאפי' כי ליכא אלא שתי מחיצות אמר רב פי תקרה יורד וסותם:

דף כה:

אי דעבידא כי אכסדרה הכי נמי - פירוש שהיתה מוקפת משלש או משתי רוחותיה:

הכא במאי עסקינן דעביד כי ערסלא - שהיתה פרוצה מד' רוחות וערסלא מטה דתרגום כמלונה במקשה כערסלא (ישעיהו א':ח') והם חבלין המתוחין מאילן לאילן כסדר המטה והשומר שוכב עליה בלילה ויושב בצלו ביום ורש"י גרס כי ארזילא משופע דלית לה פה ולא אמרי' פי תקרה יורד וסותם:

וכי אויר המותר לו אוסרו - הרי נפרץ במלואו למקום המותר לו ויתור נמי ליכא דהא כל חצירות מוקפות לדירה הם א"ל אביי כמאן כר' שמעון דלרבנן דאמרי שתי רשויות הן נפרץ במלואו למקום האסור לו ולדידהו נמי אויר החצר האסור לו מייתרו אע"ג דחצר מוקף לדירה דהיינו למה שבתוכו אבל לקרפף שהוא רשות אחרת לא חשיב מוקף לדירה ומייתרו אבל לר"ש שפיר דמי דחדא רשותא היא והוי אויר מותר וא"ת מדקאמר כמאן כר"ש לר"ש נמי כו' משמע דמילתיה דר' זירא אתי בפשיטות כרבנן ואי אתי כרבנן אמאי נקט הואיל ואויר חצרו מייתרו תיפוק ליה משום דנפרץ במלואו למקום האסור לו וי"ל דאשמעינן דאסור נמי משום דאויר חצר מייתרו ונפקא מינה שאם נפרץ מצד אחד לרה"ר צריך צורת הפתח מכאן ולחי מכאן אבל מטעמא דנפרץ במלואו למקום האסור

לו לא הוה צריך אלא לחי לצד רה"ר כדמשמע בפ"ק (דף ז:) דמבוי שנפרץ במלואו לחצר אין צריך כלום אפי' לא עירבו אי נמי אשמעינן דמייתרו והוי כרמלית ואם נפרץ לכרמלית אחר מותר לטלטל ב' אמות מזה וב' אמות מזה אבל אם לא היה מייתרו אע"ג דנפרץ למקום האסור לו לא חשיב כרמלית ואסור לטלטל הימנו לכרמלית אחר כו' וכן פי' רש"י פרק כל גגות (לקמן דף צ:) גבי הא דפריך לשמואל אליבא דרבנן לטלטל מגג לקרפף:

קרפף שנפרץ במלואו לחצר חצר מותרת וקרפף אסור - ושלא נפרץ ביתר מעשר דביתר מעשר חצר נמי אסורה וקשה למהר"י דעל כרחך בקרפף בית סאתים איירי מדקאמרי' הואיל ואויר מחיצה מייתרו א"כ הוה ליה ארכה יותר הרבה על פי שנים ברחבה וזה לא מצינו שום תנא דמתיר וי"ל דבמקום שנפרצה לא הוי יותר מעשר אבל מכאן ואילך מתרחבת והולכת א"נ בית סאתים לא שרינא ארכה יותר על פי שנים ברחבה אבל במשהו פחות מבית סאתים שרי טפי:

זימנין דמשכחת לה איפכא - אי אתי כרבנן וכגון שהקרפף גדול מן החצר ומדנקט איסור בקרפף ש"מ דכר"ש אתיא דמשום שתי רשויות לא מיתסר אלא משום ייתור אויר דבמקום מחיצות דבחצר לא אסר ובקרפף אסר ולא מצי למנקט איפכא דאי הוה בחצר מלואו ובקרפף גיפופי תרויהו משתרו דר"ש סבר דכולהו רשות אחד הן ויתור בקרפף נמי ליכא הואיל ואיכא גיפופי כך פי' רש"י וא"ת ולוקמה לעולם כרבנן והא דלא אמרי' איפכא משום דבחצר ליכא איסור משום ייתור אלא פירצת מלואו וי"ל דא"כ היה לו לפרש דקרפף אסור משום דאויר חצר מייתרו אי כרבנן אתי ולא מצי למימר איפכא ולכך הוצרך לאתויי דרב חסדא דהוי כר"ש דממילתיה דר' זירא אין להוכיח דהוי כר"ש מדלא אמרינן איפכא משום דבעי למימר אע"ג דבקירה בה בית סאה לא הוי ייתור מודינא הכא דהוי ייתור משום הכי לא מצי למימר איפכא:

ההוא בוסתנא דהוה סמוך לאגודא דאפדנא - והוקף ולבסוף פתח והרחיקו ד' ועשו אשיתא והיה בה נמי פתח לבוסתנא נפל אשיתא וסבר רב ביבי דכיון דפעם אחת היתה מוקפת לדירה אע"פ שנפלה שרי הואיל ופתוחה נמי לאפדנא ואע"ג דפתח דאפדנא הוי לאחר שהוקף דלא יצא מהיתרו ומסיק דגודא דאפדנא אינו מועיל ורש"י לא פירש כן:

ההוא אבוורנקא - פירש רש"י לשון שני שמצא בהלכות גדולות ונראה לו עיקר דאבוורנקא כמין אכסדרה או קובה שעושין למלכים בתוך הפרדס אזל רב הונא עבד קנה קנה פחות משלשה ולא רצה לסמוך אאבוורנקא משום דהוקף ולבסוף ישב ומשום דהויא מחיצה העשויה לנחת ולצניעות כדמסיק ועביד שביל דקנה קנה פחות מג' מפתח

הבוסתנא עד אבוורנקי אם האבוורנקא היתה עומדת בתוך הפרדס אבל אם היתה עומדת מצד הפרדס לא היה צריך לעשות שביל אלא לחלק הבוסתנא ולמעטה מסאתים אע"ג דהיקף האבוורנקי היה עשוי לנחת ולצניעות היה מותר לטלטל כלים ששבתו בו והנהו פירי דבי תורי היו יותר מבית סאתים משום הכי הוצרכו לערב ערסייתא או לא יכלו לערב יחד לכלים ששבתו בבית ורבא שלפינהו והיה סבור שהיקף האבוורנקי חשוב כמוקף לדירה אף על גב דהוקף ולבסוף ישב וצריך לומר שידעו שרבא היה מתיר מחמת האבוורנקי ולא מחמת שהוקף ולבסוף פתח מהני כיון דהקשו לו מאדרכלין והמחיצות העשויות לנחת דהא לא שייך למיפרך אהוקף ולבסוף פתח או שמא לא היה פתוח שם שום בית א"נ נוכל לומר אבוורנקא ישב ולבסוף הוקף היה והם לא ידעו אם רבא סמך על הוקף ולבסוף פתח ובית היה פתוח לו או על האבוורנקא והקשה לו מעיר חדשה דהוקף ולבסוף ישב לא מהני כל שכן הוקף ולבסוף פתח ואחרי כן הקשה לו (דאם כן) דאבוורנקא לא חשיב מחיצה משום דעשוי לנחת ולצניעות ורבינו נתנאל מפרש דעביד קנה קנה פחות משלשה היינו שהרחיק מן הכותל ארבע להתיר כל הבוסתנא והיה הבית פתוח לו דהשתא הוי כפתח ולבסוף הוקף ורבא סבר דלא צריך כלום משום אבוורנקא אע"ג דהוקף ולבסוף פתח לא מהני הוקף ולבסוף ישב מהני:

דף כו.

מערב לכולה מחוזא ערסייתא - פי' רש"י לא התיר לערב כולה יחד אע"ג שהיתה עיר קטנה ותנן לקמן עיר של יחיד מערבין את כולה וקשיא דבפ' כיצד מעברין (לקמן דף ס.) אמרינן דשל רבים הוא דקאמר רבה בר אבוה מערב לכולה מחוזא ערסייתא דכל חד וחד הוי שיור לחבריה ועיר של יחיד לא בעי שיור אם לא שהיתה של רבים קודם אלא ודאי של רבים היתה ולעיל (ו:) נמי משמע שהיתה של רבים גבי אבולי דמחוזא דאמר אילמלא דלתותי' נעולות בלילה הוי חייב עליה משום רה"ר משמע דהיו שם ס' רבוא מ"מ אי לאו משום פירי דבי תורי היו יכולין לערב כל העיר יחד והוו משיירי נ' דיורין לר' יהודה או שלש חצירות לר' שמעון:

דבי תורי - פירש הקונטרס דמחוזא עיר שאין לה חומה ועשו מחיצה בראשי מבואות לכל צד לשמור גרעינין ולא חשיב מחיצה להצטרף המבואות ולעשות כל העיר כאחת לפי שההיקף לא נעשה בעבור העיר אלא לשמור פירא דבי תורי ומשמע שר"ל שהוקף קודם ישוב העיר דאם הוקף אחרי כן אז נעשה גם בעבור העיר והוו מחיצה מעלייתא וקשיא דלישנא משמע שאם נסתלקה משם הפירא דהוי מחיצה מעלייתא ולפי' הקונט'

אף אם לא היה הפירא לא היה ניתר כיון דהוקף ולבסוף ישב ועוד מה שפי' בקונטרס דמחוזא לית לה חומה לא נהירא דאמר לעיל אבולא דמחוזא אילמלא דלתותיה נעולות בלילה ונראה דמוקפת חומה היתה אחר שנתיישבה והיו יכולין לערב יחד אי לאו פירא דבי תורי שהיתה בין ערסא לערסא לאורך המבוי והיתה יתירה מבית סאתים ועמוקה י' ולא היו יכולים לערב מערסא לערסא לפי שלא היו יכולין לטלטל מזה לזה דהפירא הוי קרפף יותר מבית סאתים ולא דמי לכריא דפירי דלעיל דראוין למאכל אדם ואע"ג דיש להו מחיצות אינם מועילים כלום דמחיצות העשויות לנחת הם ורש"י פי' בכיצד מעברין (לקמן דף ס.) משום פירא שמפסיק ואין יכולין להלך משכונה לשכונה והוי כחריץ שבין ב' חצירות דאמרינן לקמן (דף עח:) שמערבין שתים ואין מערבין אחת והכא [לא משמע בפירא אלא] משום דהויא מחיצה עשויה לנחת:

והתנן ביתו אסור לו ולהם - וליכא למימר דמתניתין דמבטל בהדיא רשות ביתו דאם כן מאי לא מצאתי לי חבר אי נמי משמע ליה דמתניתין איירי אפילו בסתם:

דף כו:

ולא מצאתי לי חבר - היינו דוקא בתלמידיו דתניא בכל שעה (פסחים דף לט.) עד שבאתי אצל ר"א בן יעקב והודה לדברי אי נמי לא מצא חבר ששמע מר"א קאמר:

אצוותא חרוזייתא - פירש בקונטרס סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה כלולבי גפנים ואין נראה לר"י דבפ' כל שעה (פסחים דף לט.) אמרי' מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים והתם אמרינן דחרחבינא אצוותא דדיקלא ואפשר דהן ב' מינין ושניהן נכרכין סביב הדקל:

מתני' בכל מערבין - פי' בקונט' עירובי חצירות ותחומין ואין נראה דבעירובי חצירות בעינן פת לכולי עלמא בפרק הדר (לקמן דף עא:) וכל האי פירקא מוכח דאיירי בתחומין:

ולכהן בבית הפרס - וא"ת בפסחים (דף צב.) אמר אונן ומצורע ובית הפרס בעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פירוש לא העמידו דבריהם לטמאותו משום דאיכא כרת אם לא יעשה פסח והכא משמע דאפי' בשביל עירוב לא העמידו דבריהם והתם נמי ע"י בדיקה דרב יהודה איירי דקאמר אבית הפרס כדתנן ושוין ב"ש וב"ה שבודקין לאוכלי פסחים ואין בודקין לאוכלי תרומה וקאמר מאי בודקין א"ר יהודה אמר שמואל מנפח אדם בבית הפרס והולך לו ואף ע"ג דמפרש התם בפרק בתרא דאהלות (משנה ד) אהך משנה כיצד הוא בודק מביא עפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקביה דקין וממחה אם יש עצם כשעורה טמא ההיא בדיקה מיירי אם כבר עבר ובדיקת דרב

יהודה איירי אם רוצה לעבור וה"פ מאי בודקין אם רוצה לעבור וי"ל דהא דקאמרינן התם דלא העמידו דבריהם במקום כרת היינו משום דאיכא נמי כרת לעושי פסח בטומאה ולכך דוקא לעושי פסח לא העמידו דבריהם אע"ג דאיכא כרת כיון דאי לא עביד נמי פסח איכא כרת אבל אין בודקין לאוכלי תרומה אף על גב דליכא כרת לאוכלי תרומה בטומאה כיון דאיכא מיתה העמידו דבריהם והכי אמרינן בחומר בקדש (חגיגה דף כה:) לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פי' אפי' במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה פי' אף על גב דליכא כרת אלא מיתה כדפרישית אבל הכא דטומאת כהן ליכא כרת אלא לאו לא העמידו דבריהם במקום מצוה דאפי' אם מערבין לדבר הרשות אורחא דמלתא הוא לערב לדבר מצוה כדאמר בפ' כיצד משתתפין (לקמן דף פב.) ובמצוה רבה אפי' בלא ניפוח התירו כגון ללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער עמהם כדי להציל מידם כדאמר במס' ע"ג (דף יג.) ובפרק מי שהוציאוהו (לקמן דף מ'.) דמדלא מייתי התם הא דרב יהודה משמע דבלא ניפוח איירי ולכך נקט נמי הנך מצות ולא נקט אחריני וכן מצינו דמשום כבוד הבריות התירו לטמא בטומאה דרבנן במי שמתו (ברכות דף יט:) גבי מדלגין היינו ע"ג ארונות:

דף כז.

מפני שיכול לחוץ ולילך ולאכול - אבל אי לאו הכי לא הוי עירוב אע"ג דחזי לישראל משום דהוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר והיינו טעמא דת"ק דלא הוי עירוב ולא משום דס"ל כסומכוס ומיהו ר' יהודה משמע דסבר כסומכוס מדקאמר ולאכול וכן קאמר בברייתא לקמן (דף לא.) מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי דחזי ליה:

כל שנישא על גבי הזב - אם נפרש דבהיסט איירי שמסיט כולו הוי כל דוקא ובכמה דוכתי קרי להיסט משא אבל אי מיירי בעליונו של זב שאינו מסיט כולו ושמקצתו נגרר בארץ דלאו היסט הוא כדאמר (ת"כ פ' מצורע) איזהו מגע שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו מספקא לר"י אי שייך בכל דבר או לא דעליונו של זב נפקא לן מבכל אשר יהיה תחתיו הזב אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך או לא:

כל שהזב נישא עליו טהור - אומר רבינו תם דטהור מטומאה חמורה דאינו מטמא אדם וכלים אבל טמא טומאה קלה כגון לטמא אוכלין ומשקין אף על גב דאינו ראוי למשכב ומושב ומייתי ראיה מפרק דם הנדה (נדה דף נד:) דקאמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב כו' אף (מדוה) נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ומשני אמר

קרא היא ולא דמה אי מה היא מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי והשתא כיון שמיעט דמה מדין משכב ומושב מאי קאמרינן תו דליטמא באבן מסמא והא אבן מסמא היינו משכב ומושב דמטעם משכב ומושב הוא דמיטמא כדקתני בתורת כהנים אפילו עשרה כלים זה על זה ואפילו על גבי אבן מסמא מניין תלמוד לומר כל המשכב ואבן מסמא מפרש רבינו תם דהיינו אבן גדולה שיש כלים תחתיה ואין מרגישין הכלים בכובד הזב היושב על האבן שבלא הזב האבן כבידה ביותר ומפרש התם רבינו תם דהכי פירושו אי מה היא כו' כלומר דנהי שמיעטת דמה מטומאה חמורה אכתי מניין שלא יטמא טומאה קלה אף על גב דממעט ממשכב ומושב צריך למעט מטומאה קלה והיינו משום דאפילו דבר שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא טומאה קלה ואין נראה דבהדיא כתיב בתורת כהנים תניא כל אשר ישכב עליו הזב יטמא יכול יטמא דבר שאינו ראוי לשכיבה לא מה היא אינה מטמאה כו' יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה אבל יטמאו טומאה קלה תלמוד לומר משכב אלמא מידי דלא חזי למשכב ומושב טהור לגמרי ונראה לפרש דמה שמרבה בתורת כהנים אבן מסמא מוכל המשכב היינו דוקא לטומאה קלה ושמא בשום מקום ממעט לה מטומאה חמורה אבל מידי דלא חזי למשכב ומושב אפי' טומאה קלה ליכא ולכך אע"ג דמיעט דמה מדין משכב ומושב לענין טומאה חמורה עדיין צריך למעט מדין אבן מסמא שהוא לענין טומאה קלה:

אי דיתיב עלה היינו מושב - תימה דבקרא כתיב מרכב ומושב ודינן חלוק זה מזה וי"ל דנהי דקרא מחלק בין ישיבה דרכיבה לישיבה דעלמא מ"מ התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב כל עניני ישיבות קאמר ולא נימא דלא דק בכללי' משום הכי קאמר היינו מושב:

אבל במים ומלח מערבין - בסמוך מוקי בשנותן לתוכן שמן וקשה דתיפוק לי משום שמן כדפריך לקמן (עמוד ב') אמעשר והכא לא שייך שינויא דהתם ויש לומר דהכא איצטריך דאף על גב דלא הוי מן השמן מזון שתי סעודות:

מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב - וקשה הא איכא כמיהין ופטריות וכפניות ופולין יבישין דאמרינן לקמן דאין מערבין בהן אף על גב דמסתמא נקנין בכסף מעשר דפרי מפרי הן וגידולי קרקע ויש לומר הא דאין מערבין בהן היינו משום דלא חזו אלא ע"י תיקון וגבי עירוב צריך שיהו ראויין לאכילה בשעה שהעירוב חל אבל לטמא טומאת אוכל או ליקח בכסף מעשר שפיר דמי כיון דחזו על ידי תיקון אבל דבר שאין צריך תיקון אם ניקח בכסף מעשר כל שכן דמערבין בו וכן משני לקמן אכפניות דלענין טומאת אוכל שאני דראוי למתקן על ידי האור ומתני' דמעילה דקתני ובמזון שתי סעודות לעירוב

וכביצה לטמא טומאת אוכלין דמשמע דהא בהא תליא כדאמר לקמן היינו בדבר שאין צריך תיקון ורבא דאמר וכי מערבין בתפוחים לחדודי ההוא מדרבנן עבד דהא אטו מי לא הוה ידע דניקח בכסף מעשר דהוי פירי מפירי וגדולי קרקע דאין לומר דמיירי בתפוחים של יער דצריך למתקן דאם כן לא מייתי שפיר ממתני' דמעילה:

דף כז:

הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית - כל הני דרשות מיתורא דביתי"ן דריש דפרטי צריכי לפרט וכלל דממה נפשך צריכי תרי מינייהו כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף יז.) גבי הענקה דאי כתיב צאן הוה אמינא גידולי קרקע לא ואי כתיב גורן הוה אמינא בעלי חיים לא ושאר פרטי נמי שמא צריכי לשום דרשה ועוד דבשבועות פ"ג (דף כג.) ובפרק בתרא דיומא (דף עו.) פריך ואימא דבילה קעילית ומשני גמר שכר שכר מנזיר והכא נפקא לן מדמרבינן יין אגב קנקן אלא התם אצטריך שכר שכר דלא נימא שכר גופיה דבילה קעילית היא והכא אבי"ת דבשכר קאי וקשה דהיכי קאמר הכא דה"א דבי"ת דבשכר לדבילה קעילית אתא הא מכלל ופרט נפקא דהוו פירי מפירי ועוד הקשה מה"ר שמואל דהיכי בעי למימר התם דשכר גופיה לדבילה קעילית והאמר הכא דאי לאו יתור דיין אגב קנקן ה"א דבי"ת דבשכר לדבילה קעילית ויש לומר דשכר גופיה בעי למימר לדבילה קעילית בעינן והכא בדבילה מעורבת עם המים שכך רגילים לתקנם וחשיב טפי מתמד ואם תאמר אמאי לא מוכח התם דשתיה בכלל אכילה מדמרבינן תמד ואמר רחמנא ואכלת וליכא למימר ע"י אניגרון כדאמרינן התם דמידי דמשכר בעינן הואיל ואתי מריבויא דבשכר וי"ל דואכלת לא קאי אביתי"ן אלא אגופיה דקרא דהא עור וגיזה וקנקן לאו בני אכילה נינהו:

הוה אמינא צאן על גב עורו אין - ואם תאמר והא נפקא לן מיין אגב קנקן דעור נמי חשיב שומר כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קיח.) וי"ל דעור לא הוי כל כך שומר לבשר דמשהופשט לא הוי שומר אבל יין אי אפשר בלא קנקן:

דף כח.

צירעה לוקה שש - פי' בקונט' דהא דכתיב בקדושים לא תשקצו וגו' ובכל אשר תרמש האדמה בגדולים משתעי דלא כתיב שרץ וקשה דבפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט:) דרשינן ובכל חיה הרומשת זה נחש משמע דרמישה נמי הוי דבר הרוחש כמו נחש ההולך על גחונו ומפרש ה"ר יעקב דאורלינ"ש דבמעילה פרק קדשי מזבח (מעילה דף

טז:) מוקי האי קרא דוקא בשמונה שרצים כדכתיב אשר הבדלתי לכם לטמא במובדלין דבר הכתוב:

אהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדים - וא"ת דבנזיר בפ' ג' מינין (נזיר דף לה:) אמר מאי איכא בין תרי פרטי וכללא לתרי כללי ופרטא תרי כללי ופרטא אי איכא דדמי ליה אפי' בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללא עד דדמי ליה משני צדדין משמע דבחד צד סגי וי"ל דשני צדדין דהכא הוי כחד צד דהתם דשני צדדין פרי מפרי וגידולי קרקע שוין הן ובפ"ק דקדושין (דף כד:) גבי שן ועין דריש מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינו חוזר הא נמי צדדין שוין והא דפריך התם למימר מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובטל ממלאכה ואינו חוזר היינו למאן דאמר כללא קמא דווקא דע"כ צד דבטל ממלאכתו גרוע מהנך מדקמשני לחפשי ישלחנו ריבויא הוא ואם שוה הוא אמאי מרבינן ליה טפי משאר צדדין וכי האי סוגיא איתא בחולין (דף סו.) בסוף אלו טריפות גבי ארבה ובריש אלו מומין (בכורות דף לז.) גבי פסח או עור ואתו כולהו כמאן דאמר כללא קמא דווקא כדפירש' ועוד אומר ר"י דאתא שפיר אפי' למ"ד כללא בתרא דווקא ולדידיה נמי צריך שידמה בכל צדדין החשובין אע"פ שהא' חשוב מחבירו רק שלא יהיה צד גרוע יותר מדאי אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא מצריך שיהא דומה אף בצד גרוע הרבה והדבר מסור לחכמים להכיר איזהו צד גרוע שחולקין בו:

ובבל הויא רובא דעלמא והתניא כו' - תימה אמאי לא משני כדמשני בפ' חבית (שבת קמד, ב) מי דמי ערביא אתרא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם וי"ל דהתם ודאי שייך לחלק דכולי עלמא נמי אם היו להם גמלים הרבה כמו בערביא היו מקיימין קוצים בשדותיהן ולכך יש חשיבות באתרא אבל בית מנשיא אע"פ שכל העולם נמי אם היו להם רמונים היו סוחטין כיון דלא הוי אלא חד גברא בטלה דעתו אבל הכא שבכל העולם יש חזיז ולא אכלי אין לחלק בין אתרא לגברא ולהכי נמי לקמן (דף כט:) דפריך ופרסאי הוו רובא דעלמא ולא מייתי מהך ברייתא דליבטלו פרסאי לגבי רובא דעלמא דאין לי לבטלם כיון דרוב בשר יש להם ושאר העולם נמי אם הוי להם רוב בשר היו אוכלים בלא לחם דומיא דערביא ומייתי שפיר מבגדי עניים דלא בעי שיעור עשירים כיון שפחות חשוב בעיניהן ועוד דמדמי השיעורים להדדי ולא שייך נמי לאתויי לקמן ההיא דחבית: [וע"ע תוס' שבת צב: ד"ה ואת"ל]

לפיכך זרען חייב וירקן פטור - אין להקשות מאי לפיכך הא קתני דבטלה דעתו דאיכא למימר בטלה דעתו לענין דמתעשר אחר הבאת שליש כדין זרע או לענין תורם מן הרעה על היפה:

לזרע מתעשרין זרע וירק - תימה אמאי לא עירב ותני להו זרען לזרע או לירק מתעשרין זרע וירק ואומר ר"י דהיכא דזרען לירק הוי ירק עיקר ומתעשר הכל אחר לקיטה כירק בין ירק בין זרע ואם זרע לזרע מתעשר הכל לשעבר אחר זמן הראוי למעשר זרע ולא בתר לקיטה ולהכי תנא ברישא ירק וזרע ובסיפא זרע וירק דברישא ירק עיקר ובסיפא זרע עיקר ונפקא מינה נמי לעניין מן הרעה על היפה דכשירק עיקר הוי ירק יפה וכשזרע עיקר הוי זרע יפה והוי מן הזרע על הירק מן היפה על הרעה וכן משמע בירושלמי בפרק [רביעי] דמעשרות:

דף כח:

ראשונים שלא היה להן פלפלין - הקשה ה"ר שמעון א"כ מהאי טעמא נמי פלפלין חייבין במעשר ואם כן מטמאין טומאת אוכלין דהא בהא תליא כדאמר בפ' בא סימן (נדה דף נ:) והתם בגמרא מייתי נמנו וגמרו שאין פלפלין מטמאין טומאת אוכלין וי"ל דהא דגרגיר חייב במעשר לאו משום דמטבילין בו אלא משום כששוחקין אותו חזי למיכל בעיניה אבל אין רגילות לשוחקו כדי לאוכלו בעיניה אלא כדי לטבל בו אבל פלפלין גם כי נשחקו לא חזו בעינייהו ופטורין מן המעשר:

והאי לאו גמר פירא הוא - והא דאמר רב יהודה אמר רב כשות וחזיז מברכין עליהן בפה"א הא אוקימנא בדגנוניתא:

קור ניקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלים - תימא דבפ' בא סימן (נדה דף נא:) פריך גבי קושט וחימום וראשי בשמים אי נקחין בכסף מעשר ליטמאו טומאת אוכלין ומסיק דנמנו וגמרו שאין נקחין בכסף מעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין והכא קתני דקור ניקח בכסף מעשר ואין מטמא טומאת אוכלין וי"ל ודאי התם אי חזי לאכילה הוי אוכל ושפיר קרינן ביה מכל האוכל אשר יאכל אבל הכא קור לא מיקרי אוכל כיון דסופו להקשות ולא נטעי דיקלא אדעתא דקורא ומכל מקום ניקח בכסף מעשר דהשתא הוא רך והוי פרי מפרי אע"ג דלא הוי אוכל:

הואיל וראוי למתקן ע"י האור - וקור אף על גב דחזי ע"י שליקה וטיגון לא מטמא טומאת אוכלין משום דהוי כעץ בעלמא אלא דחזי ע"י שליקה כמו עור דבסמוך אבל הכא דבקל יכול למתקן חשיב אוכל ואף קודם מיתוק מטמא טומאת אוכלין:

זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב - אמרים גדולים וקטנים קאי אבל אין לפרש דקאי אקטנים מרים ומתוקים דבסוף פ"ק דחולין (דף כה:) גרסינן ברוב ספרים ולמ"ד זה וזה לחיוב גדולים למאי חזו:

איכא בינייהו ברכה - דלתנא קמא מברך בפה"א ואע"ג דלענין ברכה מיקרי פרי מכל מקום לא חשיב לטמא טומאת אוכלין:

דף כט.

מאי אולמיה דהאי מהאי - נראה לפרש דקים ליה להש"ס דרב יוסף לא שמעיה דרב אמתני' בפירוש אלא משום טעם דקדק רב יוסף דאמר רב אמתני' ולהכי קאמר מאי אולמיה דהאי מהאי מאיזה כח בא לדקדק ומשני משום דקתני מתני' חצי לוג יין ואמר רב מערבין בשתי רביעיות יין והך מילתא לא אמר רב בפירוש אלא מכללא דההיא דוכן לעירוב איתמר א"כ שמע מינה דוכן לעירוב אמתני' איתמר דאי אברייתא מנא ליה דסבר רב מערבין בשתי רביעיות יין דהא פשיטא דאין ללמוד זה מזה מדלא אמר כל שיעורי עירוב כשיעורי מתנות עניים:

חומץ כדי לטבל בו - היינו רביעית כדאמרינן בפרק הדר (דף סח.) וליקנו להו רביעתא דחלא בחביתא:

והושיבו ר' מאיר בד' אמותיו - חוץ לעיר היה דבעיר היה מהלך את כולה כדאמר במי שהוציאוהו (דף מא:) אי נמי סבר לה כרבי יהושע דאמר אין לו אלא ארבע אמות ואין לומר משום דרבי מאיר קניס שוגג אטו מזיד דהא בדאורייתא לא קניס ואית ליה בפירקין [דף לה:] דתחומין דאורייתא ועוד כיון דחשבינן כל העיר כארבע אמות אפילו במזיד נמי מהלך את כולה דמזיד נמי אית ליה ארבע אמות. בתוספות רבינו יהודה:

דף כט:

מפני נחש שבו - פ"ה ארס של שרף בצל ור"ח פי' העמוד שבתוכו שמתעגל בתוכו כמין גבעול ומתקבצין בו זרע הבצל אותו העמוד נקרא נחש של בצל:

הכא שכר איקרי - ואפ"ה פוסל המקוה והא דאמר בפ"ק דמכות דיין מזוג אינו פוסל את המקוה אפילו כשיש בו ג' לוגין מים שאובין משום דחמרא מזיגא מיקרי שאני שכר דכל עיקרו אינו אלא מים ועוד דהתם מיקרי חמרא מזיגא ושם חמרא עילוי' ופירי לא פסיל המקוה:

כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית - משמע דכוס של ברכה טעון מזיגה וכן בפרק ג' שאכלו (ברכות נ:) ובהמוכר פירות (ב"ב דף צז:) אמר ואין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ותימה דבפרק שלשה שאכלו (ברכות נא.) אמרינן עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וחשיב חי ותירץ רש"י דחי דקאמר היינו שיתננו חי בכוס ואחר כך ימזוג לאפוקי שלא

ימזגנו בכוס זה ויתננו בכוס אחר שמברך עליו ור"ת מפרש דחי היינו מזוג ולא מזוג דאמר בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף ע.) אינו חייב עד שישתה יין חי ומוקי לה במזוג ולא מזוג ונותן בו קצת מים בתחילת הברכה ובברכת הארץ מוסיף עליו מים עד שיהא מזוג כראוי כדאמר בפ' ג' שאכלו (ברכות נא.) שמוסיף בברכת הארץ והיינו מים ולא כמו שפירש שם בקונט' שמוסיף יין ובני נרבונה מפרשים דחי קאי אכוס ולאפוקי כוס שבור דכולהו עשרה דברים קאי אכוס ושייך חי בכוס כדאמר (ב"ק נד.) שבירתן זו היא מיתתן ובפרק בתרא דמכות (דף טז:) אמר ריסק ט' נמלין ואחד חי ר"ל אותו חי שלם:

ויעמוד על רביעית - נראה כמו שפי' רש"י בהמוציא (שבת דף עו:) דכוס של ברכה צריך שיהא בה רובע רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הלוג ולא כטועים שמפרשים רובע רביעית הקב דהיינו רביעית הלוג כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית הקב דהיינו לוג דהא בנזיר בפרק שלשה מינים (נזיר דף לח.) חשיב הך דשאר משקין ברביעית דמייתי הכא ומשמע הכא ובהמוציא (שבת דף עו.) דהיינו שיעור כוס יפה אחר מזיגתו והנהו דחשיב בנזיר הוי רביעית הלוג מדחשיב רביעית שמן לנזיר דיליף מקרא בהתודה דהוי חצי שיעור של תודה ותנן בפ' שתי מדות (מנחות דף פח:) חצי לוג שמן לתודה ועוד תני התם ז' מדות של לח היו במקדש רביעית הלוג מה היא משמשת רביעית מים למצורע רביעית שמן לנזיר וחשיב נמי רביעית דם מטמא באהל דהיינו רביעית הלוג כדמשמע בפרק כ"ג בנזיר (דף נג.) דאמר חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל רובע קב עצמות ורביעית דם לא לכל ופריך נמי התם ותו ליכא והאיכא מי רביעית נוטלין מהן לידים והיינו מי רביעית הלוג כדמוכח במס' ידים (פ"א מ"א):

כל חמרא דלא דרי על חד תלת - והא דאמר בדיני ממונות (סנהדרין דף לז.) אל יחסר המזג שאם נצרך אחד מהם לצאת רואין אם יש שם כ"ג דמשמע דמזוג הוי שני חלקים מים אומר ר"י דקרא איירי ביין השרוני דהוי ב' חלקים מים דליכא לאוקמא קרא בסתם מזוג רביעית דסנהדרין למאי חזי אבל שליש חזי לדיני נפשות ליהוי סנהדרי קטנה:

אלמא תמרים עדיפי - ואם תאמר כיון דעדיפן דילמא לא בעינן קב ויש לומר דמייתי ראיה דיותר מקב לא בעי:

בגדי עניים - דווקא בטומאת מדרס יש חילוק בין עניים לעשירים דביחוד תליא מילתא ואין דרך עשיר לייחד פחות משלשה על שלשה טפחים ואם ייחד בטלה דעתו אבל בטומאת מת אין חילוק ואף לעשירים הוי בשלש על שלש דבפרק במה מדליקין (שבת דף כו:) תניא שלש על שלש מניין תלמוד לומר והבגד ולא מפליג בין עניים לעשירים

ועוד דבמסכת כלים פרק כ"ז (משנה ב) תנן דבגד מטמא שלשה על שלשה למדרס ושלש על שלש למת ועל כרחך בעשירים מיירי דבעניים תנן פכ"ח (משנה ח) בגדי עניים אף על פי שאין בהם שלשה על שלשה טמאין מדרס כך פר"ת ודלא כפ"ה דסוף כירה (שבת דף מז.) שלש על שלש לא מטמא ביד עשיר כלל:

דף ל.

לימא תהוי תיובתא - ואם תאמר והא מאן דפליג ארב ושמואל לא פליג אלא באורז ודוחן וא"כ תקשה לכולהו ועוד תיקשי ליה מתניתין דכיצד מברכין (ברכות דף מ:) דיש כמה דברים דמברכין עליו שהכל או בפ"ה וי"ל דדווקא לרב ושמואל פריך דלא חשיבי אורז ודוחן אף על גב דקבעי נמי סעודתא עלייהו א"כ סבירא להו דכל מילי לא מיקרו מזון אלא ה' מינין בלבד אבל מאן דפליג עלייהו סבר שפיר דכל מילי איקרו מזון אך דלא תקנו בורא מיני מזונות אלא הך דקבעי סעודתא עלייהו ואאורז ודוחן קבעי נמי:

ככר זו עלי אין מערבין לו בה - תימה לר"י אמאי נקט בהאי שבועה ובהאי נדר בשבועה גופה או בנדר גופיה הוה מצי לפלוגי דהיכא דאסר עליה באכילה מערבין לו בה בהנאה אין מערבין לו בה ועוד דאמר לקמן (דף לא.) לכ"ע אין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו משמע דליכא תנא דפליג והא רבי אליעזר דבסמוך דאמר ככר זו עלי דאין מערבין לו בה משום דאסור בהנאה אם כן סבר דמערבין לו לדבר הרשות או מצות ליהנות ניתנו ונראה כרשב"ם דמפרש דאין מערבין לו בה אפי' אמר קונם אכילת ככר זו עלי משום דקונם הוי כעין הקדש ואתי לאחלופי בהקדש אבל אמר שבועה אפילו אמר שבועה שלא אהנה מככר זו כיון דלא מיחלף בהקדש מערבין לו בה דאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו ונקט שבועה שלא אוכל דאפי' הכי בקונם אין מערבין לו בה וקשה לפירושו דכי פריך בסמוך לרב הונא ליפלוג וליתני בדידיה לישני דהכי קאמר אבל אמר עלי נעשה כאומר ככר זו הקדש ואין מערבין לו בה ולפי' הקונטרס ניחא דאין לו לתלות בהקדשות דאסירי לדידיה ולאחריני ויש לומר דלא מצי לשנויי הכי משום דמסיים בה לפי שאין מערבין בהקדשות משמע דווקא בהקדשות אבל בקונמות מערבין:

דף ל:

תרומה נמי אפשר דמתשיל - ולא מצי לאוקמה בתרומה ביד כהן דתו לא מצי לאתשולי עליה כדאמר בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נט.) מדקתני בחולין משמע דווקא בחולין אבל בתרומה אפי' ביד ישראל לא:

ולפרוש עליה ממקום אחר - השתא ס"ד דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ואף על גב דרבה דאית ליה הכנה אמרינן בפירקא (דף לח:) דתחילת היום קונה עירוב וכוותיה קיימא לן מ"מ מותר לתקן הטבל דלא גזרו עליו בין השמשות עד שתהא לילה ניכרת וידוע והא דתנן בבמה מדליקין (שבת דף לד.) דספק חשיכה אין מעשרין את הודאי והיינו כרבנן דר' אפ"ה קס"ד דהך מתני' דהכא אתיא כרבי משום דאיכא משניות טובא דמוקי להו הש"ס לקמן כרבי וא"ת אם כן אמאי קתני מתני' אבל לא בטבל הא חזי לתקוני בין השמשות ואין לומר דההיא אתיא דלא כרבי מדפריך לקמן (דף לד:) רישא רבי וסיפא רבנן ולא פריך רישא וסיפא רבנן ומציעתא רבי ועוד דפריך לקמן אבל לא בטבל פשיטא משמע דליכא מאן דפליג ומיהו איכא למימר הא דפריך פשיטא היינו משום דמרישא שמעינן לה דקתני מערבין בדמאי דמשמע אבל לא בטבל וי"ל דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים ותדע דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות אף על גב דאפשר לאיתשולי עלייהו:

לא נחשדו חברים - אע"ג דמשום כבוד שבת שרי כדאמר בהאשה רבה (יבמות דף צג.) היינו שצריך לאכול אותן פירות בשבת אבל הכא מירי דאין צריך לאוכלן בשבת ואע"ג דאין מערבין אלא לדבר מצוה לא התירו לתרום שלא מן המוקף אלא לכבוד שבת ולא לצורך מצוה אחרת:

אלא סומכוס סבר לה כרבנן - ואם תאמר מהאי טעמא נמי נזיר לא יערב ביין כיון דשבות הוא לשאול על הנדרים בשבת כדאמרינן פרק מי שהחשיך (שבת דף קנז.) וי"ל דלצורך שבת נשאלין כדאמרינן התם והאי הוי צורך שבת שיהיה מותר לשתות יין בשבת:

תרגומא אחולה ואזקן - וא"ת ולוקמא נמי כרבנן דסומכוס והכל לפי מה שהוא אדם אחולה ואזקן דלרבנן מערבין חולה וזקן כדי מזונן דמקילי טפי מסומכוס דאמרי אפילו במידי דלא חזי ליה מערבין משום דחזי לאחריני כל שכן דמערבין במידי דחזי ליה אע"ג דלא חזי לאחריני וי"ל דלרבנן אין מערבין לחולה ולזקן כדי מזונן אלא בסעודה בינונית דהא כיון דלא בעו מידי דחזי ליה אם כן לחולה וזקן מערבין נמי אפי' במאכל דלא חזי להו אלא לבריא ובמידי דלא חזי לדידהו ע"כ שיעורו בסעודה בינונית וא"כ גם במידי

דחזי להו בעינן שיעור סעודה בינונית דאין סברא שיהא לרבנן ב' שיעורין לחולה ולזקן א"נ הכל לפי מה שהוא אדם משמע נמי לאפוקי ישראל בתרומה והא דנקט תרגומא אחולה ואזקן הוא הדין דהוה מצי למינקט אישראל בתרומה אלא נקט חולה וזקן משום דרשב"א איירי ביה:

ומר סבר אהל זרוק שמיה אהל - דוקא כשמונח הוי אהל אבל בשעת זריקה אפילו רבי יוסי ברבי יהודה מטמא דבאותה שעה לא חשיב אהל כלל מידי דהוה אעוף פורח ואטלית המנפנפת דתנן באהלות (פ"ח מ"ה) דאין מביאין ואין חוצצין והכי נמי קתני בברייתא דמייתי בנזיר בפרק כהן גדול (נזיר דף נה.) ר' יוסי ברבי יהודה אומר תיבה שהיתה מלאה כלים זרקה באהל המת טמאה ואם היתה מונחת טהורה וא"ת למ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל מה היו מועילים דלתות שתחת התינוקות מפני קבר התהום כדאמר בפרק הישן (סוכה ד' כא.) הא אהל זרוק הוא ואומר ר"ת שיסבור שלא היו מביאין דלתות אלא שוורים שכריסם רחבה כדא"ר יהודה התם והשוורים רחמנא קרינהו אהל דכתיב ובעצמות וגידים תסוככני (איוב י) ורשב"א מפרש דלתות על גב שוורים לכ"ע הוי אהל דתנן באהלות (פ"ו מ"א) אדם וכלים נעשים אהל לטמא אבל לא לטהר פירוש מביאין טומאה ואין מפסיקין בין טומאה שתחתיהם לכלים שעליהם ולא מיירי באדם וכלים שעושים עצמן אהלים אלא כדמפרש התם כגון נדבך של אבנים או דלתות על האדם או על הכלים אפילו כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה ומשמע דסבר דאהל זרוק לא שמיה אהל דאי שמיה אהל כשנתן הנדבך על גבי הכלים אמאי לא יהיה חשוב אהל להפסיק והא כלי עצמו נעשה אהל להפסיק כשאינו מקבל טומאה כגון שידה תיבה ומגדל למ"ד שמיה אהל וקתני סיפא נתון על גבי אבנים שאינם כלים או על דבר שיש בו רוח חיים דומיא דשוורים בפרק הישן (סוכה ד' כא.) טומאה תחתיו כלים שעליו טהורין כו' משמע דבענין זה הוי אהל לכ"ע:

דף לא.

היכי אזיל בשידה תיבה ומגדל - פירש נהי דלר' יהודה איכא תקנה אפילו בבית הקברות על ידי שידה תיבה ומגדל ובקבר יחידי נמי שגזרו שתופס ד' אמות סביביו משום הרחקה כ"ש דמצי אזיל בשידה תיבה ומגדל ולקמן פריך מאי טעמייהו דרבנן בקבר יחידי נהי דבבית הקברות גדול לא הוי חציצה הכא דלא הויא אלא הרחקה אמאי פליגי הא מצי אזיל בשידה תיבה ומגדל דאין לך הרחקה גדולה מזו:

בשלא הוכשרה - ולספרים דגרסי או שנילושה במי פירות ה"פ בשלא הוכשרה כגון שעירב בפירות או בפת שנילושה במי פירות:

בפשוטי כלי עץ - משמע דלא מקבלי טומאה אפילו מדרבנן וכן תנן במס' כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבת (ד' טז.) כלי עץ וכלי זכוכית פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאין וע"כ פשוטין טהורים אפי' מדרבנן דכלי זכוכית אפילו יש להן בית קבול אין להן טומאה אלא מדרבנן כדאמר בשבת וכן משמע בכמה דוכתי דטהורין פשוטי כלי עץ אפי' מדרבנן וקשה דבהמוכר בית (ב"ב דף סו.) אומר שאני פשוטי כלי עץ דמדרבנן גבי דף של נחתומין והתם לא איירי בהנך דחזו למדרסות דהנהו מקבלי טומאה דאורייתא דכל המטמא מדרס מטמא טומאת מת כדילפינן בב"ק פ"ב (דף כה.) ק"ו מפכים קטנים ורשב"א פירש התם דאין לחוש כיון דמסקנא לא קיימא הכי דמוקי לה בדף של מתכת ור"י מפרש דכלי עץ שהם רחבים כעין דף וראוי להניח עליהם חפצים גזרו רבנן עלייהו טומאה משום דדמו למקבלי כלי עץ אבל פשוטי כלי עץ שאינם רחבים טהורין אפילו מדרבנן וי"מ דדף של נחתומים וכיוצא בזה שהם שימושי אדם ומשמשין שימושי אדם גזרו רבנן בהן טומאה כדמוכח בתורת כהנים בפרשת ביום השמיני דממעט סולם וקולב מכלי עץ ולא כל כלי עץ ומרבה שולחן וטבלא ודולבקי מכל וקאמר ומה ראית ת"ל שק מה שק מיוחד שהם תשמישי אדם ומשמשי תשמישי כו' וע"כ כשאין ראויין למדרס אייר מדלא נקט כסא ומטה ועוד דמוכל המשכב ה"ל לרבויינהו וכשאין להן בית קבול נמי אייר מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן אלמא מקבלי טומאה מדרבנן ואף על גב דדריש מקרא אסמכתא בעלמא הוא ועיקר דרשה דרשינן למה שק מטלטלין מלא וריקן וכמה מדרשות יש בת"כ דהוי רק אסמכתא ותדע דבפרק שתי הלחם (מנחות דף צו:) אמר רבי יוחנן לדברי האומר מסגרת למטה היתה פי' ברגלים ולא בשולחן טבלא המתהפכת טמאה כדדרשינן מעל השולחן הטהור מכלל דאיכא שהוא טמא ולדברי האומר למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי לך דשל מקדש מקבל טומאה לפי שיש לו בית קיבול וצריך קרא דהטהור מכלל שהוא טמא שהיו מגביהין אותו לעולי רגלים שלא תאמר עשוי לנחת הוא והשתא אמאי תיבעי תיפשוט מדרשה דת"כ אלא ש"מ אסמכתא בעלמא היא כדפרישית והא דמשמע התם דטבלא המתהפכת עדיפא לקבל טומאה דאורייתא משאר פשוטי כלי עץ היינו כדפ"ה משום דראוי להשתמש מב' צדדין:

דמאי הא לא חזי ליה - נראה דלסומכוס דווקא פריך דלרבנן אף על גב דלא חזי ליה הא חזי לעניים ואם תאמר ולסומכוס הא חזי ליה דמצי לאפרושי מיניה וביה אפילו לרבנן דרבי דספק חשיכה מעשרין הדמאי ויש לומר דמשמע ליה מתניתין אפילו ליכא אלא

שתי סעודות מצומצמות דמסתמא מתניתין איירי בכל ענין ולעיל (דף ל:) נמי דפריך מאי פסקא משום דמשמע ליה דמתניתין איירי אפילו ביתר משתי סעודות ומיהו בפרק מפנין (שבת דף קכז:) פריך נמי הכי גבי טלטול ומשני כי הכא מיגו דמפקר כו' והתם הוה מצי למימר דחזי לעניים אלא משום דהתם מיבעי ליה לשנויי כי הכא ובפרק כל שעה (פסחים דף לה:) ובפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז.):

דף לא:

רשב"א גריס מכל מתנותיכם תרימו - דאיירי בתרומה גדולה אבל מכל מעשרותיכם תרימו בתרומת מעשר קמיירי:

ומה ראית - מפרש ריב"א מה ראית לחלק בין הקדימו בכרי להקדימו בשבלין אימא בהקדימו בכרי נמי פטור מתרומה גדולה הואיל ולא הוקבע עדיין למעשר וקרא דמכל מתנותיכם אתי לחיובי בראה פני הבית אבל לא יתכן לפרש האי ומה ראית נימא איפכא לחייב הקדימו בשבלין ולפטור הקדימו בכרי דאין זו סברא:

וקא משמע לן דאין חומש מעכב - וא"ת אמאי לא פשיט מהכא בפרק הזהב (ב"מ דף נד.) דאין החומש מעכב וי"ל משום דאיכא למידחי ולאוקומי כשנתן החומש ואף על גב דמילתא דפשיטא היא אגב מעשר ראשון נקט מעשר שני:

שפדאו על גב אסימון - פ"ה מעה בלא צורה והא דמחללין מעשר שני על אסימון לר' דוסא טפי ממעות הניתנין לסימן לבית המרחץ בפרק הזהב (ב"מ דף מז:) היינו משום דאסימון עשוי במשקל ורוחב כראוי ואינו מחוסר אלא צורה ובדבר קל יטביעו כמה מהם וקשה לר"ת דבפרק במה אשה (שבת דף סה.) אמר אי משום צורתא ליעבד לה פולסא משמע דיש עליו צורה ובהזהב אמר מאי אסימון פולסא וי"ל לפ"ה דקרי אסימון לכל דבר שאינו עשוי כהלכתו או של כסף ואין עליו צורה או של עץ ויש עליו צורה.

ונתן הכסף וקם לו - ואף על גב דבעלמא שוה כסף ככסף הכא איכא מיעוטא דדרשינן האי קרא בכלל ופרט וכלל וכן משמע בבכורות דתנן בפרק יש בכור (בכורות דף נא.) אין פודין לא בעבדים כו' ולא בהקדשות ומפרש בגמרא ולא הקדש בכל אלו וגבי בכור דריש בכלל ופרט וא"ת דאמרינן במעילה (דף יד.) בונין בחול ואח"כ מקדישין אלמא מחללין מעות הקדש על הבנין וי"ל דלענין זה חשיב תלוש ולבסוף חברו תלוש אי נמי התם חשיב תלוש טפי כיון דאי לא קדיש עומד לתלישה:

כאן בעירובי תחומין - פ"ה עירובי תחומין אקנויי שביתה הוא וקטן לא אלים למיקני. וקשה דבפרק בתרא דמעילה (דף כא.) אמר גבי שלח ביד חרש שוטה וקטן עשה

שליחותו בעל הבית מעל ופריך והא לאו בני שליחות נינהו ומשני עשאוהו כההיא דנתנו על הפיל והוליכו על הקוף והוליכו הרי זה עירוב אלמא איתעביד שליחותייהו הכא נמי איתעביד שליחותייהו אלמא אפילו על הקוף ופיל הרי זה עירוב ועוד לפירושו משמע דאי הוה אלים למיקני הוה מהימני ליה והוי עירוב וא"כ היכי פריך בסמוך ודילמא לא ממטי ודלמא לא שקיל מיניה דכיון דמהימני ליה ממטי ליה ואי לא שקלי מיניה יחזור לכן נראה לפרש דעירובי תחומין הואיל ואסמכוה אקרא חמירי ולא הימנוהו רבנן ולא הוי עירוב אם לא בעומד ורואהו וההיא דמעילה דנתנו על הקוף דהוי עירוב מיירי נמי בעומד ורואהו דכשאינו עומד ורואהו לא הוי עירוב כדתניא בשמעתין נתנו לקוף והוליכו אין זה עירוב ולכך קתני במעילה על הקוף משמע דאינו סומך על חכמתו והכא בשמעתין קתני לקוף משמע דסומך עליהם ואף על גב דבפ"ק דפסחים (דף ד:) אמר גבי בדיקת חמץ המנינהו רבנן בדרבנן היינו בבית שלהם דרמי עלייהו אבל שליחות איכא למימר דמייאשי וכעין זה פ"ה לקמן גבי חזקה על חבר ובירושלמי נמי מחלק בין אמר צא וערב בין אמר צא ואערב לך:

וליחוש דילמא לא שקיל מיניה כדאמר רב יחיאל - וא"ת מאי קא פריך ומאי קא משני הא מדיוקא דמתני' שמעינן דחזקה שליח עושה שליחותו דקתני ביד חרש שוטה וקטן אין זה עירוב הא ביד פיקח הרי זה עירוב וי"ל דהתם סומך עליו לגמרי אבל הכא שאמר להם לקבל מהם דלא סמיך עליו בכל השליחות ממנע ולא עביד משום הכי פריך ומשני דאפילו הכי חזקה שליח עושה שליחותו:

והיכא איתמר דרב חסדא וכו' - וא"ת אמאי לא איתמר מילתייהו אמתניתין דהכי נמי צריך לשנויי אמתניתין י"ל דס"ל דטעם דמתניתין דאין זה עירוב לאו משום דלא מהימני אלא משום דלא אלימי למיקני תחומין והשתא לא קשה מידי אמתניתין דמהימני להו ובריייתא דמעילה דקתני אפי' לפיל הוי עירוב לא שמיע להו ומתניתין דמעילה איכא לשנויי שינויא אחרינא דמשני התם דעשאוהו כמעטן של זיתים דהא דניחא ליה חשיב כמעשה:

דף לב.

רב ששת אמר חזקה שליח עושה שליחותו - הרב רבינו שמשון מפולירר"א פוסק כרב ששת דבה"ג פוסק דהלכה כרב נחמן בדיני וכרב ששת באיסורי ולר"ת נראה דהכא הלכה כרב נחמן דבפ' התקבל (גיטין דף סד.) אמר בעל אמר לגירושין ושליש אמר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד אין דבר שבערוה פחות משנים ופריך מהא דאמר

האומר לחבירו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם אלמא חזקה שליח עושה שליחותו ומשני ה"מ לחומרא אבל לקולא לא ובפ"ק דחולין (דף יב.) נמי מסיק לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו והאומר לשלוחו צא ותרום לי והלך ומצא תרום אין חזקתו תרום דילמא איניש אחרינא שמע ותרם ואע"ג דהתם רב נחמן קאמר לה מ"מ סליק הש"ס התם הכי וההוא דבעא מיניה קיבלה ועוד דרב שמעיה דבסמוך סבר נמי כרב נחמן דלרב ששת לא היה צריך לחזקת כהנים ואומר ר"י דמכל זה אין ראיה דרב ששת נמי לית ליה חזקה שליח עושה שליחותו אלא במקום שאם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי עבירה אם יסמוך עליו ולכך בגט אין השליח חושש ליתן גט וההיא דחולין נמי אינו חושש לשחוט ולתרום שאם לא יתרום יראה המשלח שאינו תרום ולא אסיק אדעתיה שמא אחר ישמע ויתרום ודרב שמעיה נמי איכא למימר דלא אמר כדי ליתן טעם למה סומכין על הכהנים אלא ליישב דברי רב דאמר בפ' האשה (יבמות דף צ:) אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אף על גב דמקוה לפנינו דילמא פשע ולא טביל אבל שוחטין וזורקין על מחוסר כפורים ואע"ג דהוי נמי מחוסר מעשה דליכא למיחש דילמא פשע כדרב שמעיה והתם נמי מייתי לה:

הרחוקים מותרין - אף על גב דע"כ צריכין להקריב משום מצות העומר מ"מ מייתי ראיה מהא דשרו רחוקין מחצות ואילך אף על גב דיש שהות כל היום אלא שממהרין לפי שיודעין שהרחוקין סומכין עליהן וכן גבי קיני זבה ויולדת אף על גב דמצווין להקריב באותו יום מיהא לא מיחייבי אי לאו משום שסומכות עליהן וחזקה שליח עושה שליחותו:

האומר לחברו צא ולקוט לך - בפרק לולב (סוכה דף לט.) גבי הלוקח לולב מחבירו בשביעית מגיה שם רש"י מעם הארץ משום דלא הוה קרי ליה חבירו ואין צריך להגיה דהכא מוקי לה בעם הארץ שאמר לחבר אע"ג דקתני לחברו ובשבת פרק השואל (דף קנ.) אמר אומר אדם לחברו צא ושכור לי פועלים ומוקי לה בחברו נכרי:

תאנים מתאנתי - אף על גב דמעשר פירות מדרבנן ורב נחמן מודה דבשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו כיון דעיקר שם מעשר מן התורה חשיב לה כשל תורה:

דף לב:

ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה - והא דמסיק פ"ק דשבת (דף ד.) גבי הדביק פת בתנור דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך הכא שאני שהוא גורם לו לעבור שהוא אומר לו לקוט וסבור שעשרן ומיהו קשה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.)

אמר אין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטרת ונרות בכל השנה ופסח ומחוסר כפורים בערבי פסחים בלבד שטובל ואוכל פסחו לערב וקעברי כהני אעשה דהשלמה שאין בו כרת כדי שיקיים זה מצות עשה שיש בו כרת וכן אמר הכא בפרק בתרא (דף קג:) דכהן דעלתה לו יבלת חברו חותכו לו בשיניו כדי שיעשה עבודתו ואף ע"ג דאי לאו עבודתו היה אסור והתם לא שרינן רדיית הפת שהיא מדרבנן ואומר ר"י שיש לחלק בההיא דהדביק לפי שפשע שהדביק סמוך לחשיכה ואע"ג דהוי שוגג איבעי ליה לאסוקי אדעתיה אבל בהנך דלא פשע מידי שרי והא דשרי (גיטין דף לח:) בחציה שפחה וחציה בת חורין לשחררה כשנהגו בה מנהג הפקר אע"ג שעובר בעשה לא דמי פריצות דידהו למדביק פת בתנור שאותו לא היה אנוס כלל אבל שפחה האסורה לעבדים ולבני חורין והיא להוטה אחר זנות אי אפשר שלא תכשיל בני אדם ודמו לאונסין ועוד דהוה ליה כמצוה דרבים כדמשני (שם:) גבי ר' אליעזר ששיחרר עבדו להשלימו לעשרה מצוה דרבים שאני:

מה לי למעלה מה לי למטה - השתא דאכתי לא אסיק אדעתיה דאתי כרבי הוי מצי לאקשויי דבין למעלה ובין למטה לא יהיה עירוב משום דמשתמש באילן אלא דפריך כיון דלמטה הוי עירוב ולא איכפת לן במה שמשתמש באילן למעלה נמי ליהוי עירוב דהוא ועירובו במקום אחד הוא:

דרה"י עולה עד לרקיע - לא הוי צריך להאי טעמא דרשות היחיד עולה עד לרקיע דאי נמי הוי מקום פטור הוא ועירובו במקום אחד אלא האמת אומר:

הא קמשתמש באילן - פירש רש"י דהוא הדין דהוה מצי למיפרך והא קמייתי מכרמלית לרשות הרבים אלא חדא מב' פירכי נקט ומהר"י מפרש דהוי מצי לשנויי דקאי בכרמלית:

והא אמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות - לכל רוח כאילו מוקפת מחיצה וכיון דחשבינן עיבורה של עיר כמאן דמליא אע"פ שהוא רשות הרבים לפי שהוא כמוקף לבני העיר שהוא חשוב בכלל העיר כד' אמות לענין תחום שבת וכן לנותן שם עירובו (לקמן דף ס:) גם חוץ לעיבורו של עיר יש לו ארבע אמות במקום שביתתו בלא חשבון אלפים אמה יחשב נמי כמאן דמליא:

הכא באילן שנוטה חוץ לד' אמות - פירש רש"י הלכך למטה מעשרה עירובו עירוב דמצי לאתויי פחות פחות מארבע אמות עד תוך ארבע אמותיו ולא הוצרך לפרש כן אלא משום שרוצה להכשיר אפילו הניחו ברחוק הרבה מארבע אמותיו דאם לא היה נוטה אלא שלש אמות או שתי אמות חוץ לארבע אמותיו יכול להביאו בבת אחת ומהר"י

מפרש דאפילו במופלג טובא יכול להוליכו בבת אחת עד מקום שביתתו דכיון דעוקרו מכרמלית שוב אינו מתחייב בהנחתו אלא משום שבות:

דף לג.

דהדר זקיף - וא"ת והיכי חשיב למעלה מעשרה רה"י הא גדיים בוקעין בו תחתיו ואפילו ר' יוסי בר' יהודה לא שרי אלא בהדרן מחיצות וי"ל דמיירי כגון שסתום תחת הזקיפה דלא מצי בקעי אי נמי כגון שיש גובה י' באותו זקיפה דחשיב רה"י אע"ג דגדיים בוקעין כמו עגלות כדאמר בהזורק (שבת צח.) דהוי רה"י אע"ג דתחתיהן הוי רה"ר:

והא אי בעי מייתי לה דרך עליו - פ"ה דיכול לעלות באילן עד למעלה מעשרה וליטלו דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רה"י ויביאנו אצלו למקום שביתתו יש סבורים שר"ל שגם האויר שהוא למעלה מי' אפילו כנגד הנטייה שהיתה פחותה מי' הוי רה"י ולא עלה זה על דעת רש"י דלא הוי רה"י אלא כרמלית ומה שפירש ויביאנו למקום שביתתו אין לומר דהיינו לעיקרו של אילן דהא רה"ר גמורה ואע"ג דד' אמותיו חשבינן כרה"י היינו דוקא למהוי הוא ועירובו במקום אחד אבל להתיר להביא שם מרה"י או לאסור מרה"ר שם לא חשיב רה"י דהא לית ליה מחיצות ולא חלק רשות ומשני כשרבים מכתפים עליו על נטיית הנוף הנמוכה מי' דהוי רה"ר כדעולא וקיימא לן במושיט מרה"י לרה"י דרך אויר רה"ר אפילו למעלה מעשרה חייב דתנן בהזורק (שם דף צו.) היו שתיהן בדיוטא אחת הזורק פטור והמושיט חייב שכך היתה עבודת הלוים ונראה דלאו מושיט הוא אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות וחייב אפילו זה כנגד זה כדאי' בהזורק (שם דף צז.) א"ר אלעזר המוציא משוי למעלה מעשרה חייב שכן משא בני קהת ומקום עקירתו והנחתו הוי רה"י וקשה אכתי אי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה דזורק פטור ור"י מפרש והא אי בעי מייתי ליה דרך עליו היינו שיניחנו על הנטייה שהיא כרמלית ויחזור ויביאנו לעיקרו של אילן שהוא מקום שביתתו ממש ומשני כשרבים מכתפין עליו דהשתא לא מצי מנח ליה על נטייה דהוי מוציא מרה"י לרה"ר והואיל ואי בעי זריק ליה עד נגד מקום השביתה ליכא למימר דכי זריק ליה נמי אכתי לא הוי עירוב אלא משום דד' אמות חשיבי רה"י ועולה עד לרקיע וכולי האי וודאי לא אמרינן הואיל אך קשה דאכתי משכחת לה דאינו חייב כגון בזה עוקר וזה מניח אי נמי דכי מטי ליה עד מקום הנטייה יניח על ידו או על כתיפו למעלה מי' דהא דמחייב בהזורק מעביר למעלה מעשרה היינו דוקא בדלא נח למעלה מעשרה דהכי מוקי לה ההיא דפ"ק דשבת (דף ח:) גבי אסקופה דאם נטל ונתן שלשתן פטורין ופריך נימא תהוי תיובתא דרבא דאמר

המעביר חפץ כו' ומשני התם לא נח הכא נח ונראה לי דבכל הנהו כיון דבקל יבא לידי איסור דאורייתא אפילו רבי מודה דגזרו עליו בין השמשות כדאמרינן לקמן (דף לד:) גבי קנה דרכיך דגזר שמא יקטום:

אי דאית ביה ארבעה כי נתנו בכלכלה מאי הוי - דכיון דהאילן רשות היחיד הויא ליה כלכלה חורי רה"י ובחורי רשות היחיד אין לחוש אם גדיים בוקעים בו:

וכלכלה משלימתו לד' - פירש"י אף על גב דבראשו הוי ד' לא הוי רה"י הואיל ואין בתחתיו רוחב ד' ולא הוי רה"י אלא אם כן מתחיל להיות רחב ארבעה בתוך ג' הסמוכין לארץ ולא נראה דבשלהי פ' הזורק (שבת דף קא.) אמר עמוד גבוה י' ובראשו רחב ארבע אם למטה רוחב כותל שלשה זרק ונח על גביו חייב כיון דרוחב שלשה לא בקעי גדיים וצריך לומר באין בתחתיתו ג':

דף לג:

ורבי סבר כר' מאיר דאמר חוקקין להשלים וכרבי יהודה דבעי עירוב על מקום ד' - וא"ת והך כלכלה היכי דמי אם היא שוה לגבי האילן או תלויה למטה בפחות מג' לגבי האילן אם היא שוה לגבי האילן א"כ אמאי צריך חקיקה ואם היא תלויה למטה מג' לגבי האילן א"כ היכי פריך לעיל ואי אית ביה ד' כי נתנו על הכלכלה מאי הוי הא לא חשיב רשות היחיד אפילו יש באילן ד' אם לא מטעם חקיקה דרחוקה מגב האילן וי"ל כגון שפי הכלכל"ה שוה לגבי האילן ומ"ה הוי חורי רה"י והעירוב מונח בשולי הכלכלה שהיא רחוקה ג' ולהכי צריך חקיקה והא דלא מוקי שהעירוב בפי הכלכלה או שהכלכלה רחבה ד' ומכל מקום לא הוי רה"י הואיל והגדיים בוקעין בו וי"ל דא"כ במאי דנקט כלכלה לא השמיענו מידי דלינקוט עמוד שיש בראשו ד' ואין בתחתיתו ג' ואף על גב דאשמעינן דצדדין אסורין לא הוי ליה למתנייה הכא כיון שבעירוב לא השמיענו כלום אלא ודאי נקט כלכלה לאשמעינן דחוקקין להשלים ובעינן עירוב על מקום ד' וא"ת אכתי למה ליה למימר כלל סבר לה כרבי מאיר וסבר לה כר' יהודה לימא לעולם אימא לך דלא בעינן עירוב על גבי מקום ד' והכא כשהכלכלה שוה לראשו של אילן וקמ"ל דלא חשיב רשות היחיד אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה דחשיב טרסקל רשות היחיד משום דהתם הדרן מחיצתא ונראה לפרש דמשמע ליה דווקא נתנו על כלכלה הוי עירוב הא נתנו על גבי אילן לא הוי עירוב מדקתני נתנו בכלכלה ולא קתני תלאו לכלכלה באילן ונתן שם עירובו הלכך ע"כ אויר דשולי הכלכלה רחוק שלשה מגב האילן:

כמאן דלא כר' יוסי בר' יהודה - לספרים דגרסי בסמוך התם (כי) הדרן מחיצתא אבל בקורה לא הדרן מחיצתא דמשמע דקאי אברייתא דנעץ קורה ומשמע ליה דאיירי אפילו חוץ לארבע אמותיו דומיא דמתניתין אפילו הכי הוי עירוב דכיון דאין בתחתיתו ג' אע"ג דראשו ד' לא הוי רשות היחיד דגדיים בוקעים בו ולהכי קאמר דלא כרבי יוסי ברבי יהודה:

הואיל ויכול לנטותו ולהביאו תוך עשרה - פירש רבינו שמואל דהאי אמורא סבר לה כרבנן דאמרי בהמצניע (שבת דף צב.) אגד כלי שמיה אגד וכיון דאגד כלי למעלה מיו"ד כשנח העירוב למטה אין בהנחה זו איסור הוצאה (הואיל) ואחר שנח ברה"ר יכול ליטלו ולאוכלו ומיהו אפילו לא שמיה אגד אין כאן איסור הוצאה הואיל ונח בכלכלה למטה מעשרה דהוי כרמלית אם רוחב ד' ואין בהטייה זו איסור דאורייתא:

איתיביה רב בר שבא כו' - לפ"ה דפי' לעיל גבי אילן הנוטה חוץ לד"א דלמטה מיו"ד הוי עירוב הואיל ומצי לאתויי פחות פחות מארבע צריך לחלק בין הואיל דהכא להההוא:

מוליכו - פ"ה ועל ידי שלוחו קאמר דאיהו אפילו בלא פת קני ליה שביתה ופי' כן משום דבסוף מי שהוציאוהו (לקמן נא:) פסקינן כרב נחמן ואליבא דרבי יהודה דאחד עני ועשיר מערב ברגליו:

דף לד.

ואמאי נימא כיון דאי בעי לאמטויי מצי ממטי ליה כו' - פ"ה הא דנקט לאותוביה ממתניתין דיו"ט ושבת משום דלא תנא במשנה אחריתי הולכת עירוב בהדיא כדהכא ולר"י נראה דדוקא מי"ט פריך אבל מהא דבעיר הולכת עירוב להבא לערב בערב שבת לא מצי למיפרך דהא בין השמשות שהוא שעת קניית עירוב לא מצי לאמטויי התם משום איסור הוצאה ואין ליישב דברי רש"י דודאי מהולכת עירוב של כל השנה [לא] היה יכול להקשות למה היה צריך להוליכו עד מקום השביתה לא היה צריך רק להוציאו מביתו ולהניחו ברשות הרבים במקום קרוב כשיעור שני תילתי מיל או שלשה רביעי מיל או חצי מיל שהם שיעורי בין השמשות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דאי בעי ממטי ליה פחות פחות מד' עד מקום השביתה דהא לרבנן דר' לא מצי לאמטויי פחות פחות מד' אמות הלכך צריך להוליכו עד מקום השביתה ולרבי נמי איכא למימר דהא דצריך להוליכו עד מקום השביתה היינו כששביתתו ברה"י הוא ויש רה"ר בין ביתו למקום שביתתו. ועוד נראה לר"י דאף כששביתתו ברה"ר צריך להוליכו גם לרבי עד מקום שביתתו דמודה רבי שיש להחמיר בשבות בפחות מארבע אמותיו כמו שמודה

בקנה דגזר שמא יקטום משום דבקל יבא לידי איסור שבת דאורייתא וה"ה דבהאי שבות נמי יש להחמיר וכי משני גזירה משום יו"ט אחר שבת כו' הוה מצי לשנויי גזרינן אטו כל שבת דעלמא דבכמה דוכתין אמר גזירה יו"ט אטו שבת אלא דעדיפא למגזר יו"ט אטו יו"ט א"נ אע"ג דבעלמא גזרינן בעירוב דמקילינן טפי לא הוה גזרינן יו"ט אטו שבת: **גזירה אטו יו"ט שחל להיות אחר השבת** - והא דאמר לעיל גבי אילן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולא גזרינן משום יו"ט שחל להיות אחר השבת או לפני השבת דאז ממה נפשך אסור להשתמש באילן היינו משום דהתם היא גופא לא הויא אלא משום שבות ואינו אסור ליטלו אלא מדרבנן אבל הכא דביו"ט שחל להיות אחר השבת אי אפשר להוליכו משום איסור הוצאה דאורייתא גזרי' שאר יו"ט אטו הא: **או בראש המגדל למטה מעשרה אין עירובו עירוב** - פי' בקונט' בלשון ראשון דלא מצי למשקלי' מכרמלית ולאיתויי לראש המגדל ששובת שם דממטי ליה דרך אויר רה"ר לרה"י וקשה דאמאי אינו עירוב הא ליכא איסורא דאורייתא וכרבי אתיא מדפריך בתר הכי אי איכא כוותא ומתנא ה"נ ואע"ג דבאגודו בידו איכא נמי איסורא דרבנן לכך נראה דלא הוי כרמלית אלא רה"ר כגון שהוא בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו או בחורי רה"ר דהוי כרה"ר וצ"ע דכי נמי הוי רה"ר אם בכה"ג הוי מושיט הואיל ואינו מושיט דרך קרקע רה"ר ואי לא הוי מושיט צ"ל דמיירי שאי אפשר להושיט מראש המגדל וליטול אלא דרך כוותא שכנגד העירוב צריך להביאו לתוך המגדל ומשם יביאנו למקום שביתתו: **הכי נמי נימא הואיל ויכול לנטותו** - נראה לר"י דקסבר הש"ס דכי נמי יטה ראש המגדל הוי שביתתו בראש המגדל כ"ז שאין ראש התחתון זז ממקומו דאם בשמטה ראש המגדל שביתתו לעולם במקום שהיה ראשו בתחילה כשהיה זקוף דהיינו כנגד הראש התחתון א"כ מאי משני הכא במגדל ארוך עסקינן דאי ממטי ליה קא נפיק חוץ לד' אמות מה לנו במה שיצא ראש העליון חוץ לד' אמות כיון שאין שביתתו שם אלא ודאי שביתתו לעולם בראש המגדל ולהכי במגדל ארוך אי אפשר לנטותו דאי ממטי ליה נפיק ליה חוץ לד' אמות ונמצא מרוחק מעירובו ארבע אמות ולא יוכל להביא עירובו לראש המגדל אפילו לרבי כדפי' לעיל דמודה בשבות בפחות פחות מד' אמות דאסור אי נמי אינו עירוב כדפ"ה משום שנמצא שביתתו מתרחקת מד' אמות הראשונות ואין זה מקומו והוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו הראשון ומעמידו חוץ לד' אמות דהשתא שביתתו בקרקעית המגדל שהיה בתחילה והואיל ושקיל ליה כוליה האי ודאי לא אמרו:

אי איכא כוותא ומתנא - הא דלא פריך לעיל נמי הכי גבי אילן משום דאין דרך מתנא להיות גבי אילן ואין לומר דנייתי דכולי האי ודאי לא אמרינן הואיל אי נמי יש לומר דהשתא דוקא פריך מכיון דאמר הואיל ויכול לנטותו:

דף לד:

אי למעלה אמאי וכו' - הוה מצי למימר משום דהנותן עירובו יש לו ד' אמות אלא דבעי לשנויי אפילו נתכוון לשבות חוץ לד' אמות מן הבור דומיא דרישא ולעיל גבי אילן לא רצה לתרץ דנתכוון לשבות חוץ לארבע אמות דרגילות הוא לשבות בעיקרו של אילן:

והאורבנין - פ"ה אורשרי"ש ואינו נראה דאותו כשהוקשה נעשה עץ גמור והוה ליה למחשב בברייתא דלעיל ולחלק בין עוזרדין לשאינן עוזרדין כדמפליג גבי קנים ונראה לי שהוא שם מין ירק:

ואמאי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר - וא"ת והא השתא ס"ד דבמגדל עץ איירי דהוי כלי מדקא משני הכא במגדל של לבנים עסקינן ועוד דסתם מגדל שבהש"ס של עץ וא"כ מאי פריך הרי מותר לשבר את הכלי וליטול מה שבתוכו כדתנן בפ' חבית (שבת קמו, א) שובר אדם את החבית ליטול ממנה גרוגרות וטעמא כדאמר בסמוך משום דאין בנין וסתירה בכלים וי"ל דמשמע ליה במגדל גדול דשייך ביה בנין וסתירה דאי בקטן דהוי כלי מ"ט דר"א דפליג ועוד דבכלי נמי שייך בנין וסתירה כדאמר בהבונה (שבת קב, א) האי מאן דעייל שופתא בקופינא דמרא חייב משום בונה והא דקאמר בסמוך דמר סבר כלי הוא ואין בנין בכלים כו' היינו בהנהו דאמר נוטלין אבל לא מחזירין דלא הוי בנין וסתירה גמורה או כדמוקי במסקנא במנעול קטיר במיתנא ומדמוקי לה בקטיר במיתנא משמע דווקא בהכי שרי אבל לשבר הכלי ולקלקלו אסור דשפיר שייך בנין וסתירה בכלים והא דשרי לשבר החבית הא מוקי לה בביצה פרק המביא (דף לג:) במוסתקי פירוש חתיכות המדובקות יחד ואף על גב דאליבא דרבי אליעזר דאמר קטמו להריח בו פטור אבל אסור מוקי לה במוסתקי דפריך ולית ליה לר"א שובר אדם את החבית וכו' לרבנן נמי צריך לאוקומא הכי דמודים אי הוה חייב חטאת לחצות בו שיניו דהוי אסור בקטמו להריח והא דבעי לרב ששת בפרק חבית (שבת קמו, א) מהו למברז חביתא בבורטיא במוסתקי איירי ומיהו בירושלמי קאמר אמתני' דהכא הדא דתימא במגדל של אבן אבל במגדל של עץ נעשה כשובר את החבית ליטול ממנה גרוגרות משמע דבלא מוסתקי נמי שרי בכלי של עץ:

נוטל ממקום הפחת - פירש"י ולא מיתסר משום מוקצה דסתמא כר"ש וקשה למהר"י דאמר בריש ביצה (דף ב:) דביו"ט סתם לן תנא כרבי יהודה הא סתם לן תנא כר"ש נמי והך סתמא עדיפא דהויא בתראה ומיהו רש"י תירץ בביצה דהא דנוטל ממקום הפחת לא חשיב מוקצה הואיל ולא הוי מוקצה אלא משום פחיתא דהוי דרבנן דמוקי באוירא דליבני וכך נמי אמרינן בהמביא (שם דף לד:) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותקנו מתוקן משמע דלא חשיב מוקצה כיון דלא רכיב עליה איסורא דאורייתא ולמהר"י נראה לתרץ דהך לא חשיב סתמא דלא מצי למיתני דברי ר"ש דאפשר דר"ש סובר דפוחת לכתחילה כר"מ אבל ההיא דשבת (ד' קנו:) דמחתכין את הדלועין דמצי למיתני בה דברי ר"ש ולא קתני חשיב ודאי סתמא:

והאמר ר' זירא ביו"ט אמרו וכו' - והוה מצי לאוקמ' כרבי דבהני אוירא דליבני לית ליה איסורא אלא מדרבנן כדאמר בהמביא (ביצה לא, ב) כיון דשרגינהו אקצינהו אלא דניחא ליה לאוקומה כרבנן כרבא דאוקי לעיל סיפא כרבנן ועי"ל דאם כן טעמא דר"א דאסר משום דסבר כרבנן ולא ניחא ליה לאוקמא פלוגתייהו בפלוגתא דרבי ורבנן:

דף לה.

חסורי מיחסרא והכי קתני - פ"ה וג' מחלוקות בדבר ולא דק דמתניתין איירי ביום טוב ופליגי אי מצי סתר ליה אי לאו ובריית כשנמצא בשבת ופליגי בדר"ש והא דתניא בתוספתא (פרק שני) דעירובין ומודים חכמים לרבי אליעזר בבני חצר ובני מרפסת שגבו עירובן ונתנוהו בבית אע"פ שיודעין שאין המפתח במקומו שעירובו עירוב היינו טעמא דבעירובי חצירות הקילו ומיהו נראה דאנמצא מפתח בשבת קאי מדקאמר ומודים חכמים לרבי אליעזר וביו"ט כי לא נמצא מפתח אדרבה חכמים הקילו טפי והוה ליה למימר איפכא ומודה רבי אליעזר לחכמים:

בעיר עירובו עירוב - בנמצא בשבת אף על פי שהיה אבוד בין השמשות:

וקתני סיפא אם היו ניסטין טמאין - מהך סיפא לחוד לא מצי למידק דמצי למימר דמחמת רעדה הוא דפליגי דיש חלוק בין אהל לכלי אבל בהיסט אהל נמי טמא לכך מייתי ברייתא דמחמת רעדה נמי אין חילוק בין אהל לכלי ובריית לחוד נמי לא סגיא דהוה אמינא דאתיא לא כרבי נחמיה ולא כרבי שמעון להכי אייתי סיפא דמילתייהו:

ומתני' במאי מוקי ליה - ולא בעי לאוקומ' בפלוגתא דאין בנין בכלים משום דפלוגתא דב"ש וב"ה היא בפרק ב' דביצה (ד' כב.):

בעי סכינא למיפסקיה - פ"ה דאי ביד הוה שרי אפילו רבי אליעזר דמקלקל הוא דתניא במסכת ביצה (דף לא:) חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך ואף על גב דהכא אהל הוא ואמר שבקרקע אסור גזירה דרבנן הוא דמיחזי כסותר ולא סותר בנין ממש הוא דהא פתיחת דלת בעלמא הוא וכיון דשבות הוא לא גזרו עליו בה"ש ואינו נראה דכי נמי סבר רבי אליעזר כרבי נחמיה שרי דטלטול סכין לא אסור אלא מדרבנן לכך י"ל דהכא כלי הוא ואי הוה מצי למפסקיה ביד הוה שרי אבל בסכינא אסור כרבי נחמיה ולית ליה דרבי ומכאן מדקדק ר"י דחותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך היינו דוקא כעין קשר של מיתנא אבל פותח של עץ או של מתכת אסור לשבר דבכלי נמי יש בנין וסתירה כדפ"ל:

נתגלגל חוץ לתחום - אפילו תחומין דרבנן ואפילו לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות מכל מקום לא הוי עירוב אף על גב דבין השמשות מצי למישקליה ואיתויי כיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל העירוב היה עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ארבע אמות הילכך תקנו רבנן שלא יהיה עירוב אלא כשהוא בתוך התחום:

דף לה:

ספק לא טבל ואפילו טבל כו' - הך ספק ספיקא נקט משום רבותא דסיפא דאפ"ה בטומאה קלה טהור וריצב"א מפרש דאו או קתני ואפילו טבל היינו או שטבל מדפריך בתר הכי אדרבה ואימא העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר והא לא שייך למיפרך אספק טבל או לא טבל אלא או או קתני ופריך אספק טבל בארבעים סאה ספק לא טבל: (ספיקו טהור). ר"מ ברה"ר איירי כדתני' בתוספתא [טהרות פ"ו] ר"מ מטהר שספק טומאה ברה"ר טהור:

כל הטמאות כשעת מציאתן - תימה דבריש נדה (ב.) תנן ב"ש אומר כל הנשים דיין שעתן ואפילו הלל וחכמים דמטמאין מעת לעת או מפקידה לפקידה היינו דווקא לתרומה וקדשים או לקדש דווקא לחד לישנא אבל לחולין טהור לכ"ע ואמאי לא אמרינן דכל הטמאות כשעת מציאתן כי הכא ולא הוה לן לאוקמה אשה על חזקתה ועוד דהתם מטהרינן לה אפילו ברשות היחיד כדמוכח התם בשמעתא קמייתא והכא מטמאין אפילו ברה"ר כדמוכח בתוספתא שהבאתי וכ"ת דהכא לא מוקמינן אחזקיה משום דלא נבדק מבעוד יום אם היה חי כדקתני סיפא ומודים חכמים לר"מ בראוהו חי מבערב וכו' דאשה נמי כיון דשכיחי בה דמים כאינה בדוקה דמיא כדאמרינן בנדה (דף ד.) ואור"י

דכל הטמאות כשעת מציאתן לא הוי אלא לתרומה וקדשים כמו מעת לעת שבנדה ולפי זה צריך ליישב סוגיא דנדה ושם פי' ושמאי נמי אית ליה דכל הטמאות כשעת מציאתן והא דמטהר מעת לעת אפילו לקדשים היינו משום דחשיב אשה כבדוקה אי נמי משום בטול פריה ורביה כדאמר התם (דף ג:) וא"ת ולר"מ דמטהר ברה"ר מאי שנא דבמעת לעת דמטמא אפילו ברה"ר כדאמר בירושלמי וי"ל באשה דאיכא ריעותא מגופה החמירו טפי:

אמר ר' ירמיה משנתנו כשהיה עליה כו' - וא"ת ומאי קושיא דר"מ אדר' מאיר דבמתני' הא דלא אוקמיה תרומה אחזקה לאו משום דהשתא היא טמאה אלא משום דאיכא חזקה אחרת כנגדה דמוקמינן לגברא בחזקת שלא עירב ולקמן נמי דקאמר היינו טעמא דרבי יוסי העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל במתני' נמי נימא העמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב ואי הוה אמרינן דחזקה שלא עירב לא חשיב ליה הש"ס חזקה אתי שפיר ומיהו רש"י פי' לקמן העמד טמא על חזקתו חזקה לחומרא איכא ולקולא ליכא אבל במתני' איכא חזקה לקולא דהעמד תרומה על חזקתה ואיכא נמי חזקה לחומרא דהעמד אדם על חזקת תחום ביתו ואימא לא עירב ובדרבנן אזלינן לקולא והכי נמי י"ל דניחא ליה לשנויי אפי' סבר ר"מ עירובי תחומין דרבנן דהשתא לא מצי לשנויי הכי משום דמתני' איכא חזקה לחומרא דכיון דאיכא נמי חזקה לקולא הוי מצי למימר דהוי עירוב דספיקא דרבנן לקולא משום הכי מוקי מתני' בשני כיתי עדים דלא שייך למימר הכי כיון דאיכא כת דמפקי ליה מחזקתה ורבה ורב יוסף אתו לפרושי דברי רבי ירמיה:

בהא לימא רבי יוסי ספק עירוב כשר - הוה מצי למיפרך בהא לימא רבי מאיר ורבי יהודה הרי זה חמר גמל אלא דעדיפא טפי פריך:

הכא בשתי כיתי עדים - דר' מאיר לית ליה אוקי תרי בהדי תרי כו' אע"ג דבפרק שני דכתובות (דף כ.) אמרינן אוקי תרי בהדי תרי אפילו בדאורייתא הכא שאני דהשתא ודאי טמאה היא:

דף לו.

אדרבה העמד מקוה על חזקתו - הוה מצי לשנויי הרי חסר לפניך כדאמר פר' קמא דנדה (דף ב.) אלא דלא מיירי הכא במקוה שנמדד ונמצא חסר:

במקוה שלא נמדד - וא"ת והא רבי יוסי מטמא אפילו טהרות אם נגע בהן דלעניין דאמרינן ליה זיל טבול אפילו ר"מ מודה כדאמרינן גבי ספק טומאה ברשות הרבים וא"כ אדרבה נימא אוקי טהרות על חזקתן וי"ל דבספיקא דרבנן כי הכא לא אמרינן זיל טבול לרבי

מאיר ופליגי אגברא אי בעי טבילה אבל טהרות מודה רבי יוסי דלא מטמאינן וכן איתא במסכת מקואות (פ"ב משנה ב) דקתני ורבי יוסי מטמא שספק ליטמא טמא לטמא אחרים טהור:

אבל עירב בתרומה ספק טמאה ספק טהורה - כגון שהיו ב' ציבורין לפניו אחד היה תרומה טמאה ואחד היה תרומה טהורה ועירב באחד מהן דליכא חזקה כלל:

ספק נדמעו - נראה כפ"ה בלשון שני נדמעו טבל בחולין ולא כסתם דימוע שבהש"ס אבל לשון ראשון שפירש נדמעו תרומה בחולין ואתיא כסומכוס אין נראה דהא קתני בברייתא דמערבין בתרומה ודוחק לומר דמיירי בתרומה לכהן:

מאי שנא - ואם תאמר והא רבא גופיה קאמר בסמוך זאת אומרת סוף היום קונה עירוב ואם סוף היום קונה עירוב אתיא דרב נחמן שפיר ואמאי קמיבעיא ליה מאי שנא ויש לומר דע"כ דרבא אית ליה דתחלת היום קונה עירוב דהא פסיק בריש ביצה (דף ד:) כרב דאמר נולדה בזה אסורה בזה וטעמא דרב משום הכנה ומאן דאית ליה הכנה סבר תחילת היום קונה עירוב כדמוכח בפירקין (דף לח:) ורבא דאמר זאת אומרת סוף היום קונה עירוב אליבא דברייתא קאמר וליה לא ס"ל:

דף לו:

דאי סלקא דעתך תחילת היום קונה עירוב - ואם תאמר נימא משום דמספיקא לא פקע טבל ומספיקא לא נחתא תרומה כדאמר לעיל ואור"י דלא דמי דודאי כי אמר היום חול ולמחר קדש מקפיד שלא תחול על העירוב קדושת היום אבל הכא רוצה הוא שתחול עליו שם תרומה מיד אם היה יכול ואינו אומר לכשתחשך אלא שתצא לגין מתורת טבול יום:

ואם היו שניהן רבותיו - אצטריך לאשמועינן אפילו אחד רבו מובהק:

לא ס"ד דשמעינן ליה לר' יהודה דלית ליה ברירה דתנן כו' - ואם תאמר אכתי ליתא לדאיו ולההיא דהלוקח מקמי מתניתין דהכא ומתני' דמי שאחזו (גיטין דף עג.) דמה היא באותן הימים דדייקינן מינה בריש כל הגט (גיטין דף כה:) דאית ליה לרבי יהודה ברירה ומקמי ברייתא דמרובה (ב"ק דף סט.) דקאמר רבי יהודה שחרית אומר בעל הבית כל מה שילקטו כו' דבכל הני אית ליה לרבי יהודה ברירה ויש לומר דרב מחלק בין תולה בדעת אחרים בין תולה בדעת עצמו כמו שמחלק אביי בריש כל הגט וההיא דגיטין ודמרובה הוי תולה בדעת אחרים והתם אית ליה ברירה אבל תולה בדעת עצמו לית ליה ברירה ולהכי קאמר דליתא למתניתין דקתני דאית לרבי יהודה ברירה אפילו בתולה

בדעת עצמו מקמי דאיו ומקמי ההיא דהלוקח והאי דפריך אההיא דאיו מאי שנא דלכאן ולכאן דאין ברירה לא לרב פריך דלדידיה דמחלק בין תולה בדעת עצמו בין תולה בדעת אחרים אתי שפיר אלא למי שאינו מחלק פריך ור' יוחנן דמשני וכבר בא חכם נמי אין מחלק ולדידיה ודאי ליתא לדאיו מקמי כל הנהו ומיהו קשה דבסוף ביצה (דף לז:) גבי ב' שלקחו בהמה וחבית בשותפות מדקדק דרבי יוחנן לית ליה ברירה מדמפרש מלתיה דאיו והא ע"כ לרבי יוחנן ליתא לדאיו כדפי' וי"ל דודאי הוה מצי לשנויי הכי אלא ניחא ליה לשנויי לעולם לא תיפוך אי נמי נהי דלר' יוחנן ליתא לדאיו דאמר דלר' יהודה אין ברירה מכל מקום מוכח שפיר דר' יוחנן לית ליה ברירה מדמשני ליה אבל קשה דאפילו בתולה בדעת אחרים נמי שמעינן לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתנן בשקלים ומייתי לה בהוציאו לו (יומא דף נה.) דקאמר ר' יהודה לא היו שופרות לקיני חובה מפני התערובות ומפרש התם טעמא משום חטאת שמתו בעליה ומשום דלית ליה ברירה כדמוכח בההיא דאיו והשתא הא לר' יוחנן ליתא לדאיו ולרב אית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים וי"ל דהא דאית ליה ברירה לרבי יהודה בתולה בדעת אחרים ה"מ כשמתנה אבל בלא תנאי אינו מועיל:

דתנן הלוקח יין מבין הכותים - דתניא גרסינן דבמשנה בדמאי פ"ז (משנה ד) ליכא אלא מלתיה דר"מ לחוד ואע"ג דר' מאיר גזר על יינן כדאמר פ"ק דחולין (דף ו.) זאת נשנית קודם גזירה ואף על גב דרבי יוסי ור"ש סבירא להו כותים גירי אריות הם כדאמר במנחות פרק ר' ישמעאל (מנחות דף סו.) תורמין משל נכרים על של כותים מ"מ כיון דפרשי מע"ז הם טפי משאר אומות ומחזיקים בתורה שבכתב ולא היו עובדין אלהיהם כמו שעשו בבית ראשון לא גזרו על יינן ואע"ג שגזרו על פתן כמו לרבי מאיר קודם גזירה שהיה פתן אסור ויינן מותר אי נמי הכא איירי כשטיהר ישראל יינו של כותי:

דף לז.

שני לוגין שאני עתיד להפריש - ואע"ג דע"ה לא נחשדו על תרומה גדולה כדאמרינן בסוטה (דף מח.) כותים אפילו תרומה גדולה אין מפרישין ואע"ג דבפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מז:) אמרינן דכותאי עשורי מעשרי כראוי דבמאי דכתיב מזהר זהירי ה"מ לאכול לעצמן אבל למכור לאחרים לא מעשרי דלא דרשי לפני עור לא תתן מכשול אלא כפשטיה ואע"ג דאינן חשודין על הגזל הכא לא חשיב ליה גזל דהוי ממון שאין לו תובעין ועוד דכל זמן שלא הופרש אינו דומה שיהא גזל שעדיין לא נתחייב ליתן לכהן או ללוי

ותדע דע"ה לא נחשדו על הגזל וחשידי על המעשרות ועוד דסמכי אהא דדרשינן בבבא מציעא (דף פח:) עשר תעשר ואכלת ולא מוכר:

עשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני - לאו דוקא עשרה ותשעה דאחר שהסיר שני לוגין לתרומה גדולה פשו להו מאה נכי ב':

מיחל - פ"ה מחלל על מעות ושותה מיד בלא הפרשה ואינו נראה דאינו יכול לחלל דדוקא בסיפא דהך מתני' גבי דמאי קתני ומחלל על מעות משום דקבע לו מקום דהוי כמו הפרשה דקתני התם מעשר שני בצפונו או בדרומו ובע"ש בין השמשות איירי כדקתני בתוספתא וקדש עליו היום ולכך בדמאי יכול לקבוע עליו מקום דספק חשיכה מעשרין את הדמאי אבל בכותים דודאי לא מעשרי הוי ודאי ולהכי לא קתני גבי כותים מעשר שני בצפונו או בדרומו כדקתני על דמאי ולא קתני נמי הכא ומחלל על מעות כדקתני גבי דמאי אלא ומיחל פירוש מתחיל או כמו שפי' רבינו תם דמיחל כמו מיהל בה"א פירוש מזוג כמו סבאך מהול במים (ישעיהו א':כ"ב) ואחר השבת מפריש מעשר ראשון ושני כדקתני בתוספתא עשרה הבאין אחריהן תשעה הבאין אחריהן דכיון שאין יכול לקבוע לו מקום אם היה שותה בלא הפרשה היה שותה טבלים למפרע:

דברי ר"מ - משמע דאית ליה לר"מ ברירה ולר' יהודה נמי קאמר רבה במסקנא דאית ליה ברירה והכא אסר משום דחייש לבקיעת נוד ואילו בפ' יש בכור (בכורות דף מח.) גבי נתנו עד שלא חלקו מוקי רבא ר"מ ור' יהודה כרב אסי דאמר האחין מחצה יורשין ומחצה לקוחות אלמא מספקא להו ויש לחלק בין הכא שמברר דבריו ומתנה בפירוש ואומר שאני עתיד להפריש להההיא דאחין שחלקו דאינו מברר דבריו כלום ובמרובה (ב"ק דף סט:) דפריך דר' יוחנן אדר' יוחנן דבההיא דכל המתלקט אית ליה ברירה ובההיא דאחין שחלקו שמעינן דלית ליה ברירה וחוזר בו הש"ס מדבריו מתוך קושיא זו הוה מצי לחלק כדפרי' אלא דניחא ליה למימר לעולם כל הנלקט כדקתני במתניתין וניחא ליה למימר לעולם לא תיפוך כדפי' לעיל ועוד דלא מצי לחלק הכי דהא ר' יוחנן לית ליה ברירה אפילו היכא דמברר בריש כל הגט:

רבי יוסי ור"ש אוסרין - משמע דר' יוסי לית ליה ברירה וכן בסמוך גבי מעשר שני שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס וקשה דשמעינן לר' יוסי דאית ליה ברירה במי שאחזו (גיטין דף עג:) דתנן ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ולכי מיית הוי גיטא אלמא יש ברירה דהכי דייקינן בריש כל הגט (גיטין דף כה:) לר"י ופ"ה התם אע"ג דתנאי הוא צריך ברירה כיון דאין בידו ובשעת התנאי ספק הוא והתנאי מתקיים מאליו ואי לאו משום ברירה לא הוי גט והכי נמי בשמעתא חשיב ברירה אם בא חכם

למזרח כו' ואע"ג דמתנה וכן בריש כל הגט הריני בועליך ע"מ שירצה אבא כו' והא דאמרי בשמעתין הרי זה תרומה על זה אם ירדו גשמים כו' ה"נ לא הוי תרומה דפשיטא ליה דהויא תרומה היינו למאן דאית ליה ברירה קאמר ולמאן דמחלק בין תולה בדעת עצמו לדעת אחרים ניחא אבל למאן דלא מחלק קשה וי"ל דהתם בגיטין עומד הדבר להתברר בודאי שהרי יחיה או ימות אבל הכא יכול להיות שלא יבא לידי הפרשה או לא יעלה סלע מן הכיס תימה למאי דסלקא דעתך דלר' יהודה לית ליה ברירה א"כ סבר האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל כר' יוחנן וא"כ לא משכחת דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון דאין להן אלא קנין פירות ור' יהודה אית ליה בהחובל (ב"ק דף צ.) דלאו כקנין הגוף דמי גבי דין יום או יומים ולר' יוסי נמי לא משכחת לה דס"ל דאין ברירה וגבי דין יום או יומים מספקא ליה אם קנין פירות כקנין הגוף דמי אם לאו וכה"ג דייק הש"ס בסוף השולח (גיטין דף מח.) ותירץ ר"י דמדין יום או יומים אין ללמוד בעלמא דהתם כתב קרא כספו ותחתיו ולהכי לא מייתי בהשולח כי מייתי ההיא דשדה אחוזה:

אוסרין - הקשה השר מקוצי דהכא משמע אי טעמא דר"י משום בקיעת הנוד ליתא לדאיו מקמי מתני' ואילו בפ"ק דחולין (דף יד:) בשמעתין דנסבין חברייא למימר דר"י היא מייתי דאיו בתר דמוקי טעמא דר"י משום בקיעת הנוד ושם פירשתי מה שנ"ל:

והתניא ר' יוסי אומר - הוה מצי לשנויי דהתם בתולה בדעת אחרים:

לאיזו שירצה כהן - פי' בקונטרס אלמא אית ליה ברירה דאי לית ליה ברירה איכא למימר חטאת שהקריב לא שלה היה אלא לחבירתה וקרבן הקרב בשנוי בעלים פסול ואין נראה להשר דהא מוכח בריש זבחים (דף ב:) דסתמא לשמה קאי א"כ בלא ברירה אפשר להקריב לו בסתם ונראה דמוכח דאי אין ברירה איכא למימר כל קן רחל הקריב למעלה וכל קן לאה הקריב למטה והקריב עולה למטה וחטאת למעלה:

כשהתנו - פי' הקונטרס שהתנו הנשים שכל שיקריב לשמה יהא שלה וקשה לפירושו דהיינו ברירה גמורה שתולה בדעת הכהן שאותו שיעשה יתברר שהוא שלה דכיון שנתערבו הקינין אי אפשר כלל בלא ברירה ונראה לר"י לפרש כשהתנו הנשים בשעת לקיחה זה יהיה שלי וזה יהיה שלך וכן בנתנו דמי קיניהן לכהן בעירוב ונתנם למוכר ופירש בשעת לקיחה קן זה לזו וקן זה לזו ונמצא שלא נתערבו הקינין אלא המעות ופריך אי הכי מאי למימרא דכיון שלא נתערבו הקינין פשיטא דשריא ומשני מהו דתימא דנגזור התנו אטו לא התנו דכיון שנותנין הדמים בעירוב יקחו גם כן הקינין בעירוב ואז אי אפשר בלא ברירה קמשמע לן דלא גזרינן וכדרב חסדא גרסינן פירוש וקמ"ל נמי כדרב

חסדא ותרתי קמ"ל מדנקט שתי נשים ולא נקט באשה אחת משמע דאתא לאשמעינן דלא גזרינן התנו אטו לא התנו ואי לא אתא לאשמעינן נמי כדרב חסדא לא הוה ליה למתני לאיזה שירצה יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת דלא הוה צריך להזכיר עולה וחטאת אלא יקריב של לאה ללאה ושל רחל לרחל:

דף לז:

אלא דליכא אלא חדא - וקמ"ל דלא גזרינן אטו היכא דאיכא תרתי או תלת:
מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה - הוי מצי למימר רבי יוסי דאגודה של ירק היא דהוי מדרבנן ושמא כיון דעיקר מעשר מן התורה חשיב ליה כדאורייתא כדפ"ל (דף לב. בד"ה תאנים) גבי לקט תאנים מתאנתי:
אלא איפוך - בלא איפוך הוה אשכחן תנא דבדרבנן לית ליה ברירה רבנן דר"ש אלא דבעי לאוכוחי בהדיא שם התנא ולהכי מוכח דמבעיא לן למימר איפוך ולכך קאמר אלא ומיהו לפי זה לא אתי שפיר הא דקאמר בסמוך קסבר מאן דלית ליה ברירה לא שנא בדרבנן לא שנא בדאורייתא:
קסבר רב יוסף - וא"ת דהכא מסיק רב יוסף דלרבי שמעון אין ברירה ובריש כל הגט (גיטין דף כה.) אית ליה ברירה גבי הריני בועליך על מנת שירצה אבא וי"ל דרב יוסף מחלק בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים כרב משרשיא דהתם ורבא דלא מחלק התם מסיק הכא דלרבי שמעון יש ברירה וטעמא דאסר משום דבעינן ראשית ששיריה ניכרין:
אלא מעתה היו לפניו שני רמונים - וא"ת וליפרוך ה"נ אי הוי טעמא משום דאין ברירה וי"ל דאי טעמא משום דאין ברירה הוא אין תימ' דודאי כיון דאין ברירה הכי נמי דלא הויא תרומה אבל אי מטעמא דבעינן ראשית ששיריה ניכרין ה"נ דבשני רמונין לא הויא תרומה והא בשני רמונים לא מסתברא שפיר האי טעמא ומיהו אי אמר התם האי טעמא דראשית ה"נ אית לן למימר גבי רמונים דלא מסתבר לפלוגי בהו והא דמייתי מתרומת הכרי בתוכו ר' שמעון אומר קרא שם למאי דלא ידע דאיכא סביביו הוי מצי לאקשויי נמי לטעמא דאין ברירה ומהר"י מפרש דאי טעמא דרבי שמעון משום דאין ברירה אתי שפיר דודאי היתה אחת מהן תרומה ומותר הכהן לאכלן ואע"ג דאין ברירה דחד מינייהו ודאי תרומה אבל אטעמא דראשית פריך שפיר הכי נמי דלא הוי כלל תרומה ויהיה כהן אסור לאכלן וכן בההיא דתרומת הכרי בתוכו קרא שם וכהן מצי אכיל לכל מה שבתוך הכרי אע"ג דאין ברירה:

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבעיא ראשית ששיריה ניכרין - הכי נמי הוה מצי למימרא לטעמא דברירה:

דף לח.

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד - תימה להנהו דמפרשי טעמייהו משום דאין ברירה או משום ראשית כו' כיון דקתני סיפא אי אתה מודה שמא יבקע הנוד מנא להו דלא הוה טעמא מש"ה וי"ל דידע הש"ס שאין זה עיקר טעם ואע"פ שהן עצמן לא היו חושבים זה הטעם עיקר מ"מ היו שואלין אותו לדעת מה ישיב וכענין זה יש בזבחים (דף עז:) גבי איברים תמימים שנתערבו באיברים בעלי מומין דרבי אליעזר אומר יקרב ורואה אני את בשר של בעל מום כאילו הן עצים ואין זה עיקר טעמו דבנרבע ורובע מודה רבי אליעזר וטעם בעל מום משום דכתיב מום בם לא ירצו הא על ידי תערובות ירצו ור' אליעזר דקאמר רואה אני כאילו הן עצים היה שואל לחכמים למה לא יכשירו מאותו טעם אע"פ שהוא בעצמו לא היה חושש לאותו טעם וכהנה רבות בש"ס:

אמרו לו אבל - לא לגמרי מודו לו לר' אליעזר דלר' אליעזר הוי כבני עירו ולרבנן כיון דמספקא להו הוי כחמר גמל:

ורבי אליעזר התם משום הכנה - וא"ת ולמה לי טעמא משום הכנה תיפוק לי' דאסור למיקני שביתה בשבת פי' ביו"ט כיון דביו"ט אסור לצאת חוץ לתחום כדאמר פרק ב' דביצה (דף יז.) דאין מניחין עירובי תחומין מיו"ט לחבירו ואע"ג דהתם לא שייך ביה הכנה דהא נולדה בזה מותרת בזה ואור"י דאצטריך לטעמא דהכנה משום דמאן דשרי התם למיקני שביתה בשבתא א"נ משום דרבנן הקשו לר' אליעזר גם מעירובי חצירות ולכך צריך לתרץ משום הכנה תדע דהכנה נמי שייך בעירובי חצירות דהא רב פוסק בשמעתין כר' אליעזר דשתי קדושות הן ורב גופיה פסיק בריש פרק ב' דביצה (דף טז:) דהלכה כת"ק דאמר יו"ט שחל להיות בע"ש אין מערבין לא עירובי תחומין ולא עירובי חצירות וכיון דשתי קדושות הן אמאי אין מערבין ע"כ משום הכנה ומיהו התם דקאמר רבי מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין מ"ט דמדשרי עירובי חצירות משמע דלית ליה הכנה וא"כ למה אין מערבין עירובי תחומין ולמאן דאסר למקני שביתה בשבתא ניחא אבל למאן דשרי קשה ושמא י"ל דבהכי פליגי רבי ורבנן דרבי סבר לא שייך איסור הכנה בעירובי חצירות כיון דביום טוב שרי להוציא מחצר לחצר:

משום הכנה - איסור הכנה דאורייתא היא כדילפינן לקמן בשמעתין ומה שאופין מיו"ט לשבת משום עירובי תבשילין מפרש רבה בפרק אלו עוברין (פסחים דף מו:) משום

הואיל ומקלעי ליה אורחין וא"ת והיכי בעי באלו עוברין (שם) למימר דר' אליעזר לית ליה הואיל א"כ לדידיה איך אופין מיו"ט לשבת הא אית ליה איסור הכנה הכא בשמעתין וי"ל דההיא דאלו עוברין סבר דאסור למיקני שביתה בשבתא ואז לא צריכין לטעמא דהכנה כדפי' ועירובי חצירות נמי סבר ההיא דאלו עוברין דמערבין לר' אליעזר מיו"ט לשבת כיון דלית ליה הכנה וא"ת הא אכתי מוכח בפ"ק דביצה (דף ד) דאית ליה לר' אליעזר הכנה גבי ביצה שנולדה בשבת דקאמר רבי אליעזר עדיין היא מחלוקת ב"ש אומרים תיאכל ביו"ט וב"ה אומרים לא תיאכל וי"ל דרבי אליעזר סבר כב"ש דשמותי הוא ועוד דתניא בפ"ק דביצה (שם) דר' אליעזר אומר תיאכל היא ואמה וריצב"א אומר דלא שייך הכנה באפיה ובישול דאין זה אלא תיקון בעלמא שמתקן המאכל ולא שייך הכנה אלא לענין ביצה ועירוב שהוא דבר חדש:

דף לח:

אמר רבה משום הכנה דתניא - ר"ת מחק מספרו דתניא משום דאמר בריש ביצה (דף ב:) רבה לטעמיה דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו ואי ברייתא היא מאי קאמר לטעמיה ואין זו קושיא דנקט לטעמיה משום דרבה הביא הברייתא תחילה לבית המדרש ואין להקשות מן הברייתא לרבי יוחנן דלית ליה הכנה בפ"ק דביצה (דף ד.) דילמא לא מיתני בי רבי חייא ורבי אושעיא ועוד דאיכא פלוגתא דתנאי בפ"ק דביצה (דף ג.) ורש"י פירש בביצה דרבה לטעמיה דאמר אליביה באלו עוברין (פסחים מז:) דמוקצה דאורייתא מהאי קרא ולא נהירא ועוד דמשמע התם דהדר ביה:

ואין יו"ט מכין לשבת - דקרא משמע ביום הששי שהיה יורד המן ואמר במדרש (מכילתא פרשת בשלח) דדרשינן שלא ירד מן לישראל בשבתות וימים טובים ויש מדרשים חלוקים דדרשי' ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן ובאתה קדשת וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים משמע דירד מן ביו"ט ולפי זה צ"ל דהששי משמע המבורר דהיינו חול כמו הירך המיומנת שבירך (חולין דף צא.):

והא בעינן סעודה - וא"ת והא ראויה היא לאותן שבתחומו כמו שמערבין לישראל בתרומה כיון שראויה לכהנים וי"ל דכמו שצריך בלילה דהיינו שעת קניית העירוב שיהא הוא ועירובו תוך התחום דאם נתגלגל העירוב חוץ לתחום לא הוי עירוב ה"נ צריך שתהא תוך תחומו מבעוד יום והא דקאמר והא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא תימה דמשמע דניחא ליה אי לא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום ואע"ג דסבר סוף היום

קונה עירוב ואמאי כיון דס"ד דמנח אלפים לכאן ואלפים לכאן היכי קנייה ליה סוף היום עירוב ושביתתו הא עדיין בסוף היום ד' אלפים רחוק מעירובו:

הא קא מכין מיו"ט לשבת - וא"ת אמאי לא פריך לרב יהודה גופיה ממלתיה דנפשיה דע"כ אית ליה הכנה מדקאמר אין מערבין תחילה בפת והא קאמר עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני וי"ל דהא דקאמר מערב ברגליו ביום שני ברייתא דלעיל קתני לה דפליגי בה רבי יהודה ורשב"ג והא דקא מייתי מלתיה דרב יהודה לפי שלא היתה ידוע להם תדע דלקמן קאמר אמלתא דרב יהודה אמר שמואל ובאותו הפת והיכי מפרש שמואל מלתיה דרב יהודה שהיה תלמידו אלא ודאי רב יהודה ברייתא קתני:

כמאן כרבי יוחנן בן נורי - וא"ת והא ר' יוחנן בן נורי לא אמר אלא בישן חוץ לתחום אבל תוך התחום הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר וי"ל דהתם משום דסתמא דעתו להיות כאנשי אותה העיר:

דף לט.

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון - פי' לא הודו לו שתאכל אפילו בשני דקדושה אחת היא ובריש ביצה (דף ג.) דפריך למאן דגזר ביצה משום משקין שזבו קשה דר' יהודה דהכא אדרבי יהודה דפ' חבית (שבת קמג.) דתנן ר' יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ומשני אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה צריך לומר ההיא דחבית מחליף דהך דהכא אם היה מחליף לא היה מרויח כלום דרבנן מחמירי טפי והא דאמר רבי יוחנן בפ' חבית (שבת דף קמג:) הלכה כר' יהודה היינו לפי מה שהיתה המשנה שנויה כדאמר בהגוזל עצים (ב"ק ד' צו:) ולמאי דאפכיתו ותניתו הלכה כר"מ ובלאו הכי אין סברא להפוך כאן כל הבבות ואין להאריך:

מודים חכמים לר' אליעזר - תימה דסברת חכמים הפוכה ממה דקי"ל כרב דפסיק לעיל כד' זקנים דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובב' ימים טובים של ר"ה קי"ל נמי כוותיה דנולדה בזה אסורה בזה והיינו אפכא מסברת חכמים:

אי אתם מודים לי שאם באו עדים כו' - תימה לרבה דאמר בפ"ק דביצה (דף ה.) מתקנת רבי יוחנן בן זכאי שהתקין שיהו מקבלין עדות החדש כל היום כולו ביצה שרי וכי לא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה אלא בזמן שבהמ"ק קיים ולא לדורות וי"ל דנפקא מינה אף על גב דפליגי בא"י בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע לישנא דקתני שהיה ירא שמא תתעבר מ"מ נפקא מינה פלוגתייהו גבי לאחר חורבן לבני בבל דהא דקאמר רבה מתקנת ריב"ז ביצה שריא היינו דוקא לבני א"י כדקתני התם בהדיא הא לן והא להו לפי שיש להם

היכירא שנשתנה להן המנהג אחר חורבן שהיו מקבלים עדות כל היום אבל לבני בבל שלא נשתנה להם המנהג דלעולם עושין ב' ימים ביצה אסורה דכמו שבזמן שבהמ"ק קיים היה נחשב להם ב' ימים קדושה אחת הוא הדין לאחר חורבן דאין ניכר להם שום שינוי בין קודם חורבן בין לאחר חורבן והא דקאמר לקמן וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ומפרש רבא דה"ק וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של ר"ה בגולה לאו היינו אליבא דרבה דלדידיה עיקר פלוגתייהו בהכי אלא רבא לטעמיה דאמר פ"ק דביצה (דף ה:) אף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה דמי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה פירוש סמוך לחשיכה כל כך שאין שהות ביום כדי לקבל עדות שנוהגין היום קדש ולמחר קדש שאע"פ שיודעין שלא יקדשוהו היום אלמא קדושה אחת היא שאע"פ שבטלה תקנתא ראשונה אחר חורבן שהיו מקבלין עדות החדש כל היום מסתמא לא בטלה לגמרי דבסמוך לחשיכה אין פנאי לקבל עדות ונוהגין אותו היום קדש כו' ורש"י ורבינו חננאל פירשו שם כל אחד ואחד לפי שיטת גירסתו ול"נ וא"ת נהרדעי דאמרי התם ביצה מותרת דלא חיישינן דילמא עברוה לאלול כמאן סברוה דלר' יהודה אפילו אי עברוה לא הוי קדושה אחת ואי כרבי יוסי הא קאסר הכא וי"ל דנהרדעי סברי דלעולם בבבל ביצה שריא אפילו בתקנה ראשונה דדוקא במקום ב"ד אי עברוה לאלול חשיב קדושה אחת אבל שלא במקום ב"ד דעבדי לעולם שני ימים הוו שתי קדושות דאזלינן בתר רוב שנים שאינן מעוברות כדאמרינן במס ר"ה (דף כא.) לענין יום הכפורים שאין עושין אלא יום אחד ואף על גב דרבי יוסי סבר אפילו בבבל קדושה אחת הוו כדאמר ומודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות משמע דבשני ימים טובים של ר"ה הוו קדושה אחת נהרדעי לא סבירא להו בהא כרבי יוסי:

דף לט:

אי משכחת להו לא תימא להו - רש"י פסק דבדבר הניצוד או הנלקט ביו"ט ראשון של גליות דממתין בי"ט שני בכדי שיעשו ושרי דודאי קי"ל בשני י"ט של גליות דשתי קדושות הן כדמוכח הכא ובפרק קמא דביצה (ד' ד:) נמי פסקינן נולדה בזה מותרת בזה אלמא דשתי קדושות הן והא דפסיק רב פפא הלכתא בריש אין צדין (ביצה ד' כד:) דנכרי שהביא דורון לישראל כו' ולערב בכדי שיעשו פי' בקונטרס דהיינו לערב די"ט ראשון ומותר ממה נפשך דאי יום ראשון קדש יום שני חול דהא שרינן ביצה וצבי הניצוד בי"ט ראשון לאוכלו בי"ט שני ולקמן נמי גבי הנהו גננא דשרי להו רבינא לאורתא לאורוחי ביה לאלתר אלמא קסבר דכי בעינן בכדי שיעשו היינו מי"ט ראשון דטעם בכדי שיעשו

מפרש הקונטרס באין צדין (שם ד' כד.) כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט ולפי טעם זה ודאי יש להתיר לעי"ט ראשון בכדי שיעשו דמה נפשך לא יהנה ממלאכת יו"ט כדפי' ולפי זה נמי אין צריך להמתין כשיעור שילך ויצוד ויביא ויתלוש ויביא אלא שיעור תלישה לבד שהוא ברגע אחד קטן דאז לא יהנה ממלאכת י"ט ודוקא בדבר הנעשה בשביל ישראל צריך להמתין בכדי שיעשו אבל בפירות הנושרין או שעשה הנכרי בשביל עצמו אין צריך בכדי שיעשו כדאמר בשבת בפ' שואל (שבת ד' קנא.) אם רוב נכרים בעיר במוצאי שבת רוחץ בה מיד ומבשל בשבת דאמר בשוגג יאכל (שבת ד' לח.) אע"ג דנהנה ממלאכת שבת כיון דמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ובה"ג מפרש דצריך להמתין עד מוצאי יו"ט בכדי שיעשו וטעם כדי שיעשו יש לפרש משום שמא יאמר ישראל לנכרי לעשות ביום טוב כדי שיאכל לאלתר במוצאי יום טוב וזה אין שייך אלא בדבר הנעשה בשביל ישראל כדמשמע נמי בפרק שואל (שבת ד' קנא) וההיא בר טביא מיירי באיתצד מאליו על ידי שהיו מצודות פרוסות מערב יום טוב ולא נכרי שהביא דורון לישראל הוה ורבינא דשרי לאורוחי ביה לאלתר שמאלית ליה בכדי שיעשו כלל אפילו בי"ט ראשון או שמא אית ליה בי"ט ראשון שהוא מדאורייתא בכדי שיעשו במוצאי י"ט שני ומבשל בשבת אתי שפיר דיאכל דליכא למיגזר אטו שמא יבשל בשבת ולפי טעם זה היה צריך להמתין במוצאי י"ט שני כשיעור [שילך] ויתלוש ויביא דאי כדי שיתלוש לבד איכא למיחש שמא יאמר לנכרי בי"ט לתלוש כדי שיאכל במוצאי י"ט אחר שעה מועטת ושמא יש לומר דכולי האי לא החמירו חכמים וריצב"א אומר דבירושלמי דנדה משמע דטעם כדי שיעשו כדפרש"י דתניא התם לא תמלא אשה קדירה עסיסיות ותורמוסין ותתנם לתוך התנור עם חשיכה ואם עשתה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו ומפרש התם בתר הכי מפני שהניית שבת עליו וכיון דממתין בכדי שיעשו אינו נהנה ממלאכת שבת כלום ובשבת וי"ט אף לפרש"י אסור מזה לזה אף בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל ובדבר הניצוד והנלקט אפילו שלא בא בשביל ישראל יש לאסור בשבת וי"ט משום הכנה מידי דהוה אביצה שנולדה בזה אסורה בזה וכן משמע בריש ביצה (ד' ד.) דמשמע התם דרב דאסר ביצה אסר נמי עצים שנשרו מן הדקל ושירי מדורה ושירי פתילה ושמן שכבה בשבת ומפרש בירושלמי דרב אוסר להדליק בי"ט ובהלכות גדולות בהלכות י"ט כתב דאע"ג דדבר הניצוד והנלקט בי"ט בשביל ישראל אסור עד מוצאי י"ט שני בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל שרי בי"ט שני מידי דהוה אביצה שנולדה בזה מותרת בזה ונראה שדקדקו מדקאמר באין צדין (שם ד' כד:) ולערב אסורים בכדי שיעשו אאם יש [במינו] במחובר ולא קאמר נמי על הבא מחוץ לתחום משמע דאין צריך בו בכדי שיעשו

וטעמא משום דבתחום הקילו כעין שהקילו לענין הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומיהו לביצה ודאי לא מדמינן דבביצה לא שייך שמא יאמר לנכרי כמו בדבר הבא מחוץ לתחום:

דף מ.

אדעתא דכולהו רבנן קאתו - נראה לריצב"א דהכי הלכתא דקיימא לן כרב ששת כלפי רב נחמן באיסורי וכלפי רב חסדא נמי הלכתא כוותיה שהיה גדול ממנו כדאשכחן בכמה דוכתי בעי רב חסדא מרב ששת ובפ' הדר (לקמן ד' סז.) נמי אמר רב חסדא ורב ששת כי הוו פגעו אהדדי . רב חסדא מירתע שפוותיה ממתני' דרב ששת ורב ששת מירתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא ואמר בסוף הוריות (ד' יד.) סיני ועוקר הרים סיני עדיף דהכל צריכין למרי חיטיא הלכך דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל אסור לכל בני ביתו לאכול דאדעתא דכולהו קאתי:

הא ודאי מאתמול נעקרה - אבל אי היום נעקרה אסור אע"ג דאדעתא דנכרים אתו וטעמא משום מוקצה ואפילו לר"ש דלית ליה מוקצה הכא מודה כיון דלא לקטן מאתמול אקצינהו ודמי לגרוגרות וצמוקין וכן משמע בריש המביא בביצה (ד' ל:) דכל היכא דאין יושב ומצפה אית ליה לר"ש מוקצה וכן פירש הקונטרס בריש אין צדין (ביצה ד' כד:) גבי נכרי שהביא דורון לישראל וא"ת דבפ"ק דחולין (ד' יד.) גבי השוחט בשבת משמע דלא הוי מוקצה לר"ש ואפילו לר' יהודה בעי למימר מעיקרא דלא הוי מוקצה וצ"ל דמיירי ביושב ומצפה שמא ישחטנו חרש שוטה וקטן ואחרים רואין אותו וא"ת למה ליה טעמא בריש ביצה (ד' ג.) גבי פירות הנושרין שמא יעלה ויתלוש תיפוק ליה משום מוקצה וי"ל כגון דאית ליה עורבים דהוי מוכן לעורבים והא דאמרינן בפ' כל כתבי (שבת ד' קכב.) דאין מעמידין בהמה על גבי מוקצה בשבת פירוש עשבים שנתלשו בשבת הא פרשינן התם כגון שהיו עומדין בשעת חיבורן במקום שהבהמה לא היתה יכולה לבא שם אי נמי דצריך טעמא שמא יעלה ויתלוש לר"ש ביושב ומצפה וא"ת טעמא דמוקצה למה ליה תיפוק ליה משום שמא יעלה ויתלוש וי"ל דשמא יעלה ויתלוש לא הוי אלא בפירות האילן שקלים ליתלוש אבל לפתות דבעי מרא וחצינא לא וכן במשקין דגזרינן שמא יסחוט לפי שקלים ליסחוט ודגים שנצודו ביי"ט אסורין משום מוקצה כגרוגרות וצמוקין ולא משום דגזרינן שמא יצוד ותדע דבסוף כל כתבי (שבת ד' קכב.) גבי מילא מים לבהמתו ונכרי שהדליק הנר ועשה כבש לא אסרינן לישראל לירד אחריו גזירה שמא

יעשנו והא דמדמי בפ"ק דחולין (ד' יד:) שמא ישחוט לשמא יסחוט הוה מצי למידחי דלא דמו כדפי' אלא דבלאו הכי דחי ליה שפיר:

זכרון אחד עולה - דבראש השנה כתיב זכרון תרועה ובראש חדש כתיב בפרשת בהעלותך גבי חצוצרות והיו לכם לזכרון פי' רשב"ם דאין צריך להזכיר מקראות של מוסף לא די"ט ולא דר"ח כדאמר רב חיננא א"ר בשילהי ר"ה (ד' לה.) כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך גבי מלכיות זכרונות ושופרות ואם התחיל צריך לסיים והא דתנן הפותח לא יפחות משלש היינו בהתחיל והוא הדין נמי במקראות דקרבנות ואם בא להזכיר מזכיר אף של ר"ח ור"ת מפרש דההיא דרב חיננא דווקא במלכיות זכרונות ושופרות אבל דמוסף צריך להזכיר לעולם אבל דר"ח אין צריך כלל להזכיר דנפטר במה שאמר מלבד עולת החדש ומנחתה והגיה במחזורו ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתם ולר' יצחק אין נראה לחלק בין מלכיות זכרונות ושופרות למקראות דמוסף ויש גאונים קדמונים שאין מניחין לומר ובראשי חדשיכם דלא ליתי לזלזולי במועדות ויו"ט ראשון של ר"ה דיאמרו יום שני עיקר כמו בראשי חדשים של כל השנה ואתי לממני מועדות מיום שני ואין נראה לר"י דבכולהו שמעתא ליכא דחש להאי זלזולא ובערוך בערך חדש איזה הוא חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה פי' שאין אומר ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה:[וע"ע תוס' ביצה טז. ד"ה איזהו ותוס' ר"ה חד"ה שהחדש ועוד שם בתו' לה.]

דף מ:

לית הלכתא כרב אחא בר יעקב - ירש רש"י ולא איתפרש ור"ח פי' דבפרק תולין (שבת ד' קלט.) גבי כשות' פריך וליתיב לינוקא דישראל ומשני דילמא אתי למיסרך וקים לן דרב אחא בר יעקב הקשה אותה קושיא:

דלמא אתי למיסרך - אומר רבינו שמואל דוקא גבי זמן שהוא קבוע חיישינן דלמא אתי למיסרך אבל אם אירע ברית מילה בט' באב. או ביו"כ דלא הוי אלא אקראי בעלמא לא חיישינן דלמא אתי למיסרך ומעשה היה בחופה בעשרה בטבת נתנו הכוס לתינוק לשתות: [ומעשה היה בברית מילה ברבינו יעקב בר יקר שחל עשרה באב בא' בשבת והוא היה אב"ד וצוה להתפלל מנחה גדולה ורחצו ואכלו מפני שי"ט שלהן היה כדכתיב שש אנכי כו' והאי דלא מברכינן שהחיינו משום צערא דינוקא. תוס' שאנ"ן]:

דף מא.

[**ביצה מגולגלת** - בפי' ר"ח קבלה בידינו כי ר' עקיבא אותה שנה מסוכן היה והביאו לר"ע הרופאים לגמע ביצה מגולגלת באחרית היום ור' יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע העיקר על מה עשה כך ותמוז דהאי שתא מלייה מליוה לפיכך חל תשעה באב בערב שבת וחסרו אב ובא ר"ה בשבת תוס' שאנ"ן]:

אי אתם מודים בתשעה באב - וא"ת והא אמר שמואל בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נד:) תשעה באב בין השמשות שלו מותר וי"ל דמ"מ מתחיל מבעוד יום לפי שאי אפשר לכוין תחילת הלילה ועוד דר' יוסי סבירא ליה בין השמשות כהרף עין ואין אדם יכול לעמוד עליו ואין לפרש דהכי קאמר דהיכא דהפסיק סעודתו דהוי כמו קבלת תענית בשבת דהא לא מצי קביל תענית בשבת עליה ועוד דאמרינן דאפילו יוה"כ דתוספת שלו דאורייתא שרי לאכול אע"פ שכבר הפסיק כדאמרינן באיכה רבתי ר' יהודה בן בתירא אזל לנציבין בערבא צומא רבא אזל ריש כנישתא לזמוני ליה א"ל כבר אכלי ופסקי א"ל אשגחאי עלי דלא לימא גברא רבא הוא דלא אשגח עילויה אזיל עמיה ומסיק התם דאכל מכל עיגול חד פתיתא ומכל מאכל פת אחד ומכל חבית חד כוס:

מודה היה שאין משלימין - משמע דרבנן דפליגי עליה סברי דאפילו מפסיקין ולקמן אמרינן זו דברי ר' מאיר שאמר משום ר"ג אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים אלמא אדרבה דלרבנן משלימין ושמא הנהו חכמים דפליגי אדרבי מאיר סברי דמשלימין והכא קאמר מודה לרבנן דפליגי ארבן גמליאל והנהו סבירא להו דמפסיקין:

מבני סנאב בן בנימין - סנאה גרסינן ולא גרסינן סנאב דהכי כתיב בעזרא ועל שם שבטו נקרא בן בנימין דגבי עצי מערכה חשיב ליה בפרק ד' דתענית (דף כו.) וכל הנהו דחשיב התם בני ארח בן יהודה בני דוד בן יהודה כולם על שם שבטן ואע"ג דר' אלעזר בן צדוק כהן היה כדמוכח בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לו.) גבי רבי אלעזר בר צדוק הוה ליה בוכרא וכו' שמא אמו היתה מבנימין או חתנם היה והיה עמהם בסייעתם:

שאני ימים טובים מדבריהם מתוך שמתענין בו שעות משלימין בו ערביות - והא דאמרינן בסוף פ"ק דר"ה (דף יט) דימים הכתובים במגילת תענית אסורין בין לפניהם בין לאחריהם ותנן נמי במסכת תענית בפרק שני (דף טז:) כל הכתובים במגילת תענית דלא למספד בהון לפניו אסור ולאחריו מותר ועשרה באב כתיב בהנהו דלא למספד בהון משמע דיו"ט דדבריהם נמי אסור להתענות בו ערביות הני מילי תענית דרשות אבל תענית חובה כגון תשעה באב מתענין וא"ת והיכי פשיט לעיל מרבי יוסי דאיירי בתענית חובה על בני בי רב דיתבי בתענית דמשמע דאיירי בתענית הרשות וכן משמע בשאלתות

דמיירי בכל תעניות ומנהג נמי דאפילו בתענית הרשות משלימין ובירושלמי נמי אמרינן במסכת תענית בשם רב הונא אפילו יחיד הגוזר על עצמו בע"ש תענית מתענה ומשלים וי"ל דשפיר מוכח לעיל דכיון דאמר ר' יוסי מתענה ומשלים אע"ג דתענית ט' באב לא דחי שבת ש"מ דבמה שנכנס בשבת כשהוא מעונה לא חשיב כמתענה בשבת וא"כ בתענית הרשות נמי שרי להשלים אבל ערב יום טוב דדבריהם שייך לפלוגי בין תשעה באב לתענית הרשות דמה שאסור להתענות בערב יו"ט דדבריהם לאו משום דחשוב כמתענה ביו"ט דהא לאחריו נמי אסור אף על גב דאין מתענין ביו"ט אלא משום דעשו חיזוק ביו"ט דדבריהם שלא יבא להתענות ביו"ט עצמו וכי גזרו בתענית רשות אבל בתשעה באב לא גזרו:

דף מא:

והלכתא מתענה ומשלים - פירוש אם ירצה להשלים דשרי להשלים דבעיא הוא אי שרי להשלים אי לא: [ומורי אמר לי בשם ה"ר ידידיה דאפילו ר' יוסי ל"פ אלא דיכול להשלים מיהו גם ר' יוסי מודה אי אינו רוצה להשלים הרשות בידו ור' יהודה אמר אסור להשלים ואין נ"ל מדקאמר ר'. יוסי אי אתה מודה לי בט' באב שחל להיות באחד בשבת שהוא מתחיל מבע"י והתם ע"כ דחייב קאמר דומיא דהכי ע"ש דחייב להשלים קאמר] [רש"ל בשם תוס' שאנ"ץ]:

מתני' מי שהוציאוהו. על דעתו ועל דעת קונו - ואע"ג דאיכא נמי כשפים שמכחישין פמליא של מעלה נראה דהוי בכלל רוח רעה ויצר הרע אע"ג דמשמע בפ' ואלו מגלחין (מו"ק ד' יז.) דפעמים שיצרו מתגבר עליו ואינו יכול לכופו מ"מ אדם יכול ליזהר שלא יבא לידי כך:

הרשות - פי' רבינו חננאל עול מלכות עובדי כוכבים כדאמר במסכת אבות (פ"ב מ"ג) הוו זהירין ברשות ורש"י פירש נושה:

לצדדין קתני - אחזר לדעת לא רצה לתרץ כך לצדדין קתני דסוף סוף אהחזירוהו צ"ל לעולם לצדדין קתני (ועוד) דניחא ליה לפרש שיתקיימו דברי רב נחמן הראשונים:

לא הפסידו את מקומן - אע"ג דהבא מחוץ לתחום אסור למי שנשתלח לו הני מילי התם דאיתיה חוץ לתחום אבל הכא דהשתא הם במקומן שרי אפילו להאי דאפקא ולא דמי למבשל בשבת במזיד לא יאכל דהתם הוי איסור דאורייתא:

במזיד לא יאכלו - משמע לשום אדם לא יאכלו ואף על גב דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר כיון שנעשה איסור על ידי ישראל החמירו:

דף מב.

מכלל דתנא קמא במזיד נמי שרי - נראה דהלכתא כתנא קמא ואף על קב דקיימא לן משנת רבי אליעזר קב ונקי הכא לא קיימא לן כוותיה אלא כרבנן כיון דסבר רב פפא כרבנן ואף בשוגג שלא במקומן נראה דהלכתא כת"ק דשרי מדקאמרינן במזיד במקומן כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי בשוגג שלא במקומן ואם כן דרב פפא דשרי במזיד במקומן כ"ש דשרי בשוגג שלא במקומן ועוד דקיימא לן דלא קנסינן שוגג אטו מזיד לא בדאורייתא ולא בדרבנן מיהו על כרחך הא דאסר ראב"י שוגג שלא במקומן לאו משום דקניס שוגג אטו מזיד דהא במקומן לא קניס שוגג אטו מזיד אלא משום כיון דאין להן אלא ארבע אמות גזרינן דילמא אתי להוציאן חוץ לארבע אמותיהן וכן איתא בירושלמי דקאמר ר' נחמיה דאמר עד שיחזרו למקומן שוגגין אתיא כר"מ דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל ואף ע"ג דהבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ואמרינן לקמן (דף מז:) דחפצי נכרים קונין שביתה ולא גזרינן שמא יוציא חוץ לעיר יש לחלק בין עיר לארבע אמות ועוד דכשנעשה ע"י נכרי לא החמירו ועוד הא דחפצי נכרי קונין שביתה היינו דגזרו בעלים דנכרים אטו בעלים דישראל ומשום הכי לא גזרינן שמא יוציא דלא גזרינן גזירה לגזירה:

ונכרים שהקיפוה מחיצות - בירושלמי מוקי לה כרבי יהושע ומיהו בקונט' פי' דאתיא נמי כר"ג דאמר נתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ואע"ג דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום דלא הקילו חכמים אלא התם דאין לו אלא ארבע אמות אבל הכא דיש לו אלפים לא הקילו:

ומטלטל בכולה ע"י זריקה - נראה לר"י דאף תוך אלפים מטלטל ע"י זריקה אבל כי אורחיה אינו מטלטל אלא ארבע אמות דלענין טלטול כי אורחיה נפרצה למקום האסור לה:

וניטלטל בכולה ע"י זריקה - אע"ג דרב הונא אית ליה בסוף פ"ק (דף יז.) דשבת גורמת והכא נאסר בתחילת שבת לא דמי להכא דרב הונא מודה במחיצה גמורה העשויה בשבת דשמה מחיצה:

דף מב:

לא ע"י משיכה - כי שקיל מבראי לגואי ליכא למיחש שמא ימשך אחר חפצו אלא כשזורק מגואי לבראי דמרחיק החפץ ממנו והא דאמר רב הונא אין מטלטלין אלא בארבע היינו כלפי צד אבראי לטלטל כי אורחיה או לזרוק דלענין זה נפרצה במלואה

למקום האסור לה אבל במשיכה מטלטל בכל מקום דלענין זה לא נפרצה במלואה למקום האסור לה וכענין זה יש בכל גגות (לקמן דף פט.) דאסר רב לטלטל טפי מארבע בכלים דבית לגג אע"ג דכלים דגג שרי לטלטל בכל הגגין כרבי שמעון והוי למקום המותר לו:

[**אמר רב הונא היה מודד ובא** - ותימה לי לרב הונא היכי מטלטל בחצי חצר הא נפרץ למקום האסור לו ורש"י פי' להלך וקשה ל' לטלטולי לא משמע להלך ועוד הא אשמעינן לעיל בבקעה דמהלך אלפים ולא גזרי' דילמא אתי להלוכי חוץ לאלפים וי"ל לענין טלטול יש לחלק בין בקעה לחצר כיון דלגבי אחריני חשיב מחיצה בחצר לא חשיב נפרץ למקום האסור לה ואי להלך כפי' רש"י איצטריך רב הונא לאשמעינן אע"ג דשייך טפי למיגזר בחצר מבבקעה אפ"ה לא גזרינן. תוספות שאנ"ץ]:

וכלתה מדתו בחצי חצר - גרסינן דחצי העיר שמעינן ליה ממתני' דכיצד מעברין (לקמן דף סא.) וא"ת חצר נמי פשיטא דמאי שנא ממערה דתנן בכיצד מעברין (שם) ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים אמה שאפי' כלתה מדתו במערה דמשמע דיש לו חצי מערה ואין לומר דהתם מיירי בכלתה מדתו בסוף המערה מדקאמר בגמרא (שם) סוף העיר אצטריכא ליה דלא תנן וי"ל דמערה לא שכיחא בה כלים ושייך למיגזר טפי בחצר מבמערה:

כתנאי (**או**) **הוליכוהו לעיר אחרת** - קצת קשה דהשתא בעי לאוקומי שמואל כר"ג ושמואל לא פסיק לקמן כר"ג אלא בספינה וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך:

אבל היכא דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום - וא"ת והרי ספינה דשבת באויר מחיצות מבעוד יום ומוכיח לקמן דפליגי וי"ל דקסבר מחיצות להבריח מים עשויות:

ורבי זירא מ"ט לא אמר כרבה - פירוש ויתיר אפי' בהעמדה וא"ת מאי קבעי מההוא טעמא דלית להו לר' יהושע ור' עקיבא מאותן סברות לית להו לדידהו דהדדי וי"ל דלר' יהושע ור' עקיבא ניחא דאית להו בכל מקום שהוא חוץ לתחום דאין לו אלא ד' אמות ולא מפלגי בין דיר וסהר וספינה אבל רבה ורבי זירא דמפלגי בין דיר וסהר וספינה בעי שפיר מר אמאי לא אמר כמר שמטעם זה יש לחלק ביניהם:

דף מג.

כי פליגי בשעמדה - השתא הדר ביה ממאי דקאמרינן איכא בינייהו שנפחתו דופני הספינה וקופץ דהשתא לרבה נמי מהלך את כולה דמודה רבה לרבי זירא במהלכת וא"ת דהכא לית ליה לרבה אליבא דשמואל דמחיצות להבריח מים עשויות ובפרק כל גגות

(לקמן דף צ.) קאמר שמואל בספינה אין מטלטלין בה אלא בד' אמות משום דמחיצות להבריח מים עשויות וי"ל דהתם ביתירות מבית סאתים ומטעם להבריח מים עשויות לא חשיבא כמוקפת לדירה והכא בפחות מבית סאתים דלא בעינן מוקפת לדירה אי נמי הדר ביה כדאמרינן התם:

האי רצו איסורא הוא - ורבי זירא לא חש לאותה קושיא ומפרש שרצו להחמיר על עצמן כשמעתייהו אי נמי היה סובר ר' זירא דאין תחומין למעלה מעשרה ורצו משום שמא תהלך ברקק כדאמרינן בסמוך:

הלכה כרבן גמליאל בספינה - פסק רשב"ם דמותר ליכנס בספינה מבע"י בערב שבת אפילו שהספינה הולכת חוץ לתחום בשבת דספינה ממילא אזלא ואיהו לא מידי עביד ובלבד שלא יצא חוץ לספינה והספינה כולה כארבע אמות והא דתניא סוף פ"ק דשבת (דף יט.) אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים אתיא כב"ש דלא שרו לעשות מלאכה בערב שבת אלא בכדי שיעשו מבעוד יום אבל לב"ה דשרו עם השמש אע"פ שהמלאכה נעשית בשבת שרי ליכנס ואע"ג דבההיא ברייתא פליגי רבי ורבן שמעון בן גמליאל אליבא דב"ש פליגי וכן משמע בירושלמי דהך ברייתא כב"ש דקתני אין מפליגין לים הגדול לא בחמישי ולא בערב שבת ב"ש אומרים אפי' ברביעי וב"ה מתירין משמע דשרי אפי' בערב שבת וקאי את"ק דאי אבית שמאי היינו ת"ק ועוד פסק רשב"ם שאפי' בשבת שרי ליכנס כיון דלאו מידי קא עביד אך אין לו אלא ארבע אמות כיון דלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום ואע"ג דב"ה לא שרו אלא עם השמש אבל בשבת לא היינו משום דדמי לאמירה דנכרי שבות ואין נראה דבפרק תולין (שבת דף קלט:) משמע דאסור גבי ההוא צורבא מרבנן דאזיל וניים במברא ועבר לאידך גיסא וסייר פירי ואמר למינם קא מיכוונא ושרי משום דהערמה דרבנן הוא וצורבא מרבנן לא אתי למיעבד לכתחילה משמע דאסור לכתחילה ואפילו לתוך התחום מדאין מזכיר שם יציאתו חוץ לתחום ומשמע דסייר פירי לית בו איסורא דאפי' בשכר שרי כדאמרינן (שם ד' קנא.) שמור לי פירותי שבתחומך ואני אשמור פירותיך שבתחומי וטעם שאסור ליכנס בספינה אומר ריצב"א משום דדמי לשט בנהר ואסור גזירה שמא יעשה חבית של שייטין אי נמי שמא ינהיג הספינה והוי כמוליכה ארבע אמות בכרמלית וריצב"א מדקדק נמי מירושלמי שהבאתי שאסור ליכנס בספינה בשבת מדלא קאמר ת"ק לא בשבת ולא בערב שבת דהוה משמע דב"ה מתירין אפילו בשבת כי היכי דנקט ולא בערב שבת משום ב"ה ואור"י דאותן בני אדם שמדליקין נרות בספינה בערב שבת ואוכלין שם וסומכין על כך להפליג בספינה בשבת לא שפיר עבדי דסוף סוף הם מפליגין בשבת ומה שפירש רשב"ם שמי

שנכנס בספינה בשבת אין לו אלא ארבע אמות אין נראה דקיימא לן כרב דאמר אפילו דיר וסהר דלא שבת באויר מחיצות הלכה כר"ג מדפריך לקמן (ד' מד.) בפשיטות גבי נחמיה בן חנילאי פשיטא דבלא מלו גברי עסקינן דאי בדמלו מאי תיבעי והאמר רב הלכה כר"ג בדיר וסהר ולקמן (ד' מז:) נמי גבי הנהו דכרי דאתו למברכתא דחשבינן כל העיר כארבע אמות היינו כרב אע"ג דרב חננאל פסיק כשמואל והביא ראיה מחנניה דאמר אמש הכריע (בן) אחי אבא כו' אין הלכה כן דהא אמרינן בשבת פרק כירה (שבת ד' מ.) הכרעה דברייתא לאו הכרעה היא ועוד דאחי אבא רבי יהושע והחולק אינו יכול להכריע וכן פסק רב אלפס דקיימא לן כרב באיסורי ועוד רצה רשב"ם להתיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום וחזר בו משום שמא יפגעו בו ליסטים או שמא ישכח וירד ואין לו אלא ארבע אמות ואומר ר"י דאפילו ליכנס בו בערב שבת אסור דדוקא בספינה שרי ליכנס בערב שבת אבל הכא כיון דאפשר לו לירד אסור מיהו בספינה אין לו להחמיר אפילו נזדמן לו יבשה שיכול לירד לא פלוג רבנן בספינה ועוד אם בהמה מנהיג בקרון פשיטא דאסור להשתמש בבעלי חיים שמא יחתוך זמורה:

דף מג:

ואסור לשתות יין כל ימי החול - וא"ת מאי שנא דלא אסרינן כהן לשתות לעולם יין כדאמרינן בסנהדרין (ד' כב:) אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו פי' שעברו כמה שנים שלא נבנה הבית ואמאי לא חיישינן לבן דוד כי הכא וי"ל דהתם ליכא איסורא דאפשר בכהן אחר או יישן מעט אבל הכא אי אתי עובר על נזירותו ובפ"ק דביצה (ד' ה:) נמי אמרינן חיישינן לשמא יבנה ור"ת מפרש ביום שבן דוד בא שראוי לבא והשתא לא קשיא מידי וניחא נמי מה שמקשינן אמאי אסור והלא משיח בן יוסף יש לו לבא תחילה ועדיין לא בא אבל קשה האי דפריך בסמוך בחול נמי לשתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול מ"מ היה ראוי לבא י"ל דלפי המסקנא פריך דמוקמינן דקאי בשבת וקנדר משום הכי פריך בחול לשתרי יום שנדר בו שאינו ראוי לבא באותו יום הואיל ולא אתא אליהו מאתמול:

דלא אתא אליהו בשבת - וא"ת ודלמא אתי בערב שבת ויבשר בשבת וי"ל דקרא הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' משמע ביום שבא יבשר:

האי תנא ספוקי מספקא ליה - וההיא דתנן בפרק קמא דפסחים (ד' יג.) דקאמר לדבריך אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם איכא למימר נמי מספקא ליה וההוא שמשיב כבר מובטח להם לישראל שאין אליהו בא בשבת ולא בערב שבת ולא בערב

יו"ט נראה לי דהכי פירושו כי היכי דלא בא לא בערב שבת ולא בערב י"ט מפני הטורח של תקון סעודה הכי נמי בשבת קודם אכילה מפני טורח סעודת שבת:

מותרין אתם שכבר הייתי מסתכל בשפופרת וכו' - אפילו לרבי מאיר דאמר לקמן מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר אם לא היתה כוונתו לכך לא יכנס הכא מתכוונים היו לשבות בעיר והיו סומכין על שפופרת של ר"ג:

יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן - הכא משמע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו רב נחמן סתם וכן בכמה מקומות ודלא כפ"ה דסוף פרק כל הגט (גיטין ד' לא:) דקאמר רב נחמן בר יצחק אנא לא צריכנא להו פירוש לבי ריש גלותא ופ"ה התם משום דהוי חתנו של ריש גלותא דהא רב נחמן סתם הוי חתנו של ריש גלותא כדמוכח בהעור והרוטב (חולין ד' קכד.) אלא הא דקאמר לא צריכנא משום דעשיר היה ורב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב דהא רב נחמן סתם היה חבירו דרב ששת ובירושלמי מוכח דרב נחמן בר יעקב היה חבירו דרב ששת וגם בשום מקום בש"ס אינו מזכיר בפירוש רב נחמן בר יעקב אלא אצל רב נחמן בר רב חסדא או רב נחמן בר יצחק:

ויתיב רבא וקמבעיא ליה - גרסינן ול"ג אמר ליה רב נחמן בר יצחק דהכא פשיטא ליה במחיצה של בני אדם שמותר לעשות ובתר הכי פריך רב נחמן בר יצחק לרבא מנפל דופנה דאסור לעשות:

אילימא בדלא מלו גברי - ואם תאמר כי לא מלו גברי נמי ילך אל מקום שהמחיצה מגעת ואחר כך יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום ויש לומר כיון שכבר עשו פעם אחת ידעו שלדעת כן עשו ואסור מכאן ואילך כדמסיק בסמוך בשמעתין:

דף מד.

או דילמא בדמלו גברי עסקינן - והשתא אפי' אי אין הלכה כרבי אליעזר יכנס וא"ת כיון דאמרי רבנן אפי' אמה אחת לא יכנס אע"פ שד' אמות שלו מובלעות בתוך התחום ראשון ה"נ כי מלו גברי מחיצות ומגיעות תוך התחום לא יכנס ויש לומר דלא דמי דהכא כשתסלק מחיצה דגברי וכבר יצא ע"י מחיצה מארבע אמות שנתנו לו חכמים ומעתה היה ליתן לו ארבע אמות אחרות וכיון שהוא בתחום ראשון לא ניתן לו ד' אמות אחרות אלא חוזר לתחומו הראשון אבל בהבלעת ד' אמות שלא הפסיד בכניסתו ד' אמות לא יכנס:

דאי בדמלו מאי תבעי ליה - ואף על גב דרבי מאיר פוסל לקמן בהמה לדופן סוכה פשיטא ליה דהלכה כרבי יהודה אבל אין לפרש דבאדם אפי' רבי מאיר מודה דלא שייך

ביה שמא יברח דלאו היינו טעמא דר' מאיר כדמסיק פרק הישן (סוכה ד' כג.) והא דפריך לקמן אדם וכלים מי שמעינן ליה היינו למאן דמפרש בסוכה דטעמא דרבי מאיר חיישינן שמא תברח:

כדי שלא תפול חמה על המת - והא דאמרינן בפרק כירה (שבת ד' מג:) אין עושין מחיצה למת בשביל מת הא דשרי הכא היינו כדמפרש התם באין בני אדם ויושבין בצדו וכו' ור"י מפ' דהכא הוי שפיר בשביל חי שאם יסריח המת יצטרכו לצאת מן הסוכה:

פקק החלון - בפ' כל הכלים (שבת דף קכה:) פ"ה דהאי חלון הוי למעלה בגג אבל מן הצד לא שייך איסור אהל והביא ראיה מפ' כל גגות (לקמן ד' צד.) גבי רב ושמואל דהוו יתבי בההוא חצר נפל גודא ביני וביני אמר שמואל נגודו ליה גלימא אהדריה רב לאפיה ופריך לשמואל למה לי למעבד הכי והאמר זה מטלטל עד עיקר מחיצה כו' ומשני דשמואל עביד לצניעות בעלמא משמע שאם היה שמואל אוסר לטלטל כרב לא הוה קשה מידי דהיכי שרי למיעבד הכי אלמא לא חשיב אהל בדפנות מן הצד והא דקפיד רב לא אעשיית מחיצות אלא משום דקסבר אסור לטלטל הסדין בתוכה ובפ"ק דסוכה (ד' טז:) גבי עובדא דשכחו ולא הביאו ס"ת מערב שבת למחר פרסו סדינין על גבי עמודין והביאו ס"ת וקראו בו ופריך פרסו לכתחילה ומי שרי והאמר מר הכל מודים שאין עושין אהל עראי בתחלה בשבת רש"י ל"ג אלא פרסו סלקא דעתך פירוש איך הביאו דרך רשות הרבים ומשני אלא שמצאו סדינין פרוסין ואין נראה למחוק הספרים ועוד מאי קשיא ליה איך הביאום דלמא הביאום דרך מלבושים ועוד דבשמעתין מוכח דמן הצד שייך עשיית אהל דאעשיית דופן מייתי ליה ועוד דלשון חלון שייך בכותל ובגג קרי ליה ארובה כדתנן (ביצה דף לה:) משילין פירות דרך הארובה ונראה לר"ת דמן הצד שייך עשיית אהל והיכא שהמחיצה מועלת להתיר חשוב עשיית אהל בתחלה כההיא דפירסו סדינין ולרב דאסר לטלטל בכל גגות שייך עשיית אהל לכתחילה ואעשיית מחיצות קפיד והוי כדופן ג' של סוכה דחשבינן ליה הכא אהל אבל לשמואל דשרי לטלטל לא חשיב אלא תוספת אהל כמו דופן רביעית של סוכה דחשיב ליה תוספת משום דבלאו הכי מישתרי ואי הוה אסיר שמואל כל שכן דהוה פריך ליה היכי שרי למיעבד הכי ומאן דשרי תוספת אהל למעלה נמי שרי כדמוכח בהמוצא תפילין (לקמן דף קב.) גבי הני דיכרי דבימא בעו טולא ובליליא בעו אוירא ובפ' הישן (סוכה דף כז:) גבי ר"א ששבת בסוכתו של ר' יוחנן:

רבי מאיר דקפסיל התם אלמא לאו מחיצה היא - השתא בעי למימר דאיירי בדופן שלישית אפ"ה לא חשיב אלא תוספת בעלמא לר"מ דקפסיל וקשה הא קתני בהדיא

התם כדי שישתה ויאכל וישן ובקונטרס פי' דהוה מצי למפרך אלא בלאו הכי פריך שפיר אך מ"מ קשה דמאי פריך בסמוך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור הא אמר דלר"מ דקפסיל לא חשיב אלא תוספת בעלמא ע"כ יש לומר דהיינו ודאי דפריך מדקאמר כדי שיאכל וישתה וישן אלמא מיתכשר סוכה בהכי דעיקר מצות סוכה בג' דברים הללו ואם כן הרי עשיית אהל לכתחילה הוא אך קשה להשר מקוצי דהשתא כי משני הא ר"מ הא ר' יהודה לא תירץ כלום אמעשה דנחמיה ונראה לפרש דה"פ כיון דפוסל ר"מ לז' ימי סוכה שאינה יכולה לעמוד שם כל ז' גבי נחמיה שרי לכתחילה אע"ג דמהני לא חשיב אלא תוספת בעלמא כיון שאותה מחיצה אינה ראויה לז' וכן הא דקתני כדי שיאכל וישתה וישן שרי דליכא למיחש שמא תברח לפי שעה ובתר הכי פריך אימר דאמור רבנן להוסיף לכתחילה מי אמור דכיון דמהני אפי' לשעה חשיב עשיית אהל לכתחלה כמו פקק החלון:

דף מד:

כל היוצאין להציל חוזרין למקומן - הא דלא חשיב ליה בפ"ק דביצה (דף יא:) גבי הנך ג' דהתירו סופן משום תחילתן דזה אינו חידוש וכל הנהו צריכי כדאמרינן התם:

ומר סבר הבלעת תחומין לאו מילתא היא - פ"ה ולית ליה לרבה הא דנהרדעי דאמרי לעיל (דף מא:) אי פקח הוא עייל לתחומי' וכיון דעל על ולר"י נראה דאית ליה הא דנהרדעי כיון שנכנס בתחומו מפני כבוד הבריות ויצא מד' אמותיו כיון שצריך ליתן לו ד' אמות חדשות יכול לחזור ולקנות תחומו הראשון אבל הכא מכיון שיצא חוץ מתחומו וקנה לו תחום אחר לא הותר ליעקר מתחום שקבע כדפי' לעיל דאי לאו הכי תיקשי לה מתני' לנהרדעי דאמרי אפי' אמה אחת לא יכנס ואף על גב דע"י ארבע אמותיו נכנס לתחומו הראשון ולא אמר כיון דעל על:

דף מה.

ומדרבי אליעזר קמותבת ליה למר - משמע דרבה אמר אנא דאמר כרבנן וזה קשה ללשון שני דרש"י דרבה אית ליה הבלעת תחומין מילתא היא לענין ליכנס ולרבנן לית להן הבלעה כלל:

אי מצלח אי לא מצלח - וא"ת א"כ היכא דריש ר' דוסתאי דמחללין עליו השבת דלמא חול היה אי משום דמספקא ליה דכתיב וישאל דוד הא מסקינן אי מצלח אי לא מצלח ויש לומר דמוכחא מילתא מדקאמר נלחמים בקעילה דקרי ליה מלחמה ומסר דוד

נפשיה עליה אע"פ שלא באו אלא על עסקי תבן וקש שמע מינה דמחללין עליה נמי את השבת:

דף מה:

להודיעך כחן דרבנן - ואם תאמר וליפלגו בכלים להודיעך כחו דר' יוחנן בן נורי אע"ג דליכא למימר בהן הואיל וניעור קני שביתה וכח דהתירא עדיף וי"ל הא דקנו להו שביתה לאו קולא היא אלא חומרא היא דאדרבה לרבנן דלא קנו הוי קולא דהוי כרגלי המוצאן ויכול להוליכן למקום עירובו והכי מוכח בשמעתא דאין דין אדם וכלים שוין למ"ד אין קונין שביתה ולקמן נמי קרי ליה חומרא דקאמר צריכא אי אשמעינן הלכה כרבי יוחנן בן נורי ה"א בין לקולא בין לחומרא פי' קולא גבי אדם וחומרא גבי כלים:

ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם - פי' כאותו שיזכה בהן ראשון ואם נתנן לאחר הרי הן כרגלי הראשון אבל אין לפרש דלעולם הרי הן כרגלי כל אדם שהן בידו דהא בור עולי בבל אמרינן בסמוך דהוי כרגלי הממלא אלמא כל היכא דלא קנו שביתה הרי הן כרגלי הזוכה ראשון ולקמן [דף מו.] דתניא גבי נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ובתוספתא דמסכת ביצה [פ"ד] קתני בהדיא הרי הן כרגלי הממלא משמע דהכל אחד:

ליקנו שביתה באוקיינוס - ואפילו אם אין תחומין למעלה מי' והעבין שותין מאותו שלמעלה שגבוהין מי' כיון שכל המים מחוברין יחד חשובין כאילו מונחין בארץ ולא דמו לספינה ששטה על המים וכיון דקנו שביתה באוקיינוס אע"פ שבאו למעלה מי' אין להם אלא ד' אמות דהרי הן חוץ לתחום ובעובדא דר"ג דפריך [לעיל (מג.)] ואי אין תחומין למעלה מי' כי לא היו בתוך התחום מאי הוי היינו משום שגם בין השמשות בשעת קניית שביתה היו למעלה מי' ולא קנו שביתה בשום מקום ולכך כשבאו בתוך י' היה להם שביתה והיה להם אלפים אמה לכל רוח:

לימא דלא כרבי אליעזר - וא"ת ולרבי יהושע נמי דאמר מן הכיפה הוא שותה ליקנו שביתה התם אי יש תחומין למעלה מי' ויש לומר אפילו יש תחומין לא שייך קנין שביתה ברקיע:

איבעית אימא הוי ספק דדבריהם - אף ע"ג דהוי דבר שיש לו מתירין ואמר רב אשי בריש ביצה (דף ד'.) דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל אפילו בספק דבריהם בעירוב הקילו:

דף מו.

כל שכן דהוי ליה נולד ואסיר - ואע"ג דמשקין בפירי נמי אמרינן בפסחים (דף לג:) דמבלע בליעי אפ"ה לא מתסרי משום נולד אי לא גזרינן שמא יסחוט דמים בעבים בליעי טפי ואינה ניכרין כמו משקין בפירי ואפילו לא היו ניכרין משקין בפירי כלל לא חשיבי נולד כיון דמעיקרא נמי הוי אוכל אוכלא דאיפרת הוא וא"ת ולימא הא רבי שמעון היא דלית ליה מוקצה ולית ליה נולד כדאיתא ברישׁ ביצה (דף ב.) וי"ל דבנולד כה"ג דדבר חדש שלא בא לעולם כל עיקר מודה רבי שמעון וכן באפר כירה שהוסק ביום טוב נראה דמודה ר"ש דאסור לכסות בו אא"כ ראוי לצלות בו ביצה כדאמר בפרק קמא דביצה (דף ח.):

נהרות המושכין - פ"ה אפי' הן של יחיד ונראה שדקדק דאי הוה של רבים דווקא מאי איריא נהרות אפי' מים מכונסים נמי אמרי' לעיל כרגלי הממלא והיינו כרגלי כל אדם דהכא כדפרישי' לעיל דהכל אחד וכן מוכח בפרק בתרא דביצה (דף לט.) דבשל יחיד מיירי דפריך מהך דהכא אמתני' דהתם דקתני בור של יחיד כרגלי היחיד ומיהו שם לא פירש רש"י כרגלי הממלא וכרגלי כל אדם בענין אחד ור"ת מפרש אפילו מיירי בשל רבים מדקדק שפיר דדווקא משום דניידי לא קנו שביתה אבל מכונסים דקנו שביתה יש להם אלפים אמה לכל רוח כרבי יוחנן בן נורי:

הוה אמינא בין לקולא בין לחומרא - הוה ליה למימר דאיצטריך הלכה כדברי המיקל לפסוק הלכה בכל מקומות אלא דניחא ליה למימר דאפילו להך מילתא גופה איצטריך:

קמ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב - דלענין אדם הלכה כרבי יוחנן בן נורי דקני שביתה ולענין כלים הלכה כרבנן דלא קנו שביתה והרי הן כרגלי כל אדם ולא הוי תרי קולי דסתרי אהדדי דקיימא לן כרבנן דאמרי אין חפצי הפקר קונין שביתה וישן היינו טעמא הואיל וניעור קני ישן נמי קני כדפ"ה ואפילו אם לא היה משמעינן רבי יהושע בן לוי אלא הלכה כדברי המיקל בעירוב לחוד הוה משמע מדבריו דהלכתא כדברי שניהם להקל:

לסמוך עליו בשעת הדחק - פי' הקונטרס דשנת בצורת הוה ואיכא הפסד טהרות ואי אפשר לומר כן דבדחק כה"ג אפי' רבנן מודים. כדאמר בפ"ק דנדה (ד' ט:) אין שעת הדחק ראיה ומפרש התם מאי שעת הדחק שנת בצורת הוה ואיכא דאמרי דטהרות אפיש ועבוד וחשו רבנן להפסד טהרות:

דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל אפילו ביחיד במקום רבים נראה דלעולם הלכה כדברי המיקל באבל וחוץ מזו לאו למעוטי שאר מקומות דאבל קאמר כדקאמר אבילות הוא דאקילו ביה רבנן וכן מוכיח בהדיא פרק בתרא דמו"ק (דף יט:) גבי אבא

שאול ורבנן גבי קובר את מתו ג' ימים לפני הרגל וגבי בא ממקום קרוב פלוגתא דרשב"ג ורבנן (דף כב.) וא"ת כיון דאפי' יחיד במקום רבים אמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל למה ליה לשמואל למיפסק בפרק בתרא דמו"ק (דף כד.) כרשב"ג דאמר ר"ה ויום הכפורים כרגלים ויש לומר דקמ"ל אפי' ביחיד במקום רבים כדאמר לעיל ונראה אפי' ביום ראשון של אבילות דהוי דאורייתא כדאמר בה"ג דהלכה כדברי המיקל באבל מידי דהוי כהלכה כדברי המיקל בעירוב דמשמע לעיל דאפילו הוי דאורייתא הלכה כדברי המיקל מדקאמר מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד במקום וכו' משמע דאי הוה דאורייתא ניחא דצריכי וכן מוכח בפ' יש בכור (בכורות דף מט.) גבי פלוגתא דר"ע ורבנן דאמר רב אשי הכל מודים לענין אבילות דיום ל' כשלפניו דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל ואפילו ביום ראשון אינו נוהג אבילות וזה לשון ה"ג היכא דשכיב שכיבא ביום טוב ראשון או ביום טוב שני או בחולו של מועד או בי"ט ראשון של יום טוב אחרון אינו נוהג אבילות עד דנפקי יומא טבא כולהו אבל יומא בתרא דרבנן מסלק סליק למנין ז' אבל אבילות לא נהיג ביה כלל אבל שכיב שכיבא בי"ט שני של י"ט אחרון כיון דעיקר אבילות יום ראשון נהיג ביה אבילות וסליק למנין ז' דהכי אסמכוה רבנן דעיקר אבילות יום ראשון הוא דכתיב ואכלתי חטאת היום היום אסור ולמחר מותר וכתיב ואחריתה כיום מר וכיון דיום ראשון דאבילות דאורייתא ויום טוב אחרון ספיקא דרבנן אתי עשה ודאי דאורייתא דיחיד וחייל על עשה ספק דרבים דרבנן והא דאמרינן בכתובות (דף ד'.) מכניסין את המת לחדר ונוהג ז' ימי המשתה ואחר כך נוהג ז' ימי אבילות אלמא דלא דחי יומא קמא דאבילות מועד דרבנן שמא מועד דחתן עדיף טפי:

דף מו:

ואין חבין לאדם שלא בפניו - וא"ת והיכי מוכח מהכא דעירובי תחומין חמירי הלא אין הטעם תלוי בחומר אלא משום דאין חבין לאדם שלא בפניו ויש לומר מ"מ מוכח שפיר דחמירי טפי דאפילו ידעינן גבי עירובי תחומין דלמחר דעתו לילך באותו צד אפי' הכי כיון דאיכא קצת חוב שמפסיד במה שאינו יכול לילך לצד אחר אם ירצה לא הוי עירוב ובעירובי חצירות אע"ג דאיכא קצת נמי חובה שמערבין בפת שלו שלא מדעתו כדאמר בפ' חלון (לקמן דף פ.) אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף באין בני אדם ונוטלין הימנו שיתופו בע"כ וצריך שימחול להם פתן אם ירצו לצאת כדאמר בהדר (לקמן ד' סח.) כיון דאי בעי ליה מינאי ולא יהיבנא בטל שיתוף והיינו משום דחמירי טפי:

שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות - פ"ה אבל עיקר עירוב בתחומין הוא ומשנה היא זו לקמן בפרק חלון (דף פ:) ושם פירש הקונט' בענין אחר ולא אמרו לערב בחצירות לאחר שנשתתפו אלא שלא לשכח תורת עירובי חצירות מן התינוקות מדורות הבאין הלכך מקילין ביה בשיורי עירוב והכי משמע דתניא לקמן בפרק הדר (דף עא:) מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות ולר"י נראה דפי' דהכא עיקר דההיא דפרק חלון לא איירי כלל בעירובי חצירות אלא אשיתופי מבואות קאי דקתני רישא כיצד משתתפין כו' ולמה אמרו לערב בחצירות היינו פירוש אשיתופי מבואות וקרי שיתוף מבוי עירובי חצירות בכמה דוכתי:

כרבי יוסי מחביריו - והא דאמר לקמן (דף מז.) אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי מכלל דיחידאה פליג עליה אתיא כר' יעקב בר אידי:

רבי אסי אמר הלכה - פ"ה ודרשינן בפירקא ומ"ד מטין מורינן ולא דרשינן בפירקא ונראין היינו דאי עביד הכי לא מהדרינן עובדא אבל לא מורינן וקשה לפירושו דאפי' לא איתמר נראין לא מהדרינן עובדא כיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר לכן נראה לי דהלכה דאי עביד כאידך מהדרינן ומטין אורויי נמי אורינן ואם בא למיעבד עובדא כאידך מחינן בידיה ומיהו אי עביד עובדא לא מהדרינן ונראין מורין ואי בעי למעבד כאידך לא מחינן בידיה וכן משמע בפרק הכותב (כתובות פד.) גבי דנו דייני כר' טרפון וא"ת אדרבה ביש נוחלין (ב"ב דף קכד:) משמע דלמ"ד מטין היינו דיעבד מטין כהני תנאי אבל לכתחלה עבדינן כאידך גבי בכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביו דאמר רבא הלכתא אסור לעשות כדברי רבי ואם עשה עשוי קסבר מטין איתמר וי"ל דמטין דהתם היינו לענין חבריו דפליגי התם רבנן עליה ויש סובר הלכה כרבי מחברו ולא מחבריו דאתמר הלכה כחבריו ורבא סבר מטין כחבריו אתמר ולא הלכה כחבריו:

דף מז.

הכי גרסינן רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד - ואין להאריך כאן:

דף מז:

והכלים והאוצרות ששבתו בתוך התחום יש להם אלפים אמה לכל רוח - פ"ה ואפילו הן של הפקר משמע דלא מיבעיא אם יש להם בעלים וקשה דאי יש להם בעלים הרי הן כרגלי הבעלים ואפי' אם נעמידם כגון שהבעלים בעיר אחרת דהשתא לא הוי כרגלי

הבעלים ומ"מ בני שביתה הם יותר מן ההפקר ויש להן אלפים אמה לכל רוח מ"מ אין נראה להעמיד כלל ביש להם בעלים דביש להם בעלים מה לי תוך התחום מה לי חוץ לתחום ונראה דבשל הפקר איירי והא דנקט תוך התחום לאשמעינן דאפ"ה לא קני שביתת העיר וא"ת ומאי שנא דהכא יש להן אלפים אמה לכל רוח דמשמע ממקומן מדלא קתני כרגלי אנשי העיר וגבי גשמים שסמוכים לעיר הוי כרגלי אנשי העיר כדאמרינן לעיל (דף מה:) וי"ל דהתם אנשי העיר דעתם עליהם דגשמים ידועים לכל בני העיר אבל אוצרות דהפקר אם היו ידועים כבר היו זוכין בהן ועוד שמא יש לחלק משום דהתם בסמוכין וקרובין דעתן עליהן והכא ברחוקים אלא שהן בתוך התחום ומיהו נראה דאלפים אמה לאו ממקומן קאמר אלא מן העיר כמו בגשמים דלעיל דהא מוכח גבי חרס שבין שתי תחומי שבת דלרבי יוחנן חפצי הפקר שבתוך התחום קונין שביתת העיר אפילו אין דעת אנשי העיר עליהם כמו שאפרש בסמוך ובריייתא דהכא כר' יוחנן בן נורי וליכא למיפרך האי כרגלי אנשי העיר מבעי' ליה כדפריך לעיל כיון דהזכיר הכא תוך התחום משמע שפיר דאלפים אמה לכל רוח מן העיר קאמר ואף על גב דכייל להו בהדי שואל כלי מן הנכרי ונכרי אם עומד חוץ לעיר מונין לו אלפים ממקומו סתמא דמלתא נכרי בעיר עומד:

דכולה מברכתא כד' אמות דמיא - בריש פירקא פ"ה והוליכו לעיר אחרת והרי מוקפת מחיצות משמע דלא חשיב כד' אמות לענין להלך את כולה אלא במוקפת מחיצות דומיא דדיר וסהר והא מברכתא צריך לומר דמוקפת מחיצות הויא ואע"ג דגבי נותן עירובו באילן (לעיל דף לב:) פריך חוץ לעיבורה של עיר נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד' אמות וכו' משמע דתוך עיבורה של עיר נמי הוי טעמא לפי שנעשית לו כל העיר ועיבורה כארבע אמות אף על פי שאין שם מחיצה ה"מ לשובת שם או נותן שם עירובו שיש לו אלפים אמה לכל רוח ונחשב הכל כד' אמות אפילו חוץ למחיצות כיון שהוא בעיבורה של עיר אבל בבא מחוץ לתחום אינו נחשב כד' אמות בלא היקף מחיצות ואומר ר"י דבעי נמי דתהוי מוקפת לדירה דלא עדיף משבת באויר מחיצות שיש לו אלפים אמה לכל רוח אפילו הכי לא חשיב לגביה כארבע אמות בהיקף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כדאמר בשבת בתל ונקע וצריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל זה דשרי לישראל אחר או שבא בשביל נכרי שלא יטלטלנו חוץ לד"א בעיר שאין לה מחיצות שמוקפת לדירה:

חרם - לשון מצודות וחרמים שבין שני תחומי שבת צריך מחיצה של ברזל שלא יעברו מים מתחום זה לתחום זה דכל מה שבתוך תחום העיר אין לו שביתה במקומו להיות לו

אלפים לכל רוח ממקומו אלא בתר קרתא גרירא כך פי' הקונט' וכן פר"ת אלא דפי' חרם לשון והחרים ה' לשון ים (ישעיהו י"א:ט"ו) כשמעלה הים שרטון ומתייבש נשארים נקעים מלאים מים וחרם הוא נקע מלא מים וכן פר"ח חרם לשון חריץ וא"ת אמאי מוקי לה כרבי יוחנן בן נורי הא לרבנן נמי אמר לעיל (מה:) גבי גשמים הסמוכים לעיר דהוו כרגלי אנשי העיר וי"ל דהכא דמימשכי מתחום זה לתחום זה בטלה דעתם והוי כחפצי הפקר דאין קונין שביתה לרבנן והוו כרגלי הזוכה אבל לר' יוחנן דקנו שביתה כשהן בתוך תחום העיר קונין שביתת העיר אף ע"פ שאין דעת אדם עליהם קונה אבל אין לפרש דלר' יוחנן קונין שביתה במקומן ומה שצריך מחיצה של ברזל היינו כדי להכניסם לעיר לפי שמקצת המים רחוקים מן העיר יותר מאלפים אמה דאם כן אמאי נקט בין שני תחומין אפילו אי ליכא עיר שניה לא מצו להכניס מים לעיר שחוץ לתחום ועוד אפילו מחיצה של ברזל לא תועיל להכניסם לעיר מסוף אלפים אמה שהרי בתחלת העיר כלו האלפים של מים:

דף מח.

רבי יהודה היינו תנא קמא - וא"ת דילמא ר' אליעזר ור' יהודה לא פליגי אתנא קמא אלא לפרושי מלתיה קאתו וכן מצינו פרק כ"ג (סנהדרין דף כא.) גבי לא ירבה לו נשים ובריש מתני' בריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח.) ואומר ר"י דע"כ ר' אליעזר לא מפרש מילתיה דתנא קמא אלא פליג עליה דהא ת"ק קאי אר' יוחנן בן נורי דאמר יש לו אלפים אמה לכל רוח ולא הוי באמצעיתו הכי נמי ד' אמות לת"ק וא"ת א"כ מאי פריך היינו ת"ק כיון דתנא קמא ארבי יוחנן בן נורי קאי ויש לו ד' אמות לכל רוח וי"ל דסבר המקשה אע"ג דאלפים דרבי יוחנן הוי לכל רוח דהוו ד' אלפים על ד' אלפים ד' אמות דת"ק הוו ד' אמות בין הכל דומיא דטלטול ארבע אמות ברשות הרבים דהוי פי' ד' אמות לכל רוח שירצה כמו שאמר ר' יהודה לכך פריך היינו ת"ק ור"ח גריס חכמים היינו ת"ק פי' ת"ק דריש פרקין דמי שהוציאוהו נכרים אין לו אלא ד' אמות ואע"ג דאינם מענין אחד מ"מ פריך דחכמים דפליגי ארבי יוחנן בן נורי לא היה להם להזכיר ד' אמות אלא אין לו אלפים ומסתמא דיש לו ד' אמות לכל רוח:

גופו ג' אמות - וא"ת אמאי בעינן גבי היזק ראייה מחיצה ד' אמות בהשותפין (ב"ב דף ב:) וי"ל דפעמים שיש גבשושית סמוך לכותל ופעמים נמי שמגביה עקיבו ועומד על אצבעות רגליו ועוד הא דאמר הכא גופו ג' אמות היינו בלא ראשו וכן משמע בהמצניע (שבת דף צב.) דאמר המוציא משוי למעלה מיו"ד חייב שכן משא בני קהת דאמר מר

ארון תשעה וכפרת טפח וגמירי כל טונא דמידלי במוטה תילתא מלעיל ותרתי תילתי מלתתא אישתכח דלמעלה מי' הוה קאי ובכתף היו נושאים אותו ודל מי"ח טפחים ב' תילתי דארון וכפרת היינו ששה וב' שלישי טפח ונשתיירו עד הקרקע י"א טפחים ושליש אבל אם אדם עם ראשו רק י"ח טפחים יגיע הארון עד למטה מיו"ד דראש וצואר מחזיק יותר מטפח ושליש וגבי כוכין בעינן נמי ד' אמות בפרק המוכר פירות (ב"ב דף ק:) היינו עם ראשו ועובי דפי הארון ושיעור מקוה דהוי אמה על אמה ברום שלש אמות לאו משום שלא יהא גובה האדם יותר מג' אמות אלא משנכנס במים המים עולין וגם קצת ירכין ראשו והא דכתיב בתרגום מגילת אסתר פרשנדתא איצטליב על תלת אמין וכן כולם התם קטועי ראש הוו:

ופתוחות לרה"ר - דאי לאו הכי אותם שיש להם דריסת הרגל על חבירתה אוסרת עליה:

דף מח:

אבל בשני בתים לא - והא דלא מוקי לה רב יהודה כרב ששת לאו דקסבר דאפילו בשני בתים הוי עירוב לב"ה דהא אפילו כלים קאמר רב יהודה לקמן דחולק עירובו אינו עירוב דעד כאן לא קאמרי ב"ה אלא דמלי' למנא ואייתר והא דלא מוקי כרב ששת משום דפריך בסמוך לרב ששת דנהוי כחמשה ששרוין בחצר אחת וקסבר דאמר דיורין להחמיר:

לרב יהודה דאמר כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו וכו' - לרב ששת לא שייך למיפרך הכי דכיון שנתנו עירובן באמצעית ולא נתנו עירובן יחד אלא בשני בתים גלי אדעתייהו דלא ניחא להו לחיצונות להשתתף ביחד אבל כשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו ליכא גלוי דעתייהו התם כולי האי אי נמי לרב יהודה כיון שנתנה עירובה בזו ובזו נעשה כאלו דרה בחיצונות בבתיהם ונעשית לכל אחת ואחת להיות שלוחה ולרב ששת אין האמצעית נעשית שליח דאדרבה כולן דיירין בה:

יאמרו דיורין להחמיר - והא דאמר בפרק הדר (לקמן דף סו:) נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות משום דלא מצי מבטל לפנימית דאיכא חיצונה דאסרי עלייהו שאני התם דפשעה:

רשות אחת משתמשת לשתי רשויו' ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת - כן גרס הקונטרס ומפרש הקונטר' שהחיצונות משתמשות באמצעית ופי' משתמשות כמו משמשת אבל אמצעית אסורה בשתיהן דזו מושכתה לכאן וזו מושכתה לכאן וב' דירות לא יהבינן לה כיון דחיצונות לא עירבו יחד רשויות חלוקות הן והא דקאמר שמואל אף זו דברי ר"ש פי' דר"ש דווקא בענין זה התיר והא דקאמר ואזדא שמואל לטעמיה משום

דסבירא ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב ואי סבירא ליה כרב דאמר אמצעית נמי שרי לר"ש בשתיהן לא היה אומר עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן וקשה דלפי' היה לו ליגרוס משמשות שב' רשויות משתמשות בה ועוד קשה דקאמרינן לעיל [מח ע"א] דה"ק להו ר"ש לרבנן מ"ש גבי חצירות דפליגיתו כו' ולרב מה ענין זה לזה והא רבנן לא גזרו כלל דהא שרו חיצונות באמצעית ומאי קמשני נמי התם אוושא דיורין ועוד דלא שמעינן ליה לשמואל בשום מקום דקאמר הלכה כדברי המיקל בעירוב אלא ריב"ל הוא דקאמר הכי לעיל ואדרבה שמואל הוא דאית ליה בפרק חלון (לקמן דף פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה בעירוב הלכה כמותו ובר פלוגתא דר"ש דהכא היינו ר' יהודה כדאמר לעיל ומיהו בהא י"ל כיון דלא נזכר כאן ר' יהודה בפי' ליתא בההיא כללא דפסיק שמואל לקמן אלא היכא שנזכר בהדיא ועוד לשון אף לא אתי שפיר כמו שהקשה בעצמו דהוי עדיף טפי אי לא הוה תני אף דבהאי לישנא איכא למטעי דמשמע דתרוייהו שרי ועוד לפי' נחלקו רב ושמואל בפירוש לשון המשנה שהיא מותרת עמהן והן מותרות עמה לכן נראה לר"ת דרשות אחת משתמשת לב' רשויות דאמצעית משתמשת בחיצונה דליכא למיגזר (בחיצונה) כולי האי שתוציא האמצעית כלי החיצונה מזו לזו אבל החיצונות אסורות עם האמצעית דילמא אתי להחליף כלים ששבתו בחיצונה זו לחיצונה זו אבל אין לפרש טעמא דרבנן דחיצונות אסורות באמצעית משום דחיצונות אוסרות זו על זו כיון דלא עירבו יחד או משום הכי אסורות החיצונות באמצעית משום דאין דיורי חיצונות באמצעית אבל אמצעית תשמש בחיצונות דעירובה מרגלתה בשתיהן ורב יהודה לטעמיה דמוקי לעיל כגון שנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו דא"כ לא הוי אתי שפיר הא דאמר ר"ש לרבנן מ"ש התם דפליגיתו אלא ודאי טעמא משום דגזרינן וקאמר שמואל דאף זו דברי ר' שמעון דשרי חיצונות ואמצעית זו בזו אבל לרבנן שלשתן אסורות והשתא הוי שמואל לטעמיה דאמר עירבה עם שתיהן אסורה עם שתיהן כרבנן דאמרי שלשתן אסורות דהיינו ר' יהודה ושמואל פסיק כר' יהודה בעירוב אבל לרב אינה אסורה עם שתיהן דאפילו לרבנן שרי לאמצעית להשתמש עמהן וקשה למהר"י דאסורה עם שתיהן משמע אבל הם מותרין עמה מדלא קתני אוסרת על שתיהן כמו בסיפא אע"ג דאיכא למימר דאשמעינן דאסורה עם שתיהן אע"ג דליכא למיגזר כולי האי וכ"ש דהם אסורות עמה דאיכא למיגזר טפי ומ"מ כיון דלא מתסרי להשתמש יחד אלא משום גזירה אינה אוסרת על שתיהן מכל מקום כיון דלא קאמר עירבה עם שתיהן אינה אוסרת על שתיהן דהוה משמע וכולן אסורות זו עם זו אלא נקט אסורה עם שתיהן משמע ודאי דאבל הם מותרין עמה ועוד קשה דבפרק כל גגות (לקמן דף צא.) אמר שמואל הלכה כר'

שמעון דאמר גגות חצירות וקרפיפות רשות אחד הן לכלים ששבתו בתוכן בין עירבו בין לא עירבו משום דרבי שמעון לטעמיה דהכא לא גזר ונראה לפרש דהא דקאמר שמואל דלרבנן שלשתן אסורות הוי מתרי טעמי חיצונות באמצעית משום גזירה שמא יוליכו כלי חיצונה זו לחיצונה אחרת ואמצעית בחיצונות ליכא למיגזר שמא תוליך האמצעית כלי חיצונה זו לאחרת דסתמא דמילתא כי משתמש איניש במאני דידיה קמשתמש ולא במאני דחבריה כדמפרש לקמן (דף עד.) גבי שתי חצירות וחורבה אחת ביניהן ואי משום שלא יוליכו [בני] החיצונות כליהן באמצעית הא ליכא למגזר דהוי גזירה לגזירה אלא טעמא דאסורה האמצעית בחיצונות שזו מושכתה לכאן וזו לכאן ור"ש פליג אתרוייהו והשתא הוי שמואל לטעמיה דפסיק לקמן כר' יהודה בעירוב ולכך קאמר אסורה עם שתיהן כרבנן דהיינו ר' יהודה וטעמא משום דזו מושכת' לכאן וזו לכאן כדפרישית אבל הם מותרות עמה דבהא סבר כר"ש דלא גזר וכדפסק בפרק כל גגות דהלכה כר"ש דבין עירבו ובין לא עירבו לא גזר:

דף מט.

זו מביאה מתוך ביתה ואוכלת לפ"ה דווקא נקט אבל אמצעית - בחיצונות לא ולר"ת איכא למימר דלרבותא נקט דכ"ש אמצעית בחיצונות דליכא למגזר כולי האי ולפי' מהר"י נקט הא משום דמהא פריך לרבנן מאי שנא התם דפליגיתו וגזריתו והכא לא גזריתו מכדי למה הדבר דומה כו':

עירוב משום קנין - פירוש דבהאי פת מיקני רשות להדדי אע"ג דפירי לא עבדי חליפין מ"מ קנו בתורת דמים וא"ת והתנן לקמן בהדר (דף עא.) בעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין ולזה בשמן אין צריך לערב ואמר בהדר (דף עג:) נמי בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהם היום סומכין על הפת שעל השולחן משום עירוב ולמ"ד משום דירה אתי שפיר וי"ל דכיון שיש קירוב דעת ביניהן עשאוה חכמים כאילו הקנו זה לזה:

מפני שאינה מצויה - ובשאר דברים נמי אין מערבין עירובי חצירות אלא בפת דשכיח טפי וגבי שיתוף הקילו שלא להצריך פת ושרי בשאר דברים דשכיחי קצת אבל במעה דלא שכיח כלל לא:

איכא בינייהו כלים ופחות משוה פרוטה - דלמ"ד משום קנין אין מערבין בפחות משוה פרוטה אע"ג דאיכא מזון ב' סעודות וא"ת וכי איכא שוה פרוטה להוי עירוב אע"ג דליכא מזון ב' סעודות דהא אפילו בכלי הוי עירוב למ"ד משום קנין אם כן מה צריך ב' סעודות וי"ל כשמפרש ועושה דרך קנין לא בעי חזי לאכילה וקונה אפילו בכלי אבל

בסתם כמו שרגילין לערב שאין מפרשין ומדקדקין לעשות דרך קנין בעי נמי שיהא בו חשיבות אוכל:

דף מט:

וקטן - פ"ה דלמ"ד משום קנין אין קטן יכול לעשות שליח לערב עליו עירובי חצירות דלאו בר קנין הוא וקשה לפי' דלהוי כנשתתפו כמו בעל הבית שנעשה שותף לחבירו ועוד דבפרק בכל מערבין (לעיל דף לח:) אמר רב הונא קטן גובה העירוב ודוחק לומר דפליג ועוד דשמואל גופיה דאמר הכא משום קנין קאמר בפ' התקבל (גיטין דף סד:) דקטן זוכה לאחרים בשיתופי מבואות דרבנן ויש לדחות דהכא בקטן לגמרי והתם נמי מחלק בין קטן גמור ובין שאינו קטן גמור ונראה לר"ת כמו שפר"ח דבבית של קטן מיירי הכא ונראה דהלכה כרבה דאמר עירוב משום דירה דבפ' הדר (לקמן דף סו.) קאמר ר' יוחנן שוכר כמערב דמי ומפרש מה מערב בפחות משוה פרוטה וקיימא לן כרבי יוחנן לגבי דשמואל ועוד דהתם מפרש הש"ס הכי ואם כן כך הלכה:

ואמר שביתתי במקומי זכה - ואומר ר"י דבלא אמירה נמי קני כדאמרינן בפ' בכל מערבין (לעיל דף לח:) אבל ניעור דאי בעי מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי ויש לחלק שאני התם שהולך לשם כך על התחום כדי לערב אבל מדפליגי רבנן על רבי יוחנן בישן משמע דבניעור מודו דקני אע"ג דלא אמר ולעיל (דף מה.) דתנן מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו לכך לא יכנס ומוכח בגמרא דקני שביתה במקומו כעובדא דר' טרפון דקאמר בית המדרש מובלע בתוך תחומו היה והא דנקט ואמר אטו כשאומר שביתתי במקום פלוני או אגב דסיפא העני מערב ברגליו אבל עשיר לא אפי' אמר וכה"ג איכא בשנים אוחזין (ב"מ דף יא.) ראה אותן רצין אחר צבי שבור אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו והתם נמי אפי' לא אמר קני כדאמר התם בגמ' גבי ד' אמות דתקינו ליה רבנן דליקנו ואי תקינו ליה רבנן דליקנו כי לא אמר מאי הוי ונקט ואמר משום סיפא שהיה צבי רץ כדרכו אפי' אמר לא אמר כלום:

ואפילו לתחתיו של אילן לא מצי אזיל - דממקום רגליו עקר דעתיה ותחת האילן נמי לא קנה לכך לא יזוז ממקומו ואם תאמר בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה.) גבי נתגלגל חוץ לתחום קאמר ספק הרי זה חמר גמל ויש לו מביתו עד עירובו אלפים ולא אמר ולא יזוז ממקומו ואומר ר"י דהתם בעומד בעירו לא עקר דעתיה מעירו ודעתו שאם לא יקנה שם שביתה שיהיה לו תחום ביתו:

דף נ.

מאי טעמא דרב כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו - ושמואל ובריייתא דלקמן דתניא כוותיה אית להו דרבה בעלמא והכא בתחומין הקילו דאין להחמיר בהן דאין לומר דפליגי דהא הכא משמע לכאורה דהילכתא כשמואל מדדחיק לומר אליבא דרב תנא הוא ופליג ומתניתין בפ"ב דקדושין (דף נ:) במקדש אשה ובתה לא מתוקמא אלא אליבא דרבה למאי דפסיק התם דקדושין שאין מסורים לביאה הוו קדושין ועוד י"ל דהכא סבר כיון דאמר שביתתי תחת האילן והשביתה הוי ד' אמות הוי כאילו אמר ליקנו לי ד' מגו תמני ומודה שמואל במפרש ואומר שביתתי תהא בכל ח' אמות שתחת האילן דלא קני ובריייתא נמי דלקמן דטעה ועירב בשתי רוחות אע"ג דנתכוון לערב בשתי רוחות כאחת י"ל דכל המערב בשתי רוחות כאחת מסופק הוא בלבו ודעתו שאם לא יקנו לו שביתת שתיהן יקנה באחת מהן להכי הוי עירוב באחת מהן:

כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו - ואומר ר"י דלא דמי לתמורת עולה ושלמים אע"ג דליתא בזה אחר זה איתא בבת אחת כדאיתא בכיצד מערימין (תמורה כה:) ובפרק שני דזבחים (דף ל.) דהתם אפשר להתקיים שניהן כדאמר התם דתרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים אבל הכא לא קנו כל ח' אמות והי מינייהו מייתית דאי קני הני ד' לא קני הני ד' ובמקדש אשה ובתה אי תפסי קדושין בהא לא תפסי בהא וכן כל הני דמייתי בסמוך ובפרק ב' דקידושין (דף נא.) וכן קיים ליכי ומופר ליכי בנדרים (דף סט.) ועוד פי' ר"י טעם אחר ולא נתיישב לפירושו ההיא דנדרים:

שאני מעשר דאיתיה לחצאין דאי אמר תיקדוש פלגא פלגא דחיטתא קדשה - כדפירש בקונטרס שהמעשר על כל גרגיר שבו חל השם לפי החשבון הראוי למעשר כגון הפריש אחד מחמשה קדש כל גרגיר חציו אבל גבי שביתה ליכא למימר הכי דהא ארבע אמות כי הדדי בעינן ומיהו קשה הא דפריך והא מעשר בהמה דליתיה לחצאין כי איתיה נמי לחצאין תיקשי ליה אמאי עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה כי מטעם חצאין לא היה ראוי להיות מעשר רק חצי של כל אחד ואחד כמו במעשר דגן כדפירש הקונטרס וי"ל נהי דאיתיה לחצאין הוה קשיא ליה קושיא אחריתי מכל מקום הך פירכא דפריך אמאי שניהן קדושין כל עיקר לא הוה מצי לאקשויי ולר"י נראה לפרש הכי שאני מעשר דאיתיה לחצאין פירוש בזה אחר זה שאם אמר סאה אחת מהם מעשר כל חצי חטה וחטה ואחר כך אמר גם כן בסאה האחרת חל מעשר בשתיהן במקצת וכיון דאיתא

לחצאין בזה אחר זה גם בבת אחת ישנה להיות חל מעשר על סאה אחת והאחרת תהיה טבל:

ואמר רבה יצאו שנים בעשירי כו' - וא"ת דלמא התם היינו טעמא משום דאי אפשר לצמצם והאחד יצא תחילה ואפילו בלא קריאת שם הוא הקדוש כדאמר בפרק בתרא דבכורות (דף ס:) עשירי מאליו הוא קדוש וי"ל דע"כ סבר רבה דאפשר לצמצם שיצאו שניהם בבת אחת דאי אי אפשר לצמצם והאחד יצא תחילה אם כן הוה ליה למימר עשירי וחולין מעורבין זה בזה דאפילו יצא עשירי בשתיקה ואחר כך יצא אחד עשר וקרא לו עשירי אין אחד עשר קדוש כלל דהא לא נעקר שם עשירי ממנו ועוד י"ל דאפילו סבר אי אפשר לצמצם כיון דאין יכול להכיר איזה יצא קודם לחברו ונתכוון לקרות שניהם עשירי קדשו תרוייהו ולא דמי לקרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי והכא מבתרא פריך דאינו קדוש אלא מחמת דבורו והראשון נראה לי עיקר:

עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה - הגיה רש"י בפירוש כתב ידו דשניהם ירעו לפי שאין מתן דמיהם שוה שהשלמים טעונין ד' מתנות ומעשר מתנה אחת הלכך ירעו ויחלל מעות בדמי היפה שבהן ויאמר כל מקום שהם שלמים יהא מחולל על דמים האלו ויאכל שניהם במומן בתורת מעשר:

דף נ:

ומר סבר לקרבן גדול מכוין - הקשה הר"ר אפרים ל"ל לפרושי טעמא דר' יוחנן משום דלקרבן גדול קמכוין תיפוק ליה דר"י לית ליה ברירה דקסבר האחין שחלקו לקוחות הן בפרק מרובה (ב"ק סט:) ואומר ר"י דלא שייך כאן ברירה דלא צריכי לבירורן דקדשי כל היכא דאיתנהו בתערובתן וא"ת והא צריך ארבע מהן ליתן לכהן לתרומת לחמי תודה ואומר ר"י דאם הן לבדן יכול להפריש ד' מכל מ' ומ' אבל אם כולן יחד אי אפשר לתקן אם לא יפריש י"א מכל מין ומין דהא כל מין ומין יש לו עשרה חולין ועשרה קדושות ואז א"א שלא תהא אחת תרומה מן הקדושות:

דף נא.

כזה יהו כל שובתי שבת - פ"ה דגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כה"ג שנותנין שיעור אלכסון דהא ליכא למימר בהן ריבוע ועיגול ור' שמואל מפרש שמרביעין ד' אמות ברשות הרבים בריבוע עולם ואם מעביר או זורק ממזרח למערב או מצפון לדרום חייב בד"א לחודיה ואם לאלכסונו של עולם אינו חייב עד שיזרוק או יעביר ד"א ואלכסונן

ועמוד נמי ברה"ר גבוה י' ורחב ד' דבעינן נמי ד' על ד' מרובעים היינו כשמעמיד אלכסון העמוד לאלכסון העולם אבל העמיד האלכסון ממזרח למערב ומצפון לדרום לא סגי בד' על ד' מרובעות ועיר עגולה נמי אמרינן בכיצד מעברין (לקמן דף נו.) דמרבעה בריבוע עולם ור"ת מפרש דלכל צד נותנין האלכסון בזריקה ובהעברה ובתחום שבת ועמוד נמי צריך שיהא בו ששה פחות ב' חומשין והא דמזכיר בכל דוכתא ד' אמות היינו משום דנפיק מינייהו האלכסון וכוורת דפ"ק דשבת (ד' ח.) שהיא עגולה ואין לה אלכסון נקט רחבה ו' דאי הוה נקט ד' הוה משמע דלא בעי אלכסון ול"נ דפיאות דשבת ילפינן מערי הלוים והתם אין נותנין פיאות אלא לפיאות העולם כדמוכח בכיצד מעברין (לקמן דף נו:) דקאמר נמצא מגרש רביע:

דף נא:

ואהיכא קאי אאינו מכיר - ולא בעי למימר דקאי אמי שבא בדרך וחשכה לו ודברי הכל דמוכחא מתני' דבמאי דפליגי ר"מ ורבי יהודה איירי:

ולא אמרו לערב בפת אלא להקל מאן קתני לה דברי הכל - וא"ת ולר' יהודה מאי להקל איכא כיון שאפילו בבית יכול לומר שביתתי במקום פלוני וי"ל דהאי להקל היכא דליכא אילן או גדר ומקום מסויים במקום שרוצה לקנות שביתה:

ויצא עשיר חוץ לתחום - קשה לר"י דמדקרי ליה עשיר דמשמע שרוצה לחזור וללון בביתו ואיך יכול לחזור והלא אין לו אלא אלפים מעירובו לצד עירו ואפילו אם ביתו הוא הראשון בכניסתו לצד עירו לא יהיה לו בתוך ביתו אלא ד' אמות ואטו בשופטני עסקינן שילון בביתו ולא יהיה לו אלא ד"א ונראה לר"י דהא חוץ לתחום היינו חוץ לעיבורה של עיר וכה"ג איכא בכיצד מעברין (לקמן דף ס.) ועוד אומר ר"י דהאי דקאמר ויצא עשיר חוץ לתחום לא שרוצה לקנות שביתה חוץ לתחום אלא שרוצה לחזור ולקנות שביתה בתוך התחום ונקט הכי משום רבי מאיר דקתני לא יצא עשיר חוץ לתחום וקמ"ל אע"פ דיצא חוץ לתחום ודמי השתא לבא בדרך ואפ"ה אין יכול לערב ברגליו דכיון דכל עיקר יציאה זו לא היה אלא כדי לערב ואגב דנקט רבי מאיר נקט נמי רבי יהודה:

דף נב.

האי להקל להחמיר הוא - ואם תאמר תיקשי ליה לשמואל דסוף כיצד מעברין (לקמן דף סא:) דאמר שבת בעיר חריבה לרבנן מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הניח

עירובו בעיר חריבה אין לו ממקומו אלא אלפים אמה וי"ל מכל מקום בסתמא כי אורחיה כשאין נותן עירובו בעיר חריבה הוי להקל:

לומר כ"ע לא פליגי דצריך - פי' ר"ת לומר עת חמה הוא ועת צינה הוא דכיון שהחזירו מטעם זה אם כן כיון דעתו לילך כשתעבור חמה וצינה ולא יצא מתורת עני אבל אם בלא טעם החזירו אם כן לגמרי נתייאש מלילך ויצא מתורת עני אע"פ שהחזיק בדרך ורב יוסף אמר להחזיק כולי עלמא לא פליגי דצריך כי פליגי לומר דסבר רב יוסף כיון שמחמת חמה וצינה הוא חוזר אם כן נתייאש לגמרי מלילך ולא קנה העירוב לרבי יהודה אלא כשחוזר בלא טעם יתר על כן אמר ר' יוסי דאפילו הכי קנה עירוב והוה ליה לרב יוסף למנקט כי פליגי באומר אלא נקט במילתיה דרב יוסף לומר אגב מילתיה דרבה ודייק רב יוסף מדלא הזכיר ר' יהודה עת צינה ועת חמה ורבי יוסי הזכיר:

כמאן אזלא הא דאמר עולא אף על פי שמוחזר מוחזק כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי - מלשון אע"פ דייק דחזר מחמת חמה וצינה ולא קנה עירוב לרבי יהודה וכרבה לא אתיא דלכ"ע בעי רבה שיאמר עת צינה הוא ואי דאמר עת צינה לא שייך לשון אע"פ ופי' זה דחוק ופי' אחרון דרש"י נראה לר"י עיקר:

דף נב:

כמאן כרב יוסף ואליבא דרבי יוסי - פירש הקונטרס דמאע"פ דייק דמשמע דמוחזק מלקנות שביתה ואם כן לא אמר אי נמי הכי דייק אי בעי תרתי דהחזיק וגם אמירה א"כ לימא הילכתא כרבי יהודה דבין לרב יוסף ובין לרבה לרבי יהודה בעי תרתי:

תנינא חדא זימנא - דכל ספיקא לר"מ חמר גמל הוא ומתניתין נמי ספיקא הוא וקשה דמההיא היכא הויא שמעינן דהוי הכא ספק לרבי מאיר ואומר ר"י דפריך דהוה ליה למיתני כל שיכול וכו' ספק וממילא ידענא דהוי חמר גמל ומשני דה"א דהיכא דודאי לא עירב כי הכא לא הוי חמר גמל דאפילו אם הוה תנן ספק הוה מפרשינן ספק אם חשוב בכך עני כשאר בא בדרך אם לאו ולכך לא קנה עירוב דודאי עני אמרו שמערב ברגליו במקום פלוני ולא בספק עני ודינו כודאי עשיר ויהיה כבני עירו קא משמע לן:

כי תניא ההיא למודד - שאפילו כלה מדתו במערה לא יכנס אמה אחת יותר ופ"ה לא נראה והא דלא קאמר כי תניא להחשיך אמה חוץ לתחום לא יכנס דמילתא דפשיטא הוא דאין לו לצאת חוץ לתחומו אבל בכלה למערה איצטריך לאשמועינן:

מתני' כיצד מעברין פגום נכנס - פי' ר"ח פגום נכנס בנין העשוי כעין שובך כדאמרי' בזה בורר (סנהדרין דף כה:) גבי מפריחי יונים משישברו את פגמיהם ומיהו שובך ממש אין מתעבר עם העיר כדאמרינן בגמ':

דף נג.

וגשרים ונפשות שיש בהן בית דירה - הא דקתני שיש להן בית דירה לא קאי אנפשות כדמוכח בברייתא דנפשות גופיה סתמא לדירת שומר קבר עביד הלכך אף ע"ג דלא דייר בה דירה היא דנפש בנין שעל הקבר כדפ"ה בגמרא אלא אגשרים קאי דגשר וקבר ובית הכנסת וכל הנהו דקתני בגמ' בברייתא שיש להם בית דירה לאו לבית דירה עביד ואי לית ביה בית דירה לאו דירה הוא בערוך מפרש נפש ציון כדאמרינן בירושלמי אמר רשב"ג אין עושין נפשות לצדיקי' אלא דבריהם הם זכרונם וכן הביא מפ"ב דשקלים (דף ו:):

לא למדתי ממנו כו' - והא דאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נז.) בעי מיניה רבי יוחנן מרבי אושעיא פצוע דכא כהן כו' לא באותן י"ח ימים היה:

כי אצבעתא בבירא לשכחא - ור"ח גרס בביזרי פירש כשוקע אצבעו בזרעונים כמו בחרדל וכיוצא בו נראה כמו גומא וכשמסיר אצבעו חוזרת ומתמלאת הגומא מיד כך אנו כשאנו מסיימין המסכתא ומתחילין האחרת מיד שוכחין הראשונה:

דגמרי מחד רבה - לגמרא רב אחד עדיף שלא יבלבל לשונם יחד אבל למיסבר אמרינן בפ"ק דע"ז (דף יט.) כל הלומד תורה לפני רב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם:

דף נג:

עלת נקפת בכד - כלי שדולין בו יין מן הכד והא דאמר בפרק כל כתבי (שבת דף קיט.) גבי רב יוסף מוקר שבי ובפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלג:) גבי יוסף בן יועזר זבני בתליסר עיליתא דדינרי מפרש ר"ת דעיליתא הוא כלי כמו עלת דהכא ולא כמו שפי' בקונט' שם עליות וגוזמא קאמר:

גבר פום דין חי - פי' רבינו חננאל אושפיזכנא תרגום איש גבר ופי פום זה דין נא חי אל תאכלו ממנו נא מתרגמינן כד חי (שמות י"ב:ט'):

משיירין פיאה בקערה ואין משיירין פיאה באילפס - בפרק בן עזאי קתני משיירין פיאה במעשה קדירה ואין משיירין פיאה במעשה אילפס פירוש במעשה קדירה נראה כרעבתן אם אינו משייר אבל במעשה אילפס אינו נראה כרעבתן אם אינו משייר:

דף נד:

תנו לו זו וזו - והא דאמר בפרק בתרא דמגילה (דף כז:) שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להן מעולם לא קדמני אדם לבית המדרש הא והא גרמא לו אי נמי באותה שעה לא ידע שאמר ליה הקב"ה תנו לו זו וזו עד לאחר שחי ארבע מאות שנה:

דף נה.

אם היה בית אחד יוצא כמין פגום - נראה דפגום אחד נמי רואין כאילו היה פגום אחר כנגדו ומותחין חוט עליהן ולא שמותחו בחוט באלכסון מן הפגום עד ראש הא' של העיר דהא רחבה מן הצד האחד רואין אותה כאילו שוה ועגולה כאילו היתה מרובעת השתא פריך שפיר השתא פגום אחד כו':

עיר העשויה כקשת - הא דלא נקט רב הונא מלתיה אשני פגומין משום דסתם פגום הוי תוך שבעים אמה ושיריים מעיקר העיר וכיון דהוי תוך עיבור העיר אפי' יש בין פגומין יותר מד' אלפים רואין כאילו חוט מתוח עליהם ואפילו יש פגומין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושיריים של חבירו בשני ראשי העיר שמא יש לחלק דגבי פגומין שאינם מעיקר העיר אפילו אין שם הבלעת תחומין מעברין אותן עם העיר לפי שבטל אגב העיר אבל ב' ראשי הקשת שהם מעיקר העיר אין מבטלין אגב העיר ולכך בעי שיהא שם הבלעת תחומין ומיהו נראה לר"י דאין לחלק בין שני פגומין לעיר העשויה כקשת וכן פר"ח והא דלא נקט רב הונא מילתיה על שני פגומין משום דברייתא לא איירי בשני פגומין מרוח אחת אלא בפגום אחד:

פחות מד' אלפים מודדין מן היתר - רבה בר רב הונא בעי נמי בסמוך שגם בין יתר לקשת לא יהא יותר מאלפים משום דבעי שיהו תחומין מובלעין מכל צד אבל לרבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר מודדין מן היתר ואפי' יותר מאלפים בין יתר לקשת משום דאי בעי הדר אתי ליה דרך בתים ולא חש שיהו מובלעין רק מצד אחד נראה דהוא הדין נמי לדידיה אם אין בין יתר לקשת אלא אלפים דמודדין לו מן היתר אפי' יש יותר מד' אלפים בין שני ראשי הקשת דהא מצי אתי דרך היתר מראש האחד לראש האחר כיון דהיתר מובלע תוך הקשת:

ואם לאו מודדין לה מן הקשת - לא מן הקשת ממש אלא ממקום שמתקצר בפנים ואין שם ד' אלפים דלא גרע מאילו ניטל אותו של מעלה ור"ח פירש עיר העשויה כקשת שאין מתקצר והולך:

דף נה:

נפש שיש בו ד' אמות - גבי נפש הזכיר ד' אמות ולא דירה משום דסתמיה עשוי לדירה כדפ"ה וגבי גשר וקבר הזכיר דירה ומה שלא הזכיר ד' אמות לאו משום דסתמייהו ד' אמות דהא קבר סתמא לא הוי ד' אמות אלא כיון שהזכיר בית דירה כאילו הזכיר ד' אמות דפחות מד' אמות לא הוי דירה:

לא צריכא להשלים - פי' בקונטרס שהבנין לא הוי ד' אמות על ד' אמות והמערה משלימה לד' אמות ונראה לר"י דצריך שיהא בנין רוב ד' אמות ועוד יש לפרש להשלים דיש בבנין ד' אמות וקאמר שמשלימה למערה לצרפה לבנין ואין מתחילין למדוד אלא מסוף המערה:

כל עיר שאין בה ירק - פי' לפי שניקח בזול ויכול לעסוק בתורה והא דאמר בפ' תולין (שבת דף קמ:) בר בי רב לא ליכול ירקא משום דגריר משמע שגורם לו להוציא הרבה באכילת לחם התם מיירי בירק חי אבל מבושל טוב ומשביע בדבר קל:

דף נו.

כאן בעלין כאן באמהות כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים - פ"ה דעלין קשין ואמהות יפין אמהות שרשין בימות החמה יפין שמצננין הגוף בימות הגשמים קשין משמע לפירושו דעלין לעולם קשין ואפי' אמהות אינן יפין אלא בימות החמה ותימה דבפרק קמא דע"ז (דף יא.) אמר גבי אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ונראה לפרש דכאן בימות החמה וכאן בימות הגשמים כלומר עלין ואמהות חד מעלי בימות החמה וחד מעלי בימות הגשמים ואית ספרים דגרסי ואיבעית אימא הא והא בעלין אבל באמהות לעולם מעלו:

ואין בין תקופה לתקופה אלא צ"א יום ושבע שעות ומחצה - וקשה לר"י דאם יש לעולם בין ביום קצר ובין ביום ארוך י"ב שעות ביום וי"ב שעות בלילה אם כן אין התקופות שוות ולעולם האחת ארוכה מהאחרת שאם תפול תקופת ניסן בתחלת ליל ד' תפול תקופת תמוז בז' שעות ומחצה בלילה ותקופת תשרי בג' שעות ביום הרי במקום ז' שעות ומחצה הקטנות שבליל תמוז שלא נפלה תקופת תמוז בתחלת לילה אנו משלימין לה צ"א יום וז' שעות ומחצה בלילי תשרי שהן בינוניות וגם בז' ומחצה שבסוף תקופת ניסן העודפות על צ"א היו קצרות ובתקופת תמוז היו בינוניות ואם נאמר שהשעות לעולם שוות וביום ארוך ובלילה ארוך י"ח שעות ובלילה קצר ו' או להפך לא משכחת הא דאמרת אין תקופת ניסן נופלת אלא כו' אין תקופת תמוז נופלת אלא כו' [וכן שארי התקופות כולן]

וגם לא משכחת הא דאמרינן בפרק מפנין בסופו (שבת דף קכט:) דבתלתא בשבתא ובמעלי שבתא קאי מאדים בזוגי ובשאר יומי לא קאי ולפי זה משכחת לה נמי דבשאר יומי קאי ובהאי לא קאי:

דף נו:

פלגא הוי - פירוש מגרש דתחומין הוי פלגא דתחומין ולא רצה לדקדק ולהקשות דמגרש דתחומין והקרנות כך וכך הוי מתחומין וקרנות משום דפעמים הוי תלתא או רביע או חומש מן התחומין ומן הקרנות לפי מה שהעיר גדולה או קטנה:

משכחת לה במתא - הקשה השר מקוצי דמשכחת לה מגרש רביע דתחומין וקרנות במתא דהוי ח' אלפים על ח' אלפים ומגרש הוי ל"ו ותחומין וקרנות ומתא הוו קמ"ד פעמים אלף על אלף וי"ל דערי מקלט אינן גדולים כל כך כדאמר בפרק אלו הן הגולין (מכות דף י.) ערים הללו אין עושין אותם לא גדולות ולא קטנות ומהר"י אומר שמתרץ האמת דהשתא קמ"ל דמגרש אינו מרובע כדמסיק ולרבינא קמ"ל דאין מגרש לקרנות ולרב אשי דאין מגרש אלא לקרנות אבל בכה"ג לא היה משמיענו שום חידוש:

כמה מרובע יתר על העגול רביע - ואור"י דהא רביע בין בהיקף בין בגוף הקרקע כדאמר הכא נמצא מגרש רביע וכן משמע גבי ים שעשה שלמה (לעיל דף יד:) ועל ההיקף יש להוכיח בהדיא כדפ"ה דכל שברחבו טפח יש בהיקפו ג' טפחים ובטפח מרובע יש בהיקפו ד' טפחים ועל הקרקע שבפנים יש להוכיח נמי שאם תקיף טפח עגול סביב בחוטין דקין עד הנקודה האמצעי' שבעגול ותחתוך מן הנקודה ולמטה כל החוטין לב' ותפשטם יהיה העליון ארוך ג' טפחים והאחרים מתקצרים והולכים עד הנקודה שהוא חצי טפח מן החוט העליון תחתוך שוב כל החוטין לשנים ושים הארוך בצד הקצר נמצא הרבוע אורכו טפח וחצי ורחבו חצי טפח דהיינו שלש חתיכות של חצי טפח על חצי טפח ובטפח מרובע יש ד' חלקים של חצי טפח על חצי טפח:

אביי אמר משכחת - ואם תאמר לפי מה דמוקי לה לקמן במתא עגולה קשה דתחומין הוו טפי כמו שאנו מרבעין העיר ולא הוי מגרש רביע מהם ויש לומר דלא קאמר מגרש רביע אלא מתחומין שבחוץ לריבוע העיר:

דף נז.

מאי רביע רביע דתחומא - קסבר דאין מגרש לקרנות ורב אשי סבר דאדרבה אין מגרש אלא לקרנות ולא לתחומין (ומה שפרש"י דרב אשי איירי במתא דתרי אלפי לא נהירא דבכל עיר בקרנות הוי מגרש רביע):

כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא - ואין החשבון מכוון שאם תחתוך טבלא של עשר על עשר שתי וערב יהיו בה ד' טבלאות של ה' על ה' ועשה ריבוע בפנים שילך באלכסון של ארבע טבלאות תמצא בריבוע הפנימי נ' אמות על אמה שהרי הוא חציו של חיצון שהוא ק' ואם אין באלכסון של ה' אלא כמו שעולה בחשבון אמתא ותרי חומשי באלכסונא אז לא היה לו להיות בריבוע הפנימי אלא מ"ט אמות על אמה כדין ז' על ז' והאלכסון נמי של ריבוע הפנימי לא היה לו להיות עשר אלא ט' אמות וד' חומשין אלא יש מעט יותר מאמתא ותרי חומשי באלכסונא:

רב הונא אמר נותנין קרפף לזו וקרפף לזו - נראה לר"י דדוקא בשתי עיירות נותנין קרפף לזו וקרפף לזו לרבנן דכמו שלר"מ עיר דוקא דהא קרא קדריש ה"ה לרבנן דב' עיירות דוקא אבל עיר ובית אין נותנין להם שני קרפיפות אלא דוקא אם הוא תוך שבעים אמה ושיריים לעיר מתעברת לעיר וכן אם יש בית אחר תוך ע' אמות ושיריים לאותו בית של עיר אחת יכולין לעשות בורגנין כמו שירצו כדאמר בעושין פסין (לעיל דף כא.) אתיתו מברניש לבי כנישתא דדניאל דהוו תלתא פרסי כו' אמאי סמכיתו אבורגנין כי נפק אחוי ליה מתוותא דמבלען בתוך ע' אמה ושיריים והשתא אתי שפיר הא דבשמעתא דא"ל רב ספרא לרבא הני בני אקטיספון דמשחו להו תחומא מהאי גיסא דארדשיר הא מפסקא דיגלת דהוו טפי מקמ"א אמות ושליש השתא מזכיר שליש וקמ"א אמה דהוי ב' קרפיפות משום דאיירי בב' עיירות וגבי רבא נקט דאחוי ליה אטמהתא דשורא דמבלען תוך תחום בשבעים אמה ושיריים דלחבר לעיר צריך שיהיה תוך ע' אמה ושיריים ונראה דאפי' בית ובית בלא עיר נותנים להם קרפף אחת לשתיהן דאי לא תימא הכי עיר שאין לה חומה במה יתחברו כאחת אם לא ע"י שמובלעים יחד תוך ע' אמה ושיריים דאין סברא להצריך שיגעו זה לזה ולפ"ז לרבי חייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן לאו דוקא הא דקאמרי רבנן ב' עיירות דהוא הדין בית ובית אלא אגב דנקט ר' מאיר עיר אחת נקטי רבנן ב' עיירות והא דתניא בריש סוכה (דף ג:) בית שאין בו ד' אמות על ד' אמות אין עושין אותו עיבור בין ב' עיירות ק"ק מאי נפקא מינה מאותו בית דבלא"ה נותנין קרפף לעיר ואי משום שע"י הבית יוכל ללכת יותר א"כ מה היה לו להזכיר ב' עיירות אלא הל"ל אין עושין אותו עיבור לעיר ואומר רשב"ם דגרסינן התם אין עושין אותו עיבור לעיר ועי"ל

דנקט ב' עיירות משום דאז רגילות לעשות בורגנין ללכת מזו לזו כשרחוקין יותר מד' אלפים שאין יכולין לבא ע"י עירוב ואור"ת דהלכה כרב הונא דאמר קרפף לזו וקרפף לזו דגדול היה בחכמה ובמנין מחייא בר רב דזוטר מיניה טובא כדמוכח בסוף פרק יש בערכין (ערכין דף טז:) שהיה רב הונא מוכיחו והנהו אמוראי דקאמרי לאו משולשין ממש סברי כרב הונא דלחייא בר רב יכול להיות משולשין ממש ורב ספרא דקאמר הא מפסקת דיגלת דהוה יותר מקמ"א ושליש משמע דאי לאו טפי שפיר עבדי והיינו כרב הונא ועוד אפי' לחייא בר רב הא משני סיפא דמתני' דקתני לזו ע' אמה ושיריים ולזו ע' אמה ושיריים כר"מ והוי מחלוקת ואח"כ סתם וא"כ לדידיה הוה הלכה כר"מ:

דף נז:

הא ליכא אמצעי לא תיובתא דרב הונא - וא"ת לחייא בר רב נמי קשה דהא אוקי סיפא כר"מ ולא בעי אמצעי וי"ל דלדידיה איכא לפרש דהך סיפא דג' כפרים אתיא כרבנן ובא להשמיענו דעושים בורגנין הרבה זה אחר זה כל אחד תוך ע' אמה ושיריים של חבירו ליחשב הכל אחד כמו שכאן עושה אמצעי שלשתן להיות אחד:

אלא כל שאילו מטיל כו' - ובין ב' החיצונות היינו בין החיצונות לאמצעית ויש קמ"א ושליש לכאן וקמ"א ושליש לכאן כמו שפ"ה וא"ת מעיקרא נמי דקא ס"ד משולשין ממש יפרש נמי כן דבין אמצעית לחיצונות קאמר ולא יקשה לרב הונא וי"ל דבמשולשין ממש אין שייך לפרש כן דא"כ לא ה"ל למתני בין ב' החיצונות אלא הל"ל אם יש בין זה לזה קמ"א ושליש אבל כי לא איירי במשולשין ממש לא מצי למתני בין זה לזה כיון שאין האמצעי שם ביניהן ונראה דלחייא בר רב נמי צ"ל דלאו משולשין ממש דאי משולשין ממש קאמר אמאי נקט בין שנים החיצונות קמ"א אמה ושליש וכולל אויר שמכאן ומכאן בבת אחת הל"ל אם יש בין זה לזה ע' אמה ושיריים ואם כן דמודה חייא בר רב למסקנא זו אין ראייה מכאן דהלכה כרב הונא:

התם ליכא למימר מלי - פי' התם לבני אמצעי הקשת אין מודדין להם מן היתר וליכא למימר מלי בענין זה כאילו בתיהם שבקשת נתונים ביתר דא"כ מפסידין לצד אחר דאם הוי היתר למזרח מפסידין למערב וה"נ לא אמרינן מלי להיות רואין בני אמצעית כאילו עומדין בין החיצונות למדוד להם משם אלפים ודוקא לחיצונה דאמר מלי כשבאין בני חיצונה זו לילך דרך חיצונה האחרת שמודדין לכל אחת מפתח חברתה וה"נ בני ראש קשת האחד שבאו לילך לצד ראש הקשת האחר דאמר מלי ומודדין להם אלפים מראש הקשת האחר אפילו יש בין שני ראשי הקשת יותר מארבע אלפים ובלבד שלא יהא בין

יתר לקשת יותר מאלפים כמו בין אמצעית לחיצונות דהכא דלא שרי אלא עד אלפים ועי"ל דהתם לא אמרי' מלי כיון דאיכא יותר מאלפים דאביי לטעמיה דאמר כוותיה דרבא בריה דרבה בר רב הונא מסתברא וביתר מאלפים לא אמרינן מלי הכא איכא למימר מלי דאוקימנא דליכא אלא אלפים בין האמצעית לחיצונה ועוד י"ל דהתם ליכא למימר מלי כיון דהאויר שביתר אין יכול להחזיק בני הקשת והוא הדין הכא אם היה אמצעית גדולה יותר מן האויר שבין ב' החיצונות דליכא למימר מלי:

הגיע להר מבליעו - וא"ת אמאי לא כייל להו בהדי הדדי הגיע להר או לגדר מבליעו וי"ל משום סיפא דתני שמעתי שמקדרין בהרים לכך תני הר בפני עצמו אע"ג דקידור שייך נמי בגיא וגדר ואם נאמר דגיא וגדר שוין לגמרי והר חלוק קצת מהן הוה ניחא:

דף נח.

ובלבד שלא יצא חוץ לתחום - רש"י פירש בלשון ראשון שאם היה רחבו של גיא כנגד העיר יוצא חוץ לתחום והולך להבליעו שלא כנגד העיר לא ימדוד וילך חוץ לתחום עד כנגד תכלית שפת הגיא שכנגד העיר וכמנין אמות שיצא יחזור ויכנס לתוך הגיא ויציין שלא יאמרו מידת תחומין באה לכאן כדמפרש בגמ' (לקמן:) ואין נראה דבלאו הכי אי אפשר למדוד בענין זה שאם יחזור לתוך. גיא ויציין במקום שכלות מנין אמות שיצא הרי הוא מציין חוץ לתחום שאותן אמות שיצא היו במישור ואותן אמות שנכנסו לתוך הגיא הן בשיפוע ואי אפשר לומר שיתן חבל בגיא משפתו אל שפתו וכנגד אמות שיצא ימדוד על החבל וישים שם חוט המשקולת דהא כיון דגיא רחב יותר מנ' אמה אמרו חכמים שאין חבל מועיל שם דהא אפילו ע"י כלונסין אין מועיל למתוח עליהם חבל של נ' אמה מזה לזה אלא ילך למקום שיכוין ויבליע או יקדר:

ואם אין יכול להבליעו - פי' אלא א"כ יצא חוץ לתחום או שהיה גיא מעוקם כדקתני בברייתא בגמ' [ע"כ]:

ובידו חבל מדה - פ"ה במשכן של יחזקאל ור"ח כתב דההוא בספר זכריה אבל וביד האיש קנה המדה הוא ביחזקאל:

ההוא בדתרעי - וההוא דכתיב מדד את רוח הקדים חמש מאות קנים בקנה המדה סביב וכן כתיב בד' רוחות מפרש ר"י דבחבל מדה היו מודדין ה' מאות קנים:

בחבל המגג - אע"ג דשום חבל אינו מקבל טומאה דבעינן טווי ואריג כדאמר בפ' במה אשה (שבת דף סד.) משום מעלה דפרה בעי' ממין שאין מקבל טומאה:

ואם היה גיא מעוקם - פי' הקונטרס בלשון ראשון שהיה מדרונו משופע ונוח להלוך מקדרין כך שמעתי וקשה לי בה ולא פירש מה קשיא ליה בה ואומר ר"י דקשה ליה משום דבסמוך קאמר עלה לא שנו כלומר דמקדרין בגיא מעוקם אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אבל אם חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו מדידה יפה פירוש מדלג כל השיפוע ואינו מודד אלא המישור שבתוך הגיא וא"כ הא דקתני מבליעו היכי משכחת לה כל זמן שאין חוט המשקולת יורד כנגדו אכתי הוה מעוקם ומקדר ואינו מבליעו וכי החוט יורד כנגדו אין צריך. להבליעו אלא מודדו מדידה יפה ומדלג כל השיפוע ומיהו לפי' זה מצינו למימר דלא שנו לא קאי אגיא מעוקם דמקדר כדפ"ה אלא ה"פ ל"ש דמבליעו או היכא דאינו יכול להבליעו דמקדרין אלא שאין החוט יורד כנגדו ואע"ג דאוקימנא דמבליעו היכא דניחא תשמישתא בגיא מעוקם דניחא תשמישתא טפי מקדרין ומיהו מדקתני בתוספתא אם היה גיא מעוקם ואינו יכול להבליעו צ"ל כלשון שני של הקו' שהגיא מתעקם והולך סביב העיר ואם יבלע מצד אחד יכול לטעות שצריך להיות צופה והולך כמה פעמים:

אין אומרים יקוב את הכותל - פירוש שיעמיד כלונסות ארוכין מכאן ומכאן וימתח החבל מזה לזה להבליעו אלא הקילו חכמים לסמוך על אמידה בעלמא ואומדו בלבו והולך לו כדמוקי לה בדלא ניחא תשמישתיה וטורח לעלות על גביו ומיהו אם זקוף יותר מדאי עד שחוט יורד כנגדו אפילו אמידה אין צריך ומדלג כל שיפוע הכותל כדאמר שמואל בסמוך גבי גיא ודוקא גבי כותל והר הקילו היכא דלא ניחא תשמישו דאומדין משום דצריך לעלות על גביו כשרוצה להבליע וטירחא דמילתא טובא אבל גבי גיא (מעוקם) לעולם מבליע אף על גב דלא ניחא תשמישתא כל זמן שאין החוט יורד כנגדו כדאמר שמואל משום דאין טורח להבליע כולי האי:

דף נח:

איכא דאמרי א"ר יוסף אפילו יותר מאלפים - ומסיק רב יוסף כשהחוט יורד כנגדו איירי ולפי המסקנא זו לא קאי רב יוסף אהבלעה כדאמר עד השתא דהא אמרינן לעיל דמודדו מדידה יפה אלא אדרב יהודה קאי דאמר כשהחוט יורד כנגדו מודדו מדידה יפה וקמ"ל דאפילו יתר מאלפים מודדו מדידה יפה:

וכי אין חוט המשקולת יורד כנגדו עד כמה אמר אבימי עד ד"א - פי' רבינו שמואל ואין חילוק בין עמוק נ' לק' או אלף או אלפים אע"פ שב' אמות שיפוע של דבר מועט נוח להשתמש יותר מארבע אמות שיפוע של דבר גדול:

אבל מתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה - [האי מודדו מדידה יפה] דהכא לא פ"ה כההיא דלעיל שמדלג כל השיפוע אלא אדרבא אין מבליע ואין מקדר אלא מודד כל השיפוע דכקרקע חלקה דמיא ונראה דה"ה בגיא וגדר אם מתלקט י' מתוך ה' דכקרקע חלקה דמי והשתא איכא ד' דינים בכותל והר דאם מתלקט י' מתוך ה' מודד כקרקע חלקה ואם מתלקט י' מתוך ד' מבליע ואם אין יכול להבליע מקדר ואי לא ניחא תשמישי' אומדו והולך לו ואם חוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע ובגיא אין חילוק בין ניחא תשמישי' ללא ניחא תשמישי' כדפרישית ולהאי לישנא דרבא לא ידענא מאי קורין ניחא תשמיש' ומאי קורין לא ניחא תשמיש' אבל בלשון אחרון דרבא דאמר מתלקט י' מתוך ה' מבליעו והיינו ניחא תשמישתא ובמתלקט י' מתוך ד' אומדו והולך לו והיינו לא ניחא תשמישתא ולפ"ז הלשון אין בכותל והר כי אם שלשה דינים מתלקט י' מתוך ה' מבליעו ומתוך ד' אומדו וחוט יורד כנגדו מדלג כל השיפוע כך סוגיא זו מפורשת לפי שיטת הקונטרס ור"ת מפרש דחוט המשקולת קרי לכל דבר משופע וחלק שאין בו מורד ועיכוב שיוכל אדם לעמוד שם והיינו משקולת ותרגומא יתארהו בשרד (ישעיהו מ"ד:י"ג) ימסר במתקלא אפי' יהא משופע בשיפוע הרבה נקרא משקולת הואיל והוא משופע וחלק ביותר וה"פ לא שנו אלא שאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' שאין בחוט המשקולת שיוכל אדם לרדת בו ולעלות דהואיל דלא חזי להילוך הקילו בו להבליעו אבל חוט המשקולת יורד כנגדו שיש בו מורד לירד ולעלות לא הקילו להבליעו אלא מודדו מדידה יפה לגמרי כי ההיא דלקמן דמן הדין בכ"מ היה למדוד כל השיפוע כדאמרינן לקמן אין מקדרין לא בערי מקלט כו' אלא שבתחומין הקילו להבליעו כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו וכמה עומקו של גיא דמבליעין א"ר. יוסף אלפים אבל מאלפים ואילך לא דכיון דהוי כתחום שבת אין להקל בו התם כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו פי' רב יוסף קאי אמתניתין כשאין (מודד ב) חוט המשקולת יורד כנגדו ולכך מבליעין אפי' ביותר מאלפים ורבנן ואחרים כשחוט המשקולת יורד כנגדו דחזי להילוך ואפ"ה מבליעין למר עד ק' אמה ולמר עד אלפים ולהאי לישנא בתרא דרב יוסף הא דמפליג רב יהודה לעיל בחוט המשקולת יורד כנגדו היינו ביותר מק' לרבנן או ביותר מאלפים לאחרים עד כמה פי' עד כמה יהיה הגיא שמבליעין עד ד' אבל פחות מד' הוי כקרקע חלקה ומודד הכל אבל מתלקט י' מתוך ארבע אומדו והולך לו פי' ר"ת דדוקא בהר שעשוי בידי שמים הקילו להיות אומדו אבל גיא שעשוי בידי אדם כדרך שעושין גיאות ועמקים סביבות העיר לחוזק לא הקילו להיות אומדו אלא אפילו אין חוט המשקולת יורד כנגדו דלא חזי להילוך מבליעו וכן גדר ורבינו שמואל גרס לעיל בברייתא הגיע לכותל ימוד את הכותל

והכי איתא בתוספתא [פ"ד] פי' ימוד כל שיפוע הכותל ומוקי לה בדניחא תשמישתא והיינו במתלקט י' מתוך ה' ומתניתין דמבליעו היינו במתלקט מתוך ד' והכי נמי מוקי לה רבא בלישנא קמא והא דקאמר התם בדניחא כו' היינו משום דברייתא גופא מייתי אגב גררא ושייך שפיר לישנא התם לא שנו דמבליע אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאיכא ד"א לא בטלי וצריך להבליע אבל חוט המשקולת יורד כנגדו כיון דאין בשיפוע ד"א ועוד דאוקימנא מתניתין בדלא ניחא תשמישתא מדלג השיפוע ומודדו מדידה יפה וכמה עומקו של גיא דלא בטלי ד"א ומבליע אמר רבי יוסף אלפים אבל טפי מאלפים אפילו ארבע אמות אויר או יותר מדלג כל השיפוע ומידת חכמים כך הוא דפחות מארבע אמות לא חשיבי ואפילו בפחות מק' וד' אמות או יותר חשיבי עד אלפים טפי לא חשיבי איתיביה אביי עמוק ק' מבליעו ואם לאו אין מבליעו אלא מדלג כל השיפוע הוא דאמר כאחרים איכא דאמרי אמר רב יוסף אפילו ביותר מאלפים לא בטלי ארבע אמות ומבליע ה"ג התם כשחוט יורד כנגדו פירוש דרבנן ודאחרים דפחות מארבע חשיבי עד ק' לרבנן או עד אלפים לאחרים הכא כשאין חוט כו' דד' אמות חשיבי ולא בטלי אפילו ביותר מאלפים:

אין מודדין אלא מן המומחה - פי' ר"ח דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר ומומחה מלשון ומחה על כתף ים כנרת (במדבר ל"ד:י"א) שלא ילך לצדי העיר למדוד שם אלפים לפי שפעמים יש שם קרקע חלקה ונוח למדוד ואחרי כן יהיה צופה ובא לו כנגד העיר וצופה כנגד מידתו אין לו לעשות כן משום דפעמים יש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו להבליע או לקדר:

אפילו עבד אפי' שפחה נאמנים כו' - וא"ת והא אפי' עד אחד אינו נאמן כדתניא בפרק ב' דכתובות (ד' כח.) אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן זהו כתב ידו של אבא ועד כאן היינו מהלכין בשבת ומוקי לה בגמרא והוא דיש גדול עמו משמע דגדול בפני עצמו לא מהימן וי"ל דה"נ איירי בגדול עמו ולא חש כאן לפרש הואיל וכבר פי' שם ועוד י"ל דהא דקאמר התם והוא דגדול עמו לא קאי אכולהו דע"כ לא קאי אאיש פלוני שהיה יוצא מבית הספר לאכול בתרומתו דמוקי לה בתרומה דרבנן וסגי בגדול לחוד דהא אין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין:

דף נט.

למקום שריבה אין למקום שמיעט לא - פ"ה והלא יש בכלל מאתים מנה ותימה דמאי קשיא דודאי אין שומעין למקום שמיעט אלא הולכין עד מקום המרובה ועוד לישנא

דמשני אף למקום שריבה לא אתי שפיר דלמקום שריבה דוקא הוא ולא אף למקום שריבה ונראה לפרש דהולכין למקום שריבה משמע ליה דאף במקום שמיעט מצד שני מאותו רוח מוציאין המדה עד כנגד מקום שריבה ומתמי' נהי דאזלינן ממקום שריבה עד מקום שציין ואומר דשפיר ציין למקום שמיעט נמי אית לן למימר דשפיר ציין ויש לתלות בהבלעה ובקידורין ובמדידה יפה שמודדין בהר המתלקט י' מתוך ה' ולא נתלה בטעות ומשני אף למקום שריבה וכ"ש דאזלינן נמי אחר מקום שמיעט להחמיר גירס' ר"ח ובלבד שלא ירבה ממדתו ואלכסון ולא גריס באלכסון אלא גרסינן ואלכסון ומיירי שמדדו שניהן מצד אחד ולא הוי דומיא דרישא והכי פירושו דאם האחרון הרחיק ציון שלו יותר מן הראשון כמדת העיר ואלכסון אין לנו לומר שטעה אלא יש לנו לומר שהראשון קיצר ציון שלו לעיר בקרן מערבית דרומית כי באותה שעה לא היו בעיר אלא ב' וג' בתים בקרן מזרחית צפונית ומדד משם וזה מדד אחר שנתיישבה העיר ולא טעה:

ותחומין דרבנן - משמע אי הוה דאורייתא לא מהימני ואע"ג דמעשה בכל יום שמאמינין לנשים בשחיטה וניקור ולתרום חלה היינו משום דהוי בידה קודם שנעשית השחיטה הוי בידה לשחוט אבל תחומין לא הוי כלל בידה ולהכי נאמן קטן טפי בבדיקת חמץ מבתחומין שאינו נאמן בקוטנו לומר ע"כ היינו מהלכין משום דבדיקת חמץ בידו והא דקאמר גבי בדיקת חמץ בנשים ועבדים דהימנוהו רבנן בדרבנן משמע דאי הוי דאורייתא לא הימנום אע"ג דבידו היינו משום דבדיקת חמץ צריך דקדוק וטורח גדול לפיכך יש לחוש לעצלות הנשים טפי ממקום אחר וכן משמע בירושלמי דאיכא מ"ד דנשים אינן נאמנות בבדיקת חמץ מפני שהן עצילות ובודקות כל שהוא:

עיר של יחיד - פי' בקונט' שלא נכנסין בו תמיד ס' רבוא ולא חשיב רה"ר דלא דמי לדגלי מדבר ונעשית של רבים שניתוספו בה דיורין או נקבעו שווקין אז מערבין את כולה כבתחלתה ואין מבואותיה צריכין תיקון שהרי היא כחצר אחת כגון שאין בה רה"ר גמורה של ט"ז אמה ואם יש בה מפרש בגמרא תקנתא לרה"ר שבתוכה ע"כ לשון הקונטרס והדין עמו דודאי מתני' לא איירי ברה"ר גמורה מדלא קתני ורה"ר עוברת בתוכה כדקתני בברייתא בגמרא ואתיא מתני' נמי כרבנן דלית להו תקנתא דר' יהודה לערב רה"ר ומיהו בגמרא נמי לא איירי ברחב ט"ז אמה דטפי מי"ג אמה ושליש לא הוי שרי ר' יהודה בלחי וקורה כדפירשנו בפ"ק (דף ו:) אלא י"ל ורה"ר עוברת בתוכה שאינו רחב ט"ז אמה אלא יש רה"ר רחב ט"ז אמה מכאן ומכאן ובוקעין דרך העיר מזו לזו והוי רה"ר אף לתוכה דליכא ט"ז אמה כמו בין העמודין דפ"ק דשבת (דף ז.) כדפירשנו בפ"ק (דף ו:):

דף נט:

כמאן דלא כר"ע - וא"ת ולרבנן לארכה נמי יערבו לחצאין שיערבו מצד א' כל מבוי ומבוי בפני עצמו וליתיב כולה רה"ר לצד השני דהשתא בני כל מבוי ומבוי מותרין כל אחד וא' במקומו ולא יאסרו שלא במקומן וי"ל דלא דמי דשני חצירות זו לפנים מזו רגל הפנימי המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה על החיצונה דאחדא לדשא ומשתמשא ומסתלקא מלהשתמש בחיצונה דעיקר תשמיש דחצר החיצונה לבני חיצונה היה והויא פנימית בחיצונה שלא במקומה אבל הכא אף ע"ג דכל מבוי ומבוי מותר כל אחד ואחד במקומו מודו רבנן דאסרי רה"ר על צד האחד דהא מקומן הוא דרה"ר הוי להני כמו להני ולרחבה דמערבין מדמי השתא לב' חצירות משום דיש לאלו רה"ר ופתח וכן לאלו ואין צריכין להשתמש בני פתח זה בצד פתח האחר ובדאיכא דאמרי קאמר אפי' לרחבה אין מערבין דלא מצי להסתלק מר"ה כלל אע"ג דאית להו רה"ר כנגדו:

דפנימית אחדא דשא ומשתמשא - ומה שפי' בקונט' שלא יהא לה דריסת הרגל על החיצונה לאו דוקא דליכא קפידא בדריסת הרגל דא"כ היתה מסתלקת לגמרי מרה"ר דהא דרך חיצונה נפקא ואין לנו לסלקה מרה"ר כדאמרי' הכא מי מצי מסלקי להו רה"ר מהכא אלא תיחוד דשא מלהשתמש בחיצונה קאמר וכן עשיית דקה דשמעתין לענין תשמיש לא לענין הילוך:

אבל הכא מי מצי מסלקי כו' - פי' דוקא פנימית אחדא דשא מלהשתמש בחיצונה שאינה מקומה דעיקר חיצונה לבני חיצונה אבל רה"ר הוי להני כמו להני ובחנם פ"ה דברה"ר אין חילוק באמצע ארכו ולא רמז מחיצה לומר תיחוד דשא ותשמש:

מבוי מבוי נמי אסרי אהדדי - פי' בקונט' כיון דמעיקרא של יחיד הואי והיו מערבין את כולה והורגלו להיות אחד אסרי אהדדי ואפי' איכא לחי או קורה למבוי לא מהני וקשה לר"י דאמר בפ"ק (דף יד:) עושה לחי לחצי מבוי יש לו חצי מבוי אלמא משתרי חצי מבוי בפני עצמו אע"פ שהורגלו לערב כל המבוי יחד ומיהו איכא לאוקמא להה"א בדליכא חצירות פתוחות למבוי מן הלחי ולהלן:

דעבוד דקה - מחיצה גבוה ד' (ס"א י') טפחים כגון איצטבא בפני המבוי ובקונט' פירש פתח נמוך בראש כל מבוי וכפירושו נראה מדאמר בריש כל גגות (לקמן דף פט:) בנה עלייה ע"ג ביתו ועשה לפניה דקה הותר בכל הגגין כולן ולא יתכן לפרש שם אלא לשון פתח ומיהו בסוף פירקין פ"ה דקה מחיצה:

ולא שבק לה שיור - משמע דאי שבק לה שיור הוה עביד שפיר ולא הוה פריך ליה אביי מידי וא"כ משמע כפי הקונט' דפי' במתני' דשל רבים והרי היא של רבים מהני

ליה שיור וכן משמע לקמן (דף ס.) גבי מחוזא דמהני ליה שיור אע"ג דהיא של רבים כדמשמע בפ"ק (דף ו:) ומעיקרא נמי היתה של רבים דאי של יחיד לא היתה צריכה שיור והא דנקט במתני' של רבים ונעשית של יחיד לאשמועונ' דאע"ג דנעשית של יחיד בעיא שיור:

בעא מיניה כו' מרבה - לא גרס מרבה בר אבוה דעליו לא היה אומר רב נחמן לא תציתו ליה דרבו היה:

תורת פתח עליו בסול' שבין ב' חצירות - תורת מחיצה עליו להקל היה יכול למצוא נמי בסולם שבין ב' חצירות כגון שרצפו בסולמות:

דף ס.

דליערב לן מאתין - מה שפי' בקונט' דעיר של רבים ונעשית של יחיד הואי לא בא לאפוקי והרי היא של רבים אלא לאפוקי של יחיד ונעשית של רבים:

ושויה שיור לפומבדיתא - בהדי שיור דג' חצירות של שני בתים בעינן והלכה כר"ש:

היינו דאמר (ליה) חזי דלא מצווחא - שאם היה מזקיקם לעשות כווי על חנם היו סותרין את בתיהם:

וחדשה שמה - בספר יהושע (טו) היא כתובה בנחלת יהודה:

גמרא - שהיה לו קבלה משום תנא או סברא שמסברא היה אומר שכך נראה אף על פי שאין שום תנא סובר כן ולא לפסוק הלכה בא אלא שכך היו דברים נראים וקאמר מאי נפקא לן מינה כלומר הא פסקינן לעיל כרבי שמעון ומשני גמרא גמור כו' מ"מ יש לנו לחקור ולידע אם גמרא או סברא:

דף ס:

כאן שכלתה מדתו בסוף העיר - תימה ולרבנן דאמרי בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מה.) בישן בדרך שיש לו ח' על ח' ומסתמא דה"ה לנותן עירובו כיון דקים לן דנותן עירובו יש לו ד' אמות כמו שבת הוא נשכר ד' אמות שאם נתן עירובו למזרח העיר ד' אמות חוץ לעיבורה של עיר הרי הולך למזרח ח' אמות ואלפים ולמערב אלפים פחות ד' אמות מה שהעיר נחשב לו וי"ל דלר"א דאמר והוא באמצען או לרבי יהודה דאמר בורר לו ד' אמות בכל רוח שירצה מה שנשכר הוא מפסיד שנשכר ד' אמות במקום העירוב ומפסיד ד' אמות העיר דמונין לו העיר כד' אמות וא"ת לרמי בר חמא דמספקא ליה בסוף מי שהוציאוהו (לעיל דף נב.) בנותן עירובו אם יש לו ד' אמות תפשוט מהכא דאי אין לו ד' אמות א"כ מפסיד יותר ממה שנשכר שאם נותן עירוב ארבע אמות חוץ לעיבורה

של עיר לצד מזרח נשכר ד' אמות לצד מזרח ומפסיד ח' אמות לצד מערב דמונין לו ד"א שחוץ לעיבורה של עיר והעיר ד' אמות ואומר ר"י דלרמי בר חמא אם נותן עירובו אין לו ד"א גם העיר אם מובלעת תוך תחום העירוב נחשבת לו כמשהו ואין מפסיד כלום במשך העיר דהאמר בס"פ דהנותן עירובו בתוך העיר או בתוך מערה שיש בה דיורין יש לו אלפים חוצה לה ואמאי יש לו אלפים שלימות כיון דנחשבה כד' אמות ונאמר שהנותן עירובו אין לו ד' אמות אלא ודאי ס"ל שאם אין לו ד' אמות העיר נחשבת לו כמשהו וא"ת ולר"א דאמר והוא באמצען כשנתן עירובו באמה אחרונה של עיבור העיר לצד מזרח יהיה לו לצד מזרח ב' אמות ואלפים ולצד מערב אלפים פחות ב' אמות דהעיר נחשבת לו כד' אמות ולעירוב נותן ב' אמות וב' אמות שניות של עיר יעלו לחשבון אלפים ואמאי תנן המניח עירובו בעיבורה של עיר לא עשה ולא כלום וי"ל כשעומד תוך המחיצות או במקום שנחשב כד"א אין חילוק בין עומד באמצע לעומד בסוף דאפי' עומד בסופו כאילו עומד באמצעו ואין נותנין חוצה לה כלום דהא במי שהוציאוהו חוץ לתחום ונתנוהו בדיר או בסהר מהלך את כולה ולא חוצה לה ואפי' הוא עומד בסופה:

אין אלו אלא דברי נביאות - אומר ר"י דבכ"מ שאומר אין אלו אלא דברי נביאות הוי לשבח כלומר אין חכמה כזו שמבין לחלק כל כך סברא מועטת וברוח הקדש אמר דהכי משמע בפ"ק דבבא בתרא (דף יב.) גבי מנת בכרם אני מוכר לך סומכוס אומר לא יפחות לו מג' קבין א"ר יוסי אין אלו אלא דברי נביאות ומייתי עלה מיום שחרב בית המקדש נטלה נבואה מן הנביאים ונתנה לחכמים משמע דלשבח קאמר ובפ' אלו מומין (בכורות דף מה.) דאשכחן דלא הוי לשבח לא קאמר בהאי לישנא אלא עשו דבריהם כדברי נביאות פי' לאומרם בלא טעם דפריך אי אבר הוא באהל נמי ליטמא והכא נמי הוי לשבח כההוא דב"ב וקאמר רבא תרוייהו תננהי ומאי קמ"ל ריב"ל ומסיק דסוף העיר איצטריכא ליה לריב"ל לאשמעינן דלא תנן אבל אין לפרש דרב אידי קורא אותן דברי נביאות לומר שאין נראה לחלק בדבר ורבא קאמר תרוייהו תננהי ושפיר חילק ריב"ל אע"ג דבפרק בהמה המקשה (חולין דף עא:) גבי הא דאמר רבה כשם שטומאה בלועה כו' קאמר תרוייהו תננהי והתם הוי פירושו מאי קמ"ל רבה מדקא משני כי קאמר רבה כגון שבלע ב' טבעות מ"מ אשכחן נמי בפרק אין מעמידין תרוייהו תננהי דלא להקשות מאי קמ"ל קאתי אלא להביא סייעתא לדבריו גבי הא דקאמר (רבא) המקדש (בשור) הנסקל כו' מ"מ הכא משמע דרבא בא להקשות מאי קמ"ל ריב"ל מדמסיק סוף העיר איצטריכא ליה ומיהו רבינו שמואל לא גרס איצטריך אלא סוף העיר לא תנן ודוחק הוא שמוחק הספרים ועוד לא מצינו למימר דר' אידי לא סבר כר' יהושע דהא לא מתרצא מתני' ובריית אלא

כר' יהושע כדאמר לעיל ומהר"י אומר דמתני' ובריייתא איירי בלן בה ולהכי כי כלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נחשבת לו כד' אמות למנין אלפים דהא אפילו כלתה מדתו בחצי העיר בלן בה נחשבת לו כד' אמות להלך את כולה כדמשמע בהדר (לקמן דף עג.) דקאמר והרי נותן עירובו בסוף אלפים וקאתי וביית בביתיה אלמא בלן בה אפילו כלו אלפים שלו בתחילת העיר נעשית כל העיר כד' אמות וכן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לח:) דקאמר מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים לכאן ופירש רש"י דכל העיר נעשית לו כד' אמות כיון דלן בה ור' אידי לא מתמה אלא אר' יהושע דאמר אפילו במודד כשכלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נעשית לו כד' אמות ולהכי מתמה כיון כשכלתה מדתו בחצי העיר אין לו אלא חצי העיר ולא נעשית לו כד' אמות אפילו להלך את כולה כי כלתה בסוף העיר נמי אין נעשית כל העיר כד' אמות להשלים לו את השאר והשתא אתי שפיר מאי דפריך לעיל מה שנשכר ותו לא והתניא כו' ולא פריך ממתני' והתנן ולמודד שאמרו כו' דלגבי מודד הוה ידע דיש לחלק בין כלתה מדתו בחצי העיר לכלתה בסוף העיר ולהכי פריך מנותן דהוה לן בה ומשני דבלן בה נמי יש לחלק דבכלתה מדתו בחצי העיר נהי דנעשית לו כד' אמות שיכול להלך כל העיר לענין שיוכל לצאת לצד אחר של עיר לא נעשית לו כד' אמות ולספרים דגרסי נמי סוף העיר איצטריכא ליה דלא תנן אתי שפיר אף על גב דסוף העיר נמי תנן דאם לא כן תיקשה ממתניתין אברייתא כדאקשי לעיל מ"מ במודד איצטריכא ליה דהא לא שמעי' ממתניתין כדפירשתי:

דף סא.

ועוד התיר רבי - רבינו שמואל ל"ג ועוד דהאי ועוד אמילתא דלעיל מיניה קאי והכי איתא בתוספתא דמכילתין מעשה ברועה זקן שבא לפני רבי ואמר לו זכור הייתי שהיו בני מגדל יורדין לחמתן עד החצר החיצונה הסמוכה לגשר ועוד והדר קאמר שהתיר רבי שיהו בני גדר כו' ומיהו יש תוספתא שכתוב בה בתר עדותו דרועה התיר רבי שיהו בני מגדל יורדין לחמתן עד החצר החיצונה הסמוכה לעיר וניחא השתא דגרס ועוד התיר ר' שיהו בני גדר כו' כיון דמיירי לעיל במה שהתיר רבי לבני מגדל על פי עדותו של רועה ובפי' ר"ח כתוב ועוד זאת התיר רבי:

עיר העשויה כקשת הואי - פירש בקונטרס חמתן ובין שני ראשיה יותר מד' אלפים דאמר לעיל מודדין לה מן הקשת וכלה תחומן של בני הקשת בראש של גדר ואין יכולין ליכנס בה אבל בני גדר יורדין לחמתן דמודדין לגדר מחומתן וכל חמתן מובלעת בתחומיהן ופירושו תמוה דאי בני הקשת מובלעין בתחומן של גדר א"כ גם הם מותרין לעלות לגדר

ואם בבני ראשי הקשת קאמר דמובלעין בתחום גדר אכתי כל היכא דשרי להני שרי להני דבני ראשי הקשת ובני גדר באין מזה לזה ואותן שבאמצע הקשת ובני גדר תרוייהו אסרי בהדדי ונראה כפי' ר"ת דגדר עיר העשויה כקשת הואי ולא היה בין ראשיה ארבעה אלפים ומודדין לה מן היתר לפיכך באין לחמתן אבל בני חמתן אינן יכולין לעלות לגדר לאמצע הקשת ואפשר שאף מחמתן לראשי הקשת של גדר היה יותר מאלפים ואף שם לא היו יכולין לילך:

דף סא:

לית דחש להא דר' עקיבא - דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב כדפי' בקונט' ותחומין דרבנן כדפי' בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מו.):

מתני' הדר. ר' אליעזר בן יעקב אומר עד שיהו ב' ישראלים אוסרים כו' - משמע דאתרוייהו קאי ר"א בן יעקב אעכו"ם ואכותי ובגמ' מפרש דטעמא דראב"י דכיון דעכו"ם חשוד אשפיכות דמים בתרי דשכיחי דדיירי גזרו בהו רבנן שמא ילמד ממעשיו כו' וא"ת והרי כותים דלא חשידי אשפיכות דמים ולא ארביעה כדמוכח פ"ק דמס' ע"ג (דף טו:) שמעמידין בהמה בפונדקאות של כותים ומתיחדין עמהם א"כ שכיחי דדיירי ונגזור בחד ואין לומר דר"א בן יעקב סבר דכותים גרי אריות הן וחשידי דהא אפילו למ"ד גרי אריות הן לא חשידי מדפריך התם בע"ז עלה מברייתא דאסרו למכור בהמה דקה לכותים ורוצה להוכיח מתוך כך דטעמא משום דאתי לזבוני לעכו"ם ולא משום דחשידי ואמאי דלמא בכותים גרי אריות או גרי אמת הן פליגי ואומר ר"י דעיקר תקנה משום עכו"ם איתקן שמא ילמד ממעשיו ולא משום צדוקי וכותי ואגב שאסרו בעכו"ם אסרו נמי בכותי וכיון שלא נאסר אלא ע"י עכו"ם לא החמיר בהן יותר מן העכו"ם:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי א' כו' - קסבר צדוקי אינו כעכו"ם כדמפרש בגמ' ופי' בקונטרס אבל בכותי מודה דהרי הוא כעכו"ם משום דגרי אריות הן ואע"ג דת"ק דאסר כותי היינו רבי מאיר כדאמר בגמ' ושמעינן ליה דקסבר גרי אמת הן בפרק ד' וה' (ב"ק דף לח:) ואפ"ה אסר בכותי מ"מ הוצרך בקונטרס לפרש טעמא דר"ג משום גרי אריות דת"ק ניחא דלא מפליג בין צדוקי לכותי ואסר צדוקי אע"ג דישראל גמור הוא וה"ה בכותי אבל לר"ג דמפליג בין צדוקי לכותי ע"כ צריך לומר משום דצדוקי ישראל גמור הוא וכותי עו"ג גמור דגרי אריות הן ומיהו קשיא לר"י דמשמע בהדיא בפ"ק דגיטין (דף י.) דר"ג סבר ליה דכותים גרי אמת הן דמכשיר גט ששני עדיו כותים ואמר נמי בפ"ק דחולין (דף ה:) דר"ג ובית דינו נמנו אשחיטת כותים ואסרוה ומפרש התם טעמא משום דסבירא

להו כר"מ דגזר על יינם לפי שנמצא להם דמות יונה וחייש למיעוט ש"מ דגרי אמת הן דאי גרי אריות הן לא היה צריך למיגזר עליהן ומאליהן קמיתסרי ובקונטרס פירש דההיא רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אבל תימה דבכל מקום רגיל לקרותו או רבן גמליאל בר רבי או רבן גמליאל בנו של ר"י הנשיא ועוד דלא יתכן דר"מ דהוה קודם רבן גמליאל בר רבי גזר על יינם דרבנן ושבק שחיטה דאורייתא שהוצרך. ר"ג ב"ר לגזור עליה ועוד דאין סברא כלל דאם גזר על יינם משום יין נסך שתהא שחיטתם מותרת כיון שנחשבו כמומרי' לעכו"ם דהא אמרינן בפ"ק דחולין (דף ה.) מומר לעכו"ם אסור לאכול משחיטתו אלא ודאי ר"ג דיבנה הוה ותחלה גזר על שחיטה דאורייתא ושבק סתם יינם דרבנן ואע"ג דר"ג קודם דר' מאיר הוה תלי אותו בדר"מ משום דפשיטא לן בכל דוכתא דחייש ר"מ למיעוט ולספרים נמי דגרסי הכא רשב"ג הא שמעינן ליה בפ"ק דחולין (דף ד.) דס"ל כותים גירי אמת הן גבי מצת כותי מותרת דקתני רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים יותר מדקדקין בה מישראל ועוד דאם כן מה חדשו ר' אמי ור' אסי במה שעשאום עכו"ם גמורים לבטל רשות וליתן רשות והלא כך היו מעולם לכ"ע דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מינייהו דלענין שחיטה ויין נסך הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מינייהו ונראה לר"י דבין צדוקי ובין כותי לדירה אינם כעכו"ם ומה שלא הוסיף כותי בחסורי מחסרא בגמ' ר"ג אומר צדוקים וכותים אינם כעכו"ם היינו משום שלא בא המתרץ אלא לתקן שלא יקשה צדוקי מאן דכר שמיה ועוד י"ל דאפילו ר"ג עצמו לא הזכיר בדבריו כשחלק על תנא קמא אלא צדוקי לבדו לפי שלא הביא ראייה אלא מצדוקי וא"ת אי גרס רשב"ג היכי פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב ור' יוחנן נמי דקאמר נהגו כר"א בן יעקב הא ר' יוחנן נמי אמר הלכה כרשב"ג במשנתינו וי"ל דלא פסקינן בגמרא כר"א בן יעקב אלא על עיקר דבריו דלא אסר בחד ישראל עד שיהו שנים אבל בהא דסבר ליה כת"ק דכותים כעכו"ם לא פסקינן כוותיה ואפשר דבהא הלכה כרשב"ג דאינן כעכו"ם ועוד דהאידנא לא נפקא לן מידי לענין כותים לבסוף כשעשאום עכו"ם גמורים:

דף סב.

חצירו של עכו"ם הרי הוא כדיר של בהמה - ואם יש בתים הרבה של עכו"ם פתוחין בחצר מותר לישראל להכניס ולהוציא לשם מאחר שאין ישראל דר שם:

ועכו"ם לא מוגר - וא"ת ומעיקרא דס"ד דטעמא משום דדירת עכו"ם שמה דירה מ"ט דעירוב לא מהני ושכירות מהני וי"ל דעירוב וביטול בדין הוא דלא מהני שאין העכו"ם

מכיר בהן אבל יודע הוא שישראל קונה רשותו בשכירות אבל השתא דאסיקנא שהוא כדיר של בהמה ומן הדין לא בעי מידי צריך הוא לפרש מ"ט תקינו רבנן שכירות טפי מעירוב וביטול:

בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון - פירש בקונטרס דגבי ישראל כתיב והשיב את הגזלה אשר גזל אבל בעובד כוכבים לא כתיב הלכך כיון שעבר נהרג ואין משלם משמע מתוך פירושו דאפילו בגזל מעכו"ם חבירו לא מיחייב בהשבה ולא יתכן לומר כן לפי אותה שיטה דפרק בתרא דעכו"ם (דף עא:) דבעי למידק דמשיכה בעכו"ם קונה דאי אינה קונה אמאי נהרג אבל בהא דנהרג על שוה פרוטה לא קשיא ליה דבדין הוא שיהרג אע"ג דלא קני ביה משיכה כיון דהוי ממון חשוב אבל בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא ובמשיכה נמי לא קני אמאי נהרג ואי בגוזל מעכו"ם איירי א"כ אפי' בפחות משוה פרוטה ממון חשוב הוא לגבי עכו"ם דלא מחיל על פחות משוה פרוטה ובדין הוא שיהרג אף על גב דלא קני ליה כיון דחשיב ממון לגביה כמו שוה פרוטה לישראל וכל הגזלנים דמיחייבי על הגזילה אע"ג דלא קנו ליה אבל מהא דנהרג על גזל פחות משוה פרוטה מישראל דייק שפיר כדפרשתי ומשמע ליה דאיירי בגוזל מישראל מדקתני ולא ניתן להשבון כלומר דאינו חייב להחזיר ובגוזל מעכו"ם היה חייב כיון דקפיד ולא כפ"ה דפטר בגוזל מן העכו"ם משום דלא כתיבא ביה השבה ומשום קם ליה בדרבה מיניה לא מיפטר דלא שייך גבי עכו"ם דהא נטלו לסטין כסותו בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיד.) משמע דלא קנו אלא בייאוש ומוקמינן בלסטים עכו"ם ועוד דאפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחתרת ומשני דהא דמיחייב מיתה משום דמצער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו"ם דאין סברא לומר שאם ציערו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בעין לא מיחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שיפטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דאם כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמצערינא דלוקמה בגוזל מעכום:

מוהרקי ואבורגני - פירוש מוהרקי כתיבה וחותמות כמו מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח בסוף החולץ (יבמות דף מו:) ואבורגני שלוחים ור"ח פירש מוהרקי ואבורגני כמו בניין:

דף סב:

ורבי יוחנן אמר נהגו העם כר' אליעזר בן יעקב - במסכת תענית בפ' שלשה פרקים (תענית דף כו:) מפרש דהלכה דרשינן בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשינן אבל אורויי מורינן ומ"ד נהגו אורויי נמי לא מורינן אבל אי עבדי לא מחינן בידייהו ואע"ג דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל בהא קי"ל כשמואל דאמר הלכה אפילו בפירקא דריש לה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב כדפסיק ריב"ל לעיל וקי"ל כוותיה לגבי ר"י ואפי' כביעתא בכותחא חשבי ליה אביי ורב יוסף להא דראב"י ורבא נמי מודה לאביי גבי עובדא דהמן בר ריסתק אי לא משום דביטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואומר ר"י דאותן ישראלים הדרים יחידים בכרכים המוקפים חומה שיש להם מחיצות גמורות ודלתותיהן נעולות בלילה שרי לטלטל בכולה בשבת כיון דליכא ישראל אחר דאסר עליה:

מהו לאורויי במקום רביה - אומר ר"י כל הני הוראות כגון שבא מעשה לפניו ומורה לעשות כן אבל אם שואלין לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר כל מה שבדעתו ובלבד שלא יורה על מעשה שבא:

אפילו ביעתא בכותחא - מפרש בערוך דלאו בסתם ביצים איירי דאותן אין צריכין היתר דאין לך עם הארץ שלא ידע שמותרות בחלב אלא כששוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דביצה (דף ו:) ואם תאמר אמאי מותר לאוכלן בחלב מ"ש מביצת נבילה דאסרינן אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במס' עדיות (פ"ה מ"א) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו ואם תאמר אם כן מאי אפילו דקאמרינן אפילו ביעתא בכותחא דאטו מי פשיט היתר טפי משאר דברים הא פלוגתא היא דלמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא אסירי מידי דהוה אביצת נבילה ואומר ר"י דלהכי קאמר אפי' שאע"פ שכל העולם נוהגין בו היתר ובפ"ק דביצה (דף ו:) נמי פשיטא ליה להש"ס דשרייא גבי הא דאמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה דקאמרינן למאי אילימא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמו אסורה והא תניא השוחט את התרנגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ולפירוש. רבינו תם אתי שפיר שפי' דבביצת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו דכל חד וחד באפי נפשיה שרי:

כגון מגלת תענית - פירש בקונטרס דכתיבא ומנחא אלין ימים האסורין להתענות וא"א לומר הכי דאפרושי מאיסורא שרי במקום רביה כדאמרינן לקמן אין חכמה ואין תבונה כו' אלא בימים המותרים איירי אי שרי לאורויי וכי ההוא דמקצתן הוו דלא למספד

בהון דמורי הי מינייהו שרי ולפניו אסור ולאחריו מותר ובזמן שהיה מגלת תענית נוהגת קאמרינן כי האידנא בטלה מגלת תענית כדפסיק בפ"ק דר"ה (דף יט:):

רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא - כדמפרש הקונטרס שלא היה שם מקומו של רב הונא ובפומבדיתא היתה מקומו וצ"ל דתלמיד חבר דרב הונא הוה כמו רב המנונא דאורי בחרתא דארגז בשני דרב חסדא דמפרש בסמוך משום דתלמיד חבר דיליה היה אבל תלמיד גמור אין יכול להורות אפילו שלא במקום רביה כדאמרינן בשני דרב הונא לא אורי רב המנונא בחרתא דארגז אע"פ שהיה מקומו של רב הונא בפומבדיתא ואפילו רחוק ממנו שלש פרסאות או אפילו טפי אסור ואינו חייב מיתה דפריך עלה מאותו תלמיד שנתחייב מיתה על שהורה ברחוק שלש פרסאות מר"א אבל אם לא נתחייב מיתה לא הוה קשיא מידי אפילו איכא איסורא במילתיה ורבינא דסר סכינא בבבל משמע שהיה רחוק הרבה מרב אשי והיה אסור שם אם היה תלמידו גמור כו' והא דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ה:) תנחום בריה דר' אמי איקלע לאתרא דרש להו מותר ללתות חטין בפסח אמרו ליה לאו ר' מני דמן צור איכא הכא ותנא תלמיד לא יורה הלכה במקום רבו אא"כ רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל צריך לומר דתלמיד חבר הוה ומש"ה חוץ לג' פרסאות שרי והא דאמרינן בפניו אסור וחייב מיתה כל תוך שלש פרסאות חשיב בפניו כדמשמע באותו תלמיד שהורה לפני ר"א דאם היה תוך שלש פרסאות בדין היה חייב מיתה ומסתמא נמי לא בפניו ממש היה וכן בני אהרן מסתמא לא הורו בפני משה ממש ועיקר שיעור דגמרינן שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל מבני אהרן גמרינן לה והתם חייבי מיתה הוו ואומר ר"י דווקא בדבר שנראה חידוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגלת תענית בכי האי גוונא איירי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד בעצמו יודע שאינו טועה אסור להורות אבל דבר שהשואל יודע שידוע מנהגו של דבר זה כגון נותן טעם לפגם וכיוצא בו דכשמורה לו היתר אין דומה לו דבר חידוש שרי ורבינא דסר סכינא בבבל כעין דבר חידוש הוא שנוטל שררה כדאמרינן (חולין דף יז:) לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם:

דף סג.

רב המנונא אורי בחרתא דארגז - תרי רב המנונא הוו חד שהיה תלמידו של רב חסדא כדמשמע הכא ובפרק קמא דקדושין (דף כה.) גבי סבי דנזוניא דאמר ליה רב חסדא לרב המנונא זיל צנעינהו ועוד היה אחר שהיה תלמידו של רב כדלעיל בפרק כיצד מעברין (דף נד.) דאמר ליה רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך:

מאי דרוש ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט - לכאורה משמע שהקטרת שהקטירו על מזבח החיצון היה והוראת שעה היתה כדאשכחנא בקטרת של נשיאים כדאמרינן בשילהי התכלת (מנחות דף נ:) דאי על מזבח הפנימי הקטירו מאי שייכא אותה דרשה לשם והא לא היה יורד אש על מזבח הפנימי לשם קטרת דהא קי"ל בפרק אמר להן הממונה (יומא דף לג.) דמערכה שניה שעל מזבח החיצון לקטרת מיהו בתורת כהנים משמע שלבית קדשי הקדשים נכנסו להקטיר ולשם נשרפו וצ"ע:

כל הנותן מתנותיו לכהן אחד כו' - הא דקרי ליה עירא היאירי אף על פי שהיה כהן שמא אביו מאהרן ואמו ממנשה כדאמר במגילה (דף יב:) אביו מבנימין ואמו מיהודה ופשטיה דקרא כהן לדוד לאו כהן ממש הוא אלא שר כמו דאמר ובני דוד כהנים היו (שמואל ב ח':י"ח):

מביא רעב לעולם - ואף על גב דכתיב על שאול ועל בית הדמים הא והא גרם וסמוכין קדרש:

דף סג:

מיד וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק - גרסינן וגרסינן נמי מלמד שהלך בעומקה של הלכה כו' ובמלחמת עי כתיב בפרשה אחרונה וילן אבל התם כתיב בתוך העם והא דקאמר מיד לאו לאלתר הוה אלא כשהופנה הלך בעומקה של הלכה אבל לבתר מעשה דמלאך טובא הוה:

כל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל אסורין בתשמיש המטה - תימה לר"י דגבי עובדא של אוריה החתי היה ארון שלא במקומו דכתיב (הנה) הארון וישראל [ויהודה] (חונים) [יושבים] בסוכות ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים ואני [וגו'] (אשכב) [ולשכב] עם אשתי דמשמע שהיו אחרים מותרים בתשה"מ אלא שאוריה החתי היה מחמיר על עצמו לפי שהיו ישראל בצרה דהא קאמר ליה דוד (לך) רד לביתך ועוד קאמרינן בפרק חלק (סנהדרין דף קז.) גבי דוד שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום ונתעלמה ממנו הלכה זו כו' משמע בלילה היה מותר ואומר ר"י דשני ארונות היו אחד שבו שברי הלוחות מונחים ואותו היו מוליכין במלחמות כדתניא בספרי וארון ברית ה' נוסע לפניהם יומם זה שיוצא עמהם במחנה והוא ארון עץ שעשה משה בעלותו לסיני כדכתיב בלוחות אחרונות במשנה תורה ועשית לך ארון עץ ותחלה שם בו גם לוחות אחרונות כדכתיב ואשים את הלוחות בארון אשר עשיתי עד שנעשה ארון של

זהב שעשה בצלאל ואז נתנו בו לוחות אחרונות כדכתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך וכן עשה כדכתיב בויקהל ובההוא איירי הכא שהיו נאסרין בתשמיש המטה כשלא היה במקומו ואותו לא היו רגילין להוליך במלחמה כדכתיב בשילה מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה כי לא היתה כזאת מתמול שלשום שלא היו רגילין להוליכו ואז כשהוליכוהו לקו וגלה כדמפרש רש"י התם ומה שהיה עמהן במלחמת יהושע ע"פ הדיבור היה עושה הכל והא דדרשינן בפ"ק דב"ב (דף יד.) אין בארון רק כו' מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון היינו ארון שעשה בצלאל כדמשמע התם זה היה בבית עולמים דבשלמה כתיב האי קרא ואפילו למאן דדריש מאשר שברת ושמתם בארון היינו בבנין הבית שהיתה מונחת עדי עד ובירושלמי איכא פלוגתא בפרק משוח מלחמה דיש מי שאומרים ארון אחד היה [וקאמר התם קרא מסייע ליה לרבי יהודה פירוש שאומר ששני ארונות היו הארון וישראל יושבים בסוכות והלא ארון בציון היה מאי עבדין ליה רבנן שאומרים ארון אחד היה] אלא שהיה בקירוי . עד שלא נבנה בית הבחירה פירוש דבסוכות דקאמרינן לא שהיה עמהם במלחמה אלא כלומר שהיה בקירוי של חול שאינו בית המקדש אע"פ שבכך לא היו נאסרין בתשמיש המטה וגם אוריה עצמו היה נשוי בת שבע אם כן לא היה מחמיר על עצמו לפרוש מן האשה בשביל שאינו במקדש מ"מ כיון דאיכא תרתי לריעותא דישראל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם ארון אינו במקדש היה רוצה להחמיר על עצמו ואי הוה גריס בירושלמי שהיה שלא בקירוי פירוש אלא בתוך היריעה ניחא טפי דלישנא דקירוי לא משמע שיהא חול:

לחמן בר ריסתק - ר"ח גריס המן:

בטילו רשותייכו לגבי חד מינייכו - פירש בקונטרס אע"ג דאינהו אסירי להוציא מחצרותיהן למבוי כדתנן נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין אהני להו מיהו לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד שבטלו רשותם אצלו דאי לאו הכי הוו אסירי לטלטולי ביה כדאמרינן במסכת שבת פרק ר"א אומר אם לא הביא (דף קל:) דמבוי שלא נשתתפו בו עירובי חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות לא עירבו חצירות עם הבתים מותר לטלטל בכולו דכשעירבו חצירות עם הבתים שכיחי מאני דבתים בחצר וגזרינן דלמא אתי לאפוקינהו מחצר למבוי לפיכך אסור לטלטל במבוי אלא בד' אמות אבל בשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים בחצר ליכא למיגזר דאי משום דלמא אתי לטלטולי כלים ששבתו בחצר למבוי רב לטעמיה דאמר לקמן (דף צא.) הלכה כר"ש דאמר חצר וקרפף ומבוי רשות אחת הן והוא שלא עירבו כדפירש התם בקונטרס וקשיא לר"י דמסתמא הני דשמעתין היו מערבין חצירות

עם הבתים ורשות המבוי לבדו היו מבטלין דאי לא היו מערבין א"כ היו מפסידין כל החצירות שלא היו יכולין להוציא להן מן הבתים וטוב היה להם שיהו מותרין בחצירות ויאסרו כולם במבוי ממה שהיו כולן אסורין בחצירות ובמבוי בשביל האחד שהיה מותר וכיון שהיו מערבין בחצירות א"כ לא יתכן מה שפירש בקונטרס דאהני ביטול זה לטלטל בכל המבוי כלים ששבתו בתוכו וכלים ששבתו בבית היחיד דהא כיון דעירבו חצירות עם הבתים אין מטלטלין בו אלא בד' ועוד דקי"ל כוותיה דר"י דאמר לקמן (שם) הלכה כר"ש דאמר קרפף וחצר רשות אחת הן בין עירבו בין לא עירבו ולא קי"ל כההיא דרב דשבת וא"כ מתחילה נמי היה מותר לטלטל בכולו ומיהו לגבי בית היחיד ודאי מהני ביטול ואפי' לשתף בתי האחרים מהני לענין שהיחיד שביטלו רשותן אצלו יכול להוציא כלי בתיהן למבוי שהעירוב עושה אותן כבית אחד וגם אם החצירות פתוחות זו לזו ועירבו יכול היחיד להוציא מכל הבתים והחצירות למבוי שנעשין הכל אחד על ידי עירוב ומכל מקום יחיד במקום נכרי לא חשיב ע"י עירוב שאם כן לא היה צריך לעולם לשכור ואין לומר כיון שעל ידי ביטול משתרי לא היה צריך לשכור עוד כי ודאי יצטרכו שהביטול אינו מתיר אלא ליחיד אבל השאר אסורין שאם יוציאו הרי הן מחזיקין ברשותן שיש להם במבוי קודם הביטול ובטל הביטול בכך והוו להו מרובין במקום נכרי ואם תאמר כיון שכל החצירות נעשות אחת גם בתיהם כמו כן נעשין אחד על ידי עירוב כשיבטלו המבוי לאחד למה יהיו הם אסורין וכי אם שנים דרים בבית אחד ובטלו בני החצר רשותן לאחד מהשנים וכי לבדו יהא מותר להוציא מן הבית לחצר וחבירו הדר עמו יהא אסור ולא יועיל הביטול לו זה אינו קשיא כלום כי אם נרצה נוכל לומר אין הכי נמי מיהו לא צריכין למימר הכי כי אפי' אם נאמר שא"א שיהא זה אסור וזה מותר אלא לשניהם מועיל הביטול בשוה אע"פ שלא ביטלו אלא לאחד יש ליתן טעם גדול בדבר כי שנים בבית אחד כאיש אחד דמו וגם לענין להיות יחיד במקום נכרי אבל ע"י עירוב אין נעשין יחיד במקום נכרי וה"ה לענין ביטול לומר שכמו שיועיל הביטול לאותן שביטלו יועיל לו לחביריו שלא יחשבו כאיש אחד ועוד דאי אפשר לומר כאן להתיר לכולן מכח שהביטול יוע"ל לכולן כשנים הדרים בבית אחד שא"כ אין כאן ביטול כלל שכמו שמתחילה היתה רשות לכולן ה"נ תהא עתה לכולן והרי הם כבתחילה מרובין במקום נכרים ועוד דבהדיא אמר דצריך לבטל לכל אחד מאותן שעירבו למאן דאית ליה לעיל בעין רעה מבטל ואידך נמי מודה שאם פירש בהדיא שאינו מבטל רק לאחד שלא ביטל לאחרים אע"פ שעירבו עם זה שביטל לו וא"ת כיון שעל ידי עירוב שהניחו כל החצירות יחד היה מתיר לכולן הא דפריך רבא א"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי

ומשני דמערבי מעיקרא נמי דווקא ע"י עירוב היה מתיר כדי לעשות תקנה לכולן שהיחיד היה מוציא כלי בתיהן למבוי כדפרישית וי"ל דרבא סבר שבא להתיר כלים ששבתו בבית היחיד בלא עירוב החצירות ולא היה יודע שפתוחות זו לזו ולפי מה שהיה סבור שלא היו פתוחות זו לזו מה שהיה מקשה ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי בשיתוף מיירי דקרי ליה עירוב:

דף סד.

אם כן ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי - אומר ר"י שבא מעשה לפני רש"י בחופה אחת ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להם ע"י שביטלו רשותם לאחד ואומר ר"י דאם יועיל ביטול מבית לבית א"כ יהו מותרין כולן לטלטל מזו לזו גם אותן שביטלו להם שאע"פ שהמבטל רשות חצירו אסור להוציא מביתו לחצר התם הוא שיש להם חלק בחצר ונראה כחוזר ומחזיק ברשותו אפי' למ"ד לעיל בפ"ב (דף כו.) רשות ביתו ביטל אבל הכא כשביטלו כל השכונות רשותם לאחד אישתרו כולהו דאין דומה כלל כחוזר ומחזיק ברשותו כשמטלטל מביתו לבית חבירו ולא דמי למוציא מביתו לחצר שיש לו בחצר חלק וכיון דמישתרו כולהו על ידי ביטול אין לביטול להועיל כאן דא"כ ביטלת תורת עירוב מאותו מבוי שלא יחושו לעשות עוד עירוב כיון דמישתרו כולהו בביטול ומיהו אור"י דאם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית בלא החדרים שיהא עכשיו אסור להוציא מן החדר לבית כמו מבית לחצר ואין שייך כאן ביטלת תורת עירוב שהרי ישתכר בעירוב יותר מן הביטול ודווקא לרבי יוחנן דאמר לקמן יש ביטול רשות מחצר לחצר אבל לשמואל דאמר לקמן (דף סו:) אין ביטול רשות מחצר לחצר ה"ה מבית לבית דהא תשמישתיה לחוד ומיהו כר"י קי"ל ונראה דאין ראיה מכאן לחלוק על הוראת רש"י דשפיר דמי דחוזר בו מביטולו כשנוטל כליו והכניסם לתוך בית חבירו וחזר והחזירם לביתו שהיא רשות המיוחדת לו נראה כחוזר בו מביטולו וכיון שמפסיד בדבר לא ביטלת תורת עירוב ור"ת היה מדקדק מהא דאפליגו רי ושמואל לענין ביטול רשות מחצר לחצר ולענין ביטול רשות בחורבה משמע דמבית לבית אסור לכ"ע מדלא איירו ביה וכדפרישית שאם התרת תתיר לכולן וכיון דשרית לכולהו יבא לטלטל בלא ביטול ועוד הביא ראיה מההוא ינוקא דלקמן (דף סז:) דאשתפיך חמימיה שהתיר לומר לנכרי למייתי ליה חמין מגו ביתיה (דרבא) [צ"ל דרבה] אע"ג דלא עירבו מדלא מצאו תקנה בענין אחר. ואמאי ליבטלו כולהו רשותייהו לההוא ביתא דהוה ביה תינוק דמסתמא כר"י סבירא להו דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר כדאמר רבא בההוא שמעתא אנא

כר"י סבירא לי אלא ודאי אפי' ר"י מודה דאין ביטול רשות מבית לבית ואומר ר"י דאין משם ראיה דעל כרחך הוו התם חצירות ומבוי כדאמרינן התם והא לא עירבנו והא לא שיתפנו והיו יכולין להביא חמין ע"י ביטול דרך חצירות ומבוי לבית שהיה בו קטן ומה שלא עשו כן משום שלא היו בעלים התם:

שתה רביעית יין אל יורה - יש ספרים שכתוב בהן אל יתפלל ולא יתכן כלל דא"כ מאי קאמר רב נחמן לא מעליא הא שמעתא דהא אנא כל) כמה דלא שתינא רביעתא לא צילא דעתאי מה ענין צילותא אצל תפלה אלא אל יורה גרסינן ברוב ספרים וכן אמר ר"ח וא"ת ומאי קאמר ר"נ לא מעליא הא שמעתתא הא פלוגתא דתנאי היא בכריתות בפרק אמרו לו (כריתות דף יג:) כדדריש התם ולהבדיל ולהורות ואיין ושכר אל תשת קאי דמוקמינן ליה התם ברביעית ועוד קשה דהא ר"נ גופיה קאמר לקמן בשמעתין דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין כששתה רביעית ש"מ דאסור ומיהו ההיא איכא לאוקומא כגון דלא רמא ביה מיא והכא דרמא ביה מיא כר"א בכריתות (דף יג:) (דתנן) התם ר"א אומר אם נתן לתוכו מים כל שהוא פטור ורב נמי פסיק התם הלכה כר"א אבל מ"מ קשיא דלא הוי ליה למימר לא מעליא הא שמעתא כיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דר"א התם ואסרי אע"פ שנתן בו מים:

שיכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה - ולא יצא כיון שאינו יכול לדבר לפני המלך וצריך לחזור ולהתפלל וכן ההיא דברכות (דף כב:) שהיה מתפלל ונמצא צואה כנגדו דמסיק כיון שחטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל וצ"ע אם יש להשוות ברכות לתפלה לענין צואה ושיכור וע"כ לאו לכל מילי דמיין דהא שתוי אל יתפלל עד שיפיג יינו ואפי' ביין מזוג אל יתפלל ביותר מרביעית דאפי' ר"א דכריתות (דף יג:) לא שרי ביותר מרביעית ואפי' לענין הוראה כדאמרינן התם ופשיטא דשתוי מברך ברכת המזון וכל הברכות כולן כדאמ' בירושלמי דברכות דמפיק ליה מואכלת ושבעת וברכת ואפי' מדומדם ומיהו משום מי רגלים פשיטא דא"צ לחזור ולברך אפי' א"ת דמשוינן ברכות לתפלה בצואה תניא ומי רגלים לא חמירי כמו צואה דהא אמר בסוף פ' מי שמתו (ברכות דף כה.) לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד הא נפול לארעא שרי ורבנן הוא דגזרו בהו וכי גזרו בהו בודאן אבל בספקן לא גזרו בהו רבנן:

דף סד:

שכוון רבן גמליאל ברוח הקדש - אע"פ שהיה שם זה רגיל באומות כדאמרינן בפרק שני דמכות (דף יא.) תמן אמרין שכם נסיב מבגאי גזר מכל מקום חשיב ליה כוונה ברוח

הקדש וההיא דסוף יבמות (דף קכב:) שאמר ליה יפה כוונת שאריה שמי כך קורין אותי בעירי לא שכוון אותו האיש ברוח הקדש שלא קראו אריה אלא על שם כחו:

שהולכין אחר רוב עוברי דרכים - כדפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכלינהו דאחזקינהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עוברי דרכים נכרים הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דבישראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה - מדנתנו לעכו"ם דאיכא טובת הנאה דעכו"ם כדפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג והא דריש ר"י בסוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנם לא תתן להם מתנת חנם ואע"ג דלעכו"ם המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י ההוא דשולח אדם ירך לעכו"ם בפסחים בפרק כל שעה (פסחים דף כב.) ותניא בתוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היא שכינו מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ם מתלוה עמהן בדרך שרי דחשיב כמוכרו לו והא דתניא בהניזקין (גיטין דף סא.) מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ההיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה - פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הוצרך יישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה בהדיא בפרק ד' נדרים (נדרים דף כב:) דאמר הלכה פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל ובפ' נערה המאורסה (נדרים דף עז:) נקאמר רב נחמן הלכה נשאלין לנדרים מעומד יחיד ובלילה ופריך עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא בעינן ובעי לעיוני להכי ישב ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעתא ועוד דאמר בסוף אלו מותרין (נדרים כ.) בא מחמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה משמע דאין פותחין היא חומרא ועוד אמר בריש ד' נדרים (נדרים דף כא:) דרב הונא סבר פותחין בחרטה מההוא דאתא לקמיה ואמר ליה לבך עלך ורבה בר בר חנה דאמר ליה להוא דאתא אלו אתו י' בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה מפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו ששואלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומר לו כדו תהית או לבך עלך או בעית נדר (שם)

ושרינן ליה בהכי ור"ג סבר אין פותחין להתיר לו בחרטה לחוד שמתחרט בו על מה שנדר אלא צריך למצוא פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפייסוך וכדפתח ר"ג להההוא טייעא ששואלין אותו אדעתא דהכי נדרת שצריך לטרוח הרבה ולחשוב באיזה ענין ימצאו לו פתח לנדרו:

כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב - בפרק ד' נדרים (נדרים דף כב.) אמר דלא פתחינן ליה בהא דמתוך יראה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

דף סה.

מסר שינתיה לשמעיה - פי' בקונט' לרבי חנינא דאמר איעבורי בעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י דאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שתוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו ומיהו אין נראה דהלכה כרב ששת ור"ח פי' בענין אחר וז"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאוה פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאוה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותמין צרות בעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעבורו (איוב ו':ט"ו) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויוצא להלחם כנגדו ולכובשו וזו הגאוה היא עת שכרותו של אדם רבי חנינא סבר לכובשו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיפא ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה וימנע מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף:

בצר אל יורה - פירש בקונטרס בדקתי אחר מקרא זה ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא ומצינו בכמה מקומות שמביא הש"ס מקראות הכתובים בספר בן סירא כדאשכחן בהחובל (ב"ק צב:) כל עוף למינהו ישכון ובן אדם לדומה לו וכן סלסלה ותרוממך ובנדיבים תושיבך ואמרינן בירושלמי דברכות שהוא כתוב בספר בן סירא ורבינו שמואל פירש שהשיב רבינו קלונימוס שכן דורש בירושלמי כל המיצר לישראל יורה דכתיב שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין והכי איתא בירושל' בריש פרק אין עומדין הבא מן הדרך אסור להתפלל מזה הטעם דכתיב שמעי נא זאת וכו' וגם רבי זריקא ורבי יוחנן בשם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר המיצר אסור להתפלל לא מסתברא אלא מן הדין קרא שמעי נא זאת ועתה מדמה צרה לשכרות ובשכרות כתיב להבדיל ולהורות כדדריש בכריתות (דף יג:) ומהאי טעמא אל יתפלל דהוי שכור מתוך

שטרוד בצרתו ובכעסו ור"ת מפרש דמהאי קרא קדריש היערוך שועך לא בצר (איוב ל"ו:י"ט) כלומר בשעת צרה אל תערוך תפלתך כשיש טירוד ובכמה מקומות רגיל הש"ס לקצר המקרא כגון ונתן הכסף וקם לו ומיהו קצת קשה בצר אל יורה דהוה ליה למימר אל יתפלל:

אלא לשינתא - כמו לילי תקופת תמוז:

וקרי ליה בלשון מים - פשטא דקרא מים ממש דכתיב בסיפיה דקרא והסירותי מחלה מקרבך ע"י שיברך המים כדאשכחן גבי רפואות מי מרה כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך וכתיב נמי (מלכים ב ב':כ"א) רפאתי למים האלה:

דף סה:

התם טעמא מאי משום דשכיח דדייר - וא"ת כיון דשכיח אם כן פנימי במקומו אמאי מותר דע"כ לא שרי ראב"י יחיד במקום נכרי אלא משום דלא שכיח דדייר וי"ל כיון דרוב פעמים חד לא שכיח לא פלוג רבנן ושרו בכולהו וא"ת א"כ מאי קמיבעיא ליה אבל הכא אמינא כו' נהי דלא שכיח מ"מ ליתסר דלא פלוג רבנן בכל תרי במקום נכרי וי"ל דלחומרא לא אמר דלא פלוג:

ריש לקיש ותלמידי ר' חנינא - כאן מוכיח כדברי ר"ת דר"ל גברא רבה הוה קודם שבא לפני רבי יוחנן דהאי עובדא הוה סמוך לפטירתו של רבי כיון דשייליה לרבי אפס דר' אפס לא חיה אחר רבי אלא שתי שנים ומחצה כדאיתא בכתובות בסוף הנושא (כתובות דף קג:) וכן משמע בפ' הבע"י (יבמות נז.) גבי שמעתא דקהל גרים אקרי קהל:

איקלעו להההוא פונדק - פי' בקונטרס והיו יראין שמא יבא נכרי בשבת רוצה לומר דאם לא היה בא לא היה אוסר והיינו כרבי יהודה דתנן בפרק כיצד משתתפין (לקמן דף פו.) המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת אחד ישראל ואחד נכרי אוסר רבי יהודה אומר אינו אוסר כו' ואע"ג דפסקינן לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מז.) דהלכה כר"ש דאמר אפילו הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר לא בא ר"ש להחמיר בנכרי יותר מרבי יהודה אלא לגמרי בא להקל ולהתיר בישראל טפי מרבי יהודה דאפילו באותה העיר שרי שכבר הסיח מדעתו ועוד דקיימא לן כדברי המיקל בעירוב ואע"ג דרבי יוחנן לית ליה דלגמרי קאמר הנהו כללי דפרק מי שהוציאוהו (דף מו:) דר' יהודה ור"ש הלכה כרבי יהודה אפי' בעירוב מדבעי למידק דרב לית ליה הני כללי מדאשכחנא דפסיק כר"ש בההיא דעירוב מ"מ קיימא לן כרבי יהושע בן לוי לגבי ר' יוחנן דקאמר

הלכה כדברי המיקל בעירוב כמו שרגיל ר"ת לדקדק ממגילה פרק בתרא (דף כז.) גבי ואת הבית הגדול שרף באש:

דלא הוה שוכר - לא היה שם אפי' אחד מבני ביתו דהא אמרינן לקמן דשוכר אפי' משכירו ולקיטו ואשתו נמי אם היתה שם היתה יכולה להשכיר כדמשמע לקמן גבי ההוא טורזינא:

איקלעו להההוא פונדק כו'. פירש בקונטרס היו שם הרבה בתים של ישראלים שהיו אוסרים זה על זה ויש פירושים שמוגה בהם פונדק יש בו חדרים הרבה פתוחין לחצר והאכסנאים נכנסין בהן ואוסרין זה על זה וגם זה אמת דכי האי גוונא נמי אסרי כמו חבורה ששבתה בטרקלין:

דאתא נכרי בשבתא - פירש בקונטרס ומאתמול לא הוו מצו לאיערובי דיורין מישראל דהוו ביה משום דנכרי אסר עלייהו אע"ג דליתיה ודבריו תמוהים שפירש סוגיא זו דלא כהלכתא דקיימא לן דאין נכרי אוסר אלא היכא דאיתיה כדפירשתי לעיל [ד"ה איקלעו] וכדפי' נמי בקונט' בההיא עובדא דלעיל ובפי' רש"י אחרים מצאתי דמאתמול שפיר מצו לאיערובי דיורין דישראל דהוו ביה משום דנכרי לא אסר עלייהו היכא דליתיה אמרו מהו למיגר מיניה והדר נבטל רשותא לגבי דחד דההוא יהא מותר להוציא עד כאן לשון הקונטרס והדין עמו שפירש דבעי ביטול אחר שכירות כדמוכח כולה שמעתא דבעי תרתי שכירות וביטול ואף על פי שעירבו לא משתרי בשכירות לחודיה דמיד כשבא הנכרי בטל ליה עירוב וכי הדר שכרו אין העירוב חוזר לקדמותו אף על גב דבספינות אמר במסכת שבת (דף קא:) ספינות קשורות זו בזו מערבין ומטלטלין מזו לזו נפסקו נאסרו חזרו ונתקשרו חזרו להתירן הראשון שאני הכא דמתחילה כשעשה העירוב אין סופו להתקיים כל השבת שעתיד הנכרי לבא אבל התם אין הספינות עומדות להפסק ואף על גב דהיכא דשכח אחד מבני חצר ולא עירב אין עירובו בטל אלא מבטל היחיד רשותו לאותן שעירבו ומותרין להכניס ולהוציא שאני התם דחזו כולהו לאיערובי מאתמול לפיכך אין בטל העירוב שלהן כלל וגם אין שייך לומר כלל שבת הואיל והותרה הותרה ולא יתבטל עירוב שלהן כשיבא הנכרי בשבת וזה אין נראה לפרש כלל דכאן לא עירבו ולפיכך לא סגי בשכירות לחוד בלא ביטול דהא על כרחך היו יכולין לערב כאן כדפרישית לעיל דהלכה כר' יהודה דנכרי כי ליתיה לא אסר וכיון שהיה מועיל באותו עירוב מנא ליה שלא עירבו ועשו שכירות וביטול דקשיא ליה לקמן דשמואל רביה דאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין ובסוף שמעתא דקאמר למ"ד שוכרין לא תיבעי לך תרתי עבדינן שכירות וביטול דלמא הכא הוא דעירבו ולא עשו אלא שכירות לחוד על כן נראה

כפירוש הקונטרס דאפילו עירבו בטל העירוב לגמרי מיכן כיון שבא הנכרי ואם תאמר ולמה להו הכא תרתי שכירות וביטול בביטול לחודיה סגי כיון דבטלי רשותייהו לגבי חד הוה ליה יחיד במקום נכרי כדאמר לעיל גבי עובדא דהמן בר רסתק דקיימא לן כראב"י יחיד במקום נכרי שרי ואע"ג דמסיק רבא דלא מהני ביטול לעשותו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ה"מ בנכרי שאינו רוצה להשכיר דלא אפשר להו לערב אבל הכא שהוא מתרצה להשכיר ובשבת אחרת יוכלו לערב להתיר לכולן אלא היום שבא הנכרי בשבת לא אפשר מועיל ביטול לעשות יחיד במקום נכרי דאין שייך כאן לומר בטלת תורת עירוב וי"ל כיון שאם לא היה מתרצה להשכיר לא היה מועיל ביטול משום דא"כ ביטלת תורת עירוב אין לחלק בין מתרצה לשאינו מתרצה דאטו אמירת הנכרי תגרום הביטול שיועיל כשיאמר אתרצה לכם להשכיר או לא יועיל כשיאמר לא אתרצה לכם ועוד י"ל דהני אמוראי סבירא להו כר"מ דאמר אסור יחיד במקום נכרי ור' יוחנן דבסמוך נמי לטעמיה דאמר נהגו העם כר"א בן יעקב אבל אורויי לא מורינן אבל אנן סבירא לן ודאי כרבי אליעזר בן יעקב דהא אביי ורבא קיימי כוותיה בעובדא דהמן בר רסתק:

דף סו.

יפה עשיתם ששכרתם - רבינו חננאל פסק כר' יוחנן אע"ג דשמואל פליג עליה בסמוך דקסבר דכל מקום שאוסרין אין מערבין ואין מבטלין דבכל דוכתא קיימא לן כר' יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב ואומר ר"י דלקמן בפירקין (דף ע:) דייק ברייתא כשמואל דתניא כל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת כולה כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצה בשבת זה הכלל לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ולקמן בסוף שמעתא אמרינן דמת נכרי בשבת אליבא דמ"ד שוכרין לא תיבעי לך השתא תרתי עבדינן חדא מיבעיא ש"מ לא מיתוקמא ההיא ברייתא כר' יוחנן דאמר שוכרין ודוחק לומר דלאתויי מת נכרי בשבת איירי דלא ביטלו דלא משתרו כשמת הנכרי אע"פ שעירבו מע"ש אבל ביטול מהני שהרי הקיפום נכרים מחיצה איירי אפי' ע"י ביטול כדאמרינן בסוף שמעתא דאין מבטלין ודומיא דהכי קאמר לאתויי מת נכרי בשבת דאין מבטלין ואפי' את"ל שר' יוחנן היה מעמיד זה הכלל דברייתא לאתויי מילתא אחריתי מ"מ מדנקט סתמא דהש"ס הכי שמע מינה דהכי הלכתא:

יפה עשיתם ששכרתם - לא דמי למקח וממכר ליאסר בשבת דלא הוי אלא כמתנה בעלמא שאין עושין אלא להתיר טלטול:

מערב אפי' שכירו ולקיטו - פירוש כדאמר שמואל לעיל אפי' שכירו ולקיטו של נכרי נותן עירובו ודיו ואם תאמר דהכא אליבא דר' יוחנן קיימא ובירושלמי משמע דלית ליה לרבי יוחנן האי סברא דקאמר ר' יוחנן התם ישראל ונכרי שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבטל והנכרי להשכיר ויש לומר דהתם ששניהם שותפים בבית ישראל ונכרי דלא הוי כשכירו ולקיטו דהכא ועוד יש לחלק דאם ייחד הנכרי לישראל שהוא שכירו ולקיטו חדר אחד שלא יוכל הנכרי להשתמש בו דהוי השתא הנכרי מסולק מישראל ואין יכול לסלק הישראל בכה"ג לא אמרינן נותן עירובו ודיו ובכי האי גוונא איכא לאוקמי ההיא דירושלמי:

כל מקום שאוסרין ומערבין מבטלין - האי כללא לאו דוקא בכל מקום דהרי חורבה שאמר שמואל בסמוך אין ביטול רשות בחורבה ואפי' בחצר מסיק רבא לקמן אליבא דשמואל דאפי' ב' חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין ומה שמפרש כאן כגון שתי חצירות זו לפנים מזו היינו לאביי ורבא לאותו ענין שמפרש לקמן והוה מצי למימר כגון אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב אבל הא מתניתין היא לקמן ולא אצטריך ליה לאשמעינן האי:

ואי דאתא מאתמול לוגר מאתמול - דאם אין הנכרי רוצה להשכיר מה יכול ביטול להועיל אע"ג דשמואל אית ליה לעיל הלכה כראב"י דשרי יחיד במקום נכרי הא אמרינן לעיל דאין הביטול עושהו יחיד במקום נכרי משום דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי ואפילו מתרצה היום להשכיר או שמת ועל זה קאמרינן דאין מבטלין משום דמאתמול לא היו יכולים לערב לפי שלא נתרצה להם מאתמול להשכיר אכתי מערבין קרינא ביה דכיון דאם היה אתמול מתרצה היו יכולין לערב וכששכרו היום ממנו או שמת יכולין לבטל שפיר:

דף סו:

אלא לאו דאתא בשבתא - להכי חשיב אין מערבין אפי' עירבו מאתמול לפי שאין הנכרי אוסר כי ליתיה כרבי יהודה מכל מקום כשבא הנכרי נתבטל העירוב לגמרי ושוב אינו חוזר למקומו אע"פ שחזרו ושכרו ממנו אוסרין ואין מערבין קרינא ביה:

שהמבוי לחצירות כחצר לבתים - דייקינן מינה בסוף פירקין דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר ומיהו בההוא שמעתא קאמר שמואל אפילו בית אחד וחצר אחת וחד מינייהו באחריתא:

כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו' שתיהן אסורות - וא"ת אביי היכי פליג עליה ואמר יש בטול מחצר לחצר הא בהדיא תנא הכי לקמן בסוף פירקין וי"ל דאביי הוה מפרש שתיהן אסורות עד שיבטל:

נתנו עירובן בחיצונה כו' האי בר פנימית למאן ניבטיל - הא פשיטא לן דכולן יכולין לבטל אצלו דהוא מותר למקומן ורבא לא איירי אלא בשריותא דהנך דעירבו:

ליבטיל לבני פנימית ליתא לעירובייהו גבייהו - דכיון שאין יכול לבטל לבני חיצונה משום שאין ביטול רשות מחצר לחצר לא מצי שקלי בני פנימית לעירובייהו בחיצונה דאסרי עלייהו ולא דמי להא דאמרינן במי שהוציאוהו (לעיל דף מח:) רשות אחת משתמש לשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת מפרש ר"ת דכשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו מותרת עם שתיהן ושתיהן אסורות עמה דהתם כל חיצונה וחיצונה לעצמה מותרת במקומה אבל הכא דבני חיצונה נמי אסרי במקומן מפני הפנימית שלא עירבו דאוסרת עליהם אתו אינהו נמי ואסרי חצירן נמי לבני הפנימית כמו שעירבו עמהם ובטל עירובן:

דף סז.

שכח אחד מבני חיצונה ולא עירב עמהן - בהא מודה שמואל דמבטלין בני חיצונה לבני הפנימית אותו רשות שיש להן בתוכן על ידי הרגל עירובן משום דאמרה לתקוני שתפתיך ולא לעוותי והכי מפרש בשילהי פירקין והא דבעיא ביטול אליבא דר"ע אמר רבא למילתיה דאי לרבנן בלא ביטול נמי אמרי לה לפנימית הכי ועקרה לעירוב' משום דמעוותי לה אבל ר' עקיבא דבעי לבטולי בשילהי פירקין וכי שכח אחד מן הפנימית ליכא למימר הכי לבטל לבני פנימית ותיחוד דשא ותשמש דלא מצי למימר לתקוני שתפתיך ולא לעוותי דבעיא ביטול שהרי תחילת [העיוות] ע"י בן הפנימית הוא בא כל זה לשון הקונט' וא"ת ורבא מנא ליה דשמואל מוקי לה כר"ע דבעי' ביטול דלמא כרבנן דשרו לקמן בלא ביטול וי"ל משום דשמעינן ליה לשמואל דאמר אוסרין ומערבין ומבטלין ב' חצירות זו לפנים מזו ולא מתוקם אלא בהכי וא"ת וכי שכח אחד מבני פנימית ולא עירב ומבטל לבני פנימית אמאי אתיא חיצונה ואסרה עלייהו משום עירוב המרגילה לתוכה הא אמר לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מח:) דלא אמרו דיורין להחמיר י"ל דההיא דלעיל ליכא שום פשיעותה אבל הכא הפנימית פשעה ועותה את עצמה:

כמאן כר' אליעזר כו' - לעיל בשמעתין כשנתנו עירובן בחיצונה ושכח א' מן החיצונה ולא עירב לא מצי למיפרך הכי דלימא דמצי מבטל בן חיצונה לבני החיצונה ותיתי

פנימית ותשתרי בהדייהו דהכא ליכא דיורי חיצונה בפנימית אלא ע"י עירוב המרגילה לא חשיב ביטולי רשות מחצר לחצר כיון דמאיליהן משתרו בני חיצונה ע"י שמבטל בן פנימי לבני פנימית כראב"י דאמר אין צריך לבטל רשות לכל אחד וא' אבל לעיל דפנימית אוסרת החיצונה ע"י דריסת הרגל שלה אע"ג דא"צ לבטל לכל אחד ואחד חשיב ליה ביטול רשות מחצר לחצר:

אני אומר מבטלין - פי' בקונטרס דלא דמיא להההיא דלעיל היכא דאתא נכרי בשבתא דהכא אי בעו מיגר וערובי מאתמול מצו עבדי ורב המנונא אמר אין מבטלין כיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי בלא שכירות אין ביטול אלא במקום עירוב עד כאן לשון הקונט' ותימה דלעיל (דף סו.) פשיטא לן היכא דאתא נכרי מאתמול דמבטלין ואוסרין ומערבין קרינן ביה דאמר לעיל ואי דאתא נכרי מאתמול לוגר מאתמול י"ל דסוגיא דלעיל כרב ששת דאמר הכא דמבטלין ומיהו קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששת דתרתי לא עבדינן ודוקא מת הוא דמבטלין אבל לא מת דבעי תרתי שכירות וביטול לא עבדינן ולעיל פשיטא לן בדאתא מאתמול דבשבת שוכרין ומבטלין ודוקא באתא בשבת קאמר שמואל דאין מבטלין ונראה לפרש דהכא באתא בשבת ומת בשבת איירי וכן משמע הלשון דקאמר כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר אין שוכרין תרתי הוא דלא עבדינן ובאתא נכרי בשבת נחלקו ועל זה מיבעיא ליה כשמת אי עבדינן חדא אי לא וא"ת כי לא מת נמי תסגי בחדא בביטול לחודיה דהוה יחיד במקום נכרי וי"ל כדפי' לעיל דלא משתרי בביטול לחודיה כשמתרצה הנכרי לשכור כיון דאם לא היה מתרצה לא היה מותר משום דאם כן בטלת תורת עירוב אי נמי רב חסדא כר' מאיר סבירא ליה דאסר יחיד במקום נכרי ומיהו לפי טעם זה אחרון לא יתכן לומר אליבא דמאן דאמר אין שוכרין דקאמר. (אני אומר מבטלין) היינו שמואל דממה נפשך לשמואל סגי בביטול דאיהו קאמר הלכה כראב"י וקאמר שמואל לעיל דאין מבטלין ש"מ דאפי' חדא לא עבדינן לשמואל אלא היינו ר' אסי דאמר לעיל לא נשכור:

אני אומר מבטלין - אף על גב דבשני בתים אין מבטלין התם ליכא לא אוסרין ולא מערבין שהיא רה"ר מבעוד יום אבל הכא אוסרין איכא וגם מערבין עד שיבא הנכרי א"נ גבי שני בתים לא היה לו כח מבעוד יום לעשות אותו ביטול שעושה עכשיו אבל הכא מבעוד יום היה בו כח לבטל:

דף סז:

וישראל בית סאתים אינו אוסר כו' - אומר ר"י דאם הוקף לדירה אפי' בית סאתים אוסר דכיון שהוקף לדירה הוה כביתו ואינו עומד במקום אויר של מבוי ואוסר עדיין פתח הפתוח למבוי ובקונט' לא פירש כן דאדרבה פירש יותר מבית סאתים דוקא כשלא הוקף לדירה אבל הוקף לדירה אינו אוסר:

ומאי טעמא דלמא אמרי רה"י גמורה היא - מכאן התיר ר"ת בגינה אחת יתירה מבית סאתים שלא הוקפה לדירה לטלטל מתוכה לחוץ הואיל ולא היתה רה"ר גמורה כגון סרטיא ופלטיא עוברת לפניה והתיר להטמין המפתח בתוך הגינה אע"פ שעומד בחוץ ונותן בתוך הגינה או ליטול מתוכה לחוץ ואין לחלק בין סלע דהתם משום דלא שכיח שהרי כל עיקר גזירה זו שלא יבא לטלטל בכולו והאי טעמא שייך נמי הכא ועוד יש לדקדק מהא דתניא בפ"ק דשבת (דף ו.) ארבע רשויות לשבת ואם היה אסור לטלטל משאר כרמלית לקרפף יותר מבית סאתים משכחת להו חמשה:

והא לא ערבינן כו' - קודם מילה היה כדפירש בקונט' וכן משמע מדמדמה הך אמירה להזאה שהיא משום מצוה לעשות פתח אבל לאחר מילה ומשום סכנה על זה לא היה אומר והא לא ערבינן דבפקוח נפש הזריז הרי זה משובח כדאמרינן פרק בתרא דיומא (דף פד:):

נסמוך אשיתוף - דמבוי פירש בקונט' דתנן במתני' אם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן ולא היה לו להביא מאותה משנה דלקמן בגמ' מוקמינן לה כולה כר"מ דבעינן עירוב ובעינן שיתוף ואם נשתתפו נמי קאמר אלא היה לו להביא ראיה מהא דתניא לקמן בפירקין (דף עא:) וחכמים אומרים מערבין או משתתפין ואע"ג דפסיק רב לקמן הלכה כר"מ דבעי תרתי סבר לה כר' יוחנן דאמר נהגו כר"מ אבל לכתחלה לא עבדינן כוותיה אי נמי סבר כמאן דאמר בפת כולי עלמא לא פליגי. דבחדא סגי ונסמוך אשיתוף דקאמר היינו אם נשתתפו בפת:

דף סח.

לשבות דלית ביה מעשה - וא"ת דבההוא ינוקא דלקמן דאמר להו רבא נשיילה לאימיה אי צריכא ניחיימוה ליה אגב אימיה כי לא צריכא נמי וכי לא היה נכרי בכל העיר שיאמרו לו שיחם בשביל הקטן למולו ובפ"ק דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג) פירשתי:

כיון דאי בעו מינאי ולא יהיבנא להו - צריך ליזהר כשאדם עושה עירוב שלא יערב בדבר שהוא מקפיד עליו כגון אותן דברים שתיקן לכבוד שבת או אם יש לו ככר נאה שקורין גשטי"ל או פשטיד"א וכיוצא בהן דאי בעו ליה מיניה ולא יהיב להו בטל עירוב:

ונקני להו מר רביעתא דחלא בחביתא - לכאורה משמע לצורך שיתוף מבוי קאמר דלעירובי חצירות בעי פת אע"ג דאמר לקמן בפרק חלון (דף פא.) מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא ר' יהושע הא קי"ל כר' יהושע לגבי ר"א דפליג עליה התם ולקמן בפירקא בין ר"מ בין רבנן סבירא להו דעירובי חצירות אינו אלא בפת ולכאורה כולהו אמוראי דההיא שמעתא הכי אית להו ואור"י דצ"ל דההיא חביתא דחלא דהכא בחצר הוה ולא בבית דהא אמר לקמן בפרק כיצד משתתפין (דף פה:) דעירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי ותרוייהו דוקא כמו שאפרש לקמן וכן ההיא דבעל הבית שהיה שותף עם שכיניו לזה ביין כו' אירי כגון דמונח בחצר:

תניא אין משתתפין באוצר - וא"ת ואביי כב"ש דהא כב"ש מסיק לה וי"ל דאביי לא חשיב הא דקאמר רב אושעיא הא ב"ש הא ב"ה וקסבר אביי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דכמה פלוגתא דתנאי ואמוראי אשכחן לענין ברירה ועוד אומר ר"י דאביי הוה מוקים כולהו אליביה ולמפרע כולן טמאין דאין ברירה והוה מפרש (כרבה) דמסיק במסכת ביצה (דף י. ולז.) לטהר את הפתחים מכאן ולהבא:

אמר רב אושעיא לא קשיא כו' - הקשה ר"ת דהכא מוקי רב אושעיא פלוגתייהו בברירה ובפ"ק דביצה (דף י.) וגם בסוף ביצה (דף לז:) מסיק רב אושעיא דפליגי לטהר את הפתחים מכאן ולהבא דכיון דנחתא להו טומאה לא נפקא לב"ש אלא בשינוי מעשה ולב"ה סגי במחשבה ואור"ת דרב אושעיא לחוד ורבי אושעיא לחוד דהכא גרס בכל הספרים רב אושעיא והתם גרסינן רבי אושעיא ומצינו רב אושעיא שהיה באמוראים אחרונים בתר ההיא שמעתא דפ' בתרא דביצה (דף לח:) גבי ליבטיל מים ומלח גבי עיסה דקאמר רב אושעיא דשפיר עביד דאחיכו עליה וביבמות בריש כיצד (דף יח:) על מילתיה דרב אושעיא דאמר חלוק היה ר"ש אף בראשונה אמר מתיב ר' אושעיא ובפרק כל הגט (גיטין דף כה.) בעא מיניה רב אושעיא מרב יהודה וה"ר מנחם מיונ"י פי' דלא פליגי הכא בברירה אלא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא כדאמר בביצה וה"ק הא ב"ש דלא מהניא מחשבה לטהר את הפתחים ה"נ לא מהני לענין עירוב ואע"פ שמזכה להו כיון דמתחילה לא הונח בחבית לשם עירוב ולב"ה דמהניא מחשבה התם מהני נמי הכא והא דתנן לקמן בעל הבית שהיה שותף עם שכניו והא דתנן נמי בכיצד משתתפין (לקמן דף פב.) מניח את החבית כו' כב"ה דלא בעו הנחה לשם עירוב וניחא השתא דשבק

שאר פלוגתייהו דתנאי דפליגי לענין ברירה בהלוקח יין מבין הכותים ובשאר מקומות ואף על גב דקאי השתא אביי כב"ש לא היה חושש לכך להשיבו דבלאו הכי היה יכול להקשות לו וליקני להו רביעתא דחלא במנא אלא לא היה חושש לטרוח כל כך לערב ואין זו סברא תמוה כל כך אם אינו מועיל זכוי לב"ש אם לא הונח בכלי לשם עירוב דהא בסוף פירקין נמי פרכינן אלא מעתה הקנה לו פת בסלו ה"נ דלא הוי שיתוף פירוש ולא יועיל שיתוף משום דלא אפקי ועיילי דרך פתחים למבוי מיהו זה קשיא דאדפריך מברייתא דתניא משתתפין באוצר הוה ליה למיפרך ממתני' דבעה"ב שהיה שותף עם שכיניו וכמה משניות דלא בעו הנחה בכלי לשם עירוב ועוד קשיא דמה ענין מחשבה לטהר את הפתחים למחשבה דעירוב:

אי צריכה ניחממו ליה אגב אימיה - פירשנו בפרק קמא דגיטין (דף ח: ד"ה אע"ג):

דף סח:

אנא דאמרי אפילו כרבנן - הוה מצי למימר טעמא דלעיל דלא ליהוו מילי דרבנן כי חוכא ואטלולא:

קנסו שוגג אטו מזיד - לא שייך לקנסו שוגג אטו מזיד דעלמא דהכא לא קנסי' לדידיה מידי דבלאו הכי הוה אסיר אלא כלומר גזרו שוגג אטו מזיד:

רב אשי אמר רב ושמואל בפלוגתא דרבי אליעזר כו' - לית ליה לרב אשי הא דאמר רבא לעיל אליבא דשמואל פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין דהא מסיק לעיל כי קאמר לרבנן והכא לרב אשי הוה שמואל כרבי אליעזר:

אמר רבן גמליאל מעשה בצדוקי כו' - פירשתי במשנתנו:

והתניא - בניחותא ומייתי סיועא דפליגי רבנן בצדוקי אבל מכל מקום בברייתא זו צ"ל חסורי מיחסרא שלא יהא מעשה לסתור ואינו נראה כלל לחלק משום דמתני' סתמא קתני אבל בברייתא מסיים בה דברי ר"מ שהיה שונה דברי רבותיו:

והוציאו מה שאתם מוציאין והכניסו מה כו' - פירוש או הכניסו דבחד מינייהו הוי חזקה כשעושה דבר שהיה נאסר בלא ביטול והא דקתני בסמוך מי שנתן רשותו והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר לאו דוקא הוציא אלא אפילו הכניס:

למימרא דכי מפקי אינהו כו' - מתוך הלשון משמע דמסיק אדעתיה שפיר לחלק בין מפיק אינהו והדר מפיק איהו למפיק איהו ברישא ותימה דאם כן מאי קא קשיא ליה הא איכא לאוקומי מתני' דמי שנתן רשותו כו' כגון דמפיק איהו ברישא כדמשני אביי כאן שהחזיקו ואין לומר דמי שנתן רשותו והוציא משמע ליה בכל ענין שהוציא אפילו

דמפקי ליה אינהו ברישא דהא כי משני רב יוסף אימא אינו אוסר ע"כ לאו בכל ענין קתני דהא בעי למימר כי מפיק איהו ברישא אוסר ומפרש ר"י דמי שנתן רשותו משמע ליה שנגמרה לגמרי מתנתו דהיינו כי החזיקו דאפקי אינהו ברישא מדלא קתני מי שביטל דמשמע אמירה בעלמא כדקתני לעיל שהרי ביטל לכם רשותו ואביי דמוקי לה בשלא החזיקו קא סבר דשייך למיתני מי שנתן אף על גב דאיירי בלא החזיקו ומייתי סייעתא מברייתא דקתני מי שנתן וקתני סיפא בד"א בשלא החזיקו אבל להא לא אצטריכא ליה לאביי לאתויי ראיה לחלק בין החזיקו ללא החזיקו דמברייתא דלעיל שמעי' ליה דקתני מהרו והוציאו כו' עד שלא יוציא הוא כו' ומאי אולמיה דהא מהאי:

דף סט.

והא תנן מי שנתן רשות כו' - הא דפריך אברייתא טפי מאמתני' משום דבברייתא מסיים בה דברי ר"מ:

הוציא בין בשוגג בין במזיד יכול לבטל - פירש בקונט' אע"ג דמומר הוא לחלל שבת יכול לבטל ר' יהודה אומר במזיד אינו יכול לבטל קסבר מומר לחלל שבת אינו יכול לבטל בלא שכירות ומדתולה טעם בקונטרס משום מומר צריך לומר דבפרהסיא קאמר כדמסיק דדוקא בפרהסיא לר' יהודה אינו יכול לבטל רשות ואפ"ה לר"מ מבטל רשות ובסמוך נמי דקאמר מומר בגילוי פנים אינו מבטל רשות כמאן כר' יהודה פירש בקונט' דלר"מ במומר לחלל שבת בפרהסיא מבטל ותימה דבמתני' קתני צדוקי הרי הוא כנכרי כדמסיק לעיל ומשמע בריש פירקין דרישא דמתני' ר"מ וי"ל דודאי כולה מתניתא עד ר' יהודה ר"מ קתני לה כדמסיים בה בברייתא דברי ר"מ דר"מ שונה דברי רבותיו דברי חכמים ודברי ר"ג ואפשר דסבר כר"ג דאמר צדוקי אינו כנכרי ועוד מדפליגי ר"מ ור' יהודה אליבא דר"ג משמע נמי דכר"ג סבירא ליה ומיהו לא משמע כלל לפרש ברייתא זו מטעם מומר חדא דלמה ליה למנקט הוציא הוה ליה למימר שחילל שבת בכל מלאכה שחילל ועוד דמשמע דמשום דהוציא בשבת זו דקתני עד שלא נתן רשותו הוציא ועוד דמשמע סתם הוציא בכל ענין בין בצנעא בין בפרהסיא כמו מי שנתן רשותו והוציא דסיפא ומפרש ר"י דהכא לאו מטעם מומר קאמר דמומר לא שייך אלא באדם הרגיל לחלל שבתות ואינו נזהר כלל אבל הכא לא ברגיל איירי אלא שבמקרה בעלמא אירע כך שהוציא שהיה דחוק לפי שעה ואם בשבת שעברה עשה כן אפי' במזיד לא היה מזיק כלום אפי' לר' יהודה דלאו מומר הוא כדפירשתי אלא דוקא בשבת זו דמאחר שהחזיק

ברשותו אינו יכול לבטל כמו החזיק אחר ביטול דאין יכול עוד לבטל ור"מ סבר דיכול לבטל משום דלא חשיב מחזיק כיון שאחר הנתינה לא החזיק:

כאן במומר לחלל שבתות בפרהסיא - לפירוש הקונט' שהוציא במזיד דלעיל חשיב מומר אפי' במילי דרבנן וכן משמע מדלא משני הא והא בפרהסיא הא בדאורייתא הא בדרבנן ותימה דהא סתם צדוקי אינו נזהר כלל במילי דרבנן אפי' בפרהסיא וכותים נמי שהיו מבטלים ונותנים רשות קודם שגזרו עליהם ר' אמי ור' אסי בפ"ק דחולין (דף ו:) הא סתם כותים אינם מאמינים בדברי חכמים ואפי' בפרהסיא ולא מזדהרי וי"ל שרגילים הם ליזהר לפי שיראים מחכמים כדאשכחן בנדה פרק בנות כותים (נדה דף לג: אע"פ שצדוקים אנו מתיראין אנו מפני הפרושים:

כיון דחזיה לר' יהודה נשיאה כסייה - וא"ת והא ר' יהודה נשיאה גופיה נפק בחומרתא דמדושא כדאמרי' במועד קטן בפרק מי שהפך (מועד קטן דף יב:) ותירץ ר"ח דהאי גברא דהכא נפק ברשות הרבים והתם בחצר ותימה אפי' בחצר משמע התם דאסור דקאמר על ר' אמי דאיקפד מאי טעמא איקפד אי משום חומרתא דמדושא והא תניא השירים והנזמים והטבעות הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר ואמר עלה דההיא ברייתא בסוף פרק כירה (שבת דף מו:) אמר עולא מאי טעמא הואיל ואיכא תורת כלי עליהן ומדנקט טעמא דתורת כלי משמע דאסור להתקשט בהם בחצר דלא חזו בשבת ואפ"ה שרי לצורך גופו ולצורך מקומו כמו כל דבר שיש תורת כלי עליו אע"פ שמלאכתו לאיסור כדאמר בפרק במה אשה (שבת דף סד:) כל מקום שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו לחצר חוץ מכבול ופאה נכרית ואור"י דודאי שירים ונזמים וטבעות אסור להתקשט בהם בחצר שמא יצא בהן לרה"ר וברשות הרבים אסור דילמא שליף ומחוי ולא חשיב גזירה לגזירה אבל חומרתא דמדושא אינו תכשיט כלל ואפי' הוציאה באצבעו לחצר ליכא איסור משום תכשיט דלאו תכשיט הוא אלא איסור טלטול בעלמא הוא דאיכא כלשון ראשון שפירש בקונט' טבעת שחותמה ממין אחר ולא כלשון ב' שפירש קשר של בשמים וכן במועד קטן (דף יב:) דמדמה להו לשירים ונזמים וטבעות ור' יהודה נשיאה לצורך גופו ולצורך מקומו אפקינהו כגון לטייל בהם את התינוק או שאר עניינים ומשום הכי קאמר מ"ט איקפד דאיסור טלטול ליכא שהרי יש עליה תורת כלי כדתניא השירים והנזמים שהם כשאר כלים שמלאכתן לאיסור שניטלין לצורך גופן וכיון דאיסור טלטול ליכא איסור תכשיט פשיטא דליכא דאינו עשוי לתכשיט אלא כמו עץ בעלמא שעשוי לחתום בה חותמות ור"ת מפרש דתרוייהו נפקי לרה"ר ר' יהודה נשיאה באצבעותיו וההוא גברא בקומצו ואם היה מותר לטלטל היה יכול להתקשט בו לרה"ר שתכשיט

הוא ולא שייך למגזר באיש שליף ומחוי לכך לא הוצרך להביא ראיה אלא על הטלטול דלא חשיב כחתיכה של מתכת או של עץ דעלמא ומיהו קשה לר"י דזה היה יכול לדקדק מן מתני' דפ' במה אשה יוצאה (שבת דף נז.) דתנן בטבעת שאין עליה חותם לא תצא ואם יצאה אינה חייבת חטאת ש"מ דחשיב ראויות לתכשיט ועוד דלישנא דנפק לא משמע בקומצו:

אי כר"מ אפי' בא' מכל איסורין נמי - וה"נ תניא בהדיא בבכורות בפ' עד כמה (בכורות ד' ל.) נחשד לדבר אחד נחשד לכל התורה כולה דברי ר"מ ותימה דבפ' זה בורר (סנהדרין דף כז.) גבי פלוגתא דאביי ורבא דאוכל נבלות להכעיס ורבא אמר כשר בעי לאוקומי רבא כר' יוסי דאמר הוזם בדיני ממונות כשר בדיני נפשות ומשני דרבא אפי' כר"מ דאמר עד זומם פסול לכל התורה כולה דע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא גבי עד זומם דממון דרע לשמים ולבריות אבל הכא דרע לשמים ולא לבריות לא שמע מיניה דלית ליה לר"מ חשוד לאחד מכל האסורין להוי חשוד לכל התורה כולה לרבא דלא אמר מקילתא לחמירתא אלא בעד זומם דממון דווקא דרע לשמים ורע לבריות ומיהו לאביי דהתם ניחא וקיי"ל כוותיה וי"ל דאפי' לרבא חשוד לדבר אחד דרע לשמים ולא לבריות חשוד לכל התורה כולה בכיוצא בה דרע לשמים ולא לבריות אפי' מקילתא לחמירתא וחשוד לדבר אחד דרע לשמים ורע לבריות חשוד לכל התורה כולה אפילו רע לשמים ורע לבריות:

דף סט:

ושלהם מותר לו ולהן - דהוי אורח לגבייהו פירש ר"ח דאמר בירושלמי אכסנאי אינו אוסר לעולם ואומר ר"י דלא דמי להכא כלל דהתם איירי כגון הבא לדור במבוי לשם אכסנאות ולא לקבוע עצמו דהכי איתא התם אית תנא תני קסדור אוסר מיד ואכסנאי לאחר שלשים ואית תנא תני קסדור אוסר לאחר שלשים ואכסנאי אינו אוסר לעולם מ"ד קסדור אוסר מיד ברגיל ואכסנאי לאחר שלשים בשאינו רגיל מ"ד קסדור לאחר שלשים כאלין דעלין ברשות ואכסנאי אינו אוסר לעולם כאלין דלא עלין ברשות:

דף ע.

בעא מיניה אביי מרבה כו' - לא שמיע ליה ברייתא דלעיל דסוף פ"ב (דף כו:) כשהוא מבטל רשותו אין צריך לבטל לכל אחד ומשמע התם דפלוגתא היא דר"א ורבנן וההוא ברייתא כר"א ואין לומר דלרבנן מיבעיא ליה ופשט ליה דצריך לבטל דאם כן מאי פריך מברייתא דבסמוך:

הכא במאי עסקינן דהוה ומית - פירש רש"י דעל כרחך דרבה בשיירא שחנתה בבקעה והקיפוה חצר ונטו בה איש אהלו מוקי לה דכי מת אין ליורשיו שם כלום דאי בחצר ממש איכא יורשין וכיון דאילו הוה אבוהון קיים הוה אסר אינהו נמי אסרי ובחנם דחק דאין היורש אוסר אלא א"כ הולך לדור שם דלעיל בפ' מי שהוציאוהו (דף מז.) פסקינן כר"ש דתנן לקמן פרק כיצד משתתפין (דף פו.) ר"ש אומר אפי' הניח את ביתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר שכבר הסיח מלבו ומיהו אי בעו לאוקומי כר"מ דאמר כשהלך לשבות בעיר אחרת א' נכרי ואחד ישראל אוסר וקאמרינן נמי לקמן בפירקין (דף עב:) בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות הרי זה אוסר עליו צריך לאוקומי בשיירא שחנתה בבקעה א"נ כגון שזה עצמו שעירב הוא יורש:

יורש מהו שיבטל - בשלא עירב האב מיירי כדפי' בקונט' דאם עירב הא תני לקמן (עמוד ב') א' מבני חצר שמת והניח רשותו לאחד מן השוק משחשיכה אינו אוסר ואיירי כגון שבא היורש לדור שם בשבת דאם לא כן לא בעי ביטול דהוי כמו בית התבן ובית הבקר דלא אסר כדאמר רבי יהודה לקמן בפירקין (עב:) דאינו אוסר אלא מקום דירה ור"ש דפסיק פרק מי שהוציאוהו (לעיל מז.) כוותיה קאמר דאפילו הלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר ומיהו אם היה היורש דר באותה חצר שמא היה אוסר להם בית אביו כשירש בשבת אע"פ שלא בא לדור שם אפילו עירב עם חביריו בערב שבת אפילו הכי בעי ביטול ולא מהני עירובן לגבי אותה חצר שירש בשבת כדתניא לקמן בשמעתין אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו אוסר פי' לפי שבן חצר מערב עם חביריו משחשיכה אוסר פי' דלא מהני עירוב לענין אותו חצר שירש בשבת ומיהו הא לא אפשר לומר דמיירי כשהיה היורש דר עם אביו דאם כן אי בעו לאיערובי מאתמול מצו מערבין קרינן ביה דאם נותן פת משלו הוי עירוב אף ע"פ שלא זיכה לאביו כדאמר לעיל פרק מי שהוציאוהו (דף מט:) חמשה שגבו את עירובן כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר א' מוליכו ע"י כולן דאם לקח הפת משלו ונתן בחצר של שיתוף מועיל לכולם כדפירש התם בקונטרס דשליחות דכולהו קעביד הואיל ועירבו יחד ועוד תניא לקמן בפירקין חמשה חבורות ששבתו בטרקלין ב"ה אומר עירוב אחד לכולם אע"פ שיש לחלק דהתם כולם שוים בבית זה כמו זה ואין זה טפל לזה אבל הכא שהבן טפל לאביו אם נתן הבן פת אינו מועיל מ"מ אינו דומה כלל לחלק ומהא דאמר לעיל (דף סד.) אפילו שכירו ולקיטו נותן את עירובו אין ראיה לכאן דלמא הני מילי בנכרי אבל בישראל לא:

דף ע:

אבל האי כיון דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי לערב - אפילו למ"ד לעיל (דף סז.) מבטלין גבי מת נכרי בשבת יכול להיות דאין מבטלין כיון דהתם הוא דאותו רשות שהוא מבטל עכשיו היה לו כח לבטל מאתמול אלא . שלא היה מועיל מפני הנכרי דאוסר אבל הכא האי רשות דמבטל השתא אין לו כח לבטל מאתמול אלא משעה שירש והוי כב' בתים בשני צידי רה"ר דאין מבטלין דלא היה בידו רשות זה מאתמול ולמאן דאמר לעיל נמי אין מבטלין יכול להיות דזה מבטל כדאמר יורש כרעיה דאבוה הוא:

לאתויי מת נכרי בשבת - פירש בקונטרס כיון דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי השתא נמי לא מצו מבטלי ומרישא סיפא לא שמעינן ליה אי לא אתי בזה הכלל דהתם לא מצו מערבי מאתמול כלל אבל הכא מצו מערבי ע"י שכירות משמע מתוך פירושו דאיירי דאתא נכרי מערב שבת ובעי למימר דאין מבטלין כשמת וכ"ש דאם לא מת דבעי תרתי שכירות וביטול ולא יתכן לפי מה שפיר' לעיל דהתם כולי עלמא מודו דמבטלין גבי מת נכרי בשבת מהו אלא בדאתא נכרי בשבת איירי הכא ואי לאו זה הכלל הוי אמינא דהכא מבטל כיון דהאי רשותא דקמבטל הוי בידו מאתמול ולא דמי לב' בתים:

וקתני חוץ ממבטל רשות - פי' בקונטרס דפריך לר"נ דאמר דמבטלין מדלא קתני חוץ ממבטל רשות ויורש שמע מינה יורש לא ודבר תימה הוא מה דיוק הוא זה ור"ח פירש דפריך לשמואל דאמר אין מבטלין וזה לשונו זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני צידי רה"ר חוץ ממבטל רשות אע"פ שנאסר למקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת לא שנא הוא ל"ש יורש מדקתני חוץ מן המבטל רשות דייקי מיניה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל ופריק לה לברייתא הכי חוץ מתורת ביטול דכי איתא לאוסר מעיקרא והשתא בטל רשות הותרה לשאר שבת לאפוקי יורש דלא הוי ליה רשות הכא בעידנא דקדש היום ולא הוי ליה לערובי דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב ומאן דלא יכול לערובי לא יכול לבטל רשותו עכ"ל אע"פ שהקושיות אחרות לר"נ אין לחוש אם זאת לשמואל ורבינו חננאל בעצמו פירש דמותבינן לר"נ משמע מתוך פירושו דחוץ ממבטל רשות קאי אשני בתים משני צידי רשות הרבים והקיפום נכרים מחיצות בשבת שמועיל שם ביטול והיכא דלא ביטלו זה לזה קאמר דנאסר לכל השבת כולה וקשה דאם כן מאי נאסר למקצת שבת דקאמר ונראה לומר לפירושו דאיירי בעירבו וכיון שלא חל העירוב בתחילת השבת תו לא חייל כשבאו אחרי כן והקיפום בשבת וכן מת נכרי בשבת איירי כשעירבו מערב שבת ובטל עירובן מפני הנכרי דכשמת תו לא חייל אבל ביטול מועיל בתרוייהו כדקתני חוץ ממבטל רשות

ומדמהני ביטול ב' בתים אע"פ שלא היה לו כח לבטל רשות של חצר זה מאתמול דרה"ר היה כל שכן יורש דיש לו כח לבטל וקשה לדבי שמואל דאמרי אין מבטלין והוא הדין דהוה מצי למיפרך מהך ברייתא לרב חסדא ורב ששת דאמרי לעיל אין מבטלין גבי ב' בתים ונראה דלמאי דמשני אימא חוץ מתורת ביטול לא קאי אב' בתים אלא אבני חצר ששכח אחד מהן ולא עירב שיכול לבטל רשות באמצע השבת ומיהו אם נאמר לפי המסקנא כן גם לדברי המקשה לדחוק על חנם לומר דקאי אב' בתים דבלאו הכי יכול להקשות כמו שפירש ר"ח דחוץ ממבטל רשות דמשמע דכל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל:

אחד מבני חצר שמת והניח רשותו לא' מן השוק מבעוד יום אוסר כו' - הך ברייתא איירי בהכי דבן חצר מערב עם חבריו אבל בן השוק אין מערב עמהם אפי' כשירש מבעוד יום ולא משום שלא יוכל לערב עמהן לפי שאינו דר שם דמסתמא לא גרע בהכי לענין עירוב וביטול רשות כיון דאסר עלייהו כדקתני מבעוד יום אוסר אלא אורחא דמילתא היא דבן חצר רגיל לערב עם חבריו שהוא צריך להשתמש בחצר כיון שהוא דר שם אבל אותו שבשוק אין יכול לערב לפי שאינו רגיל להשתמש וקסבר האי תנא כמ"ד לקמן בפירקין (דף עב:) בית התבן ובית הבקר הרי זה אוסר עליו:

תא שמע ישראל וגר כו' - קסבר רבא דמכח הגר חשיב כמו יורש דהוי כרעיה דאבוה דאי לאו הכי לא קשה מידי לרב נחמן:

דף עא.

כלך אצל יפות - פי' רש"י דכשיש לו יפות מהן גלי דעתיה דניחא ליה והוי כמאן דשויה שליח מעיקרא דמי ואין להקשות לפירושו מהא דמוקי לה בריש אלו מציאות (ב"מ דף כב.) כגון דשויה שליח דנהי דשויה שליח לתרום לא שויה שליח לתרום מן היפות ועל זה מפרש בקונטרס כמאן דשויה שליח לתרום מן היפות דמי כיון דנמצא יפות מהן:

ומקני רשותא בשבת אסור - תימה דבגיטין בריש הזורק (גיטין דף עז:) גבי ההוא שכיב מרע אמר דליקני לה דוכתא דמנח ביה גיטא ותיזל איהי ותיחד ותפתח ושבת היתה כדאיתא התם וי"ל דשכיב מרע התירו שלא תטרף דעתו עליו ואין לומר דדוקא קנין שאינו צריך הוא דשרי כי ההיא [דפרק מי שמת] (ב"ב קנו:) דבלא קנין קני כדאמר התם דאין הלכה כר' אלעזר דהא משמע [התם] דאי הוה הלכה כר' אלעזר כ"ש דהוה ניחא טפי שהיו צריכין להתיר והכי נמי איכא למיחש למיטרף דעת אם לא היה יכול לגרשה כרצונו תדע דאף בלא קנין איכא איסורא לגרש בשבת כדתניא בתוספתא דאין מקדשין

ואין מגרשין בשבת אלא ודאי בשכיב מרע דוקא התירו שלא תטרוף דעתו שירא שימות בשבת ואינו רוצה להמתין עד החול וה"ה דהתירו נמי קנין וכן פסק רבינו שמואל דאפי' מתנת שכיב מרע במקצת דבעיא קנין קונין ממנו בשבת:

אי אמרת בשלמא רישא בכלי אחד כו' - והוא הדין יין ויין בב' כלים אבל אורחא דמלתא נקט ועוד דלא הוצרך התנא לפרש דסתם יין ושמן בב' כלים אע"ג דשרו ב"ה בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) עירוב הנתון בשני כלים כי מלייה למנא ואייתר ה"מ כי גבו לשם עירוב כדפי' בקונטרס אבל הכא דלאו לשם שתוף בכלי א' אין בשני כלים לא:

יין ושמן אין ראוי לערב - אף ע"ג דכל האוכלין מצטרפין למזון ב' סעודות לעירוב וה"ה משקין היינו כשנשתתפו לשם עירוב:

בחצר שבין ב' מבואות כו' - לא בעי לאוקומי בג' חצירות ממש כאידך משנה דעירובי חצירות בעי פת בין לר"מ בין לרבנן דלקמן בסמוך ואין רוצה להעמיד מתני' כמ"ד ביין ופליג אר"מ ורבנן:

ור' שמעון לטעמיה - דלא גזר לרב ששת דמוקי לה לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מח.) שנתנו שתים עירובן באמצעית ובב' בתים הכא אפי' בבית א' ובשני כלים כב' בתים דמו כיון דלא עביד לשם שיתוף דממה נפשך תרוייהו הכא בחצר קיימי דשיתופי מבואות בחצר שבמבוי:

דף עא:

שמן שצף על גבי יין כו' - השתא משמע דשמן חשיב משקה מדקאמר ר' יוחנן בן נורי שניהם מחוברין דאי חשיב אוכל כיון דטבול יום אינו אלא פוסל לא הדר שמן ומטמא ליין דאין סברא לומר דפליגי רבנן ור"י בן נורי בהכי אם יכול להבדיל זה מזה או לא ועוד דתניא בפ"ק דפסחים (דף יז.) הדם והמים והשמן והיין משקה בי מדבחיא כו' וקרא דחגי נמי ואל היין ואל השמן מוכח דהוי משקה ועוד תנן התם (דף יד.) הוסיף ר"ע מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום [בנר שנטמא בטמא מת אע"פ שמוסיפין טומאה על טומאתו] וקאמר בגמרא קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא והקשה ר"ת מההיא דאמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף לא.) ר"מ אומר שמן טבול יום תחילה לעולם וחכ"א אף הדבש ר"ש שזורי אומר יין ומסיק יין דוקא ולא שמן ומשמע התם דהלכה כר"ש שזורי ואומר ר"ת דהתם בקרוש איירי כדקתני רישא במסכת טהרות (פ"ג מ"א) השמן והחלב והמקפה של גריסין בזמן שהן לחין הרי הן ראשון קרשו הרי הן שניים פי' דהוי אוכל ר"מ אומר שמן תחלה לעולם כלומר לעולם

אפי' קרש ולא כמו שפירש בקונט' במנחות לעולם בין נטמא באב הטומאה בין נטמא בולד הטומאה:

רבי אלעזר בן תדאי אומר אין ברירה - אין זה כעין ברירות דבכל דוכתא כדפי' בקונט' דהוו להו כאילו נשתתפו במעות שלא הוברר יין לכל אחד ואחד:

דלא עבדינן כתרי חומרי בעירוב - כך היא גירס' הקונטרס ור"ח גריס דעבדינן כתרי חומרי בעירוב כלומר הכא עבדינן כתרי חומרי ומיהו לשון בעירוב לא יתכן כל כך דמשמע בכל עירוב:

משתתפין במבוי ביין - משמע קצת דלכתחלה ביין מצוה יותר מבפת מדלא תניא דומיא דרישא משתתפין במבוי בפת ואם רצו להשתתף ביין משתתפין ושמא ביין מינכר טפי שהוא שיתוף ומיהו בכל דבר מהני כדתנן בפרק בכל מערבין ומשתתפין (לעיל דף כו:) ובפ' חלון (לקמן דף פ.) נמי תניא כיצד משתתפין במבוי מביאין חבית של יין ושל שמן ושל תמרים ושל גרוגרות וכל מיני פירות:

בפת כ"ע לא פליגי דבחד סגי - משום דפת סגי הכא והכא ופירש בקונטרס דבין למר ובין למר סומכין במבוי על עירובי חצירות שהוא לעולם בפת ולפיכך הא דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי לא בעי למימר דאחר שעירבו בחצירות יהיו עדיין זקוק להשתתף במבוי אלא כלומר מערבין בחצירות בפת אע"פ שנשתתפו במבוי ביין ואין הלשון משמע כן ועוד תנן לקמן בפירקין (דף עג:) ה' חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי עירבו בחצירות ולא נשתתפו במבוי מותרין בחצירות ואסורין במבוי וקאמר בגמרא מני ר"מ היא דאמר בעינן עירוב ובעינן שיתוף מיהו איכא לאוקמי ההוא סוגיא כמ"ד בפת פליגי ומ"ד בפת ל"פ סבר לה כרב דלא תני פתוחות זו לזו ור"י מפרש דאשיתוף דפת קאי דכיון דסגי ביין והם דחקו לעשות בפת ואלמוה טפי מועיל אף לחצירות ועוד שהשיתוף לכל הבתים והחצירות שכולם משתתפין יחד אבל עירובי חצירות דפת אין לו להועיל כל כך במבוי ולפי מה שפירש שאפי' למ"ד בפת לא פליגי מודה הוא דבעירובי חצירות דפת פליגי אם מועיל למבוי [אומר ר"י דמצינו לפרש תרי חומרי בעירובין דלעיל דאי אמר הלכה כר"א בן תדאי לא הוה ידעינן מאי טעמיה ואי אמרינן הלכה כר"מ הוה אמינא בחדא בהא דאין סומכין על עירוב במקום שיתוף כדמשמע לישנא דר"מ דאמר מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע דאף ע"פ שעירבו צריכין עדיין להשתתף אבל על שיתוף במקום עירוב סומכין קמ"ל הלכה כר"א בן תדאי דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב דמסתמא בא לגלות דהלכה כר"מ לגמרי ומיהו פי' הקונטרס דלעיל גבי תרי חומרי ניחא טפי] וא"ת כשעירבו בחצירות

בפת והניחו עירובן בבית אחד מן החצירות למה לא יועיל לכ"ע למבוי אי משום דתניא בכיצד משתתפין (לקמן דף פה:) עירובי חצרות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי והאי כיון דאנחיה בבית לא שמיה שיתוף אלא עירוב הא פירש בקונטרס לקמן בפירקין גבי כאן במסובין בבית כאן במסובין בחצר דהא דאמרינן שיתופי מבואות בחצר שבמבוי וכ"ש שבביתו וכן פירש בריש סוכה (דף ג:) ואע"פ שפירש כאן בקונטרס דלכ"ע סומכין במבוי על עירובי חצירות שהיא לעולם בפת מכל מקום למ"ד בפת פליגי קשה דלמה לא יועיל עירוב החצירות למבוי כיון שתורתו נמי להניח בבית דאטו השם גורם שנקרא עירוב שיש לו להועיל לחצירות ולא למבוי ולמאן דאמר ביין נמי פליגי ומפרש ברייתא דבסמוך או משתתפין במבוי ביין ומותרין כאן וכאן אבל עירובי חצירות ביין לא מהני ואמאי כיון דשיתוף מהני לא תקראנו עירוב אלא תקראנו שיתוף דתימה הוא לומר דמה שקראהו עירוב לבטל תורת שיתוף מעליו ודוחק ר"י לפירוש הקונט' שבתחילת העירוב לא עירבו אלא בני חצר אחת יחד או שתי חצירות יחד ולא היו סבורים שכל בני המבוי ישתתפו יחד נמצא שלא נתנו עירובן לשם שיתוף ולכך כשניתוספו עליהם כל בני המבוי אין לחושבו שיתוף כיון שהראשונים לא היו שם ולא ידעו מעולם שעליהם ניתוספו כל האחרים ונראה לר"י דכולה מלתא דוקא עירובי חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות דוקא בחצר שבמבוי ולא בבית משום דבחצר מינכר טפי לשם שיתוף דשייכא טפי למבוי וקרובים תשמישם דמבוי זה לזה והשתא הא דקאמר לקמן במסובין בבית בפת שעל השולחן סומכין משום עירוב לאו אף משום עירוב קאמר אלא משום עירוב דוקא ולא משום שיתוף והא דאמר בריש סוכה (דף ג.) בית שאין בו ארבע על ארבע אין מניחין בו עירובי חצירות אבל מניחין בו שיתופי מבואות דלא גרע מחצר שבמבוי ומשמע דכל שכן אם היה בית גמור שהיו מניחין בו שיתופין אור"י דודאי בית גמור גרע לענין שיתוף והא דנקט בהא דלא גרע שלא תאמר כי היכי דיוצאין מכלל בתים לענין עירוב יוצאין נמי מכלל חצר לענין שיתוף לפי שיש מחיצות מפסיקות וחצר בעי ד' אמות ובהאי בית ליכא ד' אמות והשתא הך דבעל הבית שהיה שותף לשכיניו לזה ביין וההיא נמי דלעיל (דף סח.) דליקני מר רביעתא דחלא צריך לומר דבחצר היה אותו חבית דבשיתופי מבואות איירי דאילו עירובי חצירות בעי פת ובירושלמי משמע כפי' הקונט' דכ"ש בית דאמר בפ' מי שהוציאוהו עירוב צריך בית שיתוף מהו שיצטרך בית מלתא דשמואל אמרה שיתוף צריך בית ומסיק רבי אבהו בשם רבי יוחנן נותנו בין באויר דחצר ובין באויר דמבוי משמע בהדיא דכ"ש בית:

דף עב.

נהגו העם כר' מאיר - בפרק בתרא דתענית (דף כו:) מפרש דאורויי לא מורינן כוותיה ואי עבדינן לא מחינן בידייהו וא"ת מה מחאה שייך כאן אם מחמירין כר"מ לעשות עירוב ושיתוף וי"ל דלא הוי ברכה לבטלה אי נמי אם נמנעים על כך להביא סכין וחמין לצורך מילה אי נמי לכי הא דאמר במי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) גבי חצר שבין שני מבואות והיא רגילה באחד אם עירב רגיל לעצמו וזה שאינו רגיל לא עירב והיא נמי לא עירבה דוחה אותה אצל מי שאינה רגילה דכופין על מדת סדום והשתא אם עירב מי שאינו רגיל ולא שיתף והם דוחין אותה אצל מי שאינו רגיל כר"מ דבעי שיתוף לא מחינן בהו אי נמי אם עירבה עם שניהם ולא שיתפה אלא עם האחד דלרבנן הוו להו עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם ולר"מ עם אותו ששיתפה עמו מותרת דעם האחר לא נשתתפה ואין עירוב מועיל במקום שיתוף:

ומודין כשמקצתן שרויין בחדרים ועליות שהן צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה - והני חדרים ועליות איירי כגון שכל אחד פתוח לחצר כדפירש בקונט' דהנך ה' חבורות ששבתו בטרקלין כולהו יש להן פתח מן הטרקלין לחצר דאם לא היה לכל אחד פתח לחצר הוה אמרינן פנימי נותן עירובו ודיו או שני הפנימיים לר' יוחנן דסוף פרקין גבי עשרה בתים זה לפנים מזה ומיהו אם יש לאדם סופר או מלמד בביתו או כעין אותן [הבחורים] הבאין ללמוד תורה ושרויין כל א' בחדר או בעלייה בפני עצמו אע"פ שחלוקין מבעל הבית בפתו אין אוסרין עליו ולא בעו עירוב בין יש להם פתח לרה"ר בין אין להם פתח לרה"ר דלא מיבעיא אם כולם אוכלין במקום אחד אף ע"פ שכל אחד ישן בחדרו קי"ל כמאן דאמר לקמן (דף עג.) מקום פיתא גורם אלא אפילו לשמואל דאמר מקום לינה גורם או אפילו אוכלין וישנים כל אחד בחדרו אין אוסרין זה על זה כיון שכולם משתמשין בתוך הבית בכל עיסקי תשמישתיה באפייה ובבישול ובכל דבר חשיבי כולהו כאילו אוכלים וישנים במקום אחד אע"פ שיש להם פתח לצד רה"ר הכל נקראים על שם בעל הבית ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו ולא זה על זה ומצי לסלוקינהו והוה ליה כה' שכירים וה' לקיטים דלא אמרי' להחמיר כדאמרינן לעיל (דף סו.) דאחד נותן עירובו ודיו ואפי' שרויין בחדרים ובעליות דאם בשרויין כולם בבית בזה לא הוה מסתפק אביי דקאמר מהו דאפילו היה הבית שלהם לא היו אוסרין זה על זה וכיון דגבי נכרי דדירתו לא שמה דירה לא אסרי אלא חשיבי כולהו כחד כל שכן גבי ישראל דדירתו שמה דירה דבטלה דירתם גבי דירתו של בע"ה ולא דמי למקצתן שרויין בחדרים ובעליות דהכא שיש כח לזה כמו לזה ואע"פ שהקילו בנכרי טפי מבישראל דכי מושיל דוכתא

לישראל אחר דישראל נותן עירובו ודיו ואע"פ שאין הנכרי רוצה להשכיר ובע"כ של נכרי וכה"ג בביתו של ישראל לא שרי התם נמי טעמא משום דדירת נכרי לא חשיב כ"כ אבל מכל מקום יש ללמוד מדלא אסרי חמשה שכירים זה על זה גבי נכרי כל שכן גבי ישראל כדפרישית:

במחיצות המגיעות לתקרה - והא דקתני מתני' דמודים היכא דמקצתן שרויין בחדרים ובעליות לא דמי דהכא איירי במחיצות עראי כגון יריעות שמפסיקין עד התקרה:

דף עב:

רבי יהודה הסבר - רבינו חננאל גריס הסבך פירוש גדיל לסבכה כעין מצנפת וכובע כמו שבכים מעשה שבכה (מלכים א ז':י"ז) א"נ על שם עירו דבספר יהושע (טו) כמו כן כתיב מדין וסבכה:

כח דהיתרא עדיף ליה - לא שייך הכא למיפרך ליפלגו בתרוייהו כדפריך בריש ביצה (דף ב:) דהתם כדי להודיע כחן דבית הלל דאוסרין הוה ליה לאשמעי' בתרוייהו משום דכח דהיתרא עדיף דב"ש לא חשיבי ליה כ"כ דב"ש במקום ב"ה אינה משנה:

אמר ר"נ אמר רב הלכה כרבי יהודה - אע"ג דאותבי' מינה לל"ק דר"נ אתיא כלישנא בתרא:

אבל אם היה עירוב בא אצלן דברי הכל עירוב אחד לכולן - וא"ת טעמא דב"ש אתא לאשמעינן דלב"ה לא איצטריך דאפילו מוליכין עירובן אמר עירוב אחד לכולן וכי האי גוונא פריך במס' שבת בפ' ר"א דמילה (שבת ד' קלה.) וי"ל דלב"ה נמי נפקא מינה דכעין חדרים ועליות דדווקא במוליכין עירובן קאמר דמודו שצריכין עירוב לכל חבורה וחבורה אבל בעירוב בא אצלן עירוב אחד לכולן דכעין חדרים ועליות לב"ה כמו מחיצות שאין מגיעות לתקרה לב"ש ומיהו בחדרים ועליות ממש אין נראה לחלק בין מוליכין עירובן לעירוב בא אצלן מדפשיט ליה כ"כ להש"ס דקאמר אילימא חדרים ועליות ממש פשיטא:

כמאן כבית הלל - וליכא למימר דאתיא כב"ש ובריית' באין עמהם דיורין כדאוקמינן לה לקמן אבל במתניתין כשיש עמהן דיורין דמיגו דהני אסרי אהדדי הני נמי אסרי דהיכי דמי הני דיורין אי בחצר קיימי מ"מ כל הטרקלין חשיב כחדא ומטלטלין זה עם זה בכל הטרקלין בלא עירוב כשיש דיורין בחצר כמו שאין דיורין בחצר ואי בעו ביניהם עירוב כשיש עמהן דיורין בחצר הכי נמי ליבעי כשאין עמהן דיורין דמה ענין דיורין בחצר לגבי הטרקלין ומיהו ה"מ למימר כגון שיש בטרקלין דמתניתין חדרים ועליות גמורין שאין

להם פתח בחצר אלא יוצאין דרך טרקלין דמיגו דהני אסרי הנך ה' חבורות נמי אסרי אבל לא משמע ליה לאוקמי מתניתין בהכי ועוד דדילמא בהא הוו מודו ב"ה:
במקבלי פרס שנו - ואע"פ דמקום פיתא ולינה בבתיהם אהני מה שאוכלים משל אביהם דאם היה עירוב בא אצלם או שאין עמהם דיורין אין צריכין לערב:
מי שיש לו בית שער אינו אוסר עליו - אע"פ שדרין בו כדתנן לקמן בפרק כיצד משתתפין (דף פה:) ואם תאמר אי בבית שער דבית תיפוק ליה משום בית דאסר על בני החצר אע"פ שאין דרין בו מידי דהוה אבית התבן וי"ל כגון שנתן בעל הבית עירובו וקמ"ל דהדר בבית שער לא בעי לערב דלא אסר:

דף עג.

ודניאל בתרע מלכא - פי' ר"ח וסימנך בבא שער תרע שער פי' רבי יהודה בן בבא הוא מתיר בעבדים ובבא ותרע הכל שער נראה דמייתי קרא לסימן ולטעם לדבריו:
בעא מיניה אביי מרבה חמשה שגבו עירובן כו' - ואע"ג דאביי ידע להאי ברייתא דלעיל דהא בסוף פרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מט:) פריך מינה לרבה דקאמר ליה לדידך קשה לשמואל קשה גבי עירוב משום קנין לא שאל כאן לרבה אלא כדי להקשות לו ממתניתין:
כרבים דמו או כיחידים דמו - פי' בקונטרס לענין ב' חצירות זו לפנים מזו דתנן בסוף פירקין ואם היו של יחידים אין צריכין לערב ומיבעיא ליה אם אב ובנו דרים בפנימית אי חשיבי כיחידים או כרבים תימה לר"י דממתני' שמעינן ליה דמוכחא דאין אב ובנו אוסרים זה על זה וכיון דלא אסרי אם כן הויא לה רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת שלא במקומה דההיא טעמא דיחידים אין צריכין לערב וי"ל דמקבלי פרס מיבעיא ליה ומספקא ליה אי מתני' בסמוכין על שלחן אביהם ממש והתם הוא דאין צריכין לערב כשאין עמהם דיורין דאהני קצת מה שסמוכים בפת אע"ג דמקום לינה גורם אבל מקבלי פרס אע"ג דאין עמהם דיורין צריכין לערב או דילמא מתניתין במקבלי פרס כדאוקמא רב דאמר התם מקום פיתא גורם ומייתי ראייה מברייתא דסתם האב ובנו הרב ותלמידו מקבלי פרס נינהו כיון שישנים בבתיהם היכא דלא קתני בהדיא אוכלין על שלחן אביהן ומיהו לא משמע כלל לומר כן ונראה לר"י דמיבעיא ליה בדליכא בכל המבוי אלא אב ובנו או הרב ותלמידו דבתים וחצירות שלהם פתוחין למבוי וכיון שכל המבוי שלהם משתכחת תורת עירוב וקמיבעיא ליה נמי דאם תימצי לומר אין צריכין לערב מבוי שלהם ניתר בלחי וקורה או לא:

דף עג:

אימא מציעתא ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן אתיא כרבנן - ואפילו למאן דאמר לעיל [דף עא:] דבפת לא פליגי משמע ליה ואם נשתתפו במבוי בכל ענין ואפילו נשתתפו במבוי ביין:

אלא פשיטא דבטיל - ואם תאמר למאן דאמר אין מבטלין רשות מחצר לחצר היאך מותרין במבוי הא אין יכול לבטל רשותו לבני חצר אחרת לרבא דאמר לשמואל דאפילו ב' חצירות זו לפנים מזו פעמים דאין מבטלין ויש לומר דהא לא קשיא שהרי במבוי נשתתף אבל הא קשיא היאך מועיל במבוי ביטול לרבא דאמר בב' חצירות זו לפנים מזו דאין מבטלין ועל כרחך יש ביטול רשות במבוי כדדייקי שהרי ביטל להם רשותו ויש לומר דכיון דכולם שוין במבוי זה כזה יכול לבטל אף לבני חצר אחרת שהמבוי חדא תשמישתא לתרוייהו ולא דמי לב' חצירות דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד כדאמר לעיל ולקמן (דף עט.) תניא גבי בית שבין שתי חצירות ומלאוהו תבן דאם נתמעט התבן מעשרה טפחים מבטלין הבית לזה ולזה והיינו טעמא כדפרישית דאפילו לשמואל הבית לחצירות חדא תשמישתא הוא לתרוייהו:

כל שיתוף שאין מכניסו ומוציאו דרך פתחים למבוי לאו שמיה שיתוף - פי' בקונטרס ולהכי לא תני רב ופתוחין זו לזו דחייש דילמא מעיילי ליה דרך פתחים שביניהם משמע לפירושו ואם פתוחות זו לזו לא מהני בהן שיתוף ואפילו מעיילי ליה דרך מבוי גזרינן דילמא לא מעיילי אלא דרך פתח החצר וסמכינן עליה ואם תאמר היכי משכחת ליה פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמערבין ומשתתפין אם לא בחצירות הפתוחות זו לזו ומשמע התם דמהני שיתוף ויש לומר דאשכחן לה בשעירבו החצירות דרך חלונות וכיון שאין פתח גמור מחצר לחצר גבוה י' ורוחב ד' ליכא למיגזר דילמא מפקי ועיילי השיתוף שלא כדרך המבוי כיון דמחצר לחצר לא סלקי להדיא אי ליכא פתחים אלא חלונות בעלמא:

דאפקיה ועייליה - פירש בקונט' לאותה חבית בכל החצירות ומהן למבוי ומשם לחצר שהונח שם ולא לשם שיתוף ולפירושו ה"ל למימר דעייליה ואפקיה ועייליה ובחנם דחק לומר כן דתחילה היה בשאר חצירות ואפקיה למבוי והדר עיילי בזה החצר:

בני חבורה שהיו מסובין כו' - כאן לא שייך למימר דאפקיה ועייליה דאע"ג דיכול לומר דכל חד וחד הביא פת בחצר זה [דרך מבוי] כדי לסעוד סתמא דמלתא איירי שבעל הבית זה הזמינם לסעוד אצלו ואע"פ שלא זיכה סומכין על פת שעל השלחן דכזכו בו דמו שאין לומר אירע שפת של בעל הבית היה מונח בשאר חצירות והובא כאן דרך מבוי דהוצאה והכנסה זו לא מהניא מידי כיון שלא היה קנוי פת לכל בני החבורה

באותה שעה אלא היה של בעל הבית זה ואין הכנסה והוצאה מועלת אא"כ היה של בעל השיתוף מאותה שעה:

דף עד.

עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו - ומערבין יחד דרך פתחיהן חדא חשיב להו ולית ליה לרב הא דתניא לעיל אב ובנו מבוי שלהן ניתר בלחי וקורה דכל היכא דלא בעי עירוב אי נמי בעו עירוב ומצי לערובי בלא שיתוף מבוי לא משתרי ההוא מבוי בלחי וקורה עד שתהא שם חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה או שתי שורות של חצירות אחת לצידו אחד ואחת לצידו אחר והמבוי ביניהם שאינן יכולות להתערב אלא ע"י מבוי ע"כ לשון הקונט' וקשה לר"י דלא מסתבר למימר דפליג רב אברייתא דלעיל דהא קי"ל בהא כרב מדאמר רב נחמן בפ"ק (לעיל דף יב:) נקיטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה וכו' ופי' ר"י דלא חשבינן בתים וחצירות דאב ובנו חדא כיון שאין הבתים פתוחים זה לזה ולא החצירות פתוחות זו לזו אלא למבוי דכי היכי דבעירבו ונשתתפו להיות מותרים להוציא מחצר לחצר דרך המבוי חשובות החצירות שתים ולא משוי להו שיתוף חדא חצר לענין בתים וחצירות פתוחים לתוכו כיון שאין פתוחין זו לזו אלא למבוי הכא נמי כי במה שהם של אב ובנו אין לחושבם אחת יותר מבשל נכרים ועירבו דטפי מעירוב לא מהני מה שהם של אב ובנו להחשב אחת ולהחשב המבוי כאילו אין בתים וחצירות פתוחין לתוכו ואם תאמר כיון דמשוי להו כחדא כשפתוחות זו לזו משמע דיכולין לערב יחד בלא מבוי אם כן היכי משכחת לה שעירבו בחצירות ומותרין לרבנן כאן וכאן ולר' מאיר אין מותרין אלא בחצירות ובכל החצירות מיהא מותרין וכשעירבו ונשתתפו מותרים כאן וכאן אע"פ שסתם מבוי דמשנה ובריייתא משמע שהכשירו בלחי וקורה דלהכי לא תני פתוחות זו לזו דבעי לאוקומי במבוי הניתר בלחי וקורה הא כיון דבעירוב לחודיה סגי לרבנן בין בחצירות בין במבוי א"כ עירבו כל החצירות יחד ומאחר שרבי מאיר אוסרו למבוי ומתירן כולן מזו לזו שהרי אינו אוסרן אלא המבוי לבדו אם כן פתוחות כולן זו לזו והואיל וכן היאך מותר המבוי בלחי וקורה לרב שאוסר כשיכולין לערב דרך פתחיהן מזו לזו ואף על פי שלא עירבו וכל שכן כאן שעירבו כולן יחד דרך. פתחיהן עצמן בלא פתחיהן הפתוחות למבוי ויש לומר דמשכחת לרב כגון שעירבו חצירות זו לזו דרך סולמות דלא חשיבי בהכי פתוחות זו לזו דהא אמרינן בכיצד מעברין (לעיל דף נט:) דסולם תורת מחיצה עליו להקל אף בשעה שיש עליו תורת פתח להקל ועוד יש למצוא כגון שמערבין דרך חלונות הפתוחות מחצר לחצר בתוך עשרה כיון דהוי כוליה חלון

למעלה מארבעה טפחים אין ראוי לאסור אפי' פתח שעשוי ליציאה וכניסה ואין פתח אחר לצאת שם אינו אוסר כיון שיש שם דקה ד' ואפילו אם נפשך לומר שכשהיה פתח והיה עושה לפניו דקה נראה שם הסילוק יותר מכאן לפי שהיה כאן פתח וביטלו אבל בחלון למעלה מד' לא חשיב גובהו ביטול פתח כיון שלא פתח מעולם ולא דמי לפתח המתבטל מ"מ כיון שחלון שמחצר לחצר אינו עשוי ליציאה וכניסה כמו פתח שישנו מזו לזו לא עדיף מסולם לחושבו אחת וגם אם לא יהיה החלון למעלה מד' אלא יהיה למעלה מג' דכיון דלא מידריס יש סברא לומר כן ועוד דאפי' פתח גמור כיון שאינו רגיל אינו אוסר כדאמרינן בפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) וכיון דתורת מחיצה עליו שלא לאסור גם לענין זה שבכאן בחלון שאין רגילות כניסה ויציאה דרך חלון כמו בפתח גמור יהא בחלון שבין חצר לחצר (יש עליו) תורת מחיצה כמו בסולם שלא להחשיב החצירות אחת ע"י עירוב שמערבין יחד דרך חלונותיהם מזו לזו ולא דמו לפתחים שבין זו לזו דמשוו להו חדא אע"פ שאין בני כל חצר וחצר רגילין בהן כמו בפתחי המבוי כי מה שאין רגילין בהן כמו בפתחי המבוי זה לפי שרשויות החצירות חלוקות ואין עיקר תשמיש ודירה של כל חצר וחצר אלא לבני החצר עצמה ולא לבני האחרת ולהכי חשיב כרגיל לשוינהו חדא על ידי עירוב אבל חלון יהא עליו תורת מחיצה דלא לשוינהו חדא ע"י חלון כיון דלא חזי למיהוי רגיל כפתח הפתוח למבוי אפי' היו כל החצירות של אדם אחד:

ושמואל אמר אפי' בית וחצר - פי' בקונטרס בית בלא חצר ובית וחצר למעלה פי' באופן אחר בפ"ק (לעיל דף יב:) גבי הא דאמר ר"נ נקיטינן איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה שאורכו יתר על רוחבו ובתים וחצירות פתוחין לתוכו:

הכא נמי לא גזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה - תימה מאי קאמר ואזדא ר' יוחנן לטעמיה כי סבר כרב נמי דאמר והוא שלא עירבו אבל עירבו גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר מכל מקום הכא אין לו לגזור דהא בחצר שעירבו לעצמה לא אסרינן לה לאפוקי מאני דבתים לתוכה דילמא אתי לאפוקינהו לחצר אחרת ה"נ כשעירבו במבוי לא אסרי' לאפוקי מאני דבתים למבוי דילמא אתי לאפוקינהו לחורבה דהא לא אשכחן דגזר מקום המותר דילמא אתי לאפוקי אותם כלים עצמן משם למקום האסור ואור"י דהכי פי' דלרב כשגזר כשעירבו לאסור כלים ששבתו בחצר לאפוקינהו לחצר אחרת אע"פ שכל החצרות רשות אחת לר"ש לכלים ששבתו בתוכה אפי' הכי אסר רב כשעירבו דילמא אתי לאפוקי לחצר אחרת כלים ששבתו בתוך הבית ומצויין באותה חצר ה"נ כשעירבו במבוי היה אוסר כלים ששבתו במבוי לאפוקינהו לחורבה

דילמא אתי לאפוקי כלים ששבתו בתוך הבית לחורבה שהם מצויין במבוי וכיוון דאסור להוציא מן המבוי לחורבה אם כן אין לחורבה להתיר המבוי אבל רבי יוחנן דלא גזר הכי נמי לא היה אוסר להוציא כלים ששבתו במבוי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה ומש"ה מהני שפיר חורבה להתיר את המבוי:

דף עד:

מבוי שצידו אחד נכרי - פי' בתים וחצירות וצידו א' ישראל בית וחצר אין מערבין אותו דרך חלונות כו' ולבסוף מסיק משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי וקאמר אם יש בתי ישראל אצל ביתו של ישראל פתוחין לרשות הרבים ולא למבוי וחלונות ביניהן אין מערבין דרך חלונות זה עם זה להוציא כליהם למבוי דרך פתחו של זה שפתוח למבוי משום דאסור לדור יחיד במקום נכרי שלא ילמוד ממעשיו לפיכך לא יערבו אלו עמו ולא ישתמשו אלו עמו במבוי כדי שיהא יחיד ויירא מן הכנעני שלא יהרגנו ויצא כך. פי' הקונט' וא"ת אפי' יערבו יחד איך יהו מותרין להשתמש במבוי הא אין כאן אלא חצר אחת של ישראל הפתוחה למבוי ולא מישתרי בלחי וקורה דחצירות של נכרי לא חשיבא דלא שמה דירה וי"ל דבצורת הפתח מיהו יכולין להתירו או בפס די או בב' פסין משהו מכאן ומשהו מכאן ועוד דלמאי דמסקינן דטעמא דרב משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי ס"ל שפיר דדירת נכרי שמה דירה לענין ליחשב בתים וחצירות פתוחים לתוכו אע"פ שאין צריך בתשמיש הנכרי להתיר בשבילו בלחי וקורה ואע"ג דנכרי אוסר עלייהו יכולין להשכיר או שמא אפי' שכירות אינו צריך לראב"י ואע"פ שיש בתים של ישראל פתוחין לתוך אותו בית כיון דלא עיילי למבוי אלא דרך אותו בית חשיבי כולהו יחיד במקום נכרי ועוד אור"י דאפי' היו הרבה בתים וכל אחד פתוח לחצר לגבי מבוי הוי כל בני חצר אחת יחידים במקום נכרי כמו בחצר שיש בה נכרי ובית אחד של ישראל דאינה אוסרת לראב"י אפי' יש הרבה ישראלים באותו בית כולהו חשיבי יחיד במקום נכרי והא דנקט חלונות פי' בקונט' לפי שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית ור"י פי' דדוקא חלונות נקט דאז אסור לערב שיש לחוש שיבטח זה הדר בחצר בשכניו המשתמשין עמו ויתייחד עם הכותי במבוי ויזיקנו הכותי אבל אם יש פתחים ביניהן מותר לערב דמרתת הכותי טובא ולא יזיקנו כיון שדרך פתחים יכולין לבא שם ומביא ר"י ראייה דדוקא נקט חלונות דהא משמע דבחלונות שבין בית לבית מיירי מדקאמר דרך פתחים למבוי דהיינו פתח הבית ופתח החצר דאי בחלונות מבתים לחצר איירי לא הוה ליה למימר דרך פתחים אלא דרך פתח למבוי דליכא אלא פתח החצר והשתא

אי דרך פתחים נמי אסור. לערב אמאי נקט שפתוחים לבית טפי מפתוחים לחצר אלא ודאי חלונות דווקא כדפרישית ולכך. מיירי בפתוחים לבית טפי משום דבין בית ובית דרך לעשות חלונות כדפירש בקונט' אבל בפתוחים לחצר אין דרך לעשות חלונות אלא פתחים ובפתחים שרי לערב:

הוה אמינא טעמא דרב משום דאין מבוי כו' - ולפי' זה אין להעמיד בחצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל דא"כ אפי' מערבין דרך חלונות להחשב בתים פתוחים לחצר אין מבוי ניתר בלחי וקורה דאין כאן אלא חצר אחת של ישראל ועוד דמאי קאמר דדירת נכרי לא שמה דירה אפילו שמה דירה אין מבוי ניתר בלחי וקורה כיון דאין מערבין דרך חלונות וליכא בחצר ישראל אלא בית אחד אלא הוה מוקמינן לה במבוי שצידו אחד הרבה חצירות ובתים של נכרי וצידו אחד הרבה חצירות של ישראל ובכל חצר בית אחד אלא שפתוחים דרך חלונות בתים לכל בית שבחצר וקמ"ל דאין מבוי זה ניתר בלחי וקורה משום דדירת נכרי לא שמה דירה וע"י חלונות נמי אין מערבין אלא להחשיב בתים פתוחים לתוכו והא דנקט חלונות לאשמעינן דלא מיבעי אם יש פתחים בין כל בית ובית שנחשבים כבית אחד כדאמר רב לעיל וליכא שני בתים לחצר ולא מיבעיא נמי אם לא עירבו דרך חלונות שביניהם שאין כאן שני בתים לחצר כיון שאין היתר תשמיש לבית החיצון ולא שייך למבוי אלא אפילו עירבו דרך חלונות דהשתא שייכי כולהו בתים למבוי שיכולים להביא ע"י עירובן חפציהם למבוי ולא משוי להו עירוב נמי כחד כיון שאין פתוחים למבוי אלא ע"י חלונות ואפילו אם כשיש פתח בין בית לבית ראוי לחושבן אחד בלא עירוב כשאין פתח אלא חלון אין ראוי לחושבן א' אפילו עירבו מ"מ לא חשיבי בתים פתוחים לחצר כשפתוחים לבית עד שיהו שני בתים שניהם פתוחים לחצר ועי"ל דאם היו פתוחים בתים זה לזה דרך פתח ע"י עירוב הוו חשיבי שני בתים פתוחים לחצר דאע"פ דחיצונה אין עיקר יציאתה דרך בתים למבוי אלא מצד א' מ"מ ע"י פתחים ועירובן נחשבים להיות מן המבוי אבל כשאין כי אם חלונות אין נחשבים להיות מן המבוי ע"י עירוב ור"ת פירש מבוי שצידו א' נכרי וכו' גם לפי ההוה אמינא איירי בשאינו כי אם חצר אחת נכרי וחצר אחת ישראל כמו לפי המסקנא וע"י חלונות חשיבי שפיר שני בתים פתוחים לחצר ואין מערבין דרך חלונות משום דדירת נכרי לא שמיה דירה וליכא אלא חצר אחת של ישראל והא דנקט אין מערבין דרך חלונות ולא נקט אין מערבין סתם ואפי' יש הרבה בתים פתוחים לחצר אתא לאשמועינן דאי הוה מבוי שני צדיו ישראל כי האי גוונא שאין כי אם בית א' בחצר ובית א' פתוח לו דרך חלון בתים וחצירות קרינא ביה ואע"ג דלעיל גבי חצירות חשבינן פתוחות זו לזו כחד ולקמן [דף

עה:] נמי אמר שמואל גבי עשרה בתים זה לפנים מזה דלעשירי הוו כולהו כבית שער ונותן הפנימי עירובו ודיו התם לפי שאין להם פתח אחר לרה"ר וכולם יוצאים דרך פתח אחד אבל הכא שיש להם פתח אחר לרה"ר אסרו החצר דחשיבי בתים וקשה לר"י על פירושו דמאי קאמר אי מהכא לא ידענא בתים וחצירות כמה אמאי לא ידענא כיון דאין מערבין דרך חלונות נקט לאשמועינן דאי הוה צידו שני נמי ישראל דאיכא ב' חצירות וב' בתים לחצר ע"י עירוב חלונות ניתר בלחי וקורה ולר"י אתי שפיר שפירש דמיירי דאיכא חצירות דנכרים וישראלים טובא ועי"ל דה"א טעמא דרב משום דאין מבוי ניתר בלחי וקורה כו' והוה מפרשינן דאיכא טובא חצירות ובתים דנכרים ודישראלים ואין כי אם חצר אחת של ישראל הפתוח למבוי זה והשאר אינן פתוחות למבוי זה וקאמר דע"י חלונות שיפתחו למבוי לא יועילו לחושבם פתוחות למבוי אלא בפתח גמור ובמהדורא קמא פר"ת בענין אחר מבוי שצידו אחד נכרי כו' שמבוי כולו חצירות של ישראל אלא בראש המבוי מצד אחד נכרי ופתוח לרה"ר ובצידו אחד ישראל כמו כן פתוח לרה"ר (כזה) וקאמר דאין מערבין שכניו של ישראל היושבים בראש המבוי עמו דרך חלונות שביניהם כדי שיוכל ע"י עירוב להוציא כליו למבוי דאסור לעשות יחיד במקום נכרי שהוא יחיד עמו ברה"ר וכשלא יערבו עמו (נכרי) יסתום פתחו לצד רה"ר ויעשה פתחו לצד מבוי וצדו אחד נקט לרבותא דאע"פ שרוחב המבוי מפסיק ביניהם וכ"ש אם שניהם בצד א' זה אצל זה ה"א טעמא דרב כו' והוה מפרשי הכי שצדו א' נכרי שכל חצירות שבמבוי מצד אחד נכרים ומצד אחד ישראלים ויש בין כל חצירות של ישראל חלונות פתוחות מזו לזו וקאמר דאין מערבין יחד דרך חלונות כדי להכניס ולהוציא מחצרותיהן דרך פתח למבוי דאותו עירוב לא מיבעיא דאינו מתיר להן אלא גם המבוי עצמו שהיה מותר לטלטל בו אם לא עירבו השתא שעירבו אין מטלטלין בו אלא בד' לפי שע"י עירוב נעשו כל החצירות אחת ואין כאן ב' חצירות למבוי דדירת נכרי לא שמיה דירה אבל בלא עירוב חשיבי ב' חצירות אע"ג דפתוחות זו לזו ודלא כפ"ה דלעיל ואין פירוש זה כשיטה שפי' לעיל גבי מילתיה דרב ופירוש דלעיל פירש במהדורא בתרא:

דף עה.

הוה אמינא דירת עובד כוכבים שמה דירה - אע"ג דאמר בריש פרקין דלכולי עלמא לא שמה דירה הכא דלהקל להתיר המבוי להחשיב כבתים וחצירות פתוחים לתוכו אמר שמה דירה:

מתיב רב ביבי בר אביי - ק"ק דה"ל לאקשויי מרישא מעיקרא:

אלמא רגל המותרת אינה אוסרת כו' - הא דלא מוקי בעשתה דקה היינו משום דתיקשי רישא וסיפא בעשתה דקה ומציעתא ההיא דשכח אחד מן הפנימית בלא עשתה דקה:

דף עה:

עד כאן לא קאמר ר"ע הכא אלא בב' חצירות זו לפנים מזו דאסרן אהדדי - יש לישב הך סוגיא נמי אליבא דרבא דאמר לעיל (דף סו.) לשמואל דבשתי חצירות זו לפנים מזו פעמים אין מבטלין אע"ג דאסרן אהדדי דהכא קאמר דאסרן אהדדי בפשיעות בני חיצונה שהורגלו עירובן בפנימית דשכח א' מהן ולא עירב אבל בכל הנהו דאמר שמואל אין מבטלין מי אסרן אהדדי בפשיעה דכי נתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד מהן ולא עירב אין האיסור בא ע"י שפשעו במה שהרגילו עירובן ושכח אחד מהם ולא עירב דבלאו הכי היה להם דריסת הרגל ואין לתמוה היאך מתוקם לרבא שמואל כר"ע וכרבנן הא ע"כ כר"ע דוקא ס"ל כדפי' בקונטרס לעיל דמ"מ בעיקר פלוגתייהו דאין ביטול רשות מחצר לחצר מוקמי נפשיה בכולהו וא"ת ולאביי דאמר שתי חצירות זו לפנים מזו דמבטלין בכל ענין לשמואל (מי נימא) שמואל כר"ע ולא כרבנן דלרבנן ב' חצירות זו לפנים מזו אין מבטלין וי"ל דהוה מפרש כר' יוחנן דבסמוך עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דאמר' לה אדמבטלת לי קאסרת עלי בפשיעותא שהרגלת עירובך ושכח אחד מכם:

ואני קורא בהם רבים בחיצונה - ויסברו שיש כמו כן שנים בפנימית ולא עירבו אבל כשיש שנים בפנימית ועירבו לא גזרינן אטו לא עירבו דעירבו אטו לא עירבו לא גזרינן אבל כשיש אחד בפנימית ולא עירבו יסברו שהם שנים כמו בחיצונה והרי לא עירבו:

נכרי הרי הוא כרבים - אליבא דשמואל קאמר כדפי' בקונט' דליכא למימר דביחיד בחיצונה נמי אסר דאפי' היה דר עמו בחצר לא אסר דקיימא לן כראב"י כ"ש דריסת רגל דלא אסרה וכן מוכחא בהדיא לעיל גבי ישראל ונכרי בפנימית וישראל בחיצונה דאי ליכא ישראל בפנימית אלא נכרי לחודיה לא אסר וא"ת ולמה ליה למימר הרי הוא כרבים אפילו לא הוו כרבים אסר דכיון דיש שני ישראלים בחיצונה ואוסרין זה על זה ויש לו דריסת רגל עליהן וי"ל כיון דישראל לא אסר נכרי נמי לא אסר דאין להחמיר בנכרי יותר מבישראל אי לאו דהוו כרבים:

ורבי יוחנן סבר בית שער דיחיד לא הוי בית שער - והא דאמר בפ' כיצד משתתפין (לקמן דף פה:) כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אינו אוסר הנותן שם עירובו אינו עירוב חוץ מבית שער דיחיד פי' דאף על גב דהדר שם אינו אוסר הנותן שם עירובו הוי

עירוב אתי נמי כר' יוחנן דהתם איירי בבית שער דחצר כדפי' שם בקונטרס דאינו עשוי לדירה אבל הכא העשוי לדירה אוסר:

דף עו.

אמצעי הוה ליה בית שמניחין כו' - נראה דאפי' יתנו העירוב באחד הבתים הסמוכים לחצירות או אפילו באחד מבתי החצירות אלו ג' בתים אין צריכין ליתן עירוב דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המוליכה עירוב דרך עליהן לחצר אחרת:

שניהם קנו עירוב - מתוך פי' הקונטרס משמע דאיירי בעירובי תחומין וקשה דבפרק במה מדליקין (שבת דף לד.) משמע דלא איירי רבא בתרוייהו בעירובי חצירות ובעירובי תחומין דמשני לא קשיא כאן בעירובי חצירות כאן בעירובי תחומין וא"כ לפירוש הקונט' בעירובי חצירות לא קנו וקשה דא"כ מאי פריך הכא מדרבא ונראה כפירוש רבינו חננאל דרבא איירי בעירובי חצירות אבל בעירובי תחומין דחמירי לא קנו והשתא פריך שפיר ולשון צא דקאמר צא וערב עלינו שייך אפי' בעיר כמו צא ושכור לנו פועלים (ב"מ דף פג.):

מתני' לימא תנן סתמא כרשב"ג - דקס"ד דלרבנן כיון דבג' יוצא מתורת לבוד חשוב פתח:

הא קמ"ל טעמא דכוליה למעלה - ואגב דהדר ותנא למעלה מעשרה תנא נמי פחות מארבעה על ארבעה:

ושנים ומשהו מהן בתוך י' - לא כמו שפירש בקונט' ב' טפחים ומשהו אורך מהיקפו בתוך י' מאמצעו ולכאן טפח ומאמצעו ולכאן טפח אלא כמו שפירש ריב"ן אלו שני טפחים ומשהו זקופים מלמטה למעלה דחלון זה הוי שמונה טפחים על שמונה טפחים מאחר דבעגולו כ"ד טפחים על כרחך באמצעו ח' טפחים דכל שבהיקפו שלשה טפחים יש ברוחבו טפח וכשתסיר שני טפחים למטה וכן למעלה וכן משני צדדין ישארו ד' על ד' הלכך צריך שיהא החלון ב' טפחים ומשהו בתוך י' באורך זקיפת החלון באמצעיתו כדי שיהא משהו מן המרובע בתוך עשרה:

דף עו:

ורבי יוחנן אמר כדייני דקיסרי כו' - דקסבר אמתא בריבועא תרי אמתא באלכסונא וליתא להך דדייני דקיסרי כדאמר בפ"ק דסוכה (דף ח:) דהא קא חזינא דלאו הכי הוא שכל האורך והרוחב לא הוי אלא תרי אמה ואע"ג דהתם מפרש שפיר מילתיה דר' יוחנן הכא לא מצי לאוקומי אלא כדייני דקיסרי וכי היכי דאמר התם דליתא לדייני דקיסרי

ה"נ ליתא לדרבי יוחנן דהכא וקשה היאך טעו דייני דקיסרי הא קא חזינן דלאו הכי הוא ועוד דכי היכי דקאמר עיגולא מנו ריבועא ריבועא דהיינו מכל הריבוע הכי נמי הוה להו למינקט ריבועא מגו עיגולא תילתא מכל העיגול שהוא פלגא מן הריבוע שבפנים או הוי להו למינקט עיגולא מגו ריבועא תילתא מן העיגול שבפנים וי"מ דדייני דקיסרי לא דברו אלא לענין קרקע שבתוך הריבוע והעיגול דלענין זה דבריהם אמת שכשתעשה ריבוע ב' אמות על ב' אמות ותעשה עיגול בפנים ב' על ב' ועוד ריבוע בתוך העיגול תמצא בריבוע החיצון ארבע חתיכות אמה על אמה ובעיגול מתוך ריבוע שלש חתיכות של אמה על אמה דמרובע יותר על העיגול רביע ובריבוע הפנימי אין בו כי אם ב' שהרי הוא חציו של חיצון דהיינו תילתא פחות מן העיגול אלא שהש"ס בסוכה ור' יוחנן דהכא טעו בדבריהם והיו סבורים שעל ההיקף אמרו והשתא אתי שפיר מה דנקט פלגא דהכל קאי אריבוע החיצון כלומר עיגולא מגו ריבועא ריבעא כלומר פחות רביע מריבוע החיצון ריבועא מגו עיגולא פלגא ממה שנשאר בריבוע החיצון על ריבוע הפנימי דהוא נמי חציו של פנימי:

ובלבד שלא יורידו למטה - דוקא לפי שאין פתח ביניהם שאין החצירות יכולין לערב יחד אבל אם יש פתח בכותל זה ועירבו מותר להוריד ולהביא לבתים מן החצר ומן הבתים מעלין על הכותל ואתיא מתני' דלא כר"ש דלדידיה מותר להוריד ולהביא אע"ג דלא עירבו דאמר לקמן (דף פט.) גגות חצירות וקרפיפות רשות אחת לכלים ששבתו בתוכן אי נמי אפילו כר"ש אתיא ומאי למטה למטה לבתים הכי איתא בריש כל גגות (לקמן דף צב.) וא"ת ולרבנן אמאי אסור להוריד למטה לחצר הא מודו רבנן דחצירות רשות לעצמן דאמר רב יהודה בפרק כל גגות (לקמן דף צ:) כשתמצא לומר לדברי רבי מאיר כו' לדברי חכמים גגות וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת ושם פירש בקונטרס דמותר להוציא מחצר לחצר לרבנן והביא ראייה מברייתא מדתניא התם אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' וליכא למימר דעל גבי הכותל כיון דלא ניחא תשמישתא חשיב כקרפף ולהכי אסור להוריד לרבנן דחצר וקרפף שתי רשויות הן דא"כ אפילו יש פתח ביניהן ועירבו אסור להוריד למטה דאין עירוב מועיל לקרפף ואפילו מקרפף שלו אסור לטלטל לחצירו כדאמרינן לעיל בפרק שני (דף כג:) גבי נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ואם כן מאי איריא כותל שבין שתי חצירות אפילו יש לו כותל שלו בחצירו יהא אסור להשתמש על גביו אי חשיב קרפף ואומר ר"י דודאי לא מטעם קרפף הוא דאסור אלא משום דאסרי אהדדי והא דשרו רבנן מחצר לחצר היינו דוקא כשלא עירבה כל חצר לעצמה דלא שכיחי מאני דבתים בחצר אבל עירבה כל חצר לעצמה גזרינן דילמא אתי

לאפוקי מאני דבתים לחצר אחרת וכן מוכחא ההיא דאנשי חצר ואנשי מרפסת בפרק כל גגות (לקמן דף צא:):

דף עז.

ורבי יוחנן אמר אלו מעלין כו' - פירוש מן הבית דמן החצר אפילו ברחב ד' שרי דכר"ש מוקי לה רבי יוחנן לקמן בריש כל גגות (דף צב.):

עולין אין מעלין לא - תימה דמאי קס"ד וכי לא ידע דרבי יוחנן איירי באין לו ארבעה וי"ל דס"ד דטעמא דרבי יוחנן משום דאין רגילות להשתמש שם ולא אסרי אהדדי והוא הדין ברוחב ד' כיון שהוא גבוה י' ואין נח להשתמש שם ולהכי לא פריך אלא לר' יוחנן אבל לרב דטעמא משום דבטל הוא לא שייך אלא באין בו ד' על ד':

הכא במאי עסקינן ברשויות דרבנן - נראה דוקא כי הכא שהכל רה"י אלא שלא עירבו אבל מקום שאין בו ד' על ד' שבין רה"י לכרמלית אין נראה שיחלוק רב אלא מותר לבני רה"י ולבני כרמלית לכתף עליו וקצת מוכח כן בפ"ק (דף ט.) דמוקי רבא הא דאמר רב תוך הפתח אע"פ שאין בו ד' על ד' צריך לחי אמר להתירו הפתוח לכרמלית משום דמצא מין את מינו ולרה"ר שרי ולא קאמר משום דעשו חיזוק אלא ודאי אף לרב בין כרמלית לרה"י לא עשו חיזוק ומיהו מצינו למימר דהתם לא נקט טעמא דחיזוק משום דאית ליה טעמא אחרינא:

ברשויות דרבנן - בפרק כיצד משתתפין מיקל רב דימי טפי משמיה דרבי יוחנן ברשויות דרבנן ושרי אחילו להחליף כשיש בין רשות היחיד לכרמלית מקום שאין בו ד' על ד' והא דאמר ר' יוחנן הכא אלו מעלין מכאן ואוכלין מסיק דזעירי אמרה:

כותל שבין ב' חצירות גבוה עשרה וצדו אחד שוה לארץ - לאו שוה ממש קאמר דאם כן לאו היינו כותל אלא הכל היא קרקעית חצר אלא כל שאין גבוה י' שוה לארץ קרי ליה כך פי' בקונטרס וא"ת לרב חסדא דאמר בפרק כל גגות (לקמן דף צג:) גידוד ה' ומחיצה ה' אין מצטרפין מאי קאמר נותנין אותו לזה ששוה לארץ הא אין מטלטלין בעליונה אלא בד' וי"ל דמכל מקום נפקא מינה דתוך ד' מיהא שרי לטלטל מן הכותל לעליונה:

הטומן לפת וצנון כו' - בשלא השרישו איירי דכשהשרישו לא היו ניטלין בשבת וא"ת בשלמא גבי כלאים ושביעית אצטריך לאשמועי' דלא גזרינן כשמתכוון להטמין אמו דילמא אתי ליטע אבל מעשר מה שייך כאן אפי' השריש כיון דליכא תוספת ואי נקטינן לענין דשרי לעשר עליו מן התלוש או ממנו על התלוש ולא חיישינן דילמא אתי לפרושי מן התלוש על המחובר ומן המחובר על התלוש א"כ הוה ליה למנקט תרומה דגבי

מחובר ותלוש רגיל להזכיר תרומה בכל מקום אין תורמין מן התלוש על המחובר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות מחוברין ואור"י דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוחית הקרקע כעין שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפילו כשמונחים בחלון ועל אותה תוספת קאמר דאין צריך לעשר הואיל והיו מתוקנים מקודם לכן ודוקא נקט הטומן אבל אם לשם נטיעה עושה חושש משום כולם:

דף עז:

מקצת עלין מגולין - משום שבת נקט לה כך פי' בקונטרס ופריך כיון דכל העב מכוסה ואין מגולה אלא מקצת עלין דומה לספל שיש לו אוגנים וא"ת והא משמע ברישׁ כל הכלים (שבת דף קבג.) דלרבנן דר"א בן תדאי דאית להו טלטול מן הצד שמיה טלטול פוגלא מלמטה למעלה אסור שהעב הוא למטה מ"ש מצנון שמקצת עלין מגולין דשרי ולא חשיב אפי' טלטול מן הצד אע"פ שהעב תחת העלין כולו מכוסה וי"ל דמ"מ קל להגביהו ולנערו מן העפר יותר מכשהוא מונח מלמטה למעלה וא"ת דמשמע הכא דניעור לא חשיב טלטול מן הצד מדשרינן מקנתה מגולה אפילו לרבנן וכמה משניות דשרו לנער כדתנן פרק במה טומנין (שבת מט.) נוער את הכסוי והן נופלות ומעות שעל גבי הכר מנער את הכר והן נופלות ואבן שעל פי החבית מטה על צידה והיא נופלת וא"כ אמאי אסר רב בפרק כירה (שבת דף מג:) גבי מת המוטל בחמה להופכו ממיטה למיטה משום דטלטול מן הצד שמיה טלטול אע"ג דבמניח אסרינן בפרק נוטל (שבת דף קמב:) מטעם בסיס לדבר האסור מת בשבת הוי כמו שכח וכל דבר שדעתו ליטלו בשבת ולא להניחו בו כל השבת אכי' מניח חשיב כשוכח כי ההוא דנוער את הכסוי והן נופלות אע"פ שבמתכוין כיסה בדבר שאינו ניטל ואומר ר"י דשאני טלטול דמת שעיקר טלטול לצורך המת עצמו שהוא איסור ולא דמי לכל הני שעושה הטלטול לצורך היתר ולא לצורך איסור כמו לפת וצנון שאין צריך לטלטול עפר וכן גבי גיזי צמר ומעות ואבן א"צ לטלטולם להכי לא מייתי בפרק כירה (שבת דף מג:) גבי פלוגתא דרב ושמואל אלא ההיא דר' יהודה בן לקיש דדמיא ליה ולא מייתי עלה פלוגתא דר"א בן תדאי ורבנן והשתא אתי שפיר דלא תיקשי ההיא דרב אאמרי בי רב בפרק תולין (שבת דף קמא.) דמשמע דסברי דלא שמיה טלטול כי זה אינו נראה לומר דפליגי ואור"י אע"ג דקי"ל בעלמא דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול דבריש כל הכלים (שם דף קבג.) פסיק רב נחמן כר"א בן תדאי בההוא דמת הלכה כרב דאסר דקי"ל הלכה כרב באיסורי ומדמסיק

עלה דכולי עלמא טלטול מן הצד שמיה טלטול פירוש ר' יהודה בן לקיש ורבנן והוה מצי למימר לא שמיה טלטול ולאוקמי פלוגתייהו בטלטול גמור ואין להאריך כאן:
אי הכי אכי' צורי נמי - משמע הכא דכל סולמות ניטלין בשבת בין מצרי ובין צורי וחימה דבפ"ק דביצה (דף ט:) משמע דסולם של עלייה אסור לטלטל ולא שרי התם אלא סולם של שובך משום דשובכו מוכיח עליו ואפי' הטוי סולם של עלייה אסר התם ללישנא בתרא דבני ר' חייא ועוד דר' חייא גופיה דאסר התם משמע בשמעתין דשרי דס"ל סולמות של בבל צריכין קבע ודוחק להעמיד בסולם של שובך ואין נראה נמי להעמיד הך דשמעתין כרב חנן בר אמי דמפרש התם דברה"ר פליגי אבל ברה"י מותר דלית הלכתא הכי אלא כרב קי"ל דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור וכן פסק במגילת סתרים ואור"ת דהכא בסולמות של בית שדרך לטלטל מזוית לזוית ולא דמי לסולמות של עלייה שהם גדולים וחזו להטיח בהן גגו וכן סולמות של שובך וה"ר אברהם מפרש דהתם בי"ט שמוליך הסולם ברה"ר ורואין אותו ואומר להטיח גגו הוא צריך וכיון דאסור ברה"ר אסור בחדרי חדרים אבל בשבת דאין רגילות להוליכו ברה"ר לא גזור בחצר ולפי פירוש זה אסור לטלטל סולמות שלנו בי"ט:
אם יש באיצטבא התחתונה ארבעה ממעט - פי' בקונט' אורך ארבעה ובה נתמעט גובהו של כותל מעשרה ומשמע דלא בעי ד' על ד' וכן פירש סולם ששליבותיו פורחות כעין סולמות שלנו אורך החווקים יכול להיות ארבעה אבל אין רחבים ארבעה שעושין כמין מקלות דקים ותימה דבסמוך בעינן שיגיע סולם עד ראש הכותל דבעי סולם י"ד אי ז' ומשהו ואין לומר דהתם בדלית ביה ד' דסתם סולם ברחב ד' איירי אלא היכא דקאמר כל שהוא כמו גבי זיז דמשום זיז לא בעי רוחב ד' וכן משמע דקאמר לקמן [דף עח.] סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו חקק להשלים בכותל בכמה משמע דבעי רחב ארבעה ודוחק לומר דהא דבעינן שיגיע לראש הכותל ולא סגי במה שמיעטו איירי כשיש בין זה לזה ג' ושליבה התחתונה נמי גבוה מן הארץ שלשה דהוי מיעוט באויר ולא שמיה מיעוט ומפרש ר"י דהכא בעינן ארבעה על ארבעה שיהא ראוי לעמוד ולהתעכב עליו ולעלות על הכותל . ולהכי לא בעינן אלא שיתמעט הכותל מעשרה אבל לקמן בעי שיגיע עד ראש הכותל לא איירי ברחב ד' על ד' וסולם ששליבות פורחות לא כעין סולמות אלא כעין מדרגות שקורין גרד"ש ולא כעין מדרגות של אבנים שעושין כמין סטיו לפנים מסטיו אלא המדרגות בולטין זה על גב זה שיש חלל ואויר בין שליבה לשליבה וזהו ל' פורחות כמו נמצא כבש פורח על גבי אמה יסוד ואמה סובב דפרק קדשי קדשים (זבחים סב:) והשליבות רחבות ארבעה על ארבעה ולהכי ממעט ואיצטריך לאכמעינן באיצטבא

ובסולם ששליבותיה פורחות דאי אשמעינן באיצטבא הוה אמינא דסולם שאין התחתונה ארבעה ויש בעליונה ארבעה אפי' יש בין זה לזה שלשה ממעט דלא חשיב מיעוט באויר כיין דמאחורי הסולם מחובר הכל יחד דהוי כאיצטבא אחת ואי אשמעינן סולם הוה אמינא דאיצטבא אפי' אין בין זה לזה ג' הוי מיעוט באויר דאין האיצטבא התחתונה מבטלת האויר ולא חשיבא כסולם כל שהוא דחזי לעלייה ומבטל האויר שתחת הזיז ור"ת מפרש דהא דבעי שיגיע סולם על ראש הכותל היינו בסולם שאין קבוע ואין נראה לר"י דגבי לול הפתוח לעלייה מיבעיא לן לעיל אי צריך סולם קבוע או לאו משמע דבכל דוכתא בעינן סולם קבוע ועוד שאינו קבוע כיון דניטל בשבת אתי' מגיע עד ראש הכותל אין לו להועיל כמו חריץ שבין שתי חצירות דתנן לקמן אפי' מלא קש או תבן מערבין שנים ואין מערבין אחד לפי שאין קבוע שם ועתיד ליטלו:

דף עח.

אלא מאי אית לך למימר דמנח עליה מידי ומשתמש - אצירוף עשרם לא איצטריך לטעמא דמנח מידי דאם הבור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י צירוף חוליא רה"י גמורה היא ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הבור מבפנים גבוהים עשרה וטעמא דמנח עליהן מידי מה יש להועיל שם כיון דאין חוליא גבוה י' מבחוץ לרה"ר ולא קאי האי טעמא אלא היכא דאין הבור רחב ד' מבפנים אלא ע"י צירוף חוליא והחוליא גבוה עשרה מבחוץ לרה"ר דאע"ג דתוכו לאו רה"י הוא על גביו רה"י משום דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש ואע"ג דרבי יוחנן לא הזכיר אלא צירוף עשרה מכל מקום דייק ממילתיה והא לא משתמש ליה משום דר' יוחנן אמתני' דפ' הזורק (שבת דף צט.) קאי כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי צירוף ארבעה דהא קתני ורחבן ד' ותימה דאמתני' דלקמן בפ' בתרא (דף צט:) דייק נמי רבי יוחנן הכי גבי בור ברה"ר וחוליתו גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן בגמ' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"ל דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה והשתא תרתי למה לי ואור"י דההיא דשבת אצטריך לענין צירוף ארבעה דלא קתני לקמן ואי לאו ההיא דלקמן מההיא דשבת לחוד לא הוה דייק דהוה אמינא דאגב סלע נקט חולית הבור דבכל דוכתא רגיל להזכיר חוליא בהדי סלע:

צריך סולם ארבעה עשר להתירו - פי' בקונטרס שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל ולא דק דכי משיך ליה י' טפחים נמי מן הכותל שהוא שיעור גובה הכותל יגיע ראש הסולם לראש הכותל דארבעה עשר הוא שיעור אלכסון של י' על י' דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא וכן פי' ר"ח:

רב יוסף אמר י"ג ומשהו אביי אמר אפילו י"א ומשהו - וא"ת אם תרחיק רגלי הסולם מן הכותל עשרה טפחים וראש הסולם תסמוך לכותל על כרחך יהיה ראש הכותל גבוה מן הסולם יותר מטפח לרב יוסף ויותר משלשה טפחים לאביי שהרי אם לא היה הסולם אלא י' טפחים ממה נפשך הוה מתרחק יותר מד' טפחים שהרי יפול הסולם לגמרי לארץ וגם אין נראה דלרב יוסף ואביי נמי נשען ראש הסולם לראש הכותל אלא שמקרבין רגלי הסולם יותר מלשמואל ולאביי יהיה קרוב לזקוף דלמה להן למינקט האי שיעורא ולמה הזכירו רב יוסף ואביי אותו משהו אלא נראה לר"י דלסימנא בעלמא נקטי' הכי דלעולם צריך להרחיק הסולם כשיעור גובה שנשען על הכותל ושלא יהא גובה הכותל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאביי שלשה טפחים כשיעור לבוד ולרב יוסף סגיא במשהו ושלש עשרה פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאביי במשהו ועשרה טפחים פחות חומש שהוא אלכסין ז' על ז':

אמר שמואל לא ידע כו' - אליבא דרב קאמר אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף אינו ממעט דהא בעי סולם י"ד:

סולמות של בבל אין צריכין קבע - אע"ג שאין להם ד' חווקין דכובדן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהיינו סולם צורי דלעיל דאם כן לא ה"ל למימר סולמות של בבל ועוד דאההיא דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא:

דף עח:

חקק להשלים בכותל בכמה - כגון שהכותל עב ובולט מצד הסולם או שהסולם מונח בסוף הכותל בקרן זוית ואיירי בכותל משופע דהא רב יוסף אית ליה דסולם זקוף אינו ממעט דבעינן שלש עשרה ומשהו והכא רב יוסף קבעי לה:

אמר ליה בעשרה - פירש בקונטרס עד עשרה ישלימנו אע"ג דגבוה כותל טובא לית לן בה וקשה לפירושו דהא לא מסתלק ליה כיון דאכתי גבוה כותל טובא וי"ל נהי דלא חקק בכותל אלא עד עשרה אין לחוש אלא שיגיע הסולם עד ראש הכותל ור"ת מפרש בעשרה היינו שלא ישאר מן הסולם עד ראש הכותל עשרה:

אשירה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן - לית ליה לרב נחמן בר יצחק סוגיא דלעיל דפ' בכל מערבין (דף לא.) דמשמע התם דלכולי עלמא אסור לקנות בית באיסורי הנאה והכא קאמר דבמותר לקנות בית באיסורי הנאה פליגי:

אפילו מלא קש ומלא תבן - בקש ותבן הניטלין בשבת איירי ולא כההיא דלעיל [דף עז.] פגה הטמונה בתבן דהא אמר בגמרא דאפילו ארנקי מבטל איניש וא"ת והא אמרינן

אפילו פירות מבטלין. מחיצות דאמרינן במסכת שבת בסוף הזורק (שבת דף ק.) בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ד' מלא מים וזרק לתוכו חייב מלא פירות וזרק לתוכו פטור מאי טעמא מיא לא מבטלי מחיצה פירות מבטלי מחיצה ואור"י דמדאורייתא ודאי מבטלי אבל לעירוב דרבנן הוא יש לחלק בין ניטל לשאינו ניטל וקצת קשה דמדמי לה בסמוך לבית שמילאהו דהוי לענין אהל דאורייתא ומההיא דאהל נמי תיקשי אההיא דשבת:

וכן שתי גזוזטראות כו' - פירש בקונטר' בנותן נסר רחב ד' מזו לזו דהוי נמי פתח ותימה כיון דע"י נסר רחב ד' איירי היכי ריק בגמרא זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא אפילו מיפלגי טובא לישתרי ע"י נסר ד' כדאמר לעול דכי הוי כותל ד' אפילו מיפלגי טובא ומפרש ר"ת דלא איירי בנותן נסר מזו לזו ודין חריץ נותן לגזוזטראות דאם יש מזו לזו ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד כמו חריץ אבל בפחות מד' רגיל לפסוע מזו לזו כמו גבי חריץ וכדאמר במס' שבת בפ' הזורק (שבת דף ק:) גבי רקק של מים דהיכא דלא הוי ארבעה טפחים מפסע פסעי ליה מש"ה כי ליכא ד' מזו לזו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד אפילו היא מופלגת שלשה כשהן זו כנגד זו אבל זו שלא כנגד זו אין מערבין אחד כשמשוכות זו מזו שלשה כדאמרינן בגמרא [ופחית מכאן דקאמר במתניתין חוזר וקאי אנסר]:

והתנן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל - כך היא הגירסא בכל הספדים וכן פירש ר"ח ור"י אומר דההיא משנה במסכת אהלות (פט"ו משנה ז) ואין כתוב שם תבן אלא עפר או צרורות ולא גרס נמי התם וביטלו בטל והכי איתא התם בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה או גל של צרורות אפילו כגלו של עכן ואפילו טומאה בצד כלים טימאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והש"ס מביאה בקוצר וכן דרך הש"ס בכמה מקומות ואין לומר דהך דמייתי היא ברייתא דאין להביא ברייתא כיון שיכול להביא המשנה ומה שאומר בפ"ק דסוכה (דף ד.) תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן אע"ג דבמתני' דאהלות לא איירי רבנן מידי בתבן מ"מ כל שכן דעפר שמעינן דבעי ביטול והא דפשיטא ליה תבן וביטלו הוה מיעוט לרבנן שפיר שמעינן מכל שכן דכרי דתבואה דמהני ביטול והא דקאמר התם עפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן הוה מצי למימר נמי עפר ואין עתיד לפנותו דבהא נמי פליגי רבנן ואמרי דלא בטיל אלא אם כן ביטלו ואין עתיד לפנותו לאו היינו ביטלו כדמוכח התם אלא משום רבי יוסי נקט עפר סתם ולא חש להאריך ולמינקט תרוייהו:

דף עט.

מאן תנא אהלות ר' יוסי היא - אע"פ שלא היה יודע ברייתא זו דקא מייתי יודע היה שרבי יוסי דיבר על ההיא משנה דאהלות וכי האי גוונא איכא בפרק קמא דיומא (דף יד:) גבי מאן תנא תמיד ר"ש איש המצפה היא:

הרי הוא כסתם עפר ובטל - וטומאה בוקעת ועולה כדקתני באהלות וא"ת והא ר' יוסי קסבר דטומאה טמונה אינה בוקעת בפ' העור והרוטב (חולין דף קכה:) דקאמר ר' יוסי חבילי המטה וסריגי החלונות שפירשו על פני המת באויר הנוגע שלא כנגד הנקב טהור ומוקי לה בסמוכין לו בפחות מטפח ואומר ר"י דמ"מ מהני ביטול לענין שלא יבא טומאה לכלים שבצידו והא דא"ר יוסי בפרק הישן (סוכה כא:) במקומו היה עומד וממלא מפני קבר התהום היינו דוקא בקבר דכתיב קרא (במדבר יט) או בקבר שהמאהיל על הקבר טמא אבל בעלמא קסבר ר' יוסי דאינה בוקעת וטהור:

דקאים לה באפה ואזלה - ואם תאמר אם כן מאי איריא דנקט רב הונא שלא יתן לתוך קופתו ויאכיל כיון דאסור אפילו להעמידה אע"נ דלא מטלטל וי"ל דאי הוה נקט ליה אסור להעמיד לא הוה ידעינן מאי טעמא כל כמה דלא אשמעינן שאסור לטלטל הלכך אשמעינן שאסור ליתן לתוך קופתו משום דלמא מיפחית ולאו אדעתא וממילא ידעינן דאסור להעמיד:

וכן אתה מוצא בגוב של תבן - פירש בקונטרס גוב בור ולא שייך בור גבי תבן ויש מפרשים לשון קש וגבבא:

שמע מינה מחיצות שאין מגיעות לתקרה שמן מחיצות - בתמיה פי' במחיצות עראי כי הך ולעיל (עב:) פסקינן כרבי יהודה הסבר דאמר לב"ה עירוב אחד לכולן במחיצות שאינן מגיעות לתקרה והתם נמי במחיצות עראי איירי כדפי' התם:

דף עט:

דכל פחות מג' כלבוד דמי - ולאביי אע"ג דבעלמא מהני לבוד בכי האי גוונא כדאשכחן לעיל (דף טז:) גבי חבלים הכא לא חשיב ליה דהא מחיצות שאין מגיעות נמי לא מחשבי להו הכא:

שמע מינה דיורין הבאין בשבת אסורין - יש דיורין הבאין בשבת שאסורין כגון ישראל וגר ששרויין בדירה אחת ומת גר מבעוד יום כדאמר בפרק הדר (לעיל דף ע:) והכא בדיורין הבאין בשבת על ידי נפילת מחיצה שבין שתי חצירות איירי [דפליני ביה רב ושמואל] ומיבעיא ליה לרב אושעיא בפרק כל גגות (לקמן דף צג:):

ואיבעית אימא לעולם תרתי - פי' בקונטרס ולענין היתר חבירו בחדא סגי מיהו לדידיה בעי למיעבד הרחקה דלא ליתי לטלטולי והוא הדין דסבירא ליה להאי תנא בכל מבטלין רשות דצריך לנעול וקצת תימה באנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב היאך יכנס ויצא אם לא דרך חצר אם צריך לנעילת דלת ושמא י"ל דבעי נעילת דלת ובשעה שיצטרך להיכנס ולצאת יפתח וינעול אחר כך וקצת נראה דדווקא הכא צריך נעילת דלת שעד עתה הורגלו לטלטל בלא שום עירוב שהיה תבן מפסיק ואיכא למיחש כדאמר כיון דדש ביה אתי לטלטולי אבל באנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ולא הורגל לטלטל באותה חצר אלא על ידי עירוב או ביטול רשות הלכך לא בעי נעילת דלת ונראה דהכא נמי לא בעו לנעילת דלת אלא שבת ראשונה שאחר המיעוט כיון שבשבת שעברה היו מטלטלין שם בלא עירוב ובלא ביטול רשות אבל לשבת אחרת לא יצטרכו עוד לנעול דאין סברא שעד לעולם יהא צריך נעילה ולא נשוה אותו לשאר ביטול בשביל שהיתה שם מחיצה מפסקת פעם אחת ולעיל בפרק הדר (דף סח.) דאמר להו רבא פנו לי מאני מבי גברי לבי נשי [ופי' שם הקונטרס דפינה כליו שלא יבוא להוציא משם לחצר] משמע קצת דחיישינן שמא יטלטל ומיהו אדרבה משמע דלא הוו בעו נעילת דלת וגם רבא שצוה לפנות כליו משמע דוקא לפי שביטל הוצרך לפנות שלא יוציא בשוגג ויאסור אבל את לא היה מבטל לא הוה צריך לא הוא ולא שאר בני החצר לפנות כלים ולא לנעול ומיהו מצי למימר כמו שפי' בקונטרס דליכא למיחש דלמא אתי לטלטולי אלא כשרואה אחרים מטלטלין ויותר נראה הטעם דלמא יוציא ויחזיק ונראה דאם הלכה כר' יהודה דאמר בשוגג אינו אוסר אין נראה שיהא טעם שלא יוציא במזיד ויאסור דאין לחוש שיוציא במזיד באיסור:

והא קמ"ל דאין מבטלין וחוזרין ומבטלין - ומהך ברייתא לא תיקשי לרב דאמר פ' הדר (לעיל דף סח:) חוזרין ומבטלין דהוא מוקי מילתיה כתנאי דקאמר רב ששת התם:

ומזכה להם על ידי בנו ובתו הגדולים כו' - אומר ר"ת דלר' יוחנן דאמר בפ"ק דב"מ (ד' יב:) בבי מציאה לא גדול גדול ממש והוא הדין הכא וצריך ליזהר שלא לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך לשלחנו דידו כיד אביו הוא ואע"ג דשמואל פליג עליה התם ואומר גדול גדול ממש קיימא לן כרבי יוחנן לגבי שמואל ואין לתמוה לרבי יוחנן היאך יש יד לקטן לזכות דהא מה נפשך אמה העבריה [נמי] קטנה היא דאי אמיא שערות מאי בעיא גביה וקתני דמזכה על ידה ואע"ג דבעלמא אין קטן זוכה לאחרים שאני שיתופי מבואות דרבנן והכי איתא בהדיא בפרק התקבל (גיטין דף סד:) ואם תאמר אמה העבריה היכי זוכה והלא היא סמוכה על שלחן רבה ואר"ת דבשכרה קא אכלה ולר"י נראה דלא

מהני טעמא דסמוך על שלחן אלא בבנו שרגיל לפרנסו ואם לא יהיה מציאתו לאביו יש לחוש שלא יתן לו מזונות אבל שאר בני אדם הסמוכים על שלחנו של בעל הבית אין מציאתן שלו ומיהו בתו אפילו נערה ואינה סמוכה על שלחנו מציאתה לאביה משום איבה ודילמא מסר לה למנוול ומוכה שחין כדאמר בפ' נערה בכתובות (דף מז.) דטעמא דאיבה שייך אפילו באינה סמוכה ואפילו בנערה:

ועל ידי אשתו - בסוף נדרים (דף פח:) מוקי להשיש לה בית באותו מבוי דמגו דזכייה לנפשה זכייה נמי לאחריני אבל אין לה בית לא דיד אשה כיד בעלה ואם תאמר אי במקבלת פרס הא אינה צריכה לזכות לעצמה כדאמר פרק כדר (לעיל עג.) דרבי יהודה בן בתירא מתיר בנשים ואוסר בעבדים ואע"ג דהתם בעירוב בא אצלו הכא נמי כיון שהוא מזכה להם מסתמא מניח העירוב בביתו ואי אינה מקבלת פרס אפילו אין לה בית נמי תזכה להם דאין ידה כיד בעלה וי"ל דהכא כשנותן לה הבעל מעות למזונות וכי האי גוונא לא חשיבא מקבלת פרס אלא אם כן הביאה המאכל והמשתה מתוך ביתו ואוכלת אי נמי הכא במספקת במעשה ידיה ולענין מציאה ולכל דנר הוי ידה כיד בעלה דכסמוכה על שלחנו דמיא ולענין מקבלת פרס לא דמיא ואם תאמר א"כ בנו ובתו הקטנים יזכו לאחרים בעירובם כי האי גוונא על ידי מיגו כשיש להם בית באותה חצר וכן עבדו ושפחתו הכנענים דהא ודאי יש להם זכייה לענין עירוב כיון שאוסרין כשיש להם חצר או בית כדאמר לעיל דאוסר בעבדים ומתיר בנשים ולענין עירובי תחומין דאמרינן בריש כיצד משתתפין (לקמן דף פב:) שהרב מערב על ידם אעו אם ליתיה לרבם נאמר שלא יוכלו לערב סתמא דמלתא תקינו להו רבנן זיכוי לענין עירוב ונראה לר"י דלפי המסקנא דנדרים אתי כר' יהודה בן בבא דמתיר בעבדים ואוסר בנשים לעיל בפרק כדר [עג.] ותרוייהו מקבלי פרס ואשתו צריכה לערב אבל עבד אין צריך לערב:

צריך להגביה מן הקרקע טפח - מכאן אין להוכיח דהגבהה סגי בטפח דשאני שיתופי מבואות דרבנן תדע דהא לא קאתי הכא לאשמעינן דין הגבהה בכל מקום:

אם טעם מלא לוגמיו - פירש ר"ת דהא מלא לוגמיו לאו דווקא מלא לוגמיו אלא ר"ל כדמפרש בפ' בתרא דיומא (דף פ.) כל שאילו מסלקו לצד אחד ונראה כמלא לוגמא ובפ' בתרא דיומא (שם) מזבח דמלא לוגמיו נפיש מרביעית ובערבי פסחים (דף קח:) אמר דבארבע כוסות יש שיעור רביעית וכוס של קידוש אחד מהן ואיך יטעום מלא לוגמא הא אין בו כל כן:

דף פ.

רב אמר א"ל לזכות - דכיון דאסר עליה גמר ומקני ליה ובתחומין צריך לזכות דלא אסר עליה ולא נמר ומקני כדפירש בקונטרס ולשמואל במבוי צריך לזכות דלמקני רשות הוא דקסבר עירוב משים קנין בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מט.) אפילו למ"ד עירוב משום דירה צריך לזכות כדי שיהא קונה דירה בבית חבירו ובתחומין סבר שמואל דאין צריך לזכות דלא קני רשות אחרים הוא אי נמי כיון דאין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה משום מצוה גמר ומקני ועוד כיון דעירובי תחומין אין מערבין אלא מדעתו אמירתו כשהוא אומר צא וערב לי חשובה כזכייה והשתא יש דברים שאנו מחמירין בחצירות מתחומין דחצירות צריך לזכות לשמואל ובפי פח ובתחומין אין צריך לזכות ואין צריך פת ויש דברים שאנו מחמירין בתחומין טפי דבתחומין בעי ב' סעודות לכל אחד ובחצירות בזמן שהן מרובין סגי [במזון ב' סעודות לכולם ובזמן שהן מועטין סגי] בגרוגרת לכל אחד כדאמרינן סוף פירקין והשולח עירוב ביד חרש שוטה וקטן אינו עירוב בתחומין ובחצירות קטן גובה אח העירוב:

מעשה בכלתו כו' - פי' בקונטרס דהאי עובדא בתחומין היה ואע"ג דבחצירות פליגא מתני' עליה דרב תנא הוא ופליג וקשיא דעיקר הקושיא לא היתה אלא מחצירות ומהא לא משני מידי וי"ל דבעירובי חצירות היה המעשה וכן פירש רבינו חננאל ורב סבר כרבי ישמעאל וקסבר רב דתנא דיק תנא בחצירות דבעינן זיכוי כל שכן בתחומין דתחומין לכולי עלמא בעי זכיה ולפירוש הקונטרס דמוקי לה בתחומין יש לומר דרבי חייא ורבי ישמעאל בר' יוסי משום אביו אזדו לטעמייהו דר' חייא אית ליה לפיל בספ"ק דתחומין דאורייתא ולהכי מחמיר בהו ור' יוסי דמיקל לטעמיה דאמר לעיל (דף צה.) ספק עירוב כשר:

אמר רב נחמן נקיטינן אחד עירובי תחומין ואחד שיתופי מבואות צריך לזכות - וכן הלכה וכן פסק בשאלתות בפרשת ויהי בשלח דכולם צריכין לזכות עירובי תחומין וחצירות ושיתופי מבואות ועירובי תבשילין ואע"ג דבעי רב נחמן עירובי תבשילין מאי הא מסיק אביי דלא שמיע ליה דשמואל דאי שמיע ליה לא הוה מיבעיא ליה:

אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו הכי אמר שמואל אשתו של אדם כו' - ואם תאמר ואמאי לא מייתי מדרב יהודה דאמר בריש כדר (לע. ל דף סד.) משמיה דשמואל שכירו ולקיטי של נכרי נותן עירובו ודיו וכל שכן אשתו והוה מייתי מנכרי אנכרי ויש לומר דאשתו אאשתו ניחא ליה לאתויי:

רגיל אין שאינו רגיל לא - דרגיל אסר כמו פתח הרגיל אבל שאינו רגיל אינו אוסר ונוטלים שיתופו בעל כרחו דקאמר היינו של בעל הבית אבל דעת אשתו צריך ואף על גב דאסיקנא דאשתו של אדם מערבת שלא מדעתו אין ללמוד מכאן שתוכל לזכות לבני המבוי ולבני חצר לתת פת עבורם נהי דבשביל עצמה יכולה ליתן שלא מדעת בעלה אין לה כח לזכות לשכיניה שלא מדעת וצריך ליזהר שלא תזכה האשה לשכיניה כשאין בעלה בעיר ואף על גב דאם כל אחד ואחד נותן פת נראה דשרי אפילו לא אסרי אהדדי כל זמן שלא מיחה הבעל דמסתמא לא קפיד מכל מקום אין לסמוך על זה לענין שתוכל לזכות לאחרים ואם אין הבעל זה אשה בעיר אלא בני ביתו צריך לדקדק אם יכולין לערב בני ביתו בלא רשות משל בעל הבית דהא בסמוך [עמוד ב] תנן ניתוספו עליהן מוסיף וצדיך להודיע וכשכלה האוכל נמי קתני דצריך להודיע ממין אחר:

דף פ:

שאני התם דאיכא מחיצה - פר"ת דין הוא דכופין אותו לעשות לחי וקורה דמהני מחיצות להתיר לטלטל בתוכו אע"פ שנעשו בעל כרחו של ארם ולא דמי לעירוב דבין הוה משום דירה ובין משום קנין אין לו להועיל בעל כרחו של ארם ובקונטרס לא פירש כן ובספרים דגרס שאני התם דליכא מחיצות יש לפרש כן דכי ליכא מחיצות דאסור לטלטל בתוכו דין הוא שנכוף אותו לעשות תקנה להתיר לטלטל אבל אין לנו לכופו לעשות תקנה לטלטל מן הבתים ומן החצירות לתוכו:

אבל קורה כתותי מכתת שיעוריה - אע"ג דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רוחב משהו מיהא בעי מכל מקום כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא החמירו בו וה"ר אברהם פירש לחי אם היה מדבק הכתיתים בכותל הוי לחי ובלבד שלא יהו ניטלות ברוח ואין להקשות מהא דפסלינן לולב של אשירה אפילו ביו"ט שני דמשמע דכמאן דליתיה דמי דגבי לולב של מצוה החמירו וא"ת דמכשרינן לעיל סולם של אשירה אע"ג דבעי רחב ד' ולא אמר מיכתת שיעורא כמו קורה ואור"י דהתם חשיב פתח כיון דחזי לעלייה אי לאו איסורא דאשירה אבל קורה הצריכו חכמים שיעורא של חשיבות:

אלא בב' מינין אפילו נתמעט נמי דתניא כו' - ס"ד דכלה דנקט בברייתא משום מין א' נקטיה דאפילו בכלה אין צריך להודיע:

אגב אורחא קמ"ל דב' סעודות הויין י"ח גרוגרות - הקשה ר"ת דבפרק כיצד משתתפין (לקמן דף פנ:) תנן רבי שמעון אומר ב' ידות לככר משלש לקב דהיינו שיעור שתי סעודות ה' ביצים ושליש ביצה שהככר הוא ח' ביצים כשתחלק י"ת גרוגרות לחמש

ביצים ושליש ביצה דזה וזה הוי שיעור שתי סעודות תמצא לכל ביצה שלש גרוגרות וג' שמינית של גרוגרות דבחמש ביצים ושליש ביצה יש י"ו שלישי ביצה וגרוגרת גדולה מכזית כדמוכח בריש המצניע (שבת דף צא.) ובתורת כהנים קתני ובפרק בתרא דיומא (דף פ.) דשיערו חכמים דאין בית הבליעה מחזקת יותר מכ. ביצת תרנגולת ובכריתות פרק. אמרו לו (דף יד.) אמרינן גבי יש אוכל אכילה אחת כו' דאין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים ואע"ג דפליגי תנאי לקמן אכר' שמעון כר"ש קי"ל דבכל דוכתי אמר כביצה לטמא טומאת אוכלין דהיינו כר"ש כדקתני לקמן בגמ' (דף פג.) וחצי [חצי] חציה לטמא טומאת אוכלין ולר"ש עולה השיעור כביצה אבל לשאר תנאי אינו כן ואכולהו תנאי קאי כדמוכח הסוגיא לקמן ואומר ר"י דלכולהו תנאי הוי כביצה לטמא אוכלים והא דקתני לקמן בברייתא וחצי חצי חציה כו' לא קאי אר"מ ואר' יהודה אלא ארבי שמעון ור' יוחנן בן ברוקה שהזכירו שיעור ככר תדע דהא קתני בברייתא בגמ' כמה שיעור חצי פרס שתי ביצים חסר קימעא דברי ר' יהודה משמע דקאי בשיטתיה דר"ש דחשיב חצי חציה לפסול את הגוויה בשתי ביצים והשתא לא קשה מידי דבשתי סעודות של עירוב לא קי"ל כר"ש אלא כר"מ או כרבי יהודה כדמוכח לקמן דרב יוסף ורנה כר"מ בריש כיצד משתתפין (לקמן דף פב.) ותרתי ריפתא נמי דקאמר רב יהודה ורב אדא בר אהבה היינו כר"מ או כר' יהודה:

דף פא.

איתיביה אביי בכל מערבין עירובי תחומין כו' - כך היא הגירסא בספרים ישנים וכן גרס ר"ח ופירש ה"ר אברהם כולה סוגיא דה"ק תנינא חדא זימנא בכל מערבין כו' משמע סתמא בין בעירובי חצירות בין בעירובי תחומין אמר רבה לאפוקי מר' יהושע דאמר פת אין כו' והאי בכל מערבין אכולהו עירובין קאי ואכולהו פליג ר' יהושע ואומר פת אין מידי אחרינא לא ולהכי איצטריך תרי זימני דאי לא הדר ותנא בבא דהכא הוה מוקמינן ההיא דלעיל בתחומין דאיירי בהו כולי פירקא ומילתא דר' יהושע דהכא הוה מוקמינן בחצירות דמיירי בהו לעיל ולא מפקא ההיא דלעיל כלל מרבי יהושע דהכא אבל השתא דמיתניא נמי גבי מלתיה דרבי יהושע מפקא מדידיה דלאיפלוגי קאתי איתיביה אביי אביי פריך על מה שאמר שסבר רבי יהושע דאפילו בתחומין אין מערבין אלא בפת והכי גרסינן בכל הספרים הישנים בכל מערבין עירובי תחומין קאמר כו' קס"ד דהאי בכל מערבין בכל מיני פירות קאמר מאן שמעת ליה דאמר פת אין מידי אחרינא לא רבי יהושע דהא אמרינן דר' אליעזר בכל מערבין בין בחצירות בין בתחומין קאמר וקתני לה

גבי תחומין בכל דבר אלמא תחומין בכל דבר לרבי יהושע אלא לאפוקי מרבי יהושע כו' אלא האי בכל מערבין ה"ק בכל עניני פת מערבין בין בשלמין בין בחסרין והשתא מיירי מתני' בכל מערבין דווקא בחצירות דאיירי בהו לעיל ופליג על ר' יהושע דבעי שלמין בחצירות והא דלא שני אפירכא דאביי דודאי רבי יהושע מודה דתחומין בכל דבר ובמתניתין תנן בכל מערבין אפילו בחצירות ור' יהושע פליג בחצירות לחודייהו היינו משום דאי ר' אליעזר אירי בתרוייהו ור' יהושע לא פליג אלא אחצירות הוה ליה לפרושי דאחצירות לחודייהו קאי:

כדי חלתה וכדי דימועה מערבין לו בה - ונראה לר"י דווקא בטבולה לחלה ובמדומע איירי דאי לא בעיא תיקון איכא איבה אפילו בחסרון מועט דלישנא דמתניתין משמע דשלמים לגמרי בעי ומיהו לשון כדי קשה דהוה ליה למימר חלתה ודמועתה ואור"י דנקט כדי לאשמועינן דאפילו נטל לשם חלה אם הפריש יותר מכדי צורך איכא איבה ואם תאמר כיון דאשמעינן כדי חלתה דהוה אחד מארבעים ושמונה כל שכן כדי דימועה דהוה יותר ממאה ואור"י דס"ד דדימוע כיון דחזי הכי לכהן אפילו בפורתא איכא איבה:

והא ההיא דהואי בשני דמר שמואל כו' - עשו לנסות מה טעמא לפי שצוה הקב"ה ליחזקאל לעשות:

דכתיב ואתה קח לך כו' - פ"ה וכתיב בתריה לחם אנשים לא תאכל אלמא לאו לחם הוא והגיה ר"ת דהאי לחם אנשים בהבראה כתיב רחוק מפרשה זו כמה דפין והכי פירושא ההיא דשאר מינין הואי דכתיב ואתה קח לך ולימי המצור ושעת הדחק נאכל ולא פת הוא אלא לנפש רעבה דכלבא בכפניה גלליה בלע [ב"ק צב:]:

לא זכו לו מעותיו - פירש הקונטרס ואפילו עירב החנוני הוה לכל האחרים וזכה גם לזה אינו עירוב שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חנם כשאר מזכין בעירוב אלא לקנות המעה והרי אינה קנויה לו ובחנם פירש כן דאפילו מתכוין לו להקנות לו בחנם ואפילו זיכה לו ע"י אחר או לקח המעה וקנה לו מן השוק אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני ואין המעה קונה לו וכל הזכיות שעושה החנוני של מדעת בעל הבית קא עביד ואין מערבין אלא לדעתו ולשון הקונטרס נמי מוכיח כן בסמוך:

דף פא:

בארבעה פרקים כו' - בפ' אותו ואת בנו (חולין דף פג.) מפרש ערב יו"ט הראשון של פסח ועיו"ט של עצרת וערב יו"ט האחרון של חג וערב ר"ה ועיו"כ בגליל והא דלא חשיב

עיו"ט ראשין של חג אומר ר"ת משום דכו"ע טרידי בסוכה ולולב ואין להם פנאי להרבות בשחיטה כל כך:

לעולם כשלא משך - מלתא דרב הונא דאוקמי כשמשך אתא לפרושי דהיינו משיכה שזיכה לו ע"ו אתר ומש"ה לא קאמר אלא דלא כדר ביה כלל:

דבר תורה מעות קונות - פירש בקונטרס דכתיב בפודה מן ההקדש ונתן הכסף וקם לו וק"ו בלוקח מן ההדיוט וריש לקיש דאמר משיכה מפורשת מן התורה ואין מעות קונות קסבר מהקדש לא ילפינן דכסף קני ליה משום דלא שייכא ביה משיכה דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתא ואין נראה זה הטעם נכון כ"כ דמ"מ נילף מהקדש שיקנה גם הכסף בהדיוט ואומר ר"י משום דתרתי לא מצי למקני בהדיוט דפרק הלוקח עובר פרתו (בכורות דף יג:) דריש ר' יוחנן או קנה מיד עמיתך הא לנכרי במשיכה ואם היה קונה משיכה וכסף לר"ל אם כן לנכרי במה וכ"ת הא לנכרי בכסף דקאי אמיד עמיתך דדריש ליה אמשיכה מכל מקום מדנכרי בחד דוקא ישראל נמי בחד דוקא ובכי האי גוונא קאמר התם ועוד מפרש ר"י דהיינו טעמא דמעות קונות דבר תורה דסתם קנין דקרא בכסף מיירי כדאשכחן בכמה דוכתי קנין בכסף אוכל בכסף תשבירני (דברים ב':כ"ח) שדות בכסף יקנו (ירמיהו ל"ב:מ"ד) ואף על גב דכתיב ספר המקנה דנפקא לן מהתם קנין שטר מ"מ סתם קנין דבכל דוכתין הוי בכסף ועוד מוכח קרא דבכסף איירי דכתיב [ויקרא כה] אל תונו ואמוכר ואלוקח קאי:

שמא יאמר חיטיך נשרפו בעלייה - וא"ת למה עקרו חכמים קנין כסף לגמרי דהוי דאורייתא היה להם לתקן דמבעי כסף ומשיכה ותירץ ר"י משום תקנת השוק עשו כן שלא להצריך תרתי משיכה ומעות וריב"ן תירץ דאם המשיכה לבדה לא תקנה אם כן יאמר הלוקח למוכר נשרפו חיטיך בעלייה ואם תאמר א"כ כשנתן הלוקח מעות ולא משך יאמר לו המוכר נשרפו מעותיך בעלייה כיין דאין המעות קונות לו ואי לאו תירוץ ריב"ן היינו יכולין לומר דלא חיישינן להכי משום דלא שכיח שיאחר המשיכה לאחר נתינת המעות כיון דאין מעות קונות אבל לפי תירוצו לא נוכל לומר כן דאם כן לא היה לו נמי למיחש שמא יאמר הלוקח נשרפו חיטיך בעלייה דלא שכיח שיאחרו הכסף אחר משיכת הפירות כיון דמשיכה לחוד לא היתה קונה וי"ל דמעות נוח לשמרן ואין פורח בהצלתם כמו פירות דאין יכול להציל אלא בטורח גדול ועוד אומר ר"י דגבי מעות אין שייך לומר נשרפו מעותיך בעלייה דאפילו הוי עלייהו שומר חנם הא אמרינן בפרק המפקיד (ב"מ דף מב.) דאין להם שמירה אלא בקרקע ואי לא מותיב להו בקרקע הוי פשיעותא לגבי נורא כדמוכח התם גבי ההוא דאותיב זוזי בצריפתא דאורבני וא"ת והיכי

חיישינן שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה הא הוי עלייהו שומר שכר ואם לא יציל ישלם דכי היכי דגבי זוזי הוי מוכר עלייהו שימר שכר כדמשמע בפ' הזהב (בבא מציעא דף מט.) גבי ההוא גברא דיהיב זחי אשומשמי אוקירו שימשמי והדר ביה וא"ל שקול זוזך ולא שקלינהו ואגנוב ואמר רבא דכל כה"ג צא מיבעיא דשומר שכר לא הוי כו' משמע דאי לא הוה אומר ליה שקול זוזך הוי עלייהו שומר שכר וה"נ גבי חיטין הוי נמי שומר שכר ואור"י דלעולם גבי זוזי נמי לא הוי שומר שכר והא דקאמר לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי ה"פ לא מיבעיא היכא דנותן לו שכר וקאמר לו שקול זוזך דסליק נפשיה מחיוב שומר שכר אלא אפילו שומר חנם לא הוי וכה"ג צריך לפרש באידך עובדא (שם ע"ב) דא"ל ליהוי הנך זוזי גבך פקדון דחשכה לי וא"ל הא ביתא קמו. ומסיק עלה לא מיבעיא דשומר שכר לא הוי כו' היינו ע"כ בנותן לו שכר קאמר ועוד י"ל דאע"ג דגבי זוזי הוי שומר שכר היינו משים דשרי להוציאם ואפ"ג דמפקיד מעות אצל בעה"ב תנן בהמפקיד (שם מג.) דלא ישתמש בהן מ"מ מוכח ישתמש בהן כיון דובר תורה מעות קונות אמם כחו ויכול להוציא אע"ג דתקין רבנן דלא קני אלא במשיכה:

ה"ג אמר ר' יהושע ב"ל כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי ובמה במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים - וכ"נ כספרים דגרסי במשנתינו דבברייתא מצינו דאימתי דרבי יהודה לחלוק בפרק כיסוי הדם (חוצין דף פח.) גבי דם הניתז ושעל גבי הסכין ופ"ק דגיטין (דף ז.) גבי המביא גט בספינה ואין להאריך כאן: [וע"ע תוס' ביצה ס: ד"ה ולא היא ותוס' סוכה מא. בד"ה שמא יגדל ותוס' גיטין ז: ד"ה אמר ותוס' שבועות מח. סד"ה נשבע ותוס' חולין פח. ד"ה רבנן]:

דף פב.

ואלו הן הפסולין - מפורש בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד:):

אמר ר' יהודה אימתי כו' בזמן שאין לו אומנות כו' - אע"ג דמסקינן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו:) א"ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכאן משמע דשרי לשחוק בקוביא דאפילו לרמי בר חמא דמפרש טעמא דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא היינו לרבנן אבל לר' יהודה דמכשר היכא דגמיר אומנות אחריתי קסבר דכה"ג לאו אסמכתא היא וטעם דלא הוי אסמכתא כדפירש הקונטרס בפ' זה בורר (סנהדרין דף כד:) משום דלא דמי להההיא דב"ע (ד' קד:) אם אוביר ולא איעביד אכלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא כי אתני ארעתא דלא יהיב ליה אסמכתא קמתני דטועה וסבור שלא יבא לידי

כן. אבל הכא לא סמיך אמידי משום דלא ידע אי נצח או לא ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) משמע גבי מפריחי יונים דקאמר וצריכא דאי תנא דתולה בדעת עצמו התם הוא דאמר קים לי בנפשאי דידענא ספי ולהכי הוי אסמכתא משמע היכא דבידו הויא אסמכתא טפי וקשה לר"ת דבסוף איזהו נשך (ב"מ דף עג:) גבי האי דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו' ופריך מ"ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא ומשני התם בידו הכא לאו בידו אלמא משום דלאו בידי הויא אסמכתא טפי ונראה היכא דבידו לגמרי ולא גזים כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא לא הויא אסמכתא וכן היכא דאין בידו כלל ואפילו הכי גמיר ומקני כגון קוביא וכה"ג אבל היכא דבידו ולא בידו כי ההוא חמרא דפשע ולא זבן ליה ואע"ג דיין מצוי הרבה לקנות מ"מ כיון דתלוי באחרים דאם לא ירצו למכור לו ממי יקנה הלכך לא גמר ומקני והוי אסמכתא גמורה ועוד פר"ת טעם אחר דדווקא כי ההוא דאם אני חוזר בי ערבוני מחול דפרק הזהב (בבא מציעא דף מח:) ומי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) וכל כה"ג חשיב אסמכתא שאינו מתכוין אלא להסמיך חבירו על דבריו שיאמינוהו אבל הכא אדעתא דהכי קעבדו שירויחו או זה או זה ואותם המשחקים באמנה אומר ר"י דאינו חייב לשלם דבמה יקנה דלמ"ד אסמכתא היא לא קני אפילו בקנין אלא בב"ד חשוב כדמוכח בנדרים (דף כו:) ולמ"ד לאו אסמכתא היא היאך יקנה בדברים בלא קנין בשביל שנוצח חבירו:

מתני' כיצד משתתפין מניח את החבית - כל פירותיהם היו רגילים להניח בחבית כדתניא לעיל [דף פ] מביאין אח החבית של יין ושל שמן ושל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות:

אין מערבין אלא לדבר מצוה - לעול דתנן אם באו נכרים למזרח וכו' ומוקי לה בגמ' בחרי מתא ופי' שם בקונטרס שצריך לצעוק לפניו הוי נמי דבר מצוה שהולך לצורך בני עירו ומפקח על עסקי רבים:

שמע מינה אין ברירה - דלא מסתבר דאחילו בעירובי תחומין דרבנן אין ברירה כדאמרינן פרק בכל מערבין (לעיל דף לז:) מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה:

קטן בן שש יוצא בעירוב אמו - אף על גב דאין מערבין אלא לדבר מצוה מכל מקום יוצא קטן בעירוב אמו דאי אפשר לה להניחו משום דכרוך אחריה א"נ בקטן נמי איכא מצוה לחנכו:

דף פב:

עד ועד בכלל - לא בעי לשנויי הא דאיתיה לאבוה במתא כו' כדמשני בסמוך דא"כ הוי פליגי דרבי ינאי ור"ל אדרב אסי והלכתא כרב אסי דמייתי לה הש"ס בסוף פ' אע"פ (כחובות דף סה:):

הא דאיתיה לאבוה במתא כו' - לרב יהושע בריה דרב אידי לא הוי מצי לשנויי הכי דהא לא מפליג בין איתיה לליתיה מדלא משני הכי וכן פירש בקונטרס:

מערב ע"י בנו ובתו הקטנים - ואור"י דאף רבי יוחנן מודה הכא דקטן קטן ממש:

מפני שידן כידו - אעבדו ושפחתו קאי כדאמרינן בריש הזורק בגיטין (דף עז:) דיד עבד קני ליה רביה:

וחצי חציה לפסול את הגוייה - והיינו שני ביצים אומר ר"ת דפסול גוייה גזירת קדמונים היתה ולא מי"מ דבר דהאוכל אוכל ראשון ואוכל שני תדע דבפרק בתרא דיומא (דף פ:) סלקא דעתיה דהוי דאורייתא ובעי למדרשיה מולא תטמאו בהם ונטמתם בם ובי"ח דבר היו בקיאין ואם היתה דאורייתא א"כ חסר להו ועוד דלשון פסול גוייה משמע דדוקא פסול הגוף דנפסל גופו מלאכול בתרומה וגזירה דהאוכל אוכל ראשון פסול מגע הוא אלא ודאי פסול גוייה גזרו קודם י"ח דבר הרבה ולא גזרו על מגעו שיפסל אלא גופו מלאכול בתרומה וגזרו על טומאת פנים אטו טומאת חוץ שהרואה אוכל תרומה אחר שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאים סבור שמותר ליגע בהן גם בחוץ תרומה טהורה כמו שבתוך מעיו נוגעין זה בזה ודווקא בשני ביצים אבל בכביצה אף על פי שראוי לטמא אחרים לא גזרו דא"א שלא ישאר קצת בין השינים והחניכין או מתעכל קצת במעיו וכיון דאפקוה מכביצה אוקמוה אשני ביצים שהוא חצי הסעודה דבית המנוגע ולר' יוחנן בן ברוקה אביצה ומחצה אבל במשקין טמאין שאינם מתעכלין ונכנס הכל במעיו לא בעינן יותר מרביעית אבל בי"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון נזרו אפילו בכביצה ושיפסול תרומה במגע כדמפרש טעמא בפרק קמא דשבת (דף יד.) משום דזמנין דאוכל אוכלין טמאין כו' ואין להאריך כאן:

דף פג.

וחצי חצי חציה לטמא טומאת אוכלין - אכולהו תנאי קאי כדמפרש בקונטרס לר"י בן ברוקה כדאית ליה דהיינו כביצה חסר רביע ולר"ש כביצה שלימה והא דאמר בכל דוכתא כביצה לטמא טומאת אוכלין היינו כרבי שמעון ולא כרבי יוחנן בן ברוקה:

קע"ג הויא ר"ז הויא - אין החשבון מכוון כדפי' בקונט' ולא דק:

חלתא כחה הויין תמני מאתן וחמיסר הויין - ר"ח גריס חלתן כמה הויין תשעה מאתן ושיתסר הויין וכן הוא אמת כדאמר בפ' חלון (לעיל דף פא.) דשיעור חלה א' מכ"ד וצריך ביצה לכ"ג ביצים ותשעה פעמים כ"נ הם ר"ז:

שליש דידה כמה הוי שיתין נכי תרתי - לא דק דמעט חסר וכיון דלא חסר אלא מיעוט ביצה לא חייש ויש דגרס שיתין נכי תרתי ונכי פורתא:

נמצאת שליש ציפורי בועודות - ושליש דקתני בברייתא קאי אשליש ציפורי ואשליש ביצה:

יתירה על מחצה של מדברית שליש ביצה - לפי שמונה שליש דצפורי ס"ט וס"ט ועודות ג' ביצים וט' ועודות ואם כן שליש צפורי עם הועודות ע"ב ביצים ומחצה חסר ועוד כיון דלא הוי חצי ביצה קרי לה שליש אבל אי דייקת בה שפיר הוי יותר מחצי ביצה דהא סאה ציפורי הויא יתירה על ר"ז קרוב לב' חומשים ונמצא שליש שלה ס"ט ביצים וחצי חומש וכשתצטרף עם הועודות הוי יותר מע"ב ביצה ומחצה ואמר מהר"י דהך ברייתא קיימא אקבלת רב דימי דקאמר ושיער רבי מאתן ושיבסר ולא חשיב ועודות של ז' ביצים הואיל ואינו עולה לבינה ושליש ממאתן ושיבסר עולין שבעין ותרין ושליש ומה שמקשין שבכולה שמעתין חשיב ועודות של ציפורי ושל מדברית לא חשיב דהא ועודות איכא בכולהו דלא הוסיפו אלא שתות שבירושלמית וכן בציפורי אור"י דבירושלים ובציפורי לא הוסיפו כי אם למנין ביצים של סאה מדברית והקדמונים שלפני רבי דקדקו בדבר שאין בתוספת שלהן שתות מצומצמת כי ביצים מדבריות היו גסין יותר מאותן של יום התוספת והוסיפו על מדת ציפורית שהיתה מאתן וז' ביעין ושני חומשין חסר קימעא י' ביצים אחד מכ' לכל ביצה:

על מחצה של מדברית שליש ביצה - מפרש מהר"י נמצא שליש של ציפורי מלגאו יתירה על שליש של מדברית מלבר שליש ביצה וקאי שליש דברייתא אתרוייהו ואביצה ורבינא מפרש דברי רבי ירמיה ומפרש דה"ק רבי ירמיה נמצאת סאה ציפורית יתירה על של מדברית קרוב לשליש שלה פי' לשליש מדברית מלבר ושליש שלה פירוש ושליש של ציפורי מלגאו קרוב למחצה של מדברית וכעין זה מצינו בפרק בכל מערבין (לעיל דף לה:) אמר רבי ירמיה כשהיה עליה שרץ כל בין השמשות ומפרש' לה רבה ורב יוסף:

דף פג:

שבעת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה - פי' ז' לוגין ועוד דהיינו ביצה וחומש ביצה כדפי' בקונטרס והם שש ירושלמיות וה' ציפוריות ובסוף כלל גדול (שבין דף עו:) היה

כתוב בספרים והתנן ה' רבעים קמח ועוד חייבים בחלה ל"ג רש"י ועוד התם משמע דבשל ציפורי איירי והתם ליכא ועוד אלא ה' בצמצום ור"ת מפרש דאתיא כרבי יוסי וגרסינן ליה שפיר דתנן במס' עדיות (פ"א משנה ב) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טו.) שמאי אומר מקב לחלה כו' וחכ"א חמש רבעים קמח חייבין בחלה ור' יוסי אומר חמש פטורים חמש ועוד חייבים ומפרש ר"ת דסבר רבי יוסי דראשית עריסותיכם היינו דלאחר הפרשת ראשית דהוא חלה ישאר שיעור עריסותיכם דהיינו עיסת מדברית וההוא ועוד היינו כדי חלה ומהר"י מפרש דר' יוסי לטעמיה דשמעתין דקאמר חצי פרס ב' ביצים שוחקות ושיער רבי ב' ביצים ועוד א' מכ' בביצה א"כ מז' רבעים קמח ועוד שהם מ"ג ביצים וחומש ביצה כמנין חלה יעלה ועודות ב' ביצים ושלשה ועודות הרי לרבי יוסי מ"ה ביצים וחומש ביצה וג' ועודות אע"פ שהסאין והקבין ניתוספו מנין הביצים כדקאי קאי כדמוכח בשמעתין ולכאורה נראה דאין הלכה כרבי יוסי כדאמרינן במי שהוציאוהו (לעיל דף מו:) דהלכה כר' יוסי מחבירו ולא מחביריו ואמרינן נמי אמר ליה ר' אלעזר לרב אסי מה אמור רבנן בבי מדרשא א"ל הכי אמר ר' יוחנן הלכה כר' יוסי וקאמר הש"ס מכלל דיחידאה פליג עליה משמע דאי רבים פליני עליה אין הלכה כר' יוסי אבל לפום ריהטא דגרסינן בפ' כלל גדול (שכת דף עו:) ובפרק אלו עוברין (פסחים דף מח:) דנקסו הש"ס חמש רבעים ועוד חייבין בחלה משמע דהלכה כר' יוסי:

קא סלקא דעתיך מאי מרפסת בני עלייה - מפרש ר"י סתם פתח עלייה גבוה עשרה מן מרפסת והמרפסת גבוה מן החצר י' ודרך סולמות יורדין מעלייה למו. פסת וממרפסת לחצר ודרך חצר יוצאים לרשות הרבים והמרפסת היא של בני עלייה ואין בני החצר אוסרים אותה לבני עליות לפי שהמרפסת היא שלהם והא דקאמר בסמוך בשתי גזוזטראות כשבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות שאוסרת התחתונה על העליונה היינו כדמפרש בפירקין משום שעשו מחיצה בשותפות וכשלא עירבו בני עליות יחד אוסרים המרפסת זה על זה משום לזה בשלשול ולזה בשלשול אבל מחמת הסולמות שיורדין בהם מן העליות לא היו אוסרין זה על זה דסולם תורת מחיצה עליו והשתא פריך לרב שפיר כיון דפתחי עליות וחלונותיהם גבוהים מן החצר כ' או יותר אמאי נותנין תל ועמוד שבחצר הגבוהים י' והם כנגד החלונות דגבוהים לבני עליות בשלשול י' יאסרו לרב בני חצר על בני עליות ע"י זריקה כיין דתל ועמוד הוי של שניהם ולא דמי למרפסת שהיא לבני עליות לברה ואע"פ שתל ועמוד הוא שוה למרפסת ויכול להשתמש מן המרפסת בתל ועמוד בפתח מ"מ לא מיקרי לבני עליות בפתח אלא בשלשול כי במרפסת אין בה דיורין ואינה יכולה לאסור את התל לחצר אלא ע"י עליות ואע"פ שיורדין בה

מן העליות ומשתמשין בה אינה אוסרת כיון דסולם תורת מחיצה עליו והא דאמרינן בשמעתין דכשבאין בני התחתונה למלאות לא חשיב לבני התחתונה כזריקה לאו משום דסולם חשיב עליו כפתח לאסור אלא דע"י סולם חשיב לבני התחתונה תשמישן בנחת כמו בשלשול אבל כפתח לא חשיב ולא עדיף טפי משלשול לאסור ומשני לאותן הדרים במרפסת פירוש שפתח עליות תוך עשרה למרפסת דתו ליכא בסולם תורת מחיצה:

דף פד.

הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא כו' - אומר ר"י דהאי ה"נ מסתברא ליתא אלא אליבא דשמואל דוקא דסבר אדם אוסר על חבירו דרך אויר בשמעתין אבל לרב דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר הויא הא לחצר דוקא ומותרין וא"ת למה הוצרך לדקדק ה"נ מסתברא מסיפא דסיפא מפחות מכאן לחצר דקתני גבי חוליית הבור הו"מ לדקדק דאף לשמואל הוי פירושו אף לחצר דהא חוליית הבור והסלע דקתני שגבוה י' טפחים ע"כ כשגובה החוליא עשרה טפחים משפת הבור דהיינו מקרקעית החצר מדחשיב לה לבני חצר בזריקה וא"כ כי קתני עלה פחות מכאן לחצר שהחוליא פחות משהו מעשרה א"כ מראש חוליא עד קרקעית הבור יש יותר מעשרה ואם כן לא הוי לבני חצר דוקא דלבני חצר הוי נמי בשלשול כמו לבני עליות דאין לחלק בין שלשול עשרה לכ' וי"ל דמ"מ לא ה"ל למתני לשמואל אף לחצר גבי חוליית הבור דנהי דקרקעית הבור הוי אף לחצר מ"מ תשמיש שעל הסלע וראש החוליא הוי דוקא לחצר לשמואל אבל לרב אכולהו הוי אף לחצר ה"ל למתני בהדיא אף לחצר ולהכי מייתי מסיפא דסיפא דלשמואל נמי הוי התם פירוש לחצר אף לחצר בין אסלע בין אקרקעית הבור כמו שצ"ל לרב גבי פחות מכאן לחצר:

בור מאי איכא למימר - וא"ת בור נמי הוי לבני מרפסת בשלשול ולבני חצר בזריקה ושילשול דאמר לקמן (פה.) כיון דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי וי"ל דלקמן בזריקה של הפלגה איירי דהוי דרך אויר אבל בזריקת גובה ושלשול לא עדיף לרב משלשול לחודיה ואין נראה לר"י חילוק זה דאם היה אדם אוסר על חבירו דרך אויר לרב לא היה מפליג בין זריקת גובה לזריקת אויר מדפריך ליה ר"א לקמן (שם:) והא מר הוא דאמר לזה בזריקה ולזה בשילשול ונראה לר"י דהא דאמר לקמן שאני הכא כיון דלזה כו' ולזה בזריקה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי דיחוי הוא כלומר דמצינו למידחי ולמימר דלרב אדם אוסר על חבירו דרך אויר בעלמא היכא דהוי לתרוייהו בזריקת אויר אבל לפי המסקנא הוי טעמא דרב משום דאין אדם

אוסר על חבירו דרך אויר לא נאמר דלזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול לחודיה כלזה בזריקה ולזה בפתח דמי אלא יהיה לזה בזריקה ושלשול ולזה בזריקה כלזה בזריקה ולזה בשלשול ולא נחלק ביניהן כמו שהיה סבר המקשה לקמן ועוד י"ל דלזה בזריקה ושלשול דלקמן איכא ב' עניני זריקה זריקת אויר וזריקת גובה אבל היכא דלזה בשלשול לחודיה ולזה בזריקת גובה ושלשול או בזריקת אויר ושלשול שניהם אסורין:

כיון דכי חסרא אסירא כי מליא נמי אסירא - דהוי דבר הניטל בשבת ואינו ממעט ומסיק בפירות של טבל דאין ניטלין בשבת ולא דמי לעפר ועתיד לפנותו דאמר לעיל (דף עט.) דלא חייץ דכיון דעתיד לפנותו לא מבטל ודאי מחיצה המפסיק בין ב' חצירות אבל למעט גובה עשרה ולשוייה כפתח למרפסת כיון דאינו ניטל בשבת ממעט אע"ג דעתיד לפנותו כמו כפה ספל דאמר לעיל (דף עז.) דממעט:

תא שמע אנשי חצר ואנשי מרפסת כו' - ל"ג תנן דאינו משנה בשום מקום אלא ת"ש גרס:

וכן ב' גזוזטראות כו' - פי' רש"י ל"ג וכן ור"ת גריס לה דארישא קאי דקתני בפירקין גזוזטרא שהיא למעלה מן כו':

דף פד:

לא מיבעיא קאמר - דבשלמא לרב נקט עשו לעליונה כו' לאשמעינן לזה בזריקה ולזה בשלשול שניהם אסורים אלא השתא דקיימי בגו עשרה מה לי עשו לעליונה מה לי עשי לתחתונה כן פירש רש"י ולרב אדא בר אהבה נמי דאוקמא בבאין בני תחתונה דרך עליונה למלאות קמ"ל טובא אע"ג דאמר בסוף כיצד מעברין (לע. ל דף נט:) דסולם תורת מחיצה עליו ולא אסר הכא לענין ליחשב תשמיש בנחת כלזה זה בשלשול ולזה בשלשול אסרי:

גג הסמוך לרה"ר - פירש בקונטרס שאינו מוקף חצר בכל צדדיו אלא צידו אחד רה"ר וסתם גג גבוה עשרה ויש שם מרפסת דלא גבוהה עשרה מרה"ר וממנה עולין לגג ופחות מעשרה הוא לה אלמא אע"ג דלמרפסת כפתח ולבני רה"ר אינו ראוי כיון דמרפסת ורה"ר בגו עשרה דהדדי קיימי אסרי אהדדי דאי לאו הכי טעמא מאי הוי וכגון דמרפסת מגופפת היא למעלה ופתוח בעשרה אמות לרה"ר דאי לא מגופפת היא סביב כיון דלא גבוה עשרה כרמלית היא וסולם לא מהני בה דקא מטלטל מכרמלית לרה"י וקשה לר"י להעמיד כשיש מרפסת בין רה"ר לגג דאינו מזכיר הכא מרפסת כלל ועוד אי מרפסת מגופפת היאך בני רה"ר אוסרין עליה ועל הגג ואי דליכא גיפופי הויא לה כרמלית והגג נפרץ לה בעשרה ואי בלא מרפסת איירי וקאי גגה בתוך עשרה אם כן הוי כרמלית ואור"י

דמיירי שפיר בלא מרפסת ובני רה"ר משתמשים בו לפי שאינו גבוה עשרה ואינו נפרץ במלואו וכגון שצידי הגג גבוה עשרה או כל הגג למטה מעשרה ויש לו מעקה ופתוח לרה"ר בעשרה או בפחות וקאמרינן דצריך סולם קבוע להתירו אבל בלא סולם אין בני חצר רגילים בו ומבטלין ממנו בני רה"ר שהרגילו להשתמש תורת דיורין ומשוי להו (חד) קרפף ואסור לטלטל ממנו לחצר לרבנן ולר"ש נמי כלים ששבתו בבית אסור להוליך מחצר לגג כיון דנעשה קרפף ולא דמי לחצר או מבוי שפתוחים לרה"ר בעשרה דאין בני רה"ר אוסרים עליו דהתם איכא דיורין גמורין ואין כח לבני רה"ר לבטלם וקא אמרינן דילמא בכומתא וסודרא דרגילין להניח שם בני רה"ר כשהם עייפין אע"פ שגבוה עשרה שמשוי קל הוא כדפירש בקונטרס ותשמיש נחת ולא דמי לרשות שבין שתי חצירות לזה בפתח ולזה בזריקה דחצר אין משתמשין בו בכובעים אלא בכלים כבדים וד"ת מפרש בענין אחר גג הסמוך לרה"ר ונמוך בתוך עשרה צריך סולם קבוע להתירו דכיון דתוכו רה"י היא ולא דמי לשאר כרמלית וסולם קבוע שבחצר ממעט כח כרמלית שבחצר דלא הוי כרמלית מעליא ודייק סולם קבוע אין סולם עראי לא אף על גב דע"י סולם עראי הוי תשמיש נחת טפי לחצר מבני רה"ר דלית להו לבלי רה"ר אפילו סולם עראי ואפ"ה כיון דבתוך עשרה קיימי אסרי ודחי רב פפא דלבני רה"ר נמי איכא תשמיש נחת בכומתא וסודרא דראשו של אדם סמוך לגג והוי תשמישו בנחת בלא סולם כלל כלבני חצר בסולם ולהכי צריך סולם קבוע להתיר כרמלית גרוע כזה דהוי תוכו רשות היחיד:

דף פה.

בור שבין שתי חצירות מופלגת מכותל זה ד' כו' - פירש בקונטרס שיש בין שתי חצירות כעין מבוי קטן ואין דיורין פתוחין לו והבור באותו הפסק זה מוציא זיז כל שהוא עד לבור וממלא דרך חלונו וכן זה דכיון דמופלגת ד' לא שלטי ביה לאסור זה על זה ומשום שיהא רשות לשניהם במבוי נמי ליכא שאין דיורין פתוחין לו לצאת ולבא ברגל ואין משתמשין בו אלא דרך אויר ובדין הוא דאפילו זיז נמי לא ניבעי אלא משום היכר בעלמא שלא ישתמשו ברשות אחרת של שנים בלא עירוב מש"ה מתקני הכא פורתא ולרב לא צריך שום תיקון דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר ורש"י הקשה בעצמו בסמוך דגבי שני בתים ושלש חורבות ביניהם דאמצעי אסור ומוקי להו דקיימי כי חצובא דכי היכי דאמצעי בכולו אסור לשניהם משום שכל אחד משתמש בד' הסמוכים לו בלא אויר הכי נמי יאסרו זה על זה מבוי קטן דכיון דכל אחד יכול להשתמש בארבעה הסמוכים לו וכיון שהמבוי אסור היאך יכול לשלשל ולמלאות מן הבור לחצר דרך אויר המבוי האסור

ותירץ דלא דמי דאילו חורבה משתמשין בה נמי בסמוך אבל הכא במבוי ליכא שום תשמיש אלא מילוי והוא ע"י הפלגת אויר ד' ור"י מפרש כגון שזה הבור מושך כל אורך החצירות ומפסיק בין ד' הסמוכים לחצר זו לארבעה הסמוכים לחצר אחרת דחשיב כל חד רשותא לנפשיה אי נמי אור"י כגון שאותו הפסק שבין שתי החצירות שהבור עומד שם אינו רה"י אלא רה"ר או כרמלית ומחיצות הבור גבוהים עשרה דכשממלאים מן הבור לחצר מביאין דרך מלמעלה מי' דהוי מקום פטור כדאמרינן בשמעתין בשני בתים משני צידי רשות הרבים דמותר לזרוק מזה לזה:

דילמא כדרב פפא - בכומתא וסודרא מעיקרא סלקא דעתיה דאיירי במשאות כבדים דאותן אין רגילין להתקרב לכתנים דמשתמשין בגג ע"י זריקה כגון אותם שמפשילין משאות במקלות על כתפיהם וכשרוצים לכתף מכתפים על הגג ויש הפסק ד' מן האויר ולגג ומשני בכומתא וסודרא שהוא דבר קל ורגילין להתקרב לכותל ולא הוי דרך אויר:

שני בתים ושלש חורבות ביניהם - פירש בקונטרס שאין לחורבות בעלים אלא בני הבתים האלה משמע דסבר דאם יש להם בעלים דאוסרין אותן הבעלים על בני הבתים אע"ג דאינם אוסרין את החצר ואת המבוי שפתוחין להם דקי"ל כרבי יהודה דבית התבן אינו אוסר ובפירקין נמי פסקינן כר"ש דאמר דירה בלא בעלים לא שמה דירה מכל מקום בתוכה מיהא אסור לטלטל ובסוף הדר (לעיל דף עד.) פירש כן בהדיא גבי דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה פירש והרי רשות אחרת היא שיש לה בעלים ובמבוי לא נשתתפה שאינה אוסרת כדתניא לעיל אינה אוסרת אלא מקום דירה בלבד דהיינו מקום פיתא או מקום לינה והא דשרינן הכא להשתמש בסמוך לו אע"ג שיש לחבירו כמו כן חלק בה אינו אוסר על זה כיון שגם לזה יש חלק בה דשניהם שותפים בשלשתן ואינם אוסרין זה על זה את הסמוכים כיון דהוי לזה תשמישו בנחת ולחבירו בקשה ובשתי גזוזטראות דסוף פרקין עשו לתחתונה סילקו נפשייהו מעליונה ואין אוסרין את העליונה אף על פי שעשו אותה בשותפות ויש להם חלק בה ואין נראה לר"י לעשות דירה בלא בעלים דירה לחצאין לאסור לטלטל בתוכו ואור"י דהא דאמרינן בסוף הדר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה מיירי בחורבה הפתוחה לבית ומיירי שאותו בית פתוח לצד אחר ואינו רגיל במבוי ולכך. אין המבוי ניתר בלחי וקורה משום בית אלא משום חורבה ומיירי שפיר הכא בחורבות שיש להם בעלים וכיון דלא דיירי בהו לא אסרי:

דף פה:

לימא שמואל לית ליה דרב דימי - פירוש רש"י נראה עיקר דקאי אההיא דבור שבין ב' חצירות דקסבר שמואל אדם אוסר על חבירו דרך אויר אע"פ שהוא תשמיש גרוע ומשני התם רשויות דאורייתא וליכא למיחש שמא מתוך כך יבא לטלטל מרה"י לרה"ר דאיסורא דאורייתא מידע ידע אבל הכא דאי לאו דאסרי אהדדי שמא מתוך כך יטלטל מחצר לחצר ור"ת פירש בע"א ואין נראה פירושו:

ומי אמר רב הכי - פי' דאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר והא אתמר שני בתים כו' וקס"ד טעמא דאוסר לזרוק משום דסגי באויר רה"ר למעלה מעשרה וקאמר דאוסר עליו אוירן של בני רה"ר אף על פי שאין להם כאן תשמיש וכן פי' בקונטרס ומדשמואל אדשמואל לא מצי למיפרך דאין תשמיש דאויר הכא חשיב כההיא דלעיל אבל לרב פריך מכל שכן ורש"י פירש דלא פריך שמואל אדשמואל משום דברשויות דאורייתא מודה:

לאו מי אוקימנא כו' - בשבת פרק הזורק (שבת דף צז.) מוקי לה הכי משום פירכא אחריתי וק"ק דהתם נמי קאמר ולאו מי אוקימנא:

בית התבן כו' הרי זה עירוב - ואפילו אין שם תבן דלענין הנחת עירוב לא בעי אלא דחזי לדירה אבל הא דקאמר בפ' הדר (לעיל ד' עב:) דבית התבן אוסר היינו דוקא כשיש שם תבן כמו שלר' יהודה אינו אוסר אלא מקום דירה והיינו דוקא כשדר שם בשבת דבעינן מקום פיתא או מקום לינה והא דקתני הכא הדר שם אוסר עליו דווקא שאין לבעל הבית שם תבן דאם יש שם תבן הוי כאילו דר עמו שם בבית לר' מאיר דחשיב בית התבן כמקום דירה בפרק הדר ולא אסרי אהדדי:

עירוב הוא דלא הוי הא שיתוף הוי - קשה דאשכחן דקרי עירוב לשיתוף בפ' הדר (לעיל ד' עא.) בעל הבית שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין אין צריכין לערב ולקמן בפרק כל גגות (דף צא:) קאמר מאי לא עירבו לא נשתתפו:

דף פו.

דעריבי מיא - פי' ואין היכר הפרשה ביניהם אבל אם יש היכר אע"פ שהמים באים מצד זה לצד זה לא קפיד דאי הוה קפיד לא היה מועיל אפילו מחיצה של ברזל כדאמרינן במי שהוציאוהו (לעיל דף מח.):

צריך שיראו ראשי קנים למעלה מן המים טפח - ואין נראה כפירוש הקונטרס דב"ש בעו מחיצה מפסקת עד התהום אלא שתהא י' טפחים בתוך המים ואפילו המים עמוקים הרבה ועריבי מיא מתחת המחיצה סגי בהכי לב"ש כיון שיש היכר מחיצת עשרה בתוך

המים וב"ה בעו היכר מחיצת עשרה למעלה חוץ מן המים וטפח בתוך המים כדקאמר צריך שישקע ראשי קנים במים טפח:

קורה ארבעה מתרת בחורבה - פי' בקונטרס דלהכי נקט רחב ארבעה דכי אמרת חודין יורדין וסותמין יהיה בין חלל המחיצה ד' דמחיצה העשויה לפחות מארבעה חללה לא שמה מחיצה משמע מתוך פירושו דכי אין בו ד' נמי היה אומר פי תקרה יורד וסותם מרוח אחת אם הוי שאר הרוחות מוקפות מחיצה והוא עצמו פירש קורה ארבעה מתרת במים בבור שבין שתי חצירות ונתן על רחבה באמצע הבור למעלה ולדבריו התם למה צריך שם קורה ארבעה כיון שהחצירות מוקפות מחיצה ואין צריך כי אם להפסיק ועוד קי"ל כרב דאמר פי תקרה יורד וסותם וקי"ל נמי כרבא לגבי אביי דקורה משום היכר ולא משום מחיצה היינו משום דבקורה שאינה רחבה כי אם טפח לא אמר פי תקרה יורד וסותם עד שיהא רחבה ארבעה והכי נמי מוכח פ"ק דשבת (דף ט.) גבי איסקופה דלפי תקרה בעינן רחבה ארבעה גבי דקאמר כגון שקירה בשתי קוראות ואין באחד ד' כו' ולאביי נמי דקא אמר קורה משום מחיצה נראה לר"י דלא הוי אלא מדרבנן כמו למאן דאמר משום היכר אלא דסבר אביי דמשום היכר לא היו מתירין חכמים את המבוי אלא שעשאוה כמחיצה דפי תקרה ולא הוי קורה משום מחיצה פירושו כמו לחי משום מחיצה דהוי דאורייתא כדאמרי' בפ"ק (דף יב:) הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב והא דקאמר בפ"ק (ג"ז שם:) אמילתיה דרב יהודה דאמר מבוי שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור אלמא לחי משום מחיצה וקורה משום היכר אינו בא לומר דקורה ע"כ משום היכר ולא משום מחיצה דאפילו הוי משום מחיצה הזורק לתוכו פטור משום דלא הוי מחיצה אלא מדרבנן אלא כלומר לחי ודאי משום מחיצה אבל קורה מצינו למימר משום היכר ומיהו רב יעקב בר אבא שמקשה שם על רבא מיתר על כן א"ר יהודה דאפילו קורה משום מחיצה דאוריי' טועה היה וליתא דאפילו למ"ד משום מחיצה לא הוי אלא מדרבנן וכן משמע בסוף כל גגות (לקמן צה.) דמוכח אביי לרבה מברייתא דיתר על כן דשתי מחיצות דאורייתא מדמתיר בקורה מכאן וקורה מכאן אע"ג דסבר אביי דקורה משום מחיצה אלא ודאי לא הוי אלא מדרבנן מיהו יש לדחות דלדבריו דרבה קא מותיב דסבר דהויא משום היכר:

קורה ד' מתרת בחורבה - פי' בקונטרס דסבר לה כר' ישמעאל ברבי יוסי דאמר מחיצה תלויה מתרת ולית הלכתא כוותיה ואין נראה לר"י דרבי ישמעאל לא התיר אלא במבוי אבל במחיצה תלויה דחורבה הפרוצה לרה"ר לא ועוד דקורה ד' לא מטעם מחיצה תלויה מתרת דהא ליכא מחיצה כלל אלא מטעם פי תקרה ופי תקרה לא אשכחנא תנאי דפליגי

ורב נמי דאית ליה (לקמן דף צ:) פי תקרה יורד וסותם קאמר הכא בסמוך דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים:

דף פו:

הא קאזיל דלי לאידך גיסא - פירש בקונטרס דלרב יהודה דוקא פריך שמצריך לשקע ראשי קנים במים שלא ידלה מרשות חבירו אבל רב הונא לא בעי רק שיש היכר קצת שלא יטלטל שם להדיא (ולא) מצי למימר דרב נחמן כת"ק דשרי מתוך אוגנו דהא מתוך אוגנו דת"ק היינו מלמעלן דרשב"ג דכי היכי דבעי רב יהודה שיקוע לרשב"ג ה"ה לת"ק וכן הא דפריך תחת הקורה מיהא עריבי מיא לרב יהודה פריך ולא מצי לשנויי דקורה מתרת מחודה ולפנים ולא תחת הקורה דכיון דרשות שניהן שולטת בהם תחת הקורה א"כ בסמוך לקורה נמי ליתסר משום שעריבי מיא שתחת הקורה ועוד דמשמע ליה דמתרת לגמרי אף תחת הקורה:

אלא קל הוא שהקילו חכמים במים - פירש בקונטרס וליתא לדרב יהודה אלא כרב הונא דב"ה למעלה ממש קאמרי ועל זה סומכין העולם שיש להן בתי כסאות על המים אע"פ שאין המחיצות מגיעות עד המים והא דאמר בפירקין (דף פח.) אמתניתין דגזוזטרא שהיא למעלה מן המים ועשו לה מחיצה גבוה י' כו' לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור דהלכתא כאיכא דאמרי דאפי' לשפוך נמי שרי דבשל סופרים הלך אחר המיקל ומיהו נראה דאינה מועלת המחיצה העשויה לצניעות בית הכסא ולא לשם מחיצת מים דאין הלכה כרבי יהודה דאמר לא תהא מחיצה גדולה מן הכותל שביניהן ודבר תימה הוא שפירש בקונטרס מסקנא דשמעתין דלא כרב יהודה דהא רב ורבי חייא קיימי כוותיה ובריייתא דיעקב קרחאה ומצינו לפרש קל הוא שהקילו חכמים במים דקורה מתרת בלא שיקוע אבל מחיצה התלויה מצינו למימר כרב יהודה דבעי שיקוע ור"ח פירש דקיימא לן כרב יהודה ול"ג אלא ור"ת נמי לא גרס אלא ומפרש דפריך לרב נחמן אפילו אליבא דרב הונא דלא מצריך שיקוע וה"פ קורה ד' מתרת במים פי' אמת המים או ים עובר אצל כותלו דהוי ככרמלית ויש חלון למטה מן הקורה והקורה מונחת על גבי הזיזין היוצאין מן הכותל ופריך הא קאזיל לאידך גיסא בשלמא בור שבין שתי חצירות סגי במחיצות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דליתיה כרמלית אלא רה"י אבל כרמלית גמורה דלאו בר איערובי הוא אית לן למיחש דילמא אתי לאידך גיסא ומשני גמירי כו' ופריך תחת קורה מיהא עריבי מיא בהדי הנך ומכרמלית הוא דולה ומשני קל הוא שהקילו חכמים במים ולא גרס אלא דשינויא דאין דלי מהלך יותר מארבעה כדקאי

קאי וה"פ כיון שהדלי לא ילך בכרמלית לערובי מיא נמי לא חיישינן משום דהקילו במים ע"י מחיצת תקרה כדאמר לקמן (פז.) באמת המים שעשו לה מחיצה עשרה דלא חיישינן לאיערובי מיא הכי נמי גבי תקרה:

עד כאן לא קאמר ר' יהודה אלא בעירובי חצירות - וא"ת ולימא משום דבמים הקילו חכמים ועוד אמאי קאמר ר' יהודה בשיטת ר' יוסי אמרה לימא דכולהו תנאי דמכשרי במחיצה תלויה בשיטת ר' יוסי אמרו וי"ל דאשאר תנאי איכא למימר משום דבמים הקילו אבל ר' יהודה משום מים לא היה מיקל כל כך שמתיר אף במחיצה שלא נעשית לשם מים ולהכי קאמר משום דבעירובי חצירות דרבנן:

גזוזטרא שיש בה ארבעה על ארבעה כו' - משמע דכי אין בה ארבעה על ארבעה אינו ממלא אבל גזוזטרא עצמה הויא רה"י וכן גזוזטרא דמתני' דקתני אין ממלאין הימנה אא"כ עשה לה מחיצה עשרה אבל גזוזטרא גופה הויא רה"י ומטלטל בכולה ותימה כיון דאין לה מחיצות אמאי הויא רה"י והא טרסקל לא הוי רה"י אפילו לר' יוסי בר יהודה אלא משום דהדרא מחיצתא כדאמרינן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לג:) וי"ל דבקיעת דגים לא הויא בקיעה ואמרינן גוד אחית אבל בטרסקל איכא בקיעת גדיים א"נ סתמא פתוח לרה"י והויא כחור היחיד ור"י האריך בזה בריש כל גגות גבי מחיצות שאינן ניכרות וא"ת כי אין בה ד' אמות על ד' אמות לישתרי למלאות לפ"ה שפירש בסוף כל גגות (לקמן דף צד:) דאמר פי תקרה בכל ארבע הרוחות וי"ל דהכא איירי דעבידא כי ארזילא באלכסון כעין גגין שלנו דלא אמרינן פי תקרה יורד כדאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:) אי נמי כגון שהגזוזטרא אינה שוה ומליאה פגימות כל סביבותיה דאין פי תקרה אי נמי כשאין טפח בעובי הגזוזטרא דמשמע מפירוש הקונטרס דסוף פרק קמא דסוכה (דף יח:) בשמעתא דאכסדרה שיש לה פצימין דלא אמר פי תקרה יורד וסותם אלא אם כן יש בעובי התקרה טפח:

דף פז.

אמר ר' יהודה מעשה כו' - אין זה מעשה לסתור דאמילתיה דלעיל קאי דלא בעי מחיצה לשם מים:

דף פז:

הכא רשויות דרבנן - בריש חלון (לעיל דף עו:) סבר רב איפכא דברשויות דרבנן כי אין ד' בכותל שבין ב' חצירות לא יזיז אפילו כמלא נימא דעשו הם חיזוק לדבריהם יותר משל

תורה וא"ת דלקמן בפ' בתרא (דף קא:) משמע דרב דימי אוסר להחליף אפילו ברשויות דרבנן גבי הא דתניא וחכ"א אף בזמן שהמנעול למעלה מי' מביא מפתח מע"ש ומניחו באיסקופה ולמחר פותח ונועל בו ומחזירו לאיסקופה או לחלון שעל גבי הפתח ואם יש בחלון ד' על ד' אסור מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות פי' מאיסקופה כרמלית לחלון שהוא רשות היחיד דרך מנעול שהוא מקום פטור ואסור להחליף ומסיק עלה שמע מינה איתא לדרב דימי וי"ל דרב דימי ודאי קסבר דברייתא דלקמן פליגא אהך דשמעתין והכי פירושא איתא לדרב דימי ועדיפא מדידיה דאפילו ברשויות דרבנן אוסר להחליף כזעירי דשמעתין:

ולזעירי קשיא - אע"ג דהברייתא בפ' בתרא אתיא כוותיה מ"מ בעי לאוקמי גם ברייתא דהכא כוותיה מיהו אור"י דזעירי לא אתי כר' יהודה דשרי בשבת בסוף הזורק (שבת דף קא.) בספינה שגבוהה ועמוקה י' לטלטל מתוכה לים ומן הים לתוכה דרך למעלה מי' שהוא מקום פטור כדמוכח התם:

גזוזטרא שהיא למעלה מן הים - פי' לעיל:

אלא א"כ עשו לה מחיצה כו' - וא"ת דהכא בעינן מחיצה ובמסכת שבת בפרק הזורק (שבת דף ק:) אמר רב הונא ספינה מוציא ממנה זיז כל שהוא וממלא ואור"י דהתם שהמים עמוקים י' דאמרינן אין ספינה מהלכת בפחות מעשרה וכרמלית מארעא משחינן והוי מים למעלה מי' מקום פטור והכא מיירי בשאין המים עמוקים י' דכי אמרינן מארעא משחינן אכתי מיא כרמלית אי נמי אפילו יש כאן עמוק י' גזרו אטו שאר גזוזטרא דאין תחתיה עמוק י' דשם צריך מחיצה למלאות ולכך לא פליג בשום גזוזטרא אבל ספינה לעולם מהלכת למעלה מי' א"נ אור"י דהכא אפילו עמוק איכא למיחש שמא יעלה הים שירטון אבל ספינה דמהלכת כל שעה ליכא למיחש להכי:

עושה מחיצה גבוה י' - והא דאמר רבה בר רב הונא בפ' הזורק (שבת ד' ק:) עושה מקום ד' וממלא ע"י מחיצות י' קאמר ולהכי בעי מקום ד' כדפי' בקונטרס לעיל דאין מחיצה לפחות מד' ולא כפירש הקונטרס דהתם:

בין מלמעלה בין מלמטה - מתוך פירוש הקונטרס משמע דלמעלה היינו למעלה מן הגזוזטרא ולמטה למטה מן הגזוזטרא ולא רצה לפרש הכל תחת הגזוזטרא כלמעלה ולמטה דלעיל גבי בור משום דנקב עשוי ד' על ד' ועושה מחיצה סביב הנקב אפילו למעלה הוי היכר:

מתני' דלא כחנניה - אף על גב דחנניה לא אמר אלא בימה של טבריא מתניתין נמי לא מיפליגא ומיירי בכל מימות:

דף פח.

הני תיימי והני לא תיימי - תימה לר"י דבמס' שבת בפרק הזורק (שבת דף ק:) אמרינן דשופכין דספינה שדי להו אדופני דספינה משום דכחו בכרמלית לא גזרו ואע"ג דנפלו מיד לכרמלית ומהאי טעמא נמי לישתרי הכא ואפילו לישנא בתרא לא שריא לשפוך אלא משום שאינו חושש שיצאו לכרמלית כדפי' בקונטרס ויש לומר דבגזוזטרא פעמים כששופכין ממנה המים הולך מיד עד מקום שרשות הרבים מהלכת ברקק מים והוי כחו ברשות הרבים ולא פלוג בכל גזוזטראות אבל ספינה לא שכיחא לגמרי שתהלך סמוך לרקק:

ביב שהוא קמור ד' אמות ברשות הרבים - פירש בקונטרס בארבע אמות קים ליה שיש שיעור ליבלע סאתים מים שעשוי להסתפק בכל יום והיינו טעמא דקאמר בגמ' גבי חצר ארבע אמות תיימי ולפירושו נראה דאיירי בביב שיש לו ארבע על ארבע דפחות מכאן לא תיימי כמו גבי חצר כדפירש רש"י בגמרא דאיזו שיעור ניתן לרחבו ולרבינו שמואל נראה טעמא דקמירת ביב משום חשדא וכיון דקמור הוא ד' אמות ברה"ר הרואה מים יוצאין מן הביב אינו סבור שיוצאין מן החצר כיון שרחוק מן החצר ד' אמות ובגמ' משמע כפירוש הקונטרס דמדמה ארבע אמות דביב לארבע אמות דחצר דקאמר כולה כר"א בן יעקב כו' ולפי' רבינו שמואל סילון שקמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכין לו מים בשבת דקי"ל משנת ר"א בן יעקב קב ונקי אבל לפ"ה דהטעם משום דמיבלעי אסור דבשל עץ לא מיבלעי ומיהו אומר ר"י דאפילו עשוי כעין רצפה של אבנים מיבלעי ושרי:

דף פח:

תנא במה דברים אמורים - פי' הקונט' במה דברים אמורים דצריך עוקה ולפירושו צ"ל דלרב נחמן דבסמוך ה"פ במה דברים אמורים שצריך עוקה של סאתים אבל בימות הגשמים אין צריך עוקה של סאתים אבל עוקה של סאה צריך ודוקא כדי מדתה שופך ושונה בה וכן פירש בקונטרס בסמוך והא דלא מייתי הש"ס הך ברייתא לעיל אמתני' דעוקה משום דבעי לאקשויי עלה ממתני' דביב ור"ת מפרש דאמתני' לא ישפוך על הביב קיימא ברייתא והא דקאמר והרי שופכין כלומר והרי ביב וגרסינן אלא למאי ניחוש לה ולא כמו שכתוב בספרים אלא התם:

מחזיק סאתים נותן לתוכו סאתים - לאו דוקא סאתים אלא אפילו כוריים דאי לאו הכי אין חילוק בין סאתים לסאה:

דף פט.

לא שנו אלא שלא עירבו - וא"ת אי דלא עירבו תרוייהו ליתסרו וי"ל דאינם שופכין ממש בתוך העוקה שבחצר אלא שופכין על הדיוטא והן יורדין על העוקה הסמוכה לה ואע"ג דהוי חצר שאינה מעורבת מ"מ לא אסרו חכמים כאן אלא בכרמלית כעין שפירשנו לעיל אבל בחצר שאינה מעורבת לא אסרו כלל וכן פסק רבינו שמואל דמותר לשפוך מים אע"פ שהולכין לרשות אחרת שאינה מעורבת דמרשות לרשות לא בעי קמירה ואותם שלא עשו עוקה אסורים כדאמר דילמא אתו לאפוקי מיא במנא דבתים להכא שיורידו מן הדיוטא בכלים מלאים מים לשפת העוקה שרחוקה מהן דאין רוצין שיפלו המים למטה ויקלקל החצר:

מתני' כל גגות. גזרה משום תל ברה"ר - אף על גב דקיימא לן כר' מאיר בגזירותיו אפילו במקום רבים כדאמרינן בפ' אע"פ (כתובות נז.) גבי משהה אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה הכא אומר ר"י דאין הלכה כרבי מאיר דפסקינן לקמן הלכה כר"ש דאמר כולן רשות אחת הן וכותל שבין שתי חצירות דאסרינן הכא לר' מאיר שרי ר' יוחנן לעיל בריש חלון (דף עז.) ולקמן בפירקין [דף צב.]:

מאי לאו דשרי לטלטולי דרך כותל - המ"ל כשאין הכותל רחב ארבעה:

רב אמר אין מטלטלין בו אלא בד' - אף על גב דרב ושמואל פסקי לקמן כר"ש הכא אליבא דרבנן פליגי ולא סברי להו א"נ פלוגתייהו נפקא מינה נמי לר"ש לכלים ששבתו בבית ואף על גב דגבי כלים ששבתו בתוכו הוי נפרץ במילואו למקום המותר לו מ"מ חשיב שפיר נפרץ במילואו למקום האסור לכלים ששבתו בתוך הבית כעין שפירש רש"י בריש מי שהוציאוהו (לעיל דף מב.) דנפרץ במילואו למקום האסור לטלטל מגואי לבראי ומבראי לגואי הוי מקום המותר לו א"נ נפקא מינה כשהגגין יחד יתירים מבית סאתים דאי לא אמר גוד אסיק אסור כדאמרינן לקמן:

במחיצות שאינן ניכרות - כשהבתים מחוברין דאין מחיצות הבתים ניכרות כדפירש בקונטרס ונראה דהוא הדין אם הגג בולט חוץ למחיצות הבית דחשיב נמי מחיצות שאינן ניכרות ואור"י דגגין שלנו שבולטין ראשיהן לרה"ר ועבידי כי ארזילא לפירוש רש"י דמפרש כי ארזילא בשיפוע כגגין שלנו הוי כרמלית דלא מינכרא מחיצתא וליכא למימר גוד אסיק ופי תקרה נמי לא אמרינן כיון דעבידי כי ארזילא וגוד אחית נמי לא אמרינן לרבנן דרבי יוסי בר יהודה גבי טרסקל משום בקיעת גדיים דאפילו רבי יוסי בר יהודה לא אמר אלא בטרסקל דהדרן מחיצתא כדאמר בפ' בכל מערבין (לעיל דף לג:) והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במילואו לכרמלית לאותה בליטה הבולטת

לרה"ר ואע"ג דלא שלטי ביה רבים שהרי גבוה י' נעשה כרמלית דלא מצינו מקום פטור רוחב ד' דהא בית שאין תוכו י' וקרויו משלימין ליו"ד הוי תוכו כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בארבע אמות אע"ג דלא שלטי ביה רבים שהרי סתום הוא מכל צד והא דאמר בפ"ק דשבת (דף ז.) דאין כרמלית למעלה מי' היינו שמכח קרקע הכרמלית אין נעשה האויר כרמלית למעלה מי' כדאמר התם דאקילו ביה רבנן קולי רה"ר שהאויר למעלה מי' מקום פטור וגזוזטרא דלא הויא כרמלית אלא רשות היחיד היינו משום דגוד אחית דבקיעת דגים לא הויא בקיעה כדפיר' לעיל או בפתוח לרה"ר דהוי כי חורי רשות היחיד וכן זיז היוצא לרשות הרבים רחב ד' דהוי רשות היחיד היינו סמוך לחלון תוך י' דהוי כי חורי רשות היחיד ומנעול דחשיב ליה בהמוצא תפילין (לקמן דף קא:) רה"י היינו משום דליכא בקיעת גדיים שהאיסקופה גבוה שלשה אי נמי שיש במנעול עצמו גבוה י' דהוי רשות היחיד אפילו איכא רה"ר גמורה תחתיו כמו עגלות דהוו רה"י ותחתיהן רה"ר בהזורק (שבת דף צט.) ורש"י פירש נמי לקמן אמתניתין דגג גדול הסמוך לקטן גבי מה חצר דמינכרא מחיצות שלא יהא גג בולט חוצה להן דאי לא מינכרא לא אמר גוד אסיק וגדול נמי אסור שאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצה אינו רשות היחיד וכן בשמעתין גבי גגין השוין לר"מ כו' דפריך קשיא דרב אדרב פי' בקונטרס דלית ליה גוד אסיק ה"נ בגגין השוין לרבי מאיר נהי דלא אסור כל חד אחבריה דחדא רשותא משוי להו מיהו בני רה"ר העוברים לפניהם ולאחריהם ולצידי החיצונה אמאי לא אסרי עלייהו הא ליכא מחיצה לגגין כו' מיהו בירושלמי משמע דלא חשיב כרמלית והכי איתא אמר ר' יוחנן זיזין וכתלים שהיו גבוהים י' ורחבין ד' מותרין כאן וכאן ובלבד שלא יחליף משמע דחשיב להו מקום פטור מדשרי לבני רשות הרבים ורשות היחיד וכתלים דקאמר התם נראה דהיינו אבנים הבולטין מן הכותל דאילו כותל גבוה י' ורחב ד' הוי ודאי רה"י והא דנקט רחב ד' לרבותא דאפ"ה הוי מקום פטור וכל שכן אם אינם רחבים ד' ולא קשיא ההיא דבית שאין תוכו י' דהוי כרמלית אע"ג דלא מצי רבים לאישתמושי דהכא כיון שהוא למעלה מי' יש לו ליחשב מקום פטור אע"ג דרחב ד' כיון דלא הוי לא רה"ר ולא רה"י והא דפריך קשיא דרב אדרב לאו משום דרה"ר אוסרת כדפי' בקונטרס דלעולם אין רה"ר אוסרת למעלה מי' אלא משום דידע שפיר דאיירי ביתר מבית סאתים כדמסיק ומ"מ פריך לשמואל משום דאין נראה לו לומר דהני מחיצות למעלה לא עבידן ולא הוי מוקף לדירה והא דקאמרינן נמי לקמן גג דמינכרא מחיצה דאי לא מינכרא גדול נמי אסור משום דקטן אוסר עליו אבל כי מינכרא אין הקטן אוסר עליו משום גוד אסיק אפילו לשוייה פתחא דלא כרב יוסף דבסמוך דאמר אם אין מחיצה לא על זה ולא על

זה שניהם אסורין דלא אמר גוד אסיק לשויה פתחא משום דפתחא כי האי גוונא לא עבדי אינשי:

דף פט:

וקטן נפרץ במילואו - כגון שהגג קטן נכנס לתוך הגדול כדאוקימנא פרק קמא (דף ט:) דמתניתין דחצר קטנה שנפרצה לגדולה בנכנסין כותלי קטנה לגדולה שלא יהא נראה מבחוץ ושוה מבפנים:

ועשה לפניה דקה ד' הותר בכל הגגין - לפי מה שמפרש בכיצד מעברין (לעיל דף נט: ושם סא.) דדקה היא מחיצה מפרש ר"י הכא דכשבנה עלייה ועשה מחיצה כל סביב גגו ופתחה לצד הגגין ועשה לפני הפתח דקה ד' אז הוי תשמיש קבוע אבל בלא דקה ירא להשתמש שם תשמיש קבוע מפני בני גגין אחרים וקשה דבלא דקה נמי אמר לעיל דאם יש מחיצה ראויה לדירה על הגדול ולא על הקטן דאפילו קטן נמי שרי לבני גדול ור"ח גרס הותרו כל הגגין פירוש אם עירבו שאר הגגין וזה לא עירב עמהם אינו אוסר עליהם דכיון דעשה דקה סילק עצמו מהם וצריך לומר לפירושו דלצד הגגין הוא פרוץ במילואו או עלייה אינה אלא בחצי הגג שאם היה כל הגג מוקף מחיצה בלא דקה נמי לא היה אוסר ולשון פעמים שהדקה לאיסור צריך ליישב דהדקה אינה עושה לא איסור ולא היתר:

דף צ.

כרמלית ורה"י קמבעיא ליה - וכגון שהעמוד מופלג מן הגג ד' דאי בסמוך לו לא הוי עמוד רה"י דנפרץ במילואו לגג וכגג דמי אבל כשהוא מופלג אסור אע"ג דדרך למעלה מעשרה משתמש דהוי מקום פטור מ"מ אסור להחליף ואפילו מאן דשרי לעיל הכא מודה כיון דאין נח במקום פטור:

אלא ב' אמות בגג ושתי אמות באכסדרה מהו - פירש בקונטרס ע"ג תקרה של אכסדרה של בעלים אחרים יותר מבית סאתים דהשתא הוי ליה כרמלית אבל תוך אכסדרה לא רצה לפרש דכיון דמקורה לא הוי כרמלית במה שהוא יותר מבית סאתים כדמוכח בפרק עושין פסין (לעיל דף כה.) דאמר קרפף יותר מבית סאתים וקירה בו בית סאה כו' ומיבעיא ליה באכסדרה דלא שייך בה כל כך. כשם שדיורין חלוקין למטה דלית בה דיורין כל כך כדפי' בקונטרס ובתר הכי בעי בחורבה דחזי' לדירה טפי ובעי נמי בגג דחורבה כמו באכסדרה ומלשון הקונטרס משמע דבחורבה לא בעי בגג אלא בקרקע

החורבה ור"ת פי' ב' אמות בגג דהוי רה"י וב' אמות בעמוד שהוא כרמלית שאינו גבוה י' והוא רחב ד' וחשיבא לגג כרה"י משום דמהני ביה עירוב לטלטל בכולו ולא הוי כשאר כרמלית:

או דילמא כיון דמגג לגג אסיר - פי' בקונטרס וטעמא דרבנן משום דקפדי אשינוי בעלים קצת קשה דלקמן (צא:) אמרינן גג וחצר ומרפסת רשות אחת לרבנן משמע אע"פ שהן של בעלים הרבה:

ושמואל אמר אין מטלטלין בו אלא בד' - פי' בקונטרס והא דקאמר ר"מ רשות אחת היינו לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה אע"ג דלפי המסקנא דמוקי שמואל ביתר מב' סאתים אתי שפיר דאיכא לאוקומי מתני' דלא הוי יותר מבית סאתים מ"מ הוצרך לפרש הקונטרס למאי דסלקא דעתיה השתא:

קשיא דרב אדרב - דס"ד דבלא מינכר מחיצה איירי דאי מינכר מחיצתא לא היה שמואל אומר אין מטלטלין בו אלא בארבע:

הכא דהוי יותר מבית סאתים - ולא אמרינן גוד אסיק לר' מאיר בגגין הרבה אלא במחיצות החיצונות כיון דכולן רשות אחת הן אע"ג דלענין כלים ששבתו בבית אינו רשות אחת ואמרינן גוד אסיק לשמואל ואם תאמר כיון דשמואל חשיב גג כקרפף לאסור ביתר מבית סאתים אם כן בבית סאתים או בפחות נמי יחשב כקרפף בית סאתים שלא הוקף לדירה ויאסר לטלטל מגג לחצר לרבנן כמו מקרפף לחצר ולקמן (צא.) אמרי' דלרבנן גג וחצר רשות אחת וקרפיפות רשות אחת וי"ל דדירת גג הויא טפי דירה מבקרפף לענין כשאינו יותר מבית סאתים:

איתמר ספינה - ביתירה מבית סאתים איירי כדפי' בקונטרס ופליגי אי חשיבי מחיצה דספינה כמוקפת לדירה אי לא אבל בפחות מבית סאתים לכולי עלמא הויא מחיצה ומטלטל בה דהא נעשה כולה כד"א דפסקי רב ושמואל כרבן גמליאל בספינה בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מב:) ואי אפילו בפחות מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בד' לא היתה נחשבת כד"א כמו בשבת בתל ונקע דדוקא מד' אמות ועד בית סאתים אבל יותר מבית סאתים לא:

דף צ:

דהא איכא מחיצתא - ואפילו לר' זירא דאמר בריש מי שהוציאוהו (לעיל דף מג.) מחיצות להבריח מים עשויות היינו דוקא לענין יוצא חוץ לתחום דלא שרי להלך את כולה:

ורב אליבא דר"מ ליטלטל מגג לחצר - לשמואל אליבא דר' מאיר לא מצי למיפרך כדפי' בקונטרס דלשמואל גגין השוין לר"מ הוי כרמלית לפיכך אין מטלטלין מהן לחצר ופחות מבית סאתים נמי אע"ג דלא הוי כרמלית מ"מ כיון דחשיב ליה לשמואל אין מוקף לדירה ליכא למיפרך דליטלטל מגג לחצר אע"ג דלרבנן בגג יתר מבית סאתים אסור לטלטל ממנו לחצר לשמואל בפחות מבית סאתים שרי מ"מ יאמר שמואל דלר"מ יש לגג תורת קרפף בין ביתר מבית סאתים בין בפחות:

ליטלטל מגג לחצר - אע"ג דידע טעמא דר"מ דגג גבוה ונמוך דהוי משום דרב יצחק בר אבדימי מגג לחצר ענייהם חלוקים ס"ד דלא דמו לתל ברה"ר:

לשמואל אליבא דרבנן לטלטל מגג לקרפף - פירש בקונטרס בגג יתר מבית סאתים לקרפף יתר מבית סאתים כיון דחשיב ליה אין מוקף לדירה והוו תרווייהו כרמלית וא"ת ומנא ליה דאסור דאי משום דאמרי רבנן לקמן דגגין וחצירות רשות אחת וקרפיפות רשות אחת התם ע"כ באין יתירים מבית סאתים כדפירש בסמוך בקונטרס דביתירים לא יאמר ר"ש דחצר וקרפף רשות אחת דבהדיא מוכח בפ' עושין פסין (לעיל דף כג:) גבי נזרע רובו דקרפף יתר מבית סאתים לר"ש הוי כרמלית ונראה לר"י דבגג דלא הוי יתר מבית סאתים פריך דליטלטל לקרפף שאינו יתר מבית סאתים לרבנן אע"ג דדירת גג חשיב טפי משל קרפף שמותר לטלטל מגג לחצר ומקרפף לחצר אסור מ"מ הוי לן למישרי מגג לקרפף דטפי דמי לקרפף מלחצר דכשהוא יתר מבית סאתים הוי כרמלית כמו קרפף וחצר אפילו בית עשרה כורים שריא ומשני גזירה שמא יפחת פי' שמא יפחת הגג באמצעיתו וישתמשו בני הבית על הגג דרך הפחת ואז הוי הגג חשוב מוקף לדירה ואסור לטלטל ממנו לקרפף כמו מחצר אע"ג דהוי מוקף ולבסוף פתח דלא חשיב מוקף לדירה דדוקא בקרפף שלא הוקף לדירה לא מהני הוקף ולבסוף פתח אבל בגג דבלאו הכי חשיב קצת מוקף לדירה דהא מותר לטלטל ממנו לחצר מהני ליה הפחת לשוויה מוקף לדירה לגמרי כחצר ופריך א"ה מקרפף בית סאתים לקרפף בית סאתים נמי לא ליטלטל שמא יפחת פירוש יפרוץ האחד יתר מעשר במילואו לרה"ר או לבקעה ומשום דנקט לשון פחת גבי גג נקט נמי האי לישנא גבי פירצת קרפף ומשני התם אי פחות מינכר אבל הכא גג לא מינכרא מילתא לעומד בקרפף ולעומד על הגג נמי לא מינכרא שיהא אסור לטלטל ממנו לקרפף מחמת פחת זה:

לדברי ר"מ גגין רשות אחת הן כו' - גגין הוא בפירוש במתני' וה"ה חצירות או קרפיפות הואיל ותשמישן שוה כמו גגין אבל בתים לא דתשמישן תדיר ועוד דכי היכי דלרבנן הוי

קרפיפות או חצירות רשות אחת דהא אפילו גג וחצר הוי רשות אחת כ"ש חצר וחצר ה"נ לר"מ דר"מ לא פליג ארבנן אלא בגג וחצר משום דרב יצחק בר אבדימי:

דף צא.

אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו - אין לפרש דר"ש אין מחלק בין עירבו ולא עירבו ורב בלא עירבו סבר ליה כוותיה דא"כ בסמוך דפריך רב חסדא לשמואל ור' יוחנן יאמרו ב' כלים בחצר אחת זה אסור וזה מותר לרב נמי תיקשי אליבא דר"ש ורב ששת נמי דפריך לרב אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת מאני דבתים בחצר הא רב נמי מודה דר"ש אפילו בעירבו קאמר ולכך נראה דרב סבר דר"ש גופיה לא אמר אלא כשלא עירבו והשתא סברת שמואל איפכא מדרב דשמואל לא גזר הכא דאמר בין עירבו בין לא עירבו וגבי שלש חצירות גזר דסבר כרבנן דאמרי שלשתן אסורות לשיטת ר"ת דמי שהוציאוהו (לעיל מח: ד"ה רשות) ורב הכא גזר והתם לא גזר דפסיק התם כר"ש ועוד דמשני הכא שמואל דר"ש לטעמיה דלא גזר משמע דסבר כוותיה בההיא דג' חצירות ולשיטת ר"ת סבר כרבנן:

ושמואל אומר בין עירבו בין לא עירבו - והא דאמר שמואל בגיטין בהזורק (דף עט:) לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים בגגו של חבירו אומר ר"י דהתם לקלוט ולהוליך לביתו קאמר דכמו שאסור לטלטל כלים ששבתו בבית לחצר ולגג שלא עירבו אפילו לר"ש כן אסור מגג וחצר לבית ודווקא מגגו של חבירו אבל מגג של עצמו יכול לקלוט ולהוליך לביתו ואין גג של חבירו אוסר עליו דשמואל לטעמיה דאמר לעיל גוד אסיק מחיצתא וא"ת מאי קמ"ל שמואל דפשיטא דאסור להוליך לביתו וי"ל דאשמעינן דאע"פ שקולט מן האויר ועדיין לא נגעו מי גשמים בגג:

מי לחשך - רש"י לא גרס ליה ואור"י דאיתא בתורת כהנים בכמה מקומות ור"ת נמי גרס ליה ומפרש מי השמיעך הלכה כר"ש בין עירבו ובין לא עירבו ורבינו שמואל פירש דקאי ארב כלומר מי הגיד לך שאתה מחלק ביניהם אינו כן אלא בין עירבו ובין לא עירבו ואית דגרסי מלחשך בתיבה אחת ומפרשי שנולד מלחש: [כדאיתא ביומא פב:]:

דף צא:

גג וחצר ואכסדרה ומרפסת כולן רשות אחת הן - לרב דאוקי מתני' בכיצד משתתפין (לעיל דף פד.) לאותם הדרים במרפסת אתי הכא שפיר דכשעירבו בני מרפסת לעצמן ובני חצר לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר ומאני דעליות במרפסת כשהסלע גבוה

י' הוי למרפסת שהסלע שוה להן ולבני חצר אסור להשתמש על הסלע אפילו כלים ששבתו בחצר אטו כלים ששבתו בבית ופחות מכאן אסורין לשניהם וכשלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים ודעליות שם הוי מרפסת וחצר רשות אחת ואין אוסרין זה על זה אבל לשמואל דקרי מרפסת לבני עליות ומיירי כשהסלע כנגד חלונות ומשתמשין שם בני עליות דרך חלונות כשלא עירבו ותימה היאך משתמשין בפחות מי' בני עליות על הסלע כלים ששבתו בעליות דרך חלונותיהן והלא אין חצר ומרפסת רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית ועליות וי"ל דלשמואל דוקא ארישא קאי דמיירי בגבוה עשרה הוא דמפליג בין עירבו בין לא עירבו כדפרשינן לעיל אליבא דשמואל אבל סיפא דקתני פחות מיכן לחצר דהוי דוקא לחצר לשמואל מיירי ודאי בין עירבו בני עלייה לעצמן ובני חצר לעצמן בין לא עירבו ובין הכי ובין הכי בני חצר מותרין ובני עלייה אסורין לשלשל מחלונותיהם:

וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטל בחצר - פי' בכל חצירות דאי באותו חצר ותו לא אפילו שבתו בבית נמי ומיירי לרב כשלא עירבו חצירות עם הבתים וקשיא דא"כ היכי מייתי סייעתא בסמוך לרב דאמר מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בד' הא רב גופיה לא אסר אלא כשעירבו בתים עם החצירות אבל כשלא עירבו לא אסר כדמוכח בפרק אם לא הביא (שבת דף קל:) ואדרבה קשיא מינה לרב דבכה"ג לא אסר רב ועוד דרב פסק כר"ש והכא קאמר דר"ש מתיר וי"ל דמייתי דכמו שעירבו לרב אליבא דר"ש אין מטלטלין בו אלא בד' וטעמא כדמפרש שם רש"י משום דשעירבו אסור לטלטל מחצר למבוי אפילו כלים ששבתו בתוכה אטו כלים ששבתו בבית ואין במבוי שום תשמיש ודמיא לכרמלית כיון דאין בו אלא ג' מחיצות ולכך אין מטלטלין בו אלא בד' ה"נ לרבנן אפילו בלא עירבו אין מטלטלין בו אלא בד' דאסרי לטלטל מאני דחצר למבוי דחצר ומבוי לדידהו לאו רשות אחת הן:

מהו דתימא כי פליגי רבנן עליה דר"ש היכא דעירבו - ואסור לטלטל מחצר למבוי משום דשכיחי מאני דבתים בחצר ומיהו מחצר לחצר לא אסרי אע"ג דעירבו דאין תשמיש דחצר זה רגילין בחצר אחרת אבל רגילות הוא להוציא מחצר למבוי ואע"ג דרבנן דשלש חצירות (לעיל מה:) גזרו וגם בברייתא דגג וחצר אכסדרה ומרפסת אמרינן דוקא לא עירבו הא עירבו גזרינן שמא רבנן דהכא אינם רבנן דהתם ובלאו הכי צ"ל כן דבפרק מי שהוציאוהו (לעיל דף מו:) אמר דתנא דפליג אדרבי שמעון היינו ר' יהודה ובברייתא המסייעה לרב יהודה אית ליה לרבי יהודה דגג וקרפף רשות אחת ולרבנן דהכא לית

להו קמשמע לן דבלא עירבו פליגי וטעמא דאסור מחצר למבוי דהוי מבוי כמו קרפף דלא הוי רשות אחת עם החצר:

דף צב.

והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה - וקשה דסתם ואח"כ מחלוקת הוא ואמר בהחולץ (יבמות דף מב:) דאין הלכה כסתם ואע"ג דלכל הפחות חשיב סתם כרבים כלפי היחיד הכא אין נפקא מינה דבלאו הכי פליגי רבנן עליה ותירץ הרר"א כהן דעיקר קושיא לר"י אינה אלא דלא גזר ובזה הדבר הוי מחלוקת ואח"כ סתם מחלוקת בשלש חצירות במי שהוציאוהו (לעיל דף מה:) וסתם בפרק חלון (לעיל דף עו:) אבל הכא לא פליגי בגזירה:

מפני מה אין נותנין חצר שלא עירבה לחצר שעירבה - משום דאיירי באחת עירבה ואחת לא עירבה נקט האי לישנא והוא הדין דהוה מצי למימר מפני מה אין נותנין חצר שעירבה לשעירבה ובקונטרס פירש שפיר:

איכא דאמרי אף לשעירבה ושתיהם מותרות - לפי האיכא דאמרי קשיא הא דאמר בפרק הדר (לעיל דף עד.) ר' יוחנן אמר אף לחורבה ורבי יוחנן לטעמיה דלא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר והכא נמי לא גזר דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחורבה ומאי לטעמיה הוא דהא אפילו רב דגזר הכא גבי חורבה לא גזר:

אף גג דקא דרסי לה רבים - היינו כלישנא קמא דרב יוסף דלעיל:

גפנים בגדולה אסור לזרוע את הקטנה - למ"ד (לעיל דף ט:) נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח מיירי בנכנסין כותלי קטנה לגדולה:

דף צב:

גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה - פי' בקונטרס וכשיגדלו הזרעים אע"ג דדיורי גדולה בקטנה אין אוסרין את הגפנים כדאמרינן במנחות בפ' שני (דף טו.) מעשה בא' שזרע כרמו של חבירו ובא מעשה לפני חכמים ואסרו הזרעים והתירו הגפנים מ"ט קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן הך דעביד איסורא קנסו הך דלא עביד איסורא לא קנסו וה"נ הואיל וכשזרע את הגדולה בהיתר זרעה אפילו שתיהן שלו ליכא למיקנסיה ולפירושו מיירי הכא בשאר זרעים ותימה דהיכי שרי להניח הזרעים כשיגדלו כיון דדיורי גדולה בקטנה דאפילו עלו מאיליהן תנן במסכת כלאים (פ"ה משנה ו) היה עובר בכרם וראה ירק בתוך כרמו ואמר לכשאחזור אלקטנו אם הוסיף מאתים אסור כיון

שמתייאש מללוקטו וע"כ ההיא דמנחות איירי שלא ידע בעל הכרם שהזרעים בכרמו לכך נראה לר"י לפרש טעמא דשמעתין משום דשם גדולה על הקטנה ואין שם קטנה על הגדולה ולהכי גפנים בגדולה הוי שם כרם על הקטנה ואע"ג דאין גפנים בקטנה אסור לזורעה דרחמנא קפיד על שם כרם דכתיב לא תזרע כרמך כלאים אבל גפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה אע"ג דלכשיזרענה יהיה שם שדה על הקטנה אין לחוש דרחמנא לא קפיד אשם שדה דהא לא כתיב שדך לא תטע כרם דהוה משמע דקפיד אשם שדה:

אשה בגדולה וגט בקטנה - פי' בקונטרס ושתיהן שלה דאיכא למאן דאמר בגיטין (דף עז:) הא דתנן הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצירה הרי זו מגורשת דדוקא דעומדת בתוכה באותה שעה אבל אינה עומדת בתוכה לא אע"ג דשלה היא וצריך לומר הא דקאמרינן התם בגמרא והוא שעמדה בצד ביתה לאו אצל ביתה קאמר אלא בתוך ביתה ממש קאמר כדקתני התם במתני' בתוך ביתה דהא הכא אמרינן אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מגורשת אע"פ שעומדת אצל הגדולה ולר"י נראה דהכא מיירי בשהשאילו להאשה חצר אחת וקאמרינן דכשהשאילו לה גדולה הוי שמה גם על הקטנה אשה בקטנה שהשאילו לה הקטנה לא הוי בהכי שמה על גדולה:

תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין - דוקא ביחיד בקטנה אבל חמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין וסיפא דנקט תשעה בקטנה ה"ה חמשה בקטנה אלא אגב רישא נקט האי לישנא והא דתנן בפרק כיצד צולין (פסחים דף פה:) מן האגף ולפנים כלפנים ומן האגף ולחוץ כלחוץ וקאמר התם רב בגמרא וכן לתפלה וריב"ל אמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים לכאורה נראה דלענין צירוף פליגי דלענין לצאת מודה רב דיוצא אפילו חוץ לבית הכנסת כדתנן בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כז:) היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר וקול מגילה אם כוון לבו יצא וקשיא דאם כן סוגיא דהכא כרב ובפ' אלו נאמרין (סוטה דף לח:) משמע דקי"ל כריב"ל גבי עם שאחורי הכהנים ומייתי סתמא דהש"ס ממילתא דריב"ל ונראה לפרש דלצירוף מודה ריב"ל דאין מצטרפין כדאמרינן הכא ופליגי לענין לענות קדושה או ברכו דקי"ל במגילה (דף כג:) דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה וקסבר רב מן האגף ולחוץ אינו יכול לענות דלא הוי בכלל צבור שבפנים וריב"ל סבר דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת והוי בכלל צבור לעניית ברכת כהנים ולענות דבר שבקדושה:

שאילמלי אין מחיצה מרחיק ארבע אמות וזורע - מגיפופי גדולה פריך כדפי' בקונטרס דאי לא הוה גיפופי לצד הקטנה אלא השוה גיפופיה והוי ליה שתיהן חצר אחת מרחיק ד' אמות וזורע אם יש בין כרם ולכותל י"ב אמות כדין מחול הכרם ועכשיו שיש גיפופי

וראויות בכך ליחלק יותר זו מזו מגרע גרע ואסור לזרוע בקטנה ואפילו היא מאה אמה כדמשמע לישנא מפני שהיא כפתחה של גדולה דהוי כאילו היא תוך הפתח ודוקא מכותל הגדולה פריך אבל מקטנה אינו רוצה להקשות שאם אין כלל מחיצות של קטנה אין צריך להרחיק אלא זורע סמוך לגדולה דהפתח הוי כמחיצה ועכשיו נאסר ע"י מחיצות הקטנות דאין זה תימה דכשאין מחיצות הקטנות נראה הגיפוף וע"י מחיצות הקטנות אין ניכרין גיפופי גדולה והוי סילוק מחיצות ואומר ר"י דלכאורה היה נראה מתוך הסברא דאין להחמיר בקטנה שנפרצה לגדולה יותר מאילו היא תוך מחיצת גדולה שמרחיק ד' אמות וזורע כדין מחול הכרם ושיש בין הכרם ולכותל י"ב אמות והא דמשוינן לה כפתחה של גדולה היינו לעשות הקטנה כאילו היא תוך מחיצות הגדולה שלא להביא זרע לשם אא"כ ירחיק ד' אמות אבל להחמיר יותר ממה שהיתה תוך מחיצות הגדולה אינה סברא לכאורה והיה נראה דה"פ מצינו מחיצה לאיסור שאם אין מחיצה כלל לגדולה מרחיק ד' אמות בקטנה וזורע אפילו אין י"ב אמות מהכרם שבחוץ לצד הכותל שבחוץ של קטנה ולא דמי למחול הכרם דהתם גם הכרם מוקף מחיצות להכי צריך י"ב אמות אבל הכא דסביב הכרם אין מחיצה ולא שייך כותל קטנה לכרם אין צריך י"ב אמה ועכשיו שיש מחיצות לגדולה צריך י"ב אמה כדין מחול הכרם אבל אומר ר"י דא"א לפרש כן דא"כ למה מקשה בסמוך ממחול הכרם דהא אמחול הכרם קיימא השתא שאם אין מחיצה לא יהא שם דין מחול הכרם ואם יש מחיצות יהא שם דין מחול הכרם ונראה לי פירוש רש"י עיקר:

אמר ליה רבא לאביי - ר"ת הגיה רבה שהרי רבה ור' זירא ורבה בר רב תנן הוו יתבי ומדקדקו שלשתן ממתני' ש"מ דיורין כו' ואביי הקשה על דקדוק שלהן וכל אחד ואחד בא לקיים דבריו דמצינו מחיצה לאיסור אע"ג דקצת נראה דרבא היה לו לגרוס מדקאמר בתר הכי לדידי כשירה ולדידך הוי סילוק מחיצות ורבא ואביי פליגי בהא בסוכה בפ"ק (דף יח.) שמזכירו אחר אביי ולקמן נמי מייתי לה מ"מ נראה טפי כמו שהגיה ר"ת:

דף צג.

סיכך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין - אין נראה כמו שפירש בקונטרס שיש שתי דפנות לאורכה כמבוי מפולש דבפ"ק דסוכה (דף יח:) מהדר ליה אביי לרבא בהא מודינא לך משום דהוי כמבוי מפולש ולא אמרינן פי תקרה יורד וסותם אלא יש לפרש דהוי כמין גאם ואין להאריך:

חציו מקורה גפנים כאן מותר לזרוע כאן - משום פי תקרה אע"ג דלענין שבת לא אמרינן פי תקרה לשמואל אלא כשיש ד' מחיצות לגירסת רבינו חננאל ור"ת [מ"מ] יש לחלק בין כלאים לשבת כדמשמע בפ"ק (דף יא.) והא דקא אמרינן לעיל דקטנה הוי כפתחה של גדולה אף לכלאים מיתורא דקתני במתני' מפני שהיא כפתחה של גדולה משמע ליה לכל מילי הויא כפתחה:

שנים בזה ושנים בזה - ולא דמי לתשעה בקטנה ויחיד בגדולה דהכא איכא טעמא כדאמר דנפיק להכא ולהכא:

דף צג:

גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין - בפרק שני דגיטין (דף טו:) פי' בקונטרס כגון בית עמוק חמשה ויש לו מחיצות חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רה"י וקשיא לר"ת דהא אמר בפרק בתרא (דף צט:) דבור וחוליתה מצטרפין ובשמעתא נמי אמר דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני י' אלא יש לפרש גידוד חמשה גבוה חמשה ונפקא מינה בשתי חצירות זו למעלה מזו ולעליונה כדאמר הכא וצ"ע לענין שבת אם יש (לפרש כשיש) תל ברה"ר גבוה חמשה ורחב ארבעה ועל גביו עשו מחיצה חמשה שהזורק מרה"ר לתוכו חייב ומתוכו לרה"ר פטור:

וכי קתני פחות מכאן מערבין אחד ואין מערבין שנים אתחתונה - וא"ת לעיל כדפריך עליונה לא תערב לא חד ולא תרי אמאי לא משני הא דקתני מערבין שנים ואין מערבין אחד אתחתונה ויש לומר משום דמשמע ליה מערבין שנים אתרוייהו:

לא תימא אימר אלא ודאי מבעוד יום נפרצה - קשה דהכא אמר אביי דרבה סבר כשמואל דאמר שבת הואיל והותרה הותרה וא"כ תיקשי דאביי גופיה אמר (שבת דף כב.) כל מילי דמר עביד כחומרי דרב בר מהני תלת דעביד כשמואל מתירין מבגד לבגד כו' ואין לומר דמש"ה לא חשיב הא דהכא משום דרב הונא ורב יהודה נמי סברי כשמואל דהא בגרירא איכא דסברי כשמואל דהא בפרק המוציא (שבת פא.) משמע דסבר רבי יוחנן כסתם משנה דנזיר חופף ומפספס ומיהו י"ל דהכי פריך בהמוציא ומי מצי ר' יוחנן למימר דבר שאין מתכוין אסור דלא כסתם משנה דנזיר אפילו איכא סתמא אחרינא כדאשכחן בביצה (דף כג:) מאי אולמיה האי סתמא מהאי ואין לרבי יוחנן נמי לפסוק כשום אחת בלא ראייה אי נמי יש לומר הא דעביד כחומרי דרב היינו בעלמא לבד מעירוב ואבל דהלכה כדברי המיקל בהם או שמא כיון דזימנין הך קולא הויא חומרא כגון דנאסר

במקצת שבת דמהאי טעמא נאסר לכל השבת לא חשיב ליה מחומרי דרב דלרב לית ליה הואיל והותרה הותרה ולית ליה נמי הואיל ונאסר נאסר:
שבת כיון שהותרה הותרה - פירשתי בפרק קמא (דף יז. ד"ה עירוב):
אין מטלטלין בה אלא בארבע - בכלים ששבתו בבית לר"ש:

דף צד.

חייב דברי ר"א - בגמ' מוקי לה במקום מחיצה הפרוצה וכגון שבשני ראשיה לא נשאר כלל משתי מחיצות שבצידה שמקום מחיצה זו שנפרצה אינו תוך מחיצות הנשארות ובלישנא קמא מוקי לה כגון שאבדה להם דרך באותו מקום ביררו להם מקום מחיצות להיות שלהן ללכת דרך שם בשביל דרכם שאבדו שם ור"א לטעמיה דאית ליה מה שבררו בררו ורבנן סברי דאין להם כח לברור הלכך אף על פי שעוברים שם אינו רה"ר כיון שלא נמסר לרבים ואינו של רבים כדאמרינן בפרק שני (דף כב:) גבי שבילי בית גלגול קאמרת ומתוכה דקאמר ר"א לאו דוקא מתוכה אלא משום דנקטו רבנן מתוכה קאמר איהו נמי מתוכה כדקאמר בגמרא והכי קמהדרי ליה רבנן אי אתה מודה שאם הוציא מתוכה לרה"ר שהוא פטור אבל אסור שאין לרבים כח שם ולכך אינה נעשית רה"ר אפילו נפלו כל המחיצות סביב והוי כרמלית הכא נמי מקום מחיצה תודה שיהיה כרמלית שאין להם כח בברירתן והא דשבקי רבנן רה"י כדנקט ר"א ונקטי רה"ר משום דר"א דיבר על מקום מחיצה שיהא רה"ר וקאמר שאם הוציא מתוך החצר שהיא רה"י למקום מחיצה חייב אבל רבנן דמיירי במוציא ומכניס לתוכו ממש ואפילו כשנפלו כל מחיצותיה נקטי רה"ר שאצלה הנזכר במשנה ולא רצו למינקט שאם הוציא מתוכה לחצר שאצלה משום דלא נזכר במשנתנו שהיה חצר אצלה אי נמי להכי נקטי רה"ר להוכיח שתוכה חלוק הרבה מרה"ר שאם לא היה חלוק הרבה היה מותר להכניס מרה"ר לתוכה אבל במה שפטור המוציא מרה"י לתוכה אין להוכיח שחלוק הרבה דאפילו אין חלוק אלא מעט מרה"ר פטור המוציא מרה"י לתוכה כיון שאין רה"ר ממש:
ואיבעית אימא בצידי רה"ר פליגי - ולא מיירי באבדה להם דרך:
וליפלגו בצידי רה"ר דעלמא - ואם תאמר דילמא דוקא הכא פליגי משום דמקום מחיצה שלו ואור"י דסתם צידי רשות הרבים הם שלו שרגיל אדם להיות כונס תוך שלו ובונה:
אבל היכא דליכא חיפופי מודו ליה קא משמע לן - משמע דר"א אייריי בדאיכא חיפופי והקשה ריב"א דבפרק קמא דשבת (דף ו.) אמרינן מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא

אימר דשמעת ליה לר"א היכא דליכא חיפופי היכא דאיכא חיפופי מי שמעת ליה וי"ל דסוגיא דהכא כרב פפא דהתם:

מאי שנא מרוח אחת דאמר פתחא הוא - ואם תאמר מרוח אחת אע"ג דפרוץ מרובה אמרינן בפ"ק (דף י:) דניתרת בפס ד' או בשני משהויין לכאן ולכאן אבל בשתי רוחות לא משתרי בהכי דג' מחיצות דאורייי' כמו סתם מבוי דהוי בלחי וקורה וי"ל דהכא פריך לר' יהודה דאית ליה לקמן (צה.) שתי מחיצו' דאורייתא ועוד אור"י דסתם חצר אין לה אלא ג' מחיצות וברביעית פס ד' או ב' משהויין ואייר שנפרצו ב' רוחות מאותן ג' מחיצות ואף על גב דהשתא כשנפרצה הוי מפולש ואמרינן בפ"ק (דף יא.) דבעי לכל הפחות צורת הפתח היינו דוקא כשנפרצה רה"ר או לבקעה אבל הכא איירי כשנפרצה למבוי או לחצר אחרת דהא לא קתני שנפרצה לרה"ר:

מאי שנא מרוח אחת דאמרי' פי תקרה כו' - השתא לא קאמר פתחא הוא דאפילו נפרץ במילואו או ביתר מעשר רוצה להתיר בבית מטעם פי תקרה:

בשתי רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם - רש"י מפרש דרב ושמואל דפליגי בפי תקרה היינו דווקא באכסדרה בבקעה שאין לה כלל מחיצות אבל ביש לה אפי' מחיצה אחת מודה שמואל דבשלש מחיצות אמרינן פי תקרה יורד וסותם ואתי שפיר הא דנקט אכסדרה בבקעה לפי שבבקעה דווקא פליגי שאין שם מחיצה וגרס בתר הכי כי לית ליה בד' אבל בג' אית ליה ולפי זה פירוש כל הסוגיא ואין נראה דאפילו לרב בשתי מחיצות זו כנגד זו לא אמר פי תקרה יורד וסותם דהוי מפולש כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף יח:) לכך נראה לר"י דסתם אכסדרה יש לה ג' מחיצות כדאמר בלא יחפור (ב"ב דף כה:) העולם לאכסדרה הוא דומה דרוח צפונית אינה מסובבת ולית ליה לשמואל פי תקרה יורד וסותם אלא אם כן יש שם ארבע מחיצות ומיהו לרב אפי' פרוץ משתי רוחות אית ליה פי תקרה ובלבד שלא יהא מפולש ומשום הכי נקט בבקעה דבחצר סתם אכסדרה יש לה ג' מחיצות דסתמא מושכת בכל החצר באורך או ברוחב אלא שהיא עד אמצע החצר ופרוצה לפנים במילואו להכי נקט בקעה דאפילו אין לה אלא שתי מחיצות ופרוצה משני צדדין אית ליה לרב פי תקרה ובסמוך גרס כי לית ליה בשלש אבל בארבע אית ליה וכן גרסי רבינו חננאל ורבינו תם והכי פי' בשלש שיש שלש מחיצות והרביעית פרוצה במלואה אבל בארבע שיש ברביעית לחי או פס דאיכא שם מחיצה אע"פ שפרוצה מרובה או שפרוצה יתר מעשר אמרי' פי תקרה ופריך מ"מ קשיא דנימא פי תקרה אפי' בשתי רוחות כיון דאין פרוצים במילואן ויש בכל רוח שם מחיצה דבין לרב ובין לשמואל אין חילוק בין מרוח אחת לשתים ואי נפרץ במילואו אפילו מרוח

אחת לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם ומשני שנפרץ בקרן זוית וקירויו בארבע שנפרץ ונפל גם מן הקרוי עד שמופלג מן הכותל ארבע מכל רוח ורוח דאף ע"פ דיש כאן ד' מחיצות שלא נפרץ במילואו לא חשיבי הנך מחיצות לסייע לקירויו ולימא פי תקרה כיון דמופלג מהן ארבע וה"ה דאפילו ברוח אחת בכי האי גוונא לא אמרי' יורד וסותם ולא נקט קרן זוית אלא משום דאורחא דמילתא דכשנפרץ שם רגיל להיות נופל מן הקירוי עמו אי נמי דוקא בקרן זוית משום דאיכא תרתי לריעותא דטעמא דפי תקרה משום דדמי לפתח כדמפליג בסמוך בין עשר ליתר מעשר ובקרן זוית לא דמי לפתח משום דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וא"ת מאי פריך משתי רוחות נמי נימא פי תקרה נוקי שתי רוחות. דמתניתין שנפרץ זה כנגד זה דהוי מפולש ולא אמרינן פי תקרה וי"ל דניחא ליה לאוקומא בכל ענין ועוד דומיא דחצר דלא הוי מפולש דהא וכן בית קתני:

דף צד:

וקירויו באלכסון - פי' בקונטרס בשיפוע כעין גגין שלנו דליכא פה היינו כי ארזילא כדאמרי' בעושין פסין ותימה מה דהוה ליה למינקט כי ארזילא כדנקט התם ואור"י דמיירי שנפרץ הקירוי באלכסון עם המחיצות בקרן זוית וכי האי גוונא לא אמרינן פי תקרה:

ושמואל אמר אפי' ביתר מעשר - ואיירי בין בעשר בין ביותר מעשר ונקט שתי רוחות משום בית דמרוח אחת מהני פי תקרה אפילו ביתר מעשר כיון דאיכא שם ארבע מחיצות ולא מצי למימר דנקט שתי רוחות משום דאיירי נמי בעשר דלא הוה ליה משום הכי למינקט שתי רוחות כי אם נפרצה סתם דהוי מרוח אחת והוי משמע כסתם פרצה שהיא יתר מי' ולא רצה רב להעמיד אף ביתר מעשר ומשום בית כמו שמואל דקסבר רב דאי הוה מיירי ביתר מעשר לא לתני שתי רוחות כלל אלא הוה ליה למיתני דווקא ביתר מעשר מרוח אחת ולא הוה ליה למנקט שתי רוחות משום בית אי נמי סבר רב דביתר מי' לא יתיר רבי יהודה אף לאותה שבת כמו שמיקל בעשר בקרן זוית אע"פ שזו וזו נחשב לו כפרצה ולא פתח:

וקירויו בארבע - רש"י פירש שנפרץ הכותל חמש מכאן וחמש לכאן ולא דק דאם כן לא הויא פרצה יתר מעשר אלא אלכסון של חמש על חמש דהיינו שבע אמות ולא חש לדקדק בזה:

שמואל לא אמר כרב דלא קתני אלכסון - אע"ג דלא קתני נמי שנפרץ הקירוי ברחב ארבע מ"מ חשיב כמאן דתני ליה בהדיא כיון דקתני שנפרצה משתי רוחות שאז רגיל הקירוי ליפול אבל אין דרכו לפרוץ באלכסון:

רב לא אמר כשמואל דא"כ הוי ליה אכסדרה - כלומר אפי' נפרצה רביעית ושלישית במילואו אמר פי תקרה כמו באכסדרה:

בעשר כולי עלמא לא פליגי - פירש בקונטרס דבלאו סתימת פי תקרה נמי פתחים הם וקשה לפירושו דלאיכא דאמרי דמוקי פלוגתייהו בעשר ולית ליה לשמואל פי תקרה ולא אמרינן פתחא הוא אלא נראה דמכח פי תקרה חשבינן ליה פתח ללישנא קמא כי אע"פ שהוא במילואו דפי תקרה הוי מטעם פתח כדפרישית לעיל:

ושמואל אמר הלכה כרבי יהודה - בסמוך מוקי לה בנפרצה לכרמלית ונראה דהלכתא כרב באיסורי ואפי' בנפרצה לכרמלית הלכה כרבי יוסי דמחמיר והיכא דאיתנהו למחיצות אפילו ר' יוסי מודה דאמר שבת הואיל והותרה הותרה כדאמרי' פ' קמא (דף יז.):

דף צה.

מתני' המוצא תפילין - הך פירקא במסכת שבת ה"ל למיתני גבי הוצאות אלא משום דקתני סיפא רבי יהודה אומר נותן אדם לחבירו וחבירו לחבירו ואפילו חוץ לתחום ועוד משום דקתני בסוף פרקין רבי שמעון אומר כל מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך ומפרש בגמ' דקאי אסוף מי שהוציאוהו:

מכניסן זוג זוג - בספ"ק דביצה (דף טו.) מוכח דאיירי דלא מינטרי מחמת כלבי אבל מינטרי מחמת כלבי אע"ג דלא מינטרי מחמת גנבי לא:

אבל בחדשות פטור - איסור נמי איכא דלקמן (צז.) תניא אוסר בחדשות:

דף צה:

לימא תנן סתמא דלא כרבי מאיר - אברייתא דלקמן דקתני בהדיא רבי מאיר אומר מכניסן זוג זוג הוי מצי למפרך דר"מ אדר' מאיר אלא דניחא ליה טפי לאקשויי אמתניתין ומכח דקתני עלה בברייתא ר' מאיר אומר מכניסן זוג זוג לא היה יכול להוכיח דמתני' רבי מאיר כדמוכח בסמוך אההיא דשבת ולאקשויי דר"מ אדרבי מאיר דאדרבה לקמן מוכח דמתניתין דלא כר"מ דמתני' קתני במה דברים אמורים בישנות ובברייתא קתני רבי מאיר אומר אחד חדשות ואחד ישנות:

אי קסבר שבת זמן תפילין - פירש בקונטרס משום הכי שרי אבל לאצולי טפי מן המצוה לא וקשה דאם מכח זה בא לדקדק דזוג אין טפי לא אם כן בסמוך דקאמר לעולם לאו זמן תפילין הוא ה"נ דמצי למימר לעולם זמן תפילין הוא אלא י"ל דאי זמן תפילין הוא איכא בל תוסיף אע"ג דלא מיכוון כדמסיק רבא בפרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כח:) ולהכי זוג אחד אין טפי לא:

וכי שרו רבנן לענין הצלה דרך מלבוש במקום תפילין - פירש בקונטרס דשלא במקום תפילין הן בולטין יותר מדאי ונראה משאוי ולכך אסור ואין זו סברא אלא נראה דהטעם משום דלא מיקרי מלבוש אלא במקום שרגיל להניחו בחול:

מקום יש בראש שראוי להניח בו ב' תפילין - מסופק היה ר"י איזה שיעור יש ברוחב תפילין דיש עושין גדולים מחבריהם ויש שעושין אותם קטנים ביותר ומדקאמר מקום יש בראש להניח ב' תפילין משמע דשיעור רחבו שיתמלא מקום השנים ואור"י דמצא במדרש דשיעורן כב' אצבעות וסמך לדבר דציץ רוחבו ב' אצבעות כדאמר בפ' קמא דסוכה (ד' ה.) ואמרי' בפ"ק דערכין (דף ג:) שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין ודומה דציץ היה במקום הראוי להניח תפילין אע"ג דגבי ציץ כתיב (שמות כח) מצחו ומתרגמינן בין עינוהי גבי תפילין נמי כתיב (דברים יא) בין עיניכם ודרשינן בגובה שבראש:

ידך זו קיבורת - הוא קבוצת בשר שבזרוע שבין המרפק שקורין קודא בלע"ז ובין הכתף וקיבורת כמו קיבורת דאהיני ולא כמו שמפרש קיבורית הוא קביצת בשר שבין פיסת היד למרפק סמוך למרפק דבכל מקום משמע דתפילין הן בזרוע ובמסכת אהלות (פ"א משנה ח) משמע דזרוע הוא בין המרפק ולכתף דקאמר שלשים בפיסת יד כו' שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבע בכתף ובהקומץ רבה (מנחות ד' לז:) נמי אמרי' דבעינן שתהא שימה כנגד הלב:

דף צו.

ושמרת את החוקה הזאת - מכאן אור"ת דאפי' בני מערבא דהוו מברכין כשהיו חולצין תפילין לשמור חוקיו היינו דוקא כשחולץ סמוך לחשיכה משום דלילה לאו זמן תפילין הוא דאהא כתיב חוקה מיהו לא קי"ל הכי ואין צריך לברך אפי' חולצן משום לילה דקי"ל כר' עקיבא דאמר לא נאמרה חוקה זו אלא לענין פסח בלבד ובהקומץ רבה (מנחות לו, ב) פסקינן דלילה זמן תפילין עד שעת שינה ורב אשי ורבינא מסקי התם הלכה ואין מורין כן אלא כל הלילה זמן תפילין כרבי עקיבא דשמעתין:

ימים וכו' פרט לשבתות וי"ט - נראה דאדרש' דלאות על ידך דבסמוך קא סמיך ולכאורה אין להניח תפילין בחוה"מ שא"צ אות דאסור במלאכה בדבר שאינו אבד ועוד דחייב בסוכה בחג ובפסח אסור באכילת חמץ וכן פסקו בהלכות גדולות אבל בירושלמי (פרק אלו מגלחין הלכה ד) משמע דצריך להניח דגרס ההוא גברא דאבד תפילין אתא לקמיה דרב חננאל שדריה לקמיה דרבה בר בר חנה אמר ליה לספרא זיל הב ליה תפילך ואת כתוב לך דתנא כותב אדם תפילין לעצמו אתא לקמיה דרב א"ל זיל כתוב ליה להדיא מתני' פליגי עליה דרב כותב אדם תפילין לעצמו אבל לאחרים לא רב פתר להניח פירוש מעמיד המשנה שרצה להניח לאחר המועד אבל לצורך המועד יכול לכתוב אף לאחרים וכן עמא דבר עוד מביאין ראיה מספ"ק דביצה (דף טו.) גבי משלחין תפילין:

השמר דעשה עשה - ואפי' ר' יוחנן דאמר בהקומץ רבה (מנחות לו, ב) השמר דעשה נמי לאו הוא ולהכי המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו מודה הוא שאם לא הניח ביום שאינו לוקה דלענין הנחת היום השמר דעשה עשה הוא כמו לענין עשיית פסח דאמר הכא דהוי עשה משום דהוי קום עשה ודוקא לענין הנחת תפילין בלילה קאמר ר' יוחנן דלאו הוא דהוי כמו השמר בנגע הצרעת דחשיב ליה לאו בפ' אם לא הביא (שבת קלב, ב) אע"ג דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלא תקוץ:

מיכל בת כושי היתה מנחת תפילין - בפסיקתא [רבתי פכ"ב] דר' חזקיה בשם ר' אבהו אמרו אשתו של יונה הושבה מיכל בת כושי מיחו בה חכמים מה שפי' בקונטרס דאי מצות עשה שהזמן גרמא הוא היו מוחין בידה שנראה כמוסיפה אין נראה לר"י דהא ר' יהודה לית ליה נשים סומכות רשות ושמעינן ליה בפ"ק דסוכה (דף ב:) דאמר הילני המלכה היתה יושבת בסוכה וז' בניה ומיהו יש ליישב דמשום בניה היתה יושבת ולא מיחזי כבל תוסיף אי נמי משום דשמעינן ליה לרבא בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה כח, ב) דלעבור שלא בזמנו בעי כוונה ולגבי אשה דלא מיחייבא הוי כשלא בזמנו דכיון דלא מיכווני לה לא עברה אך נראה דוחק ונראה לפרש דטעמא למ"ד דלא הוי רשות משום דתפילין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליזהר ועלייה לרגל משום דמיחזי כמביאה חולין לעזרה או משום ראיית פנים בעזרה שלא לצורך ותקיעת שופר וסמיכה נמי דמעכבין למאן דלית ליה רשות לאו משום דמיחזי מוסיף אלא משום דתקיעה מלאכה דרבנן היא כדאמר בפ' כיסוי הדם (חולין פד, ב) דאין וודאה דוחה שבת וסמיכה אפי' בהקפת יד מיחזי כעבודה בקדשים:

דילמא סבר לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות - מכאן אר"ת דמותר לנשים לברך על כל מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מסתמא

גם מברכת אע"ג דר"מ ור' יהודה פליגי עליה כדאמר בסמוך קיימא לן כר' יוסי לגבי תרווייהו ואע"ג דסתם מתני' דאין מעכבין את התינוקות מלתקוע דלא כר' יוסי דמשמע הא נשים מעכבין כדאמר בסמוך אפ"ה מעשה רב דמיכל בת שאול ואשתו של יונה ועובדא דפרק אין דורשין (חגיגה טז, ב) דהביאנוהו לעזרת נשים כדי לעשות להם נחת רוח ועוד הביא ראיה מהא דאמר רב יוסף בפרק החובל (ב"ק פז, א) מעיקרא מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן דלא מפקדנא ועבידנא כו' ואם במקום שפטור ועושה אסור לברך אם כן אמאי קאמר דהוה עביד יומא טבא והלא מפסיד כל הברכות של כל המצות וק' ברכות בכל יום ולא חשיב ברכה לבטלה כיון שמברך על המצוה שעושה אע"פ שפטור ומיהו אין ראיה מסומא לאשה דסומא מיחייב מדרבנן ומ"מ היה שמח רב יוסף משום דמדאורייתא לא מיפקד ועביד כדמוכח קצת בערבי פסחים (דף קטז:) דקאמר סומא פטור מלומר אגדתא ופריך מרב יוסף ומרב ששת שהיו אומרים הגדה ומוציאין בני ביתם ומשני דקסבר מצה בזמן הזה דרבנן משמע דמיחייבי מדרבנן ולכך היו יכולים להוציא אחרים ומיהו יש לדחות דאפי' רשות יכול להוציא בר חיובא דרבנן כמו קטן דמברך לאביו בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) ועולה למנין ז' ומוציא אחרים מידי מגילה לר' יהודה כדאמר במסכת מגילה (דף יט:) אבל יש לדקדק בפרק הקורא מעומד (מגילה דף כד.) ר' יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע משמע הא ראה אע"ג דהשתא נסתמא פורס על שמע אע"ג דלר' יהודה סומא פטור מכל המצות אלא ודאי מיחייב מדרבנן ויכול לומר קדשנו במצותיו וצונו כיון דמחייב מדרבנן כדאמרי' בפ' במה מדליקין (שבת דף כג.) היכן צונו מלא תסור אבל אשה. דאינה מיחויבת אפי' מדרבנן במצות עשה שהזמן גרמא כדמוכח בהדיא בפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) גבי נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה וברישׂ סוכה (דף ב:) גבי הילני המלכה היכי מצי למימר וצונו ואין לתמוה דסומא חייב מדרבנן ואשה פטרו לגמרי דהחמירו חכמים בסומא משום דהוי ממין בר חיובא ועוד שלא יראה כעו"ג אם היה פטור מכל המצות אבל לאשה כי פטורה נמי לגמרי ממצות עשה שהזמן גרמא אכתי מחויבת בכל שאר מצות וממה שהאשה עולה למנין ז' ומברכת קריאת התורה אע"ג דפטורה מתלמוד תורה כדאמר בפ"ק דקדושין (דף כט.) וברישׂ בכל מערבין (לעיל דף כז.) אור"ת דאין זו ראיה דברכת קריאת התורה לאו משום מצות תלמוד תורה שאפי' בירך ברכת הערב נא או נפטר באהבה רבה חוזר ומברך תדע דבמקום שאין לוי כהן קורא במקום לוי ומברך אע"פ שכבר בירך בקריאה ראשונה ומקטן דמברך ברכת המזון

אע"פ שהוא פטור אין ראיה לאשה דקטן אתי לכלל חיוב וחייב לחנכו ואינו מוזהר על לא תשא:

דף צו:

אבל באשה לא פליגי - וא"ת דילמא משום דהוי מלבוש לאיש כדאמר בפרק במה אשה (שבת דף סא.) דתפילין דרך מלבוש עביד וי"ל דהיינו דוקא לאיש משום דרגיל ללובשן בחול אבל לאשה לא כדאמרי' התם וחלופיהן באיש דמידי דחזי לאיש לא חזי לאשה ומידי דחזי לאשה לא חזי לאיש:

לא ס"ד לא ר"מ ס"ל כר' יוסי כו' - משמע דר"מ ור' יהודה תרוייהו אית להו דנשים חייבות בתפילין דלאו זמן גרמא הוא ותימה דבפרק מי שמתו (ברכות דף כ:) תנן נשים ועבדים וקטנים פטורין מן התפילין ופריך עלה בגמרא פשיטא ומשני דאיצטריך משום דאיתקש תפילין למזוזה והשתא הא איצטריך לאפוקי מדר"מ ור' יהודה וי"ל דלמאן דחשיב תפילין זמן גרמא הוי פשיטא דנשים פטורות ומשום הכי איצטריך לשנויי טעמא דאיתקש הקשה ה"ר יום טוב מווין היכי דייק בסמוך דר"מ לא סבר לה כר' יוסי מכח ההיא סתמא דאין מעכבין את התינוקות מלתקוע ומתוך כך אנן צריכין לומר דההיא דפרק מי שמתו דלא כר"מ אדרבה נימא דההוא סתמא כר"מ דקסבר נשים פטורות והא דקתני הכא ר"מ אחד האיש ואחד האשה משום דסבר לה כר' יוסי דאמר נשים סומכות רשות וסתם מתני' דאין מעכבין דלא כר"מ ותירץ לו ר"י דמה נפשך סתמא דברכות דלא כר"מ דקא סבר ההוא מתני' דנשים סומכות לאו רשות דקתני התם נשים ועבדים וקטנים פטורים מק"ש ותפילין וחייבין בתפלה ובבהמ"ז ובמזוזה והנהו קטנים על כרחין בלא הגיעו לחינוך איירי דבהגיעו לחינוך בתפילין נמי חייבין כדאמר בסוף לולב הגזול (סוכה דף מב.) קטן היודע לשמור תפילין אביו חייב ליקח לו תפילין אלא בלא הגיעו לחינוך איירי ולא קאי וחייבין אקטנים אלא אנשים ועבדים ולא נקט קטנים אלא לענין פטור והא נמי אינו שום חידוש דפטירי בלא הגיע לחינוך ולא תני להו אלא לאשמועינן דנשים ועבדים כקטנים לענין תפילין דאי בעי לאנוחי לא שבקינן להו משום בזיון תפילין היכא דלא הגיעו לחינוך ועוד י"ל דניחא ליה טפי למימר דההיא דברכות דלא כר"מ משום דלא מיתרצא מילתיה דר"מ דאמר זוג אין טפי לא אא"כ סבר שבת זמן תפילין הוא כדאסיקנא לעיל אם לא נאמר דלית ליה דרב שמואל בר רב יצחק דאמר מקום יש בראש להניח בו ב' תפילין:

וסתם סיפרא ר' יהודה - בפ' בתרא דר"ה (דף לג.) אית דגרסי בה דברי ר' יהודה והכא מוכח דלא גרסי' ליה:

המוצא תכלת בשוק וכו' חוטין כשרין - כדמסיק בשזורין ומופסקין דכולי האי לא טרח וא"ת ואע"ג דלציצית נעשה אמאי כשירה הא אמר בפ' התכלת (מנחות דף מב:) דאין תכלת ניקחת אלא מן המומחה שיודע שטעימה פסולה אבל ממי שאינו מומחה לא דאיכא למיחש לטעימה וי"ל דכשמצאן שזורין ומופסקין שאנו יודעים שלצורך ציצית נפסקו יש לתלות דמן המומחה נפלו דכשאינו מומחה אינו רגיל להתעסק בדבר שיודע שלא יקנו ממנו ואפי' לעצמו אינו רגיל לעשות כיון שיודע בעצמו שאינו בקי בהלכות צביעה:

וכי אדם טורח לעשות קמיע כמין תפילין - השתא לא מסיק אדעתיה טעמא דמקושרות ואין מקושרין דבסמוך וס"ד דתרוייהו אין מקושרות אלא שבישנות ניכר רושם הקשר שבהם ובחדשות אינו ניכר וחיישינן בחדשות שמא קמיע היה אבל בישנות אין לחוש לקמיע דאם היה קמיע לא היה עושה קשר דכולי האי ודאי לא הוה עביד ביה כעין תפילין ואם תאמר כיון דאין מקושרות היאך מכניסן דבשבת אסור לקשור וי"ל דס"ד דבלא קשירה נמי הוי דרך מלבוש אי נמי עונבן אפי' לר' יהודה דס"ד דמסתמא דעתו להתיר העניבה ולעשות קשירה גמורה ולא הוי של קיימא:

דף צז.

אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפילין - תימה וכי לא ידע רב חסדא דלר"י עניבה קשירה מעלייתא היא כדקאמר אביי וי"ל דניחא ליה לאוקמי מתני' דאוסרת בחדשות כרבנן דר"י דאמרי לאו קשירה הוא אי נמי דקסבר אפילו לר"י שריא עניבה דסתמא דעתיה להתיר ולעשות קשר גמור בחול כדפירשתי לעיל:

אביי אמר ר"י לטעמיה כו' - ורבי מאיר דשרי בחדשות קסבר דלאו קשירה היא ותימה דבעיא היא בריש אלו קשרים אם עניבה לר"מ קשירה היא אם לאו וקאי בתיקו ואומר ר"י דהתם בדמיהדק והכא בלא מיהדק וקצת . נראה דהלכה כר"י דעניבה קשירה היא מדמסיק אביי דרבי יהודה לטעמיה וסתם מתניתין אתיא כרבי יהודה מיהו מדפריך סתמא דהש"ס בפשיטות וליענביה מיענב משמע דאין הלכה כר' יהודה ומכאן אר"ת דאין צריך בכל יום להתיר קשר תפילין ולחזור ולקשור בשעה שמניחן כגון שהיה אומר רבינו אליהו דא"כ חדשות אמאי אסר הכא משום קשירה הא לא הוי קשר של קיימא ומה שהביא רבינו אליהו ראיה מדאמר בסוף הקומץ רבה (מנחות דף לה:) תפילין מאימתי

מברך עליהן משעת הנחה עד שעת קשירה לאו היינו קשירה ממש אלא קשירה דהתם היינו הידוק כמו שליא קשורה בוולד (נדה דף כו:) וכן קשורה בו ככלב (ע"ג דף ה.):
קשר של תפילין הל"מ - פי' בקונטרס הל"מ היאך הוא עשוי שדומה לדל"ת ובתפירתו עשוי כמין שי"ן ורצועה קבועה בהם וראשה כפוף ודומה ליו"ד הרי שדי ואין נראה לר"י דאין הל"מ אלא השי"ן בלבד כדמשמע בפרק במה מדליקין (שבת דף כח:) דקאמר אלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד מלמען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך למאי הלכתא וקאמר לשי"ן והאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ ומשני אלא לרצועותיהן ולא פריך מד' ויו"ד משמע דאין קדושה אלא בשי"ן בלבד והיא דווקא הלכה ולא מצינו בשום מקום שיהא הקשר קרוי ד':
ונוויהן לבר - פי' ר"י דאקשר קאי כמו שפי' בערוך נוי הקשר יפנה לצד חוץ אותו צד שנראה כעין ד ולהכי מייתי לה הכא:
הלוקח תפילין ממי שאינו מומחה וכו' - תימה דבפרק התכלת (מנחות דף מב:) תניא תפילין יש להן בדיקה ואין ניקחין אלא מן המומחה ואין לומר דבלא בדיקה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה דהא קתני סיפא ספרים ומזוזות יש להן בדיקה וניקחין מכל אדם ואור"י דהתם לכתחלה קאמר דאין ניקחין אלא מן המומחה שלא יצטרך לקרוע כל התפר ולבודקן ואיכא בזיון תפילין ואיכא נמי למיחש שמא יתעצל לטרוח לבודקן ויסמוך להניחן בלא בדיקה לצורך שעה והכא איירי בדיעבד שכבר לקח או כגון שאינו מוצא מומחה לקנות ממנו:
מצאן צבתים או כריכות מחשיך עליהן - תימה בחדשות נמי דאי אפשר לקשור אמאי לא יצטרך להחשיך עליהן משום בזיון דתפילין ויש לומר דבישנות דווקא דחזי להכניס זוג זוג עשו תקנה אפילו כשהן מרובין ואין כלות קודם שקיעת החמה:

דף צז:

רבי שמעון אומר נותנן לחבירו כו' - נראה דאם אין שם חברים היה מתיר רבי שמעון להוליך פחות מארבע אמות דלא גרע מכיס דפרק מי שהחשיך (שבת דף קנג:) והתם נמי אם היו חברים הרבה והיו כולן שותפין בו נראה דלרבי שמעון נותנו לחברו וחבירו לחבירו דהכי עדיפא ליה:
הכי גרסינן וכן בנו ואפילו הן מאה - ולא כספרים דגרסי ואפי' הן מאה וכן בנו דבגמרא מוכח דאפילו הן מאה אבנו קאי דמפרש טעמא אע"ג דקשיא ליה ידא:

את החי במטה פטור - וא"ת נהי שהחי נושא את עצמו להוי כמו זה יכול וזה אינו יכול דיכול חייב כדמוכח בהמצניע (שבת דף צג.) ואור"י דמכ"מ מיפטר הכא משום דגמרינן כל הוצאות ממשכן ושם לא היו נושאים בעלי חיים דאילים ותחשים מוליכין ברגליהן וחלזון מיד כשיוצא מן הים היו מוציאין דמו בעודו בכחו כי היכי דליצליל ציבעיה כדאמר בסוף פרק כלל גדול (שבת דף עה.):

הכא בחבית דהפקר ומים דהפקר עסקינן - דלא קנו שביתה לא לזה ולא לזה ואפילו חוץ לתחום דקאמר היינו ממקום שביתת המים אבל חוץ לתחום של הזוכה בהם תחילה לא יוליכו אותן למאי דפרישית לעיל בפרק מי שהוציאוהו (דף מו.) דכרגלי כל אדם דקתני גבי נהרות המושכין היינו כרגלי הממל"א והא דקאמר נותנו לחבירו וחבירו לחבירו לא משום דלא מצי אזיל התם אלא משום דאסור להעביר ארבע אמות ברה"ר ועוד יש לומר דיכול להוציאם חוץ לתחום שזכה בהן תחילה וכגון שלא נתכוון לזכות בהן לא לעצמו ולא לאחרים בהגבהתו אלא מה ששותים וכענין זה אפי' בי"ט שייך לשנות נותנן לחבירו וחבירו לחבירו אע"ג דליכא איסור ד' אמות:

דף צח.

ואי אמרת באיסקופה הנדרסת מה לי תוך ארבע אמות מה לי חוץ לארבע אמות - משום דקאי עליה דרבה מקשי לרבה והוא הדין דהאי פירכא נמי הויא לרב יהודה דאוקי רישא כר"ש:

אלא אמר אביי הכא באיסקופת כרמלית עסקינן - וא"ת והא לא מפליג אביי בין כרמלית לרה"ר לקמן (צט.) גבי לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ואיבעיא להו כרמלית מאי ואמר אביי היא היא ואין לומר דדוקא בכתבי הקדש שרי הכא משום בזיון אבל בשאר מילי אסור דלקמן (דף קג.) משמע דליכא שבות כלל באיסקופה כרמלית גבי דחותכין יבלת דקאמר ולאו מי אוקימנא באיסקופה כרמלית ורה"ר לפניה וכיון דאגודו בידו אפילו שבות נמי ליכא משמע דאי הוי שבות לא הוה שרינן גבי כתבי הקדש משום דשבות דמקדש במדינה לא התירו ואור"י דגבי שתיה שייך למיגזר טפי שמא יביא אצלו וכן מחט התחובה לו בבגדו דאסרינן לצאת בה מבעוד יום שמא יצא משחשיכה דמייתי לה אההיא דלקמן בפ"ק דשבת (דף יא:) בהנהו שייך למגזר טפי גזירה לגזירה מההיא דהכא וא"ת כיון דפרישית דספר דהכא לאו דוקא מאי איריא דנקט ספר משאר מילי ולפי ההוא לישנא דמסקינן דסתם כתבי הקדש עיוני מעיין בהו ניחא דספר הוי דווקא

וי"ל דנקט ספר לאשמועינן דבראש הגג לא יגלול אצלו לאפוקי מדרבי שמעון דאמר שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקדש:

והאמר רבא המעביר חפץ מתחלת ארבע לסוף ארבע והעבירו דרך עליו חייב - פירש בקונטרס דרך עליו למעלה מיו"ד שהוא מקום פטור ותימה לר"י דאדמייתי מדרבא הוה ליה לאיתויי מת"ק דבן עזאי דאמר בפ"ק דשבת (דף ה:) המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב דהיינו דרך מקום פטור וע"כ שמיע ליה ההיא ברייתא דבסמוך מייתי מילתא דבן עזאי וכן קשה לקמן (צט.) גבי עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר ובלבד שלא יוציא חוץ לד' אמות וקאמר בגמרא הא הוציא חייב חטאת לימא מסייע לרבא דאמר המעביר חפץ כו' ופירש שם הקונטרס דמתני' נמי מיירי בעומד על הגג שלמעלה מי' דהוי כעין ההיא דרבא דאיירי במעביר דרך עליו וקשה לפירושו דגג מאן דכר שמיה דרשות היחיד קתני במתני' ולא גג וע"ק דבפ"ק דשבת (דף ח:) גבי עומד אדם על האיסקופה כו' מסיק ובלבד שלא יטול מבעל הבית ויתן לעני ומעני ויתן לבעל הבית ואם נטל ונתן שלשתן פטורין וקאמר ליהוי תיובתא דרבא דאמר רבא המעביר חפץ כו' ומאי קושיא ה"ל למימר דרבא סבר כרבנן דבן עזאי לכך נראה לר"י לפרש דרך עליו כפי' ר"ח שפירש בפ"ק דשבת דרך עליו היינו מימינו לשמאלו דהוה סלקא דעתך דמעביר מצד ימינו לשמאלו דרך גופו דהוי חשובה כמונחת אפ"ה חייב דחשובה כמהלכת דהא מהלכת היא והשתא אתי שפיר דההיא עומד אדם על האיסקופה דהכא ודלקמן איירי שעומד במקום אחד ואינו זז ממקומו ומעביר מכאן לכאן דרך גופו ואיירי (לקמן) כגון שמשלים ארבע על ידי זריקה ולהכי לא מייתי אלא מדרבא אע"ג דידע לברייתא דבן עזאי:

הכא לא אפשר - פי' בקונט' משום דאין לו בגד מזומן ובחנם פי' כן דאפי' יש לו מאותו טעם דאסור לגוללו אצלו אסור לפרוש שום בגד:

והא לא נח - הוה מצי לאוקמא כר"ע דאית ליה קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא ניחא ליה לאוקמא אפי' כרבנן ואע"ג דאם הוציא ידו מליאה פירות לחוץ אמר ברישׁ מסכת שבת (דף ג:) דאסור להחזירה לא דמי להכא דהתם גזרינן גופו ברה"י וידו ברה"ר אטו גופו וידו ברה"ר דאז איכא איסורא דאורייתא אי הדר מעייל לה דהרי נח אבל הכא אפי' הוה כוליה ספר התם אכתי לא נח:

דף צח:

נימא כתנאי אמרה לשמעתיה - אע"ג דלא ניחא הכא לאוקמי מילתא דרבא בפלוגתא דתנאי דמתני' מ"מ ע"כ אשכחן ברייתא דפליגא עליה במסכת שבת בפ' הזורק (שבת

דף צז.) גבי הזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע דקתני בברייתא תוך ג' ד"ה חייב אי נמי יש לחלק דהכא שבא החפץ מלמעלה מג' למטה לתוך ג' הוא דבעי רבא הנחה על גבי משהו אבל התם איירי שהיה החפץ תוך ג' משיצא מתחת ידו להכי חשיב כמונח דהא מודה רבא דהמעביר בתוך שלשה דכמונח בקרקע דמי כדמוכח בפרק המוציא יין (שבת דף פ.) והא דלא חשבינן מתגלגל כמונח בסוף הזורק (שבת דף ק.) התם איירי כשהיתה תחילת זריקה למעלה מג':

אלא כולה רבי יהודה היא - תימה דבשבת בפרק הזורק (שבת דף צז:) בעי למימר דסבר ר' יהודה קלוטה כמו שהונחה גבי הזורק מרה"י לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר ולמסקנא דהתם ניחא דמוקי לה כגון דאמר כדנפקא לרה"ר תנוח דמסתבר טפי למימר התם קלוטה כמו שהונחה כיון שהיה דעתו ורצונו שתנוח שם אבל הכא דאין רצונו . שיפול שם הספר אין לנו לומר שיהא כמונח אבל למאי דס"ד התם מעיקרא דמיחייב שתים ובאומר כל מקום שתרצה שם תנוח קשה ויש לחלק דהתם אינו מקפיד על החפץ אנה שינוח אבל הכא מקפיד ומרצונו היה חפץ שלא היה שם מונח אבל לרבא קשיא דאפי' באומר כל מקום שתרצה תנוח בעי רבא הנחה על גבי משהו דמקפיד אפילו נח על גבי משהו לא מיחייב דלא נעשית מחשבתו וצריך לומר דלמאי דס"ד התם מעיקרא לית ליה דרבא ועוד יש לומר כדפרישית לעיל דהתם כשתחילת זריקתו תוך שלשה:

ניחוש דילמא נפיל ואתי לאיתויי - ואי דמפיק לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת לרבא דלית ליה לקמן (צט.) גזירה לגזירה פשיטא דשרי דלא איצטריך למיתני ולאביי דגזר אסור כמו במפיק לרה"ר ועוד נראה מדמשני אביי לעולם דמפיק לרה"ר משמע דבמפיק לכרמלית או לחצר שאינה מעורבת שרי אפילו כלים שאינן נשברים ואע"ג דלקמן גזר אביי גזירה לגזירה יש לחלק כמו שפירשתי לעיל ובפרק כיצד משתתפין (לעיל דף פד.) גבי אנשי חצר. ואנשי עלייה ששכחו ולא עירבו דקתני זיז היוצא מן הכותל בעשרה דעלייה הוי לעלייה אפילו הניח שם כלים שאינם נשברים:

ומשתמש בכל הכותל עד עשרה תחתונים - פי' בקונטרס אם הזיז מוטל לארכו על פני כל הכותל משתמש בכל הזיז וקשה לר"י דהיינו סיפא דקתני אם יש זיז למטה הימנו משתמש בו ומפרש ר"י דבחורין שבכותל קאמר דמשתמש ולשון משתמש בכל הכותל משמע נמי כן:

אי דלית ליה ארבע אפי' כנגד חלונו נמי לא ישתמש - משמע מפירוש הקונט' דברחב ד' משתמש בכלים הנשברים אבל שאין רחב לא ישתמש אפי' כלים הנשברים דהוי כאילו שדי להו להדיא וקשה לר"י דכיון דאפילו ברחב ד' לא ישתמש בכלים שאין נשברין א"כ

אפילו רחב מאה אמה נמי דלענין שבת חשיב רחב ד' כרחב אלף ונראה לר"י דברחב ד' שרי ליתן אפילו כלים שאינן נשברים ומתני' ברחב כל שהוא והא דלא מוקי לה ברחב ד' ובכל כלים משום דסתם זיז אינו רחב ד' וכי פריך הש"ס אי דלית ביה ארבעה אפילו כנגד חלונו לא ישתמש ה"מ למיפרך אפי' בשלמטה הימנו לא ישתמש והא דלא משני ליה דבכלים הנשברים איירי היינו משום דלא מיתוקמא בהכי ע"כ מדלא שרי בשאר הכותל אלא כנגד חלונו בלבד:

תחתון דאית ביה ד' - ק"ק דמעליון שמעינן ליה דשרינן כנגד חלונו משום דחלון משלימתו לד' ויש לומר דאיצטריך לאשמועינן בתחתון אף על גב דלא ניחא תשמישתא דהא איכא עליון דמפסיק:

דף צט.

הוא סבר מדסיפא ר"מ כו' - פי' בקונט' סיפא ההיא דלא יפתח דאיירי בה ר"מ וק"ק דהיא רחוקה יותר מדאי ונראה לר"י דסיפא דלא ישתין ולא ירוק דפליג עליה ר' יהודה וסתם בר פלוגתא דר' יהודה ר"מ ומיהו קשה דא"כ הוה ליה למיפרך נמי בגמרא ר"מ אדר"מ למאי דגרסי' ברוב ספרים ר' מאיר מטמא וכן גרס ר"ח ולמאי דמסיק מוחלפת השיטה נמי ניחא דלא תיקשי דר"מ אדר"מ ושמא מש"ה הניח מלהקשות דר"מ אדר"מ משום דאיכא דמהפכי דרבי מאיר לדברי רבי יוסי:

זרק ונח ברה"ר בפי כלב כו' - אור"י דלא גרסי' ונח דונח משמע דלא נתכוין לכך. כדמוכח בפ"ק דשבת (דף ה.) גבי הא דא"ר יוחנן זרק חפץ והלך ונח בתוך ידו של חבירו חייב הכא איירי במתכוין לכך ומיהו ר"ח גריס ונח דמצי למימר דונח משמע שפיר מתכוין דסתם זרק נח החפץ במקום שמתכוין אבל הלך ונח משמע שהלך בלא כוונת האדם ועוד י"ל דבפ"ק דשבת מיתורא דמימרא דייק דאיירי בלא מתכוין:

מחשבתו משוי' ליה מקום - דוקא בכי האי גוונא דנהנה באותו מקום טפי מבמקום אחר כגון בפי כלב שיאכלנה ובפי הכבשן שתשרף שם וכן השתין ורק אבל זרק על המקלות או על שום דבר אפי' במתכוין לא אמרו מחשבתו משויא ליה מקום:

היה אוכל דבילה בידים מסואבות - פי' בקונט' דבילה של תרומה ור"י אומר דאפי' בשל חולין ניחא דידים הפוסלות תרומה מטמאין את הרוק שהוא משקה להיות תחילה וחוזר ומטמא את הדבילה וגם מכשירה דהוו להו חולין טמאים דפוסלין את הגוייה דמשקין כל שהוא מטמאין כדאמרינן בברכות פרק אלו דברים (ברכות דף נב.) שמא יצאו מים אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים וסתמא דמאחורי הכוס ליכא רביעית

דבכל נטילתו ליכא אלא רביעית ובפ"ק דפסחים (דף יד:) נמי משמע שהבשר מטמא מחמת המשקין שעליו וסתמא ליכא בהו רביעית והא דקאמר בכמה דוכתי לטמא טומאת משקין ברביעית גבי יין ובנזיר [לח:] גבי עשר רביעי' היינו לפסול את הגוייה כדתנן במעילה (דף יז:) כל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית אבל ליטמא ולטמא אוכלים בכל שהוא [משקין] טימאו ומטמו ורוק חשיב משקה לקבל טומאה כמו שחשוב משקה להכשיר הדבילה והשתא ההיא דחגיגה (דף כ:) נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה לפי מה שפירשתי ניחא אפי' ברוק של טהור וכן פי' הר"ר י"ט נימא נפסקה לי וקשרתיה בפה ובשעה שנארג בה כדי לקבל טומאה עדיין היה רוק לח עליה שניטמא מחמת הידים וטימא את המפה שהמשקה מטמא בכל שהוא כדפרישית ולא כמו שמפרש ר"ת דאיירי ברוק של נדה כמו שפירש שם בקונטרס לפי שלא היה נראה לו להעמיד ברוק של טהור משום דלא חשיב רוק משקה לקבל טומאה דחשיב שפיר משקה כדפרישית:

רבי מאיר מטמא - אית ספרים דגרסי רבי מאיר מטהר:

וכן בגת - לענין מעשר פירוש צריך שיכניס ראשו ורובו על הגת ועל ידי כן מותר לשתות בכל ענין והיינו כרבי מאיר:

דף צט:

קולט אדם מן המזחילה למטה מי' - כן גריס בקונטרס פי' מאויר אבל לא יצרף פיו או כלי למזחילה לפי שהמזחילה בפחות מג' סמוך לגג ואע"פ שהיא למטה מי' מ"מ ה"ל כמוציא מן הגג לרה"ר כיון דתוך ג' לגג היא:

מן הצינור מכל מקום שותה - פירוש אפי' בצירוף כיון שהוא למטה מי' ורחוק שלשה טפחים מן הגג דליכא לבוד ובגמרא מוקי לה דלית ביה ארבעה דאי הוי ביה ארבעה היה אסור לצרף דמכרמלית לרה"ר קא מפיק וכפירוש הקונטרס מוכח בתוספתא דמתיר צירוף בצינור למטה מי' לכך נראה כגרסת הקונט' דגריס גבי מזחילה למטה מי' דאי הוי גרסי' למעלה מי' הוה משמע צינור אפילו למעלה שרי ולמטה אפי' מזחילה שרי ובתוספתא לא שרי אלא הצינור למטה אבל צינור למעלה מי' או מזחילה אפילו למטה אסור ואית דגרס ומן הצינור ומ"מ מותר ובקונטרס הקשה על זאת הגיר' בגמרא:

לא יעמוד אדם ברה"ר ויגביה ידו למטה מי' - כן גי' ר"ח אבל בקונטרס גרס לא יעמוד אדם ברה"י והכי פירושא לא יעמוד על גגו ויצרף מגג חבירו שגבוה ממנו עשרה טפחים ולא עירבו ואתיא אפי' כר"מ דאמר גגות רשות אחת הן דבגג גבוה י' מודה ואפילו לר"ש

מצי אתיא דמצי לפרושי דלצרף אסור ולהביאם לבית קאמר וקולט מותר אפילו להביאם וכגון שלא שבתו בגג חבירו דאי שבתו פשיטא דאסור להביאם לבית ומ"מ אע"ג דלא שבתו אסור לצרף ולהביאם לבית דדמי ממש דמגג לבית קא מייתי אבל לישנא דברייתא לא משתמע כר"ש דקאמר אבל קולט הוא ושותה משמע במקומו מכלל דצירוף אפילו במקומו אסור והא דאמר בגיטין בהזורק (דף עט:) א"ר יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגגו ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו היינו להביאם לבית כדפרישית לעיל צריך לומר דאיירי כששבתו בגג דבשלא שבתו שרי כדאמ' הכא ומהר"י אומר דהתם איירי בקולט מאויר גג חבירו והכא בקולט מאויר גג שלו בסמוך לגג חבירו:

דף ק.

וכן בקרן זוית - פי' בקונטרס שג' צדדיו נכנסין תוך המקצוע ואין נראה מבחוץ אלא צד רביעי ואיצטריך למימר תרוייהו קרן זוית להודיעך כחו דרב ששת ונגר דמשני צדדיו להודיעך כחו דרבה דשרי ומיהו מודה רבה בסמוך לכותל שאינו שוה לארץ אלא מצד אחד דאסור והא דנקט ברייתא בסמוך וצדו אחד שוה לארץ לא תקשי לרב ששת דלדידיה לאו דוקא נקט צדו אחד דהוא הדין משני צדדין:

מתן ד' במתן אחת - פי' עולה שהיא מתן שתים שהן ד' בבכור או בפסח אבל אין לפרש מתן ד' היינו חטאת דאם נתערבה מתן חטאת בפסח או בבכור אין להם תקנה לפי שזה למעלה מחוט הסיקרא וזה למטה וא"ת ולימא עשה ולידחי לאו דבל תוסיף וי"ל דלא דמי כלל לכלאים בציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו:

ינתנו במתנה אחת - דקיימא לן כל הניתנין שנתנו במתנה אחת כפר:

דף ק:

לא קשיא הא בלחים הא ביבשים - וא"ת והא לעיל אסרינן ביבש דפריך והא נתרי קינסי כו' וי"ל דבאילן שהוא גבוה שייך למגזר טפי משום דמינכר ביה ניתרי קינסי:

והאידנא דקי"ל כר"ש כולהו שרי - פי' ר"ח דהאי היתר לא קאי אלא אעשבים דשרי בכל ענין אבל באילן אין להוכיח שם שום היתר אפילו יבש דשייך למיגזר טפי משום דמנכרא מילתא:

דף קא.

מיתיבי דלת הנגררת - בלאו הכי הוה מצי לאקשויי רישא לסיפא דקרי לה נגררת וקרי לה גבוהין מן הארץ והוה מצי למימר וליטעמיך:

דלת אלמנה הנגררת אין נועלין בה - פי' ר"י דאיירי כשיש להן ציר דאי אין להן ציר מאי איריא דלת אלמנה אפי' דלת אחרינא נמי:

וכן ביעתא - פי' בקונט' שמסדר ביצים על כלי ברזל שקורין גרדי"ל בלע"ז ואין נראה לר"י דרך בנין בכך שהרי כל המחיצות עשויות כבר ולא דמו לחבית ופוריא דמסדר זו אצל זו ותדע שהרי היתר פשוט הוא להניח קדירה על גבי טרפידא ונראה לר"י לפרש שמסדר עצים או ביצים ומניח ביצה על גביהן ומה שאנו מסדרין ככר מכאן וככר מכאן וככר על גביהם או בספר ליכא איסורא אלא כשצריך לאויר שתחתיהם אי נמי לא דמי לבנין אלא כשעושה על גבי הקרקע ולא על השלחן:

דף קא:

מביא מפתח ומניח באיסקופה - פירש בקונטרס דמהא מדקדק דהדר ביה ר' מאיר משערי גינה ולא גזר לעומד ברשות הרבים שלא יטלטל בכרמלית דהא איסקופה כרמלית היא כדאמרינן לקמן ואין נראה לר"י דמכאן אין להוכיח דאיכא לאוקמא למחר פותח ונועל כגון שעומד על האיסקופה וכן צריך לפרש דאי ברשות הרבים קאי מאי וכן דמשמע דומיא דההוא דשערי גינה ונראה לר"י כמו שהגיה בקונטרס בפירושיו דמסיפא מוכח דהדר בה רבי מאיר משערי גינה דקתני למעלה מי' מניחו במנעול ולמחר פותח ונועל דכי קאי נמי על האיסקופה הוה ליה מכרמלית לרשות היחיד דע"כ איסקופה כרמלית היא דאי מקום פטור אמאי צריך להניח המפתח במנעול יניחו באיסקופה:

מדקאמר וכן חנויות מכלל דבאיסקופ' כרמלית - דוכן משמע דומיא דשערי גינה ואי הויא איסקופת רשות היחיד אם כן היה מטלטל מרשות היחיד לכרמלית וכן אם היתה רה"ר היה מטלטל מרשות הרבים לכרמלית ולא הוי דומיא דשערי גינה דאסרי בכי האי גוונא:

אין חוקקין - והוי מקום פטור והא דקאמר ומניחו באיסקופה הוא הדין ברשות הרבים אלא דסתמא לא מינטר בקרקע משום הכי לא נקיט לה:

רבי יוסי אומר איסור נהגו בו והתירו להם - ואם תאמר והא אמרינן בנדרים בפרק ואלו נדרים (נדרים דף פא.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם ויש לומר דהיינו כשיודעים שמותר ומחמירין על עצמן שלא ירגילו בני אדם להקל ויבאו להתיר איסור אבל אם מחמירין מחמת טעות מותר להתיר בפניהם:

כי פליגי בשאין ניטל באיגודו - ר"י מפרש דדוקא הכא שרי משום דבראשו גלוסטרא אבל באין בראשו גלוסטרא מודה דאסור אפי' קשור בדלת וסבירא ליה כרבנן דרבי יהודה בנגר הנגרר אי נמי סבירא ליה כר' יהודה דשרי בנגרר והכא איירי בקשור בעיברא דדשא דמודה רבי יהודה בשאינו ניטל באיגודו כדמוכח בסמוך ומשום הכי בעי במתניתין שיהא בראשו גלוסטרא ומתניתין דלעיל דדלת שבמוקצה והדקין שבפירצה דבעי שיהו גבוהים מן הארץ נראה לפרש אע"ג דיכול לעמוד ע"י אותו חבל מ"מ אינו ניטל באיגודו שאם היו רוצים לטלטלו ממקום למקום ע"י אותו חבל היה נפסק משום הכי צריך שיהיו גבוהים מן הארץ ואתיא נמי כר' יהודה דכוותיה פסקינן דאי הוה ניטל באיגודו אפילו נגרר ובלא גלוסטרא ואפילו קטיר בעיברא דדשא מתיר רבי יהודה כדמוכח הכא:

דף קב.

הלכה כר"י בנגרר - פירש בקונטרס דנועלין בו במדינה אבל במאי דשרי מונח במקדש לית הלכתא כוותיה:

נקמז מהו - פירוש עד השתא הוה איירי כשהאסקופה גבוהה ואין החור נוקב עד לארץ והשתא בעי אם החור הולך עד שנכנס ונועץ בקרקע ודמי טפי לבונה:

ההוא שריתא דהוו מדלו לה בי עשרה - ואם תאמר דאמרינן סוף במה מדליקין (שבת דף לה.) גבי חלתא אמר אביי בעי מיניה דמר אפילו בת תרי כורי ולא שרי לי ויש לומר דלא דמי דחלתא אין רגילות לטלטלה בחול כלל אבל האי שריתא דרכה לטלטלה תמיד בחול לנעול הדלת משום הכי שרי:

לא אמרן אלא שאין בשיפועה טפח - פירש בקונטרס שיש כילות קטנות סמוכות זו לזו ואין בכל אחת טפח ותימה דלימא לבוד מכילה זו לכילה זו ונמצא שיש בשיפועה טפח ויש לומר דהא דחשיב ליה אהל לעיל על ידי לבוד דהיינו לענין שיוכל להוסיף למחר בשבת אבל לא מסתבר שיחשב בכי האי גוונא עשיית אהל לאסור עליו לעשות בשבת דאטו יהיה אסור לנטות בשבת שני חוטין תוך שלשה משום עשיית אהל:

דף קב:

הא דמיהדק הא דלא מיהדק - פירש בקונטרס דטעמא לאו משום אהל הוא ולפי זה מותרין אותן כובעין של לבד אע"פ שמאהיל טפח ובלבד שיהיה קשור תחת גרונו שלא

יפול ואתי לאיתויי ד' אמות ברה"ר אבל ר"ח מפרש דמיהדק אסור כשהטפח היוצא מן הכובע חזק שאינו נכפף ונראה אהל ולפי זה כובעים אסורין:

והעליון כאן וכאן אסור - פי' בקונטרס דקסבר יש בנין וסתירה בכלים דעל שידה תיבה ומגדל קאמר לה בגמרא ותימה אטו מתני' כב"ש דלב"ה אין בנין וסתירה בכלים בפ"ב דביצה (דף כב.) ועוד קשה דבגמרא גבי והעליון כאן וכאן אסור שמא יתקע דחק לפרש דשמא יתקע קאי על תחתון דאי אעליון לא היה אסור במקדש דאין שבות במקדש ודוחק גדול הוא ונראה לר"י דאפילו ציר העליון הוא דרבנן דשבות גדולה כזה לא התירו במקדש וטובא אשכחן דלא התירו במקדש כגון סידור הקנים ונטילתן דאינו דוחה את השבת:

מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה - פי' בקונט' גזירה שמא ימרח אבל לשחיקת סממנין ליכא למיחש כיון דמאתמול הוה עילויה וקשה דבפרק במה אשה (שבת דף סד:) אמר אשה יוצאה בפילפל ובגרגיר מלח ואם נפל לא תחזיר ואמאי כיון דכבר הוי עילויה ויש לומר דהתם טעמא לפי שנראית כמו שמתכוון להוציא לחוץ ואתי למשרי הוצאה והר"ר יוסף פירש לשם הטעם משום שחיקת סממנים וכן יש לפרש בשמעתין ונקט רטיה לרבותא אף על גב דאיכא למיחש לשחיקת סממנין ולמירוח אפי' הכי מחזירין במקדש:

רטיה שפירשה מחזירין אותה - וא"ת ומ"ש דאמר גבי פילפל ובגרגיר מלח נפל לא תחזיר וי"ל דהך דפילפל איירי שנפל על גבי קרקע והכא שנפל על גבי כלי כדקאמר רב חסדא בסמוך ורב אשי דקאמר בסמוך לא שמיע לי לא קאי אדרב חסדא כדפירש בקונטרס אלא קאי אהלכה כר' יהודה אבל אמילתא דרב חסדא לא פליג ומודה דלא שרו רבנן אלא בכלי ועוד י"ל ההיא דגרגיר מלח אתי כרבי יהודה דאסר הכא:

אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא - ר"ח גרס קמיה דאבא וכן נראה דל"ג קמיה דרבא דיום שמת רבא נולד רב אשי:

קושרין נימא כו' ואם לכתחילה כאן וכאן אסור - פירש בקונטרס שלא היתה שם מאתמול ור"י מפרש לכתחילה אפילו נפסקה היום ורצה לשלשלה ולעשותה בלא קשר זהו לכתחילה:

דף קג.

הא בלחה הא ביבישה - [מתניתין ביבישה] ואפילו הכי אסרינן בכלי דשבות גדול הוא:

יבישה אפילו בכלי שרי - ולא מסתבר להחמיר עליו כיון דאפרוכי מפריך:

ולאו אוקימנא באסקופה כרמלית - תימה דאמר לעיל (דף צז.) גבי מצאן צבתים או כריכות מביאן פחות פחות מד' אמות אלמא שבות דמקדש במדינה התירו וי"ל דשבות כי האי גוונא ודאי שמוטלין בבזיון התירו:

דף קג:

מה לי הוא ומה לי חבירו - וא"ת וכר' אליעזר מי ניחא והא לא שרי הכא אלא בשיניו ובמתני' שרי ביד מדקתני אם בכלי כאן וכאן אסור משמע הא ביד שרי וי"ל דגבי בהמה דאיכא מיאוס לחתוך בשיניו לא הוצרכו לחתוך בשיניו אלא ביד וא"ת והיכי מצינו למימר אליבא דר"א דהיכא דאפשר לשנויי משנינן והא קאמר בפרק אם לא הביא (שבת דף קל.) דמביא סכין למול אפי' דרך רה"ר אע"ג דאפשר לשנויי ולהביאו דרך גגות וקרפיפות וחצירות וי"ל דהתם מקצר דרכו לילך דרך רה"ר אבל הכא דיכול לחותכו ביד כמו בכלי מודה רי אליעזר דמשנינן:

שעלתה לו נשיכה בגבו - תימה דלשמעינן רבותא טפי כגון שעלתה במקום שיכול הוא בעצמו ליטול ואפ"ה שרי הוא בעצמו ליטול אף על גב דלא הוי כלאחר יד ויש לומר דאי לא אשמעינן בחבירו הוי סלקא דעתך דלא שרינן לחבריה ליטול כדי שיעבוד חבירו:

הכי גרסינן ואי רבנן נשקליה ביד ותפשוט דר' אלעזר - פירוש דשמעינן מינה תרתי חדא דמכשירי מצוה לא דחו אב מלאכה ועוד דשמעינן דבכלי מודו דחייב חטאת אבל השתא לא מצינו למיפשטיה ולמידק דבכלי לא משום דאב מלאכה היא דהא ביד נמי שבות הוא ולא קשרו:

אא"ב ר' אליעזר - פי' כי היכי דמשנינן מאב מלאכה לשבות משנינן נמי משבות חמור לשבות הקל אלא אי אמרת רבנן למה להו לאהדורי (אלא) אשבות כל דהו והקשה השר מקוצי דאמאי ניחא ליה למיעבד הרחקה לר"א טפי מלרבנן והיה נראה להפך דהא ר"א מיקל טפי ותירץ דהיא הנותנת אליבא דרבנן יש להתיר כל שבות דלא נפיק מינה חורבה כיון דאית להו דמשום הכשר לא דחינן שבת אבל רי אליעזר דאית ליה דמכשירי' דוחה ומיהו באפשר לשנויי משנינן יש לנו לחזר אחר שבות הקל שלא יבא להתיר בלא שינוי באפשר לשנויי:

דף קד.

לישמעינן צלצול קטן - אי צלצול אסור במדינה פריך שפיר לישמעינן צלצול דבמקדש מותר ובמדינה אסור אבל נראה לר"י דצלצול שרי במדינה וקשיא דאם כן מאי פריך

ומפרש ר"י דפריך הכי דליתני במתניתין כהן שלקה באצבע כורך לו צלצול בין במקדש בין במדינה ואם להוציא דם כאן וכאן אסור:

דרש רבא חצר שנתקלקלה - הלכתא כדמסיק דלא ירדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה שנשתברה ונשארו בה השוליים כדפירש בקונטרס אי נמי הופך הקופה ונותנה על שוליה דהיינו על ידי שינוי אבל ביד נראה לר"י דאסור:

הכי גריס בקונטרס אלא הא דאמר רב נשים המשחקות באגוזים כו' לא משום אשוויי גומות דאי לא תימא הכי כו' - ותימה תרתי דרב למה לי ומיהו י"ל דחדא מכלל חברתה איתמר ור"ח גרס הכי אלא דאמר רב יהודה נשים המשחקות באגוזים כו' לא דמשתמע קלא כי זמזומי פירוש שזורק אחד ומקבל אחד בהשמעת קול דאסור והדר קאמר ואלא הא דאמר רב יהודה נשים המשחקות בתפוחים כו' ומשני לא משום אשוויי גומות והשתא תרי ענייני איסור אשמעינן ומיהו אין למחות בנשים ותינוקות דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין פר"ח דהלכתא כעולא דאפילו קול שאינו של שיר אסור אף על גב דשני רבה כל הני תיובתא דאקשי ליה אשנויי לא סמכינן ורב אלפס והר"ר יהודה בר ברזילי פסקו כרבה דרב אחא בר יעקב מתרץ אליביה וקאי אמימר נמי כוותיה דשרא למימלא בגילגולא במחוזא:

גזרה שמא ימלא לגינתו ולחורבתו - מפרש רבינו תם דדוקא בגלגלים גדולים שממלאין הרבה מים ביחד שייך למיגזר אבל שלנו קטנים הם ולא גזרינן:

דף קד:

יצא כלי חרס שאין נעשה אב הטומאה - פירש בקונטרס דלמדרס לא חזי וגבי טומאת מת כתיב (במדבר י"ט:י"ט) וחטאו ביום השביעי וכלי חרס לאו בר חיטוי הוא דכתיב (ויקרא יא) ואותו תשבורו:

לא דכולי עלמא חייב - ושמואל דאמר פטור אית ליה דתנאי היא וסבירא ליה כמ"ד פטור ור"ח גרס דכולי עלמא פטור וקשיא לפי' דמאי טעמא דמאן דאמר בהמיינו הא בהמיינו איכא איסורא דאוריתא להשהותו במקדש דהא אית ליה טהרה במקוה ובשרץ ליכא איסורא דאורייתא דלית ליה טהרה במקוה לכך נראה גירסת הקונטרס עיקר:

דף קה.

אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו - פירש בקונטרס שבא לתרץ דכולי עלמא מכניס שרץ חייב ולענין הוצאת טומאה פליגי ותימה דלכאורה אין חילוק דאי מכניס

שרץ חייב הוא הדין דמוזהר להוציא מוישלחו מן המחנה דכל היכא דקרינן לא יטמאו את משכני קרינן וישלחו וא"כ מאי טעמא דמאן דאמר מעזרה לא ונראה דמילתא באפי נפשה היא ולא קאי לדחויי הא דקאמר לעיל כתנאי ופליג בין במכניס בין במוציא דאין חילוק כדפירשנו אלא בא לאסמוכי קרא למאן דאמר חייב ולמאן דאמר פטור:

אמר ר' שמעון יכנס - והכי קאמר ליה רבי שמעון לתנא קמא אע"פ שמיקל אני במחשיך חוץ לתחום מחמיר אני בנימת הכנור דהתם לאו קולא הוא אלא משלך נתנו לך וגם כאן לא נתנו לך אלא משלך דהיינו עניבה דהוה דבר המותר והא דנטר עד הכא משום דבעי לאסוקי מילי דבמקדש אבל לא במדינה: